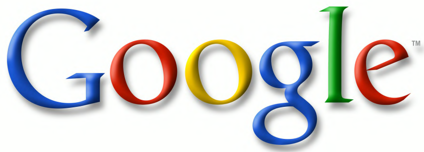
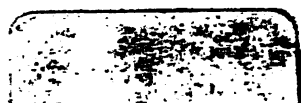

Kok
GAB

VADERLANDSCH WOORDENBOEK

XXV. DEEL.

VADERLANDSCH
WOORDENBOEK;

OORSPRONKLYK VERZAMELD

DOOR

JACOBUS KOK.

VYF-EN-TWINTIGSTE DEEL.

P — R.

MET KAARTEN, PLAATEN en POURTRAITTEN.

TE AMSTELDAM, BIJ
JOHANNES ALLART.
MDCCXCI.

Belofte van beterschap, is de kortste weg, om vergeeving te ontvangen voor een begaanen misslag. Een misslag is door ons begaan, van welken wij geene reden kunnen geeven. De Leezer van het Vierëntwintigste Deel, tot bladz. 208 gevorderd zijnde, ontmoet, op de volgende bladzijde, de zelfde woorden. Zo dra ons dit in 't oog liep, naa dat het Deel reeds in 't licht gegeeven en verzonden was, stonden wij als voor 't hoofd geslagen. De Uitgeever en de Verzamelaar keeken elkander aan met verwondering; de eerste was t'onvreden op den laatsten; en deeze was gemelijk op zich zelven. Verscheiden oorzaaken diens misslags liet hij in 't hoofd omloopen; geene van allen voldeedt hem; ook niet die van onagtzaamheid: want hij stelt te veele waarde in zijn Werk, dat hij 'er alle noodige aandagt niet aan zoude te koste leggen.

Verdrietig en vermoeid van gissen, wierdt hij, eindelijk, te raade, niet om schuld te bekennen: want hij is nog niet overtuigd dat 'er schuld bij hem plaats heeft, — maar te belooven, een toeziend oog te zullen houden, dat

in

in 't toekoomende niets van dien aart wederom gebeure. Op deeze voorwaarde vleit hij zich, bij den inschikkelijken Leezer, vergeeving te zullen vinden. Want met het *opere in longo fas est oprepere somnum* van HORATIUS wil hij zich niet behelpen; hoewel het den onpartijdigen, en die kennis van zaaken draagen, niet vreemd kan voorkoomen, dat in een Werk, welk reeds tot over de negenduizend bladzijden is uitgedijd, zulk een misslag, als nu beleeden wordt, althans éénmaal heeft plaats gehad.

Voor 't overige herhaalt hij een verzoek, om aanwijzing van weezenlijke misstellingen, welke in een Werk van deezen aart bijkans onvermijdelijk zijn; met belofte van ter bekwaame plaatze van dezelve te zullen gebruik maaken. Dewijl het den Uitgeever, zo min als den Verzamelaar deezes *Woordenboeks*, niet om 't even is, hoedanig hun Werk in de waereld verschijne, deedt hen de bescheidenheid, welke zij den Leezer toedraagen, het bovenstaande berigten.

VADERLANDSCH

WOORDENBOEK.

Rotte, (*De*) een Binnenwater, of Stroom. in het gedeelte van Zuidholland, *Schieland* genaamd. Het neemt zijnen oorſprong in de drasſige velden, boven *Benthuizen*, loopt van daar door de Veenen, koomt, bij het zo genaamde Hofpoortje, in de Stad *Rotterdam*, welke, van dit Watertje, haaren naam ontleent, en ontlast zich, eindelijk, in *de Maas*.

Zie JUNIUS en ALTING.

Rotterdam, naast *Amſterdam*, de magtigſte Koopſtad in de Veréénigde Gewesten, weleer geteld onder de kleine Steden van *Holland*, onder welke zij, evenwel, den eerſten rang bekleedde; doch, zedert, genoemd onder de groote Steden; van welke zij, ter Staatsvergaderinge, in rang de zevende plaats bekleedt. De Stad legt aan den Noordlijken Arm van de Maaze, op eenen afſtand van derdehalf uur gaans ten Zuidoosten van *Delft*, ruim drie uuren van *'sGraavenhage*, anderhalf uur van *Schiedam*, vier uuren van *Gouda*, even zo verre van *Dordrecht* en *den Briel*, en zes uuren gaans van *Schoonhoven*. Ongetwijfeld ontleent de Stad haaren naam van de *Rotte*. en van den *Dam*, welke, al in vroege tijden, in dezelve geſlagen wierdt. In ſoortgelijken oorſprong hebben verſcheiden andere Hollandſche Steden en Plaatzen de reden haarer benaamingen. Beuzeltaal is, derhalven, de meening der zulken, die hier gedagtig zijn aan zekeren ROTHER, of ROTHARIUS, welken men den tweeëntwintigſten of drieëntwintigſten Koning van *Frankrijk* noemt. Schrijvers van naam hebben 't meer dan twijfelagtig gemaakt, of 'er immer dusda-

nig een Vorst bestaan hebbe. Niet geheel onwaarschijnlijk wordt de eerste oorsprong der Stad toegeschreeven aan eenige Schippers en Visschers, die, om de welgelegenheid van den oord tot hun bedrijf en neeringe, zich aan *de Rotte* hadden neergeslagen. De *Visschersdijk*, heden ten dage nog in weezen, kan hier van den oorsprong ontleend hebben. Gelijk het gemeenlijk gaat, wanneer een zekere rang van menschen voordeelig is geplaatst, dat, wel haast, anderen zich daar nevens voegen, dit zal ook de onderstelde Visschers en Schippers wedervaaren, en de Plaats aldus, van geringe beginselen, tot den tegenwoordigen staat van aanzien en luister zijn opgeklommen. Te spoediger kon deeze opgang der Plaatze voortgaan, indien 't waarheid zij, dat, op den grond van het tegenwoordige Spinhuis, weleer, een Kasteel, *Bulgerstein* genaamd, gestaan hebbe, onder welks bescherming de eerste bewooners zich hadden neergeslagen.

Gantsch onzeker, intusschen, is de tijd van de eerste opkomst der Plaatze. Hier omtrent is 't men vrij eenpaarig eens, dat 'er veel vroeger bewooners geweest zijn, dan men den naam, in oude Gedenkschriften, vindt vermeld. BOXHORN en GOUTHOEVEN, mannen van erkende kunde en trouwe, verzekeren, dat, in den Jaare 1270, *Rotterdam* bewald, dat is, veillig, met eenige houten staketzels van buiten omringd is geworden. Ook spreeken zij, op het zelfde jaar, van de opdragt van Stedelijke Voorregten aan de opkoomende Koopstad. Dit, althans, schijnt zeker, en geeft eenigen grond aan het gevoelen der twee gemelde Historieschrijveren, dat *Rotterdam*, reeds in den Jaare 1300, aan den Oostkant, is uitgelegd geworden; als mede, dat men, ruim zestig jaaren laater, verscheiden Straaten en Stegen noemde, als de Bokelsteeg, de Nieuwpoort, den Dam, de Vischmarkt, de Koornsteeg, het Oosteinde, West-Nieuwland, het Westeinde, de Waagestraat, de Lomberdstraat, het Roode Zand, en verscheiden anderen. Ook vindt men, op den Jaare 1366, van eene Parochiekerk gewag gemaakt: Met dit alles zijn de oudste Brieven, ter Kamer van Heeren Burgemeesteren berustende, van geene vroeger dagtekeninge dan van den Jaare 1328.

Gelijk Koophandel en Visfcherij den eersten grond van *Rotterdam* gelegd hadden, fchijnt men, al vroeg, op de uitbreidinge van den eerstgenoemden te zijn bedagt geweest. Om den toevoer van goederen na den Waterkant gemaklijk te maaken, deeden de Rotterdammers aanzoek, bij Graave WILLEM DEN IV, om eene Vaart van *Overfchie* na hunne Stad te mogen graaven. Zij verworven daar toe verlof, en volvoerden het Ontwerp, in den Jaare 1340. Van toen af begon het getal der Inwooneren zo zeer toe te neemen, dat men, van nieuws, op eene vergrooting der Stad bedagt wierdt. De Straaten en Stegen, boven genoemd, ontvongen nu haar bestaan. Van merkelijken dienst, tot deeze vergrooting, was de milddaadigheid van Heere WILLEM VAN NAALDWYK, Heere van *Wateringen*, en deszelfs Huisvrouwe JOANNA VAN TELLINGEN. Het nog heden genaamde *West-Nieuwland*, was een gefchenk van Hertoge ALBRECHT, in den Jaare 1380.

Even als veele andere Steden, deelde *Rotterdam*, al vroeg, in de binnenlandfche oneenigheden. JAN VAN BEYEREN, gedurende zijne vijandlijkheden tegen zijne Nicht, JAKOBA VAN BEYEREN, het oog hebbende laaten vallen op *Rotterdam*, maakte 'er zich meester van, bij verrasfing, op den tienden Oćtober des Jaars 1418. Nog deerlijker ramp trof de Stad, twintig jaaren laater; 't was eene verre uitziende opfchudding, in den aanvang des Jaars 1439, veroorzaakt door de duurte van Graanen en andere mondbehoeften. Veelen fchooten 't leeven in, bij den oploop, anderen ontvongen gevaarlijke kwetzuuren. Tot boete wierdt, zedert, der Stede opgeleid, het betaalen van eene fomme gelds aan de bloedverwanten der gefneuvelden en gekwetften. Daarenboven wierdt zij verweezen in eene Geestlijke boet; bestaande in het doen van plegtige gebeden en het houden van ftaatelijke ommegangen. Boven dit alles ontvingen elf der meest fchuldigen, meest allen arme lieden, het thans vreemd luidend vonnis, het doen van eenen Bedevaart na *St. Jago de Compostella*, in *Spanje*, en voorts hun leeven lang uitlandig te moeten blijven. Al vroeg hadt *Rotterdam* aandeel in de befaamde burgertwisten der Hoekfchen en Kabeljaauwfchen. JAN VAN REIMERSWAAL, Baljuw der Stad, hieldt het met de laatstgemelden. Heer

WOLFERD VAN BORSELEN, Heer van *Veere*, Stadhouder van *Holland*, eenen Dagvaart te *Rotterdam* befchreeven hebbende, begaven zich eenige Hoekfche Heeren derwaarts; doch de gemelde Baljuw weigerde hun den toegang, en hieldt de Stadspoorten voor hun geflooten. Naderhand, egter, bragt Heer WOLFERD het Geregtshof, uit *'s Graavenhage*, derwaarts over, en zat 'er te regt, met eenige Hoekfche Raadsheeren, in het St. Agnieten-Klooster, over zaaken, die, uit de Hoeksgezinden Steden, voor zijnen Vierfchaar gebragt wierden. Van korten duur, nogthans, was des Heeren WOLFERDS verblijf te *Rotterdam*; hij begaf zich na zijne Stad *Veere*, naa alvoorens de Stadvoogdij te hebben opgedraagen aan Jonkheere JORIS, *Bastaart van Brederode*, een Hoeksgezind Edelman, die vervolgens, in den Jaare 1480, door den Aartshertog MAXIMILIAAN, in zijne waardigheid bevestigd wierdt. Doch zijn bewind was van geenen langen duur. Weinige dagen, zedert zijne aanftelling, wierdt zijn Ampt hem ontnomen, en hetzelve opgedraagen aan PHILIPS, *Bastaart van Brabant*, die de zijde der Kabeljaauwsgezinden volgde. Tot meerdere verzekeringe der Stad, ontving dezelve, eerlang, Bezetting, dien Aanhang toegedaan.

Veel gerugts maakte, ten deezen tijde, Jonkheer FRANS VAN BREDERODE, een Jongeling van tweeëntwintig jaaren. Deeze, tot hoofd der Hoeksgezinde Edelen verkoozen, verzamelde, in den Jaare 1488, eene Vloot van achtenveertig Schepen, bemand met tweeduizend Koppen. In de maand November des gemelden jaars, daar mede in Zee geloopen zijnde, van *Sluis in Vlaanderen*, zeilde hij, door een onbevaaren Diep, zedert, naar hem, *Jonker Franfen-Gat* genaamd, na den Mond der Maaze. Zijn waare toeleg bleef niet lang verhoolen. Te *Delfshaven*, alzo de Maas, hooger op, was toegevroozen, met ruim achthonderd Man, voet aan land hebbende gezet, trok hij, langs den Schiedamfchen Dijk, regelrecht op na *Rotterdam*. Naa eenigen tegenftand overweldigden eenigen van zijn Volk, over de toegevroozen Graft getrokken, de Schiedamfche Poort, openden dezelve voor Jonkheere FRANS; die vervolgens, in den nacht van den negentien, of, volgens anderen, van den eenentwintigften der ge-

gemelde Maand, zich van de Stad verzekerde. Niemand, zo min aan de zijde der Stedelingen als der Veroveraaren, hadt, bij deeze Verrasfing, het leeven ingefchooten. Terftond den volgenden dag ftelde BREDERODE orde op de Regeering. Ook deedt hij, op ftaanden voet, eenen aanvang maaken met de verfterking der Stad: zodat men, in ruim eene Maand tijds, Gefchut op de nieuwe Vestingwerken plantte. *Rotterdam* wierdt alzo de algemeene Verzamelplaats der Hoeksgezinden, die, onder 't beleid van Jonkheere FRANS, veelerhande verwoestingen, tegen de Kabeljaauwfchen, aanrigtten. Niet lang, egter, leedt het, of zij wierden in hunne werkzaamheden beteugeld. De Roomsch-Koning MAXIMILIAAN, vernomen hebbende wat 'er te *Rotterdam* omging, befchreef, in de maand Januarij des Jaars 1489, de Hollandfche Steden tot eenen Dagvaart, en bragt aldaar te wege, dat 'er tot eenen algemeenen Heirvaart tegen *Rotterdam* wierdt beflooten, en om de Stad te water en te lande te belegeren. Wel haast zag men de Maas met Schepen bedekt, en de toegangen, aan den Landkant, zo naauw mogelijk was, ingeflooten. Intusfchen verzuimde BREDERODE niet, om de Stad, uit de nabuurige Dorpen, van Mondbehoeften te verzorgen, en haar in ftaat te ftellen, om een langduurig beleg te kunnen doorftaan. Dit niettegenftaande, en hoewel hij, door herhaalde uitvallen, den belegeraaren, bij wijlen, zwaare neepen gaf, begon, evenwel, om de langduurigheid des belegs, de leeftogt, van binnen, zeer fchraal om te koomen. Om nieuwen voorraad te verkrijgen, befloot Jonkheer FRANS tot eenen Scheepstogt langs de Lek. Doch de Schepen des Roomsch-Konings lagen insgelijks niet ftil. Zij ontmoetten elkander bij *Streefkerk*, en wierden 'er handgemeen; tot groot nadeel der Rotterdammers, wier meeste fchepen verftrooid wierden, of in 's vijands handen vielen. Het verlies van manfchap was insgelijk zeer aanmerkelijk; van twaalfhonderd uitgetrokkenen, keerden flegts driehonderd te rug. Tot deezen ramp floeg nog het verlies van eenige Schepen, met Graanen en verdere mondbehoeften, van *Woerden* na *Rotterdam* gezonden. Doch, hoewel het voornaame nadeel des belegs op de Stad zelve nederdaalde, andere Steden hadden 'er insgelijks gevoel van. Op de ern-

 ftige

ftige klagte van deeze, bij den Heere VAN POLHAIN, die het bevel over de belegering voerde, befloot deeze eenen kans te waagen, om de Stedelingen, door onderhandeling, te doen aan de hand koomen. Ten dien einde deedt hij den Rotterdammeren, die tot de gehoorzaamheid aan den Roomsch-Koning wilden wederkeeren, bij gefchrift, vergiffenis aanbieden. Dit was van kragt. Op den vierentwintigften Junij des Jaars 1489 floot men een Verdrag, waar bij BREDERODE beloofde, binnen zes dagen de Stad te zullen overleveren, met agterlaating van alle Krijgsbehoeften. Zes maanden hadt het beleg geduurd. Eenige voornaame Ingezeetenen moesten hunne aankleeving van Jonkheere BREDERODE met den hals boeten.

Intusfchen was *Rotterdam*, in rijkdom en aanzien, merkelijk toegenomen. Verfcheiden Kooplieden, welke, uit *Vlaanderen* en *Brabant*, derwaarts waren afgezakt, hadden den handel en fcheepvaart wijd en zijd uitgebreid. Hier door telde men, binnen de Stad, zeer veele vermogende inwooners. Doch even dit vermogen was de oorzaak, dat haar te zwaarder griefde een felle ramp, in den Jaare 1563. Op den tienden Julij ontftondt 'er brand, door de onagtzaamheid van eenen Kuiper, woonende in de West-Molenftraat. Met zulk eene woede vloegen de vlammen voort, dat het getal der Huizen, welke geheel in een puinhoop veranderden, op tweehonderdvijftig wordt begroot. Weinig minder dan zevenhonderd wierden, meer of min, befchadigd. Daarenboven wierden nog een prooi der vlammen twee Kloosters, de Hoofdpoort en de Oostpoort, de Draaibrug, welke van het West-Nieuwland in de zo genaamde *Riptuin* was geleid, en, behalven dit alles, nog zestig, anderen fchrijven zesendertig Schepen, zommige van welke gelaaden waren of in laading lagen. Om der ongelukkige Stad eenigzins te gemoete te koomen, fchonk haar Hertog PHILIPS, in de maand Augustus des zelfden jaars, verfcheiden Vrijheden en Voorregten, of bevestigde de zulke, van welke zij reeds in 't bezit was. Indien men GUICCIARDYN moge gelooven, wierden de afgebrande Huizen, binnen het tijdverloop van een jaar, wederom opgebouwd. Eenigen tijd te vooren, naamelijk in den Jaare 1557, hadt men, over de Groote Markt, een verwulft gefle-gen,

HET BEELD VAN ERASMUS, DOOR DE SPANJAARDS BESCHOOTEN.

gen, en het Standbeeld van DESIDERIUS ERASMUS, inboorling der Stad, daar op geplaatst. Het Beeld diens grooten Mans, in den Jaare 1549 van hout gemaakt, wierdt thans in blaauwen Arduinsteen veranderd.

Naadat de befaamde Watergeuzen, in den Jaare 1572, *den Briel* hadden bemagtigd, zondt de Hertog VAN ALVA den Graaf VAN BOSSU derwaarts, om de Stad te herwinnen. Doch het hoofd gestooten hebbende, begaf hij zich na *Dordrecht*, en voorts na *Rotterdam*. Hier verzogt hij alleenlijk den doortogt. Bezwaarlijk konde men daar toe besluiten. Eindelijk was men hem ten wille, doch onder voorwaarde, dat zulks zoude geschieden slegts bij kleine benden teffens, van vijfentwintig man, en met doove Lonten op de Zinkroeren. Wel haast hadt men berouw van deeze toelaatinge. Want naauwlijks hadden de voorste Spanjaards, met den Graave VAN BOSSU aan het hoofd, voet binnen de Poort gezet, of zij wierden gevolgd van een veel grooter hoop, dan de voorwaarde toeliet. Een Smid, ZWART JAN genaamd, die bij de Poort de wagt hadt, en beweerde dat de Soldaaten moesten geweerd, en de Poort hun voor 't hoofd worden toegeslooten, ontving van den Graave dit bits bescheid: *Het past u niet, des Konings volk te tellen;* 't welk straks van een doodlijken steek gevolgd wierdt. De Spanjaards, nu een gebaanden weg na binnen hebbende, streefden ter Stad in, moordende en doodende al wat hun tegenstand zogt te bieden. De Burgemeester JAN JANSZOON ROOS, aan 't hoofd van driehonderd Burgers, moest, nevens dezelven, de kloekmoedigheid, in 't verdeedigen der Stad betoond, met den dood bekoopen. Maagden en Vrouwen moesten den geilen lust der Soldaaten ten dienste staan. Nevens de wreedheid en den geilen wellust, speelde ook het Bijgeloof of zo genaamde Godsdienstijver zijnen rol. Een Priester wees eenige Soldaaten op het Standbeeld van ERASMUS, en verzekerde hun, dat de Man, welken het verbeelde, een Ketter was geweest. Straks stak de schend- en wraaklust zijne handen uit. Men bezwadderde het Beeld met slijk en vuiligheden; men schoot daar op met Kogels; men haalde het onder den voet, beukte het met hamers, en smeet het eindelijk in het water. De overrompe-

 ling

ling der Stad viel voor op den negenden April des gemelden Jaars 1572. De gedagtenis diens voorvals wilde de Regeering aan de naakoomelingschap overleveren, door een Opschrift, boven de Oostpoort gesteld, in de volgende vier regelen:

„ Den Grave van Bossu, met de Spanjaards bloedgierig,
„ In 't jaar zeventig twee (1572) April den negenden dag,
„ Landen hier als vriendt, kwam maar schoffierig,
„ Vermoordden veel burgers met jammerlijk geklag."

Hoe zwaar deeze ramp ook ware, aan *Rotterdam* wedervaaren, van meer nuts dan nadeels was dezelve voor de opkoomende vrijheid. Want zulk eenen roep verwekte de Spaansche trouwloosheid en moorddaadigheid door 't gantsche Land, dat veelen, wien 't hart tot nog toe over *Spanje* hing, tot andere gedagten kwamen. Van hier ook dat BOSSU, wel haast, zijn ontwerp moest laaten vaaren, om *Rotterdam* te stellen tot eenen zetel van den Oorlog. Naa het aanwenden van vrugtlooze poogingen op eenige nabuurige Plaatzen, verliet hij de Stad, op den vijftienden Julij des gemelden jaars. Eene der redenen van de ontruiminge, was, omdat de Hertog VAN ALVA, de Troepen, welke aldaar in bezetting lagen, noodig hadt tot het beleg van *Bergen in Henegouwen*. Te schoon stondt nu de kans, voor Prinse WILLEM DEN I, om zich van eene aanzienlijke Stad te verzekeren, dan dat hij deeze gelegenheid zoude laaten verlooren gaan. Nog vóór het einde der maand zondt hij zijnen Stedehouder, den Graaf VAN DER MARK, derwaarts; in naame van zijne Doorluchtigheid maakte 'er zich deeze meester van. Zints deezen tijd herstelde zich niet alleen de Stad van haare geleedene schade, maar begon zelf haar luister en vermogen, door de uitbreiding van den Koophandel, hand over hand, toe te neemen. Om tegen vijandelijke aanvallen beter gedekt te zijn, wierdt *Rotterdam*, aan den waterkant, met aarden Wallen en Bolwerken versterkt, en aan de landzijde met een steenen Muur, met verscheiden Torens beplant, omgeeven. Daarenboven ontving de Stad eene aanmerkelijke vergrooting, vooral aan den Maaskant.

De

De Nieuwe Haven en de Blaak, voormaals Stads Vesten, wierden nu tot Binnenhavens gemaakt.

Met het vertrek der Spanjaarden, en de komst van Staatsche Troepen, was de Roomsch-Katholijke Godsdienst niet terstond, in de Stad, vernietigd. Hij bleef nog de bovendrijvende belijdenis tot in November des zelfden Jaars 1572. Thans, egter, stondt haar ondergang voor de deur. Op den twaalfden dier Maand, vierde MARTINUS DONKANUS, Pastoor van *St. Hippolijtuskerk* te *Delft*, voor de laatste reize, de Misse in de Hoofdkerk. Met een vermaande hij, in eene Leerrede, welke hij op dien dag deedt, de burgers, *zij wilden toch gehoorzaame kinderen der Roomsche Kerke blijven.* Doch zijne vermaaning vondt weinig ingangs. Want, op den tweeden dag daar na, eene groote menigte volk omtrent de Kerk verzameld zijnde, maakte men eenen aanvang van het beeldestormen, en het schenden der voorwerpen van den Roomsch-Katholijken Eerdienst. Zo spoedig ging deeze Kerkzuivering toe, dat, reeds 's anderen daags, KORNELIS KOOLTUIN de eerste openbaare Preek, in gemelde Kerk, voor de Hervormden deedt. Eenige overblijfzels van den alouden Eerdienst, aan welke men thans niet de handen floeg, wierden weggenomen op den twaalfden Maart des volgenden Jaars 1573.

Bij de reeds voorheen gemelde blijken, van den toeneemenden luister van *Rotterdam*, kwamen, van tijd tot tijd, nog verscheiden andere. Naadat de Stad, in den Jaare 1576, onder de stemmende Steden van *Holland*, in den zevenden rang geplaatst was, wierdt men, eerlang, te raade, eenige schikkingen te beraamen, omtrent de begunstiging van den Koophandel en den Scheepvaart. De Nieuwe-Haven en het Haringvliet hadden, van ouds, geene gemeenschap met elkander. Men baande daar toe eenen weg, door het doorgraaven van een Erf, in den Jaare 1595. Desgelijks wierdt, in het daar aan volgende jaar, de Kaai, welke aan weerzijden der gemelde Binnenwateren lag, en tot nog toe van hout geweest was, van steen zeer fraai en sterk opgemetzeld. Vier jaaren laater maakte men eenen aanvang met het leggen der grondslagen, en vervolgens van het opmetzelen der beide Hoofden aan de Leeuwenhaven, en het versterken van het Bolwerk,

bij de Oo-tpoort, met steenen muuren. Een ander bewijs van den welvaart der Stad, en van haare zorge voor den Koophandel, vertoonde de Wethouderschap in den Jaare 1604, door het doen uitdiepen van de straks gemelde haven, en het ophaalen van een steenen muur aan wederzijden.

Niet weinig wierdt het genoegen der *Rotterdammeren*, uit den toeneemenden handel en voorspoed ontstaan, gestoord, door de Kerkelijke onlusten, welke, in het voorste gedeelte der Zeventiende Eeuwe, het gantsche Gewest beroerden. Meer dan eenige andere Stad hadt *Rotterdam* aandeel in dezelve. De Regeering hieldt meest al de zijde der *Remonstranten*, en den Leeraaren, dier Gezinte toegedaan, de hand boven het hoofd. Hier door wierdt de rust,, eenigen tijd, gehandhaafd. Met dit alles, schrijft BRANDT, „ raakte 'er de Ker„ kelijke twist, naa etlijke maanden smookens, aan 't-branden, „ en wierp, van dag tot dag, vinnige vonken uit." De naaste aanleiding daar toe gaf de handelwijze van eenen KORNELIUS GESELIUS, Predikant in de Fransche en Duitsche Gemeente der Stad, en het Contraremonstrantsch gevoelen toegedaan. In de maand Junij des Jaars 1611, hadt deeze, op het ernstig bevel der Wethouderen, aangenomen, met zijne broederen in vrede te zullen leeven, en zich te gedraagen naar het besluit der Heeren Staaten van *Holland* en *Westfriesland*, op de Kerkelijke verschillen, kort te vooren, genomen. Maar zijne gehoorzaamheid was van korten duur; zo wel op den predikstoel, als in bijzondere gesprekken, begon hij, van lieverlede, tegen de Remonstranten zeer hevig uit te vaaren. 't Gevolg hier van was, dat zommige Kerkleden, aan 's Mans opstookingen gehoor geevende, niet alleen niet meer ter preeke gingen bij NIKOLAAS GREVINKHOVIUS, het hoofd der Remonstranten binnen *Rotterdam*, maar zelf niet meer onder 't gehoor kwamen bij FRANCISCUS en SAMUËL LANSBERGEN en CHRISTOPHORUS HELLERUS, omdat deeze met de Remonstranten en hunnen Amptgenoot GREVINKHOVIUS in vrede wenschten te leeven, niettegenstaande zij de bekende *Remonstrantie* niet ondertekend hadden. In eenen Brief, welken de Wethouders van *Rotterdam*, eerlang, aan de overige Hollandsche Steden lieten afgaan, deeden ze hun ernstig beklag over deeze on-

onrustigheid des onhandelbaaren Leeraars. „ Hij (GESELIUS), „ dus schreeven ze, heeft de Gemeente der Stad *Rotterdam* „ in 't gemoed ontrust, en die alrede ontrust waren, in hunne onrustigheid gestijfd; wagtende de Kerken in scheuring „ te brengen, en de zwakken en onrustigen diets te maken, „ dat zijne Medebroeders in dienste onzuiver waren in de „ leere: zulks dat men met dezelve het Avondmaal met vrijen „ Conscientie, niet zoude kunnen houden." Vergeefs bragt de Magistraat, zo wel als de Kerkenraad, hem onder 't oog, dat hij, behoudens zijn gevoelen, en den stigtelijken voordragt van hetzelve aan den Volke, met zijne Medebroeders in eenigheid hadt te leeven, en die eenigheid, met de gemeene bediening der Sakramenten, te betoonen. De hevigheid van GESELIUS groeide daar tegen aan, en te gelijk 's Mans aanhang, en weigerde hij, aan de vermaaningen gehoor te geeven. De Regeering, thans gebruik willende maken van haar gezag, leide hem op, ten overstaan van mijne Heeren van de Wet, als mede van den Nederduitschen en den Franschen Kerkenraad, met GREVINKHOVIUS, over de uitstaande geschillen, in een vriendelijk gesprek te treeden, op dat aldus de Regeering mogt kennis neemen van de oorzaak der Stedelijke onlusten, en in staat gesteld worden, tot weeringe van dezelve, de noodige schikkingen te beraamen. Met het laatste hadt men geen oogmerk het Kerkregt te benadeelen; men wilde daar omtrent het goevinden van den Kerkenraad, zelf, des noods, van andere Kerken inneemen. Gerugsteund van den bekenden ADRIANUS SMOUTIUS, hadt GESELIUS ook hier geene ooren na: 't Gevolg hier van was, eene nadruklijke betuiging van mijne Heeren van de Wet, waar bij zij verklaarden „ Dat het „ noch aan hun, noch aan GREVINKHOVIUS hadt ontbroken, „ om tot eene vriendelijke Onderhandeling te koomen, waar „ uit elk, 't verschil zelf hoorende, daar van naar zijn eigen „ geweeten hadt kunnen oordeelen: niet twijfelende, of men „ zou 't verschil minder hebben bevonden, dan 't nu bij den „ gemeenen man wierdt gewaand; doordien men veel hoorde „ roepen van valsche en nieuwe leere, die, zo men voorgaf, in de Rotterdamsche Kerk wierdt ingevoerd, zonder „ dat men 't rechte verstand daar van mogt weeten, en de

„ ver-

„ verantwoording daar tegen hooren; dat zij hierom de goede „ Gemeente vermaanden om zulke beschuldigingen tegen hunne Kerkendienaaren voortaan niet te gelooven, maar dezelve in eere, en voortaan vrede te houden." Tegen deeze verklaaring deedt SMOUTIUS hooge betuigingen van kragt en geweld. Doch de Wethouderschap, zich daar aan niet stoorende, en gezind om verdere onrust en scheuring te voorkoomen, ontzeide GESELIUS den Predikstoel, en voegde daar nevens een verbod van alle Kerkelijke verrigtingen, zo binnen de Stad, als haar regtsgebied. Van toen af begonnen zijne aanhangers zich de Kruiskerk te noemen en bijeenkomsten te houden in bijzondere huizen: GESELIUS sterkte hen aldaar door zijne vermaaningen, terwijl Predikanten, van buiten, 'er nu en dan eene Leerrede kwamen doen. Groot was hier, veelal, de toeloop. De scheuring wierdt allengskens grooter. Dikmaals bespeurde men duidelijke tekens van Oproerigheid. Om den verderen voortgang des kwaads te stuiten, vermaande de Overheid der Stad GESELIUS, met vriendelijke woorden, de bijeenkomsten niet meer bij te woonen. Zijn antwoord was: „ Ik kan niet verstaan, dat ik wettiglijk van mijnen Dienst „ verlaaten ben, inzonderheid omdat mijne Schaapen (zo „ noemde hij zijne aanhangers) mij van mijnen Dienst niet „ willen verlaaten. Derhalven ben ik verbonden, dezelve met „ vermaaningen, gebeden, zamenspraaken en andere Kerkelijke „ oeffeningen te spijzen. Dat kan ik niet nalaaten, zo lang „ ze mij niet ontslaan." Vergeefs bragt men hem onder 't oog, dat zijne zo genaamde Schaapen, zonder reden, de Gemeente hadden verlaaten, en niet geregtigd waren, in weerwil der Overheid, hem in dienst te houden. Zijne tegenbetuiging was: „ Ik kan de openbaare Kerk, hier ter Stede, „ voor de waare Hervormde Kerk, of een Lid van dezelve, „ niet erkennen; maar wel de afgeweekenen." Geen anderen kans ziende, om 's Mans hardnekkigheid te buigen, besloot thans de Wethouderschap, hem de Stad en derzelver Vrijheid te ontzeggen, met bedreiging van zwaarder straffe, indien hij wederkeerde. Toen hij, ondanks den aandrang van etlijke burgers, voor 't overige hem niet ongenegen, gehoorzaamheid weigerde aan dit bevel, deeden de Wethouders, op den veertien-

tienden Februarij des Jaars 1612, 's morgens vóór zes uure, door den Baljuw en eenige Stadsdienaars, hem ter Stad uitleiden. Vier dagen daar naa zondt de Regeering van *Rotterdam*, aan de Vroedschappen van alle de Hollandsche Steden, eenen Rondgaanden Brief, om haare handelwijze te verdeedigen.

Naa het vertrek van GESELIUS, uit *Rotterdam*, namen de heimelijke Vergaderingen daarom nog geen einde, hoewel de Regeering dezelve, bij herhaaling, hadt verbooden; met bijvoeging, egter, niet van meeninge te zijn, om door deeze keure, aan Hervormde Leeraars van buiten, het prediken binnen de Stad te willen verbieden, maar wel te mogen lijden, dat zodanige Kerkendienaars, met voorkennis van den Kerkenraad, aldaar kwamen leeren: mids zich houdende aan het jongste besluit van 's Lands Staaten, op den vrede der Kerke genomen. In weerwil hier van, zag men, van tijd tot tijd, veele burgers bij de Contraremonstranten, op deeze en geene Dorpen, door dik en dun, door stof en slijk, ter preeke loopen: van waar hun, vervolgens, de naam van *Slijkgeuzen* wierdt aangewreeven. Zelf hielden eenigen van deeze het H. Avondmaal te *Schiedam*, tegen een besluit van de Klassis, waarbij zulks, zonder een behoorlijk Getuigschrift, staande de geschillen, verbooden was.

Met af- en toeneemende hevigheid bleeven de geschillen, te *Rotterdam*, voortduuren, tot in den Jaare 1615. De Weehonderschap, niets vuuriger verlangende, dan een einde te maaken aan den twist, wierdt thans te raade, op middelen tot een Verdrag met de Contraremonstranten bedagt te zijn, en, ten dien einde, met dezelven in onderhandeling te treeden. De Heer HUGO DE GROOT was thans Pensionaris der Stad. In eenen Brief, door den geleerden Man, in de maand November des gemelden jaars, gezonden aan GERARDUS VOSSIUS, Regent van het Staaten-Kollegie te *Leiden*, is voorhanden, een uitvoerig Verhaal van de bijeenkomsten, ondervraagingen en voorslagen, van de zijde zo der Overheid als des Kerkenraads, om de Contraremonstrantsche Leeraars tot zagtmoedigheid en vrede te beweegen, en over de Leeraars, die van hun verschilden, gunstiger te doen oordeelen. Doch het vermelden van alle deeze bijzonderheden loopt buiten ons bestek.

In-

Intusschen kunnen wij niet naalaaten, ten blijke van de bescheidenheid der Rotterdamsche Wethouderschap, ten deezen tijde, hier te plaatzen, een schriftlijken voorslag van dezelve aan de misnoegde burgers, om dezelven zo niet te vrede te stellen, immers een weinig te doen aan de hand koomen. Het merkwaardig Geschrift was van deezen inhoud.

„ Hebben Burgemeesters, Schepenen en Vroedschappen verklaaren goed te vinden,

„ Dat de Kerkendienaars deezer Stede met de Assistenten van de burgers zullen beraamen een bekwaam formulier van leeringen, die men tot stigtinge, vrede en gerustheid van eens ieders Geweeten zoude mogen gebruiken over de verschillende punten.

„ Dat men voorts alle de predikatien zoude rigten naar Gods heilig Woord, als den regel der waarheid, en naar de Confessie, als een formulier van eenigheid, mitsgaders naar den Christelijken Catechismus.

„ Dat men alle 't geen voor deezen is gebeurd, aan wederzijden zoude vergeeven; en zo daar iets ware, daar op men zoude meenen dat eenige voldoening zoude behooren te geschieden, dat hetzelve zoude mogen worden gesteld ter beslissinge van eenige onpartijdige persoonen.

„ Dat voorts, bij den Kerkenraad, met kennisse, zo 't van nooden ware, van Burgemeesters en Regeerders deezer Stad, alle mogelijke orde zoude mogen worden gesteld, tegen alle beroerte en verwarring in de Kerk.

„ Dat ook voortaan in de verkiezing van Kerkendienaaren, Ouderlingen en Diakenen, onpartijdiglijk zou worden te werk gegaan, zonder iemand uit den Dienst te weeren, ter zaake van zijn gevoelen over de verschillende punten, mits dat het zoude zijn een persoon staande na den waaren Christelijken vrede.

„ Met aanbieding van Burgemeesteren, Schepenen en Vroedschappen, in gevalle de eenigheid, op deezen voet, en 't geen nog verder daar bij bedagt zoude kunnen worden, naar gelegenheid des tijds, konde getroffen worden, dat zij niet alleen de voorzeide burgers, nevens andere burgers, in alle goedertierenheid wilden behandelen, maar ook daar-

„ en-

„ enboven helpen bezorgen, zo veel in hun is, alle verdere „ hulpmiddelen, die zouden mogen dienen om de Kerken dee„ zer Landen te brengen tot volkomene rust en vrede." Met genoegen ontving de Kerkenraad deezen voorslag, en verklaarde bereid te zijn, zich naar denzelven te gedraagen. Doch de anders denkenden zagen het stuk anders in: zodat de scheuring bleef voortduuren.

Het gevolg daar van was, dat de afgezonderde Vergaderingen niet slegts haaren gang gingen, maar telkens vermenigvuldigden. Onder andere hadt dit plaats, ten platten Lande, in het Gewest van *Schieland*. Burgemeesteren van *Rotterdam*, de middelen van zagtheid vrugtloos beproefd hebbende, vonden zich nu verpligt, tot weeringe van het kwaad, sterker te moeten doortasten. Over *Schieland* waren ze daar toe geregtigd, vermids het Baljuwschap aldaar, in hunnen naame, wierdt bekleed. Aan hunnen Pensionaris, den gemelden Heere HUGO DE GROOT, gaven ze hierom last tot het stellen van eene Keure, om vervolgens door Baljuw en Mannen van *Schieland* te worden nagezien. Lengen tijd wederstondt hij dit bevel, alzo hij meest genegen was, den weg van zagtheid te betreeden. Eindelijk, evenwel, moest hij voor den ernstigen aandrang wijken, en stelde eene Keur, welke op den eenentwintigsten Junij des Jaars 1616, wierdt afgekondigd. Bij dezelve wierdt verbooden „ eenige Vergadering te houden, tot oeffening van de Gerefor„ meerde Religie, anders dan in Kerken en plaatzen, daar toe „ openlijk bestemd: op poene, dat het huis, schuur, barg, „ schip, schuit, veld of andere plaatzen, alwaar zodanige ver„ gadering zoude gehouden worden, met 'er daad zouden ver„ vallen aan de Armen van het Ambacht. —— Dat, daarenbo„ ven, de geenen, die in zodanige Vergadering zouden hebben „ gepredikt, Sakramenten bediend, voorgeleezen, of andere „ Kerkelijke verrigtingen gedaan, of doen, of in 't huis of de „ plaats hem toekoomende, zodanige Vergadering zou hebben „ laten houden, zoude worden geboetstraft in de somme van „ driehonderd guldens, enz."

Ten blijke dat de afkondiging van deeze Keure niet enkel diende, om eenen schrik aan te jaagen, maar dat de handhaaving van dezelve hun ernst was, deeden Burgemeesteren een Schuur,

Schuur, te *Zevenhuizen*, een Schielandsch Dorp, alwaar de afgezonderden bij een kwamen, toefpijkeren. Maar zo verre ging de ftoutmoedigheid der misnoegde Contraremonftranten, dat ze de Schuur met geweld openden, en hunne Dorpgenooten, welke de Godsdienstoefferning, in de openbaare Kerk, in alle ftilligheid bijwoonden, met bitze bejegeningen te keer gingen. „ De Predikant", zeiden ze, te weeten, die in de afzondering voor hun predikte, „ was hun toegezonden van „ de Heeren van *Amfterdam*, die, indien zij eenige boete „ betaalden, dezelve hun goed doen, en aan de Gemeene „ Middelen zouden korten; zij zouden derhalven in hun be- „ gonnen werk voortgaan, in fpijt van allen, wien 't lief of „ leed was; zij vraagden 'er niet na, of zij twee of drie in „ de kaars deeden vliegen." Zulk eene onbefchaamdheid en wederftreeving van wettige bevelen bewoog de Rotterdamfche Overheid, nog in de zelfde Maand, eene tweede Keure te doen afkondigen. Zij verboodt „ allen Ingezeetenen van „ het Dorp *Zevenhuizen* of die daar mogten koomen, elkan- „ der, ter oorzaake van eenige gefchillen over den Gods- „ dienst, te miszeggen of te misdoen; zelf ook niet feitelijk „ aan te randen de Overtreeders van de voorheen afgekondig- „ de Keure, al ware 't ook dat dezelve, even als te vooren, „ zich in woorden of werken mogten verloopen, maar de „ Officieren der Plaatze, tegen allen Oproer en Confufie, „ behoorlijk te laaten voorzien.'' Gaarne zouden Burgemeesteren van *Rotterdam* foortgelijk eene Afkondiging gedaan hebben in de Heerlijkheid *Bleiswijk*, die Stad toebehoorende. Maar de Heer DE GROOT ontraadde hun zulks; hij bragt, bovendien, te wege, dat den afgezonderden het vergaderen en prediken, binnen de Stad, bij oogluiking, wierdt toegelaaten. Meer vrijheids bekwamen ook, zints dien tijd, deeze lieden binnen *Schieland*.

Eene nieuwe pooging deedt de *Rotterdamfche* Regeering, in den aanvang des Jaars 1617, om den afgezonderde Contraremonftranten genoegen te geeven, en de fcheuring, waar 't mogelijk, te heelen. In eene Afkondiging van den elfden Februarij las men, „ dat Baljuw, Burgemeesters, Schepenen en „ Vroedfchappen der Stad, bemerkende, hoe de afzonderlijke

„ Ver-

„ Vergaderingen, tot oeffeninge van den Hervormden Gods-
„ dienst, zijn strekkende tot groote ergernisse en onrust van
„ de goede burgerije, en tot vreugde der vijanden van den-
„ zelven Godsdienst, en zoekende, door alle gevoegelijke
„ wegen van vergelijk, dezelve onaangenaamheden en meer
„ andere, die anderzins geschapen zijn te ontstaan, weg te
„ neemen en te voorkoomen, tot verscheiden maalen vermaand
„ en belast hadden, de burgers, die zich, ter zaake der he-
„ dendaagsche geschillen, hadden afgezonderd van de publijke
„ Kerk, eenige naamen van Kerkendienaaren voor te stellen,
„ ten einde een van dezelve, den Baljuw, Burgemeesteren,
„ Schepenen en Vroedschappen aangenaam zijnde, in de pu-
„ blijke Kerk Gods Woord mogt leeren, met aanbieding om
„ met overleg van denzelven Kerkendienaar, en met kennis
„ van de Gemeente, alles, 't geen verder de Kerkelijke re-
„ geering en oeffening van den Godsdienst betrof, te regelen
„ tot gerustheid van eens ieders Geweeten en onderhouding
„ van goede orde." Veel goeds beloofde men zich van dit Besluit, naadat verscheiden Contraremonstranten betuigden, van oordeel te zijn dat het behoorde te worden aangenomen; vooral, toen Prins MAURITS beloofde, die van de *doleerende*, dat is de afgezonderde Kerk te zullen aanzeggen, dat ze zich met den voorslag van de Heeren van *Rotterdam*, tot bijlegging van zaaken, behoorden te vergenoegen. Om de eenigheid te bevorderen, en elk eenen, zo veel doenlijk was, te gemoete te koomen, wist de Heer HUGO DE GROOT, Pensionaris der Stad, te bewerken, dat, om de misnoegde Contraremonstranten eenig genoegen te geeven, de Predikant NIKOLAAS GREVINKHOVIUS, op welken men het inzonderheid hadt gelaaden, vrijwillig van zijnen dienst afstand zoude doen, indien hier mede de scheuring konde geweerd worden. Doch dit alles hadt geen gevolg.

Aldus bleeven, derhalven, de inwendige verdeeldheden en geschillen, tusschen de geenen, die zich gemeene Leden der Hervormde Kerke te *Rotterdam* noemden, ondanks alle de aangewende poogingen, tot weeringe van dezelve, bestendig voortduuren. Midlerwijl raadpleegde men, van tijd tot tijd, ter Staatsvergaderinge van het Gewest, over het houden van

een Nationaal Sijnode. *Rotterdam* verklaarde zich daar niet tegen, doch wilde eenige voorwaarden bedingen, die, bij het houden der Kerkvergaderinge, zouden behooren te worden in agt genomen. Best zal de Leezer kunnen oordeelen, over de denkwijze van de Wethouderfchap der Stad, uit het advis, welk de Afgevaardigden gelast wierden, ter Dagvaart uit te brengen. Onder de Aanteekeningen der Refolutien van de Heeren Staaten van *Holland* en *Westfriesland*, ontmoeten wij de volgende verklaring, van wegens *Rotterdam* gedaan, op den vierentwintigften Augustus des Jaars 1618. „ *Rotterdam*, ge„ negen te doen, alles dat mogelijk is, dan met behouding „ van de authoriteit der Provincien, en de zaak gevonden te „ worden bij accommodatie, en bij geene decifie; 't befluit „ geen plaats te hebben, dan bij approbatie van hier, dat ge„ let werde op de grootheid der Provincie, en gebleeven bij „ de vrijheid van dezelve; dat niemand gehouden is, als ge„ drongen door magt, hem op de Sijnode te vinden, maar „ vrijwillig; en zulks ook te weezen met het befluit, te vre„ den zijnde op dien voet de Sijnode in te willigen, behou„ dens de hoogheid en fouvereiniteit van de Provincie, en „ dat het confent daarop eenpaariglijk worde gedraagen." Hierop volgde, 's anderendaags, eene nadere verklaaring van deezen inhoud: „ De Gedeputeerden der Stad *Rotterdam* „ hebben door last van hunne principaalen mede bewilligd in „ het houden van een Sijnode Nationaal in conformiteit van „ de Verklaaring der Heeren Edelen; wel verftaande dat die „ geene, die in deeze verdeeldheid zich bezwaard zouden „ mogen vinden te compareeren op eenige Clasfis of Sijno„ den, daar toe door magt van de Overheid niet zullen wor„ den gedwongen."

Vermids de *Rotterdamsche* Afgevaardigden, in het laatfte advis, zich beroepen op de Verklaaring der Heeren Edelen, agten wij het niet ondienftig, hier nevens te voegen, op hoedanig eenen voet en voorwaarden, het doorluchtig Lichaam zich genegen toonde ter bewilliginge in een Nationaal Sijnode. In de zelfde Vergadering der Hollandfche Staaten, hadden hunne Edelheden verklaard: „ Vooreerst, te houden voor zeker „ en ongetwijfeld, dat hoewel de Leden van *Holland* en

„ *West-*

„ *Westfriesland* de waare Gereformeerde Religie gemeen hebben met de geunieerde Provincien; als ook met andere Rijken en Landen, dat nogthans de openbaare beschikking en gezag over Kerkelijke zaaken, den Staaten van elke Provincie bijzonderlijk toebehoort, en het zelve gezag bij de Generaliteit niet mag gebruikt worden, als bij eenpaarig consent van alle de Provincien; verklaaren insgelijks te verstaan, dat de uitspraak of bepaaling over de vijf Punten (als raakende alle de Gereformeerde Kerken) inzonderheid de gemoederen in deeze landen, ter beide zijde, zo zeer zijnde vooringenomen (gepreoccupeert), niet behoort te geschieden bij een Nationaal Sijnode, maar wel dat in het zelfde Sijnode behoort gearbeid te worden, om de zaak te brengen tot zodanige accommodatie of vergelijk, die met Gods woord bestaan, en overzulks met een goed Geweeten aangenomen zoude kunnen worden. En indien hetzelve tot onderling genoegen niet zoude kunnen geschieden (als nogthans wordt verhoopt) maar dat daar over eenige decisie worde vereischt, dat in zulken gevalle een Generaal Sijnode van de Gereformeerde Kerken zoude behooren toegestaan te worden, om aangaande de voorzeide geschillen te verklaaren, wat te houden is voor fondamenteel of niet, en over 't geene, 't welk niet fondamenteel zoude worden bevonden, te stellen eene schikking van Christlijk vergelijk. Verstaan daarenboven, dat geen acten of besluit van particuliere of Nationaale Sijnode de Landen of Ingezeetenen van *Holland* en *Westfriesland* zullen verbinden, zonder uitdrukkelijke toestemming of goedkeuring van de Staaten derzelven Landen, daar toe wettiglijk beschreeven. Verstaan mede, dat tot beleid van het Nationaal Sijnode de Staaten van *Holland* en *Westfriesland* zullen mogen afvaardigen eenige Politijke persoonen, ten minsten dubbel getal tegen de andere Provincien, ten aanzien van de grootheid van de Provincie van *Holland* en *Westfriesland*, en derzelver zonderling belang in de zaaken; en dat dezelve Gedeputeerden niet bij representatie, maar hoofdelijk zullen besoigneeren. Laatstelijk verstaan haar Edele, niet eenige verandering toe te staan van 't geen bij alle handelingen en

„ traktaaten is goedgevonden, te weeten, dat in *Holland* en „ *Westfriesland* een ieder particulier in zijn gevoelen en Re„ ligie zal blijven, en dat men niemand ter zaake van de „ Religie zal mogen agterhaalen, onderzoeken, of eenige mo„ lestie aandoen, ten ware hij zich andere ordre vrijwillig „ onderwerpe: onder welke verklaaring en bespreekken, en „ anders niet, haare Edele te vrede zijn te bewilligen, in 't „ houden van de voorschreeve Nationaale Sijnode."

Van elders is bekend, hoe de doorluchtige Rotterdamsche Pensionaris HUGO DE GROOT, staande de Vergaderinge, in welke deeze advizen wierden ingebragt, in hegtenisse wierdt genomen. In groot aanzien was de geleerde Staatsman bij de Regeering der Stad. Van hier, als mede omdat dezelve van oordeel was, dat de gevangenneeming was geschied tegen de Voorreggen, dat zij zich vervoegde bij Prins MAURITS, om de loslaating, immers uit de Gevangenisse, van haaren Afgevaardigde te bewerken. In een Verzoekschrift, 't welk, kort naa de verzekering, in de maand September des Jaars 1618, bij zijne Doorluchtigheid, wierdt ingeleverd, vertoonden de Wethouders der Stad „ Dat de Heer DE GROOT, op hunnen last, ter Dag„ vaart was gegaan, en overzulks een Lid zijnde der Heeren „ Staaten van *Holland* en *Westfriesland*, diensvolgens, naar „ de oude Vrijheid en Costumen van de zelve Landen, zijn „ persoon, geduurende dien Dagvaart, niet mogt worden be„ kommerd, en dat zij Supplianten den goeden raad van den „ zelven DE GROOT, in verscheiden gewigtige zaken, hoognoo„ dig van doen hadden; met verder verzoek dat zijne Door„ luchtigheid, als Stadhouder van *Holland*, bij Haar Hoog „ Mogende geliefde tusschen beide te treeden, en zijn autho„ riteit te interponeeren, ten einde de gemelde DE GROOT uit „ zijne hegtenisse mogt worden ontslagen: ook met aanbieding, „ dat ze denzelven DE GROOT, binnen *Rotterdam*, in zijne „ huizing of andere verzekerde plaats zouden doen bewaaren, „ om zijne actien en al 't geen hem door Haar Hoog Mogen„ de zoude mogen te last geleid worden, te verantwoorden „ naar behooren." Van elders weet men den vrugtloozen uitslag diens aanzoeks. Ook wierden, eerlang, de hekken, te

Rot-

Rotterdam, geheel verhangen, zints de gewigtige verandering, welke, eene maand daar naa, voorviel.

Te weeten, Prins MAURITS, te *Leiden* en *Haarlem*, de Regeering, op een buitengewoonen tijd, hebbende veranderd, begaf zich ook, ten zelfden oogmerke, na *Rotterdam*. Op den negenëntwintigsten October des meer gemelden Jaars 1618, zondt zijne Doorluchtigheid twee Kompagniën Soldaaten in de Stad: de eene wierdt geleid door Graaf ERNST, de andere door Graaf JAN VAN NASSAU. Zij wierden gevolgd van 's Prinsen Lijfwagt, en, nog dien zelfden avond, van zijne Doorluchtigheid zelve, die, door de Wethouderschap, op de Hoogstraat, ontmoet en verwelkoomd wierdt. 's Anderendaags, den dertigsten, begaf zich MAURITS, vóór negen uure, na 't Stadhuis, alwaar de Wethouders, op zijn bevel, reeds vergaderd waren. Thans ontsloeg hij hen allen uit hunnen eed en bedieninge. Niet meer dan zeven Vroedschappen wierden hersteld, doch in de plaats der overigen, nieuwe verkooren. De Burgemeesters en Schepen wierden allen van hunne ampten verlaaten, en deeze, door den Prins, opgedraagen aan zulken, die thans buiten het bewind waren: Als eene bijzonderheid vindt men, wegens de verlaatene Regenten, aangetekend, dat zij, de afzetting van hunne ampten voor eere, verligting en ontlasting rekenende, elkander plegtig beloofden, den dertigsten dag van October, zijnde de dag hunner afzettinge, hun leeven lang, jaarlijks te zullen vieren, door het houden van een gemeenschappelijken vrolijken maaltijd, en dat ze God dankten voor hunne verlossinge van den last der Regeeringe in die ongelukkige tijden. Naa de begeerde bestelling op de Regeering gemaakt te hebben, ontboodt de Stadhouder de Bevelhebbers der Schutterije. Aan deeze verklaarde zijne Doorluchtigheid, „ niet gekoomen te zijn om iemand te ver„ drukken, maar om de burgerij in rust te brengen." Hij voegde daar nevens de vraag *Of ze de tegenwoordige Magistraat wilden gehoorzaam zijn, en allen moedwil helpen weeren?* Op deeze vraag ontving MAURITS een toestemmend antwoord, en maakte daarom, onder de Schutterij, geene verandering.

Eer nog de Prins *Rotterdam* verliet, deedt hij aldaar eene ontdekking, welke hem, tegen de voorgaande Regeering der Stad, en vooral tegen den gevangen Pensionaris DE GROOT, nog grooter misnoegen inboezemde. De ontdekking betrof het Eedboek der Stad. De Eed, welken men gewoon was den Amptenaaren af te neemen, was daar in gesteld, in den tijd, toen Prinse WILLEM DEN I 's Lands Hooge Overheid was opgedraagen, en, diensvolgens, in den Eed vermeld het *getrouw te zijn aan den Prinse van Oranje.* Naderhand hadt JOAN VAN OLDENBARNEVELD, ten tijde als hij het Pensionarisampt van *Rotterdam* bekleedde, volgens besluit der Vroedschap, in plaats van de woorden *aan den Prinse van Oranje*, gesteld *aan de Hooge Overheid van Holland.* Ten tijde van DE GROOT, hadt men agter deeze woorden, en ter verklaaringe van dezelve, geschreeven, *dat is, de Staaten van Holland.* Zeer misnoegd betoonde zich hier over Prins MAURITS, omdat deeze bijvoeging streedt met de opvatting van zulken, die aan de Algemeene Staaten de Hooge Overheid der Landen, en alzo de oeffening van de hoogste magt, in de bijzondere Provincien, toeschreeven.

Sedert de veranderinge der Regeeringe, te *Rotterdam*, en straks op den tweeden dag naa dezelve, wierden aldaar eenige schikkingen beraamd, bij welke de zulken, die, tot nu toe, in het Kerkelijke, het onderspit gedolven hadden, meer ruimte bekwamen, of liever, met de geenen, welke nog onlangs de bovendrijvende partij uitmaakten, in éénen rang geplaatst wierden; terwijl tevens de Remonstrantsgezinden daar in genoegen namen. Op den eersten November, naamelijk, deedt de nieuwe Wethouderschap, met overleg en goedvinden van Prinse MAURITS, en met bewilliging van de Predikanten en den Kerkenraad, ter wederzijden, zo wel van de Remonstranten als van de Contraremonstranten, van de Puije van het Stadhuis, afleezen eene Ordonnantie, bij welke bevolen wierdt „ Dat „ beide partijen, voortaan, elk met hunnen Kerkenraad, in „ de Openbaare Kerken, over en weder, bij beurten zouden „ prediken, en hunnen Godsdienst oeffenen; op zulk eenen „ voet als bij de Wethouders was geraamd, of naamaals zou„ de geraamd worden, met genoegen van beide zijden. Doch

„ de

„ de Vroegpredikatie zou, des Zondags, in de Groote Kerk,
„ alleen bij de Remonstranten worden bediend. En dit alles
„ bij manier van voorraad, tot dat, bij de Heeren Staaten,
„ op de Religionsverschillen, ordre zou weezen gesteld. Met
„ bevel aan alle Predikanten, Kerkenraaden, gemeene Lidmaa-
„ ten, en alle anderen, zich daar naar te gedraagen; hen te
„ draagen in alle stilheid en burgerlijke vrede onder den ande-
„ ren, zonder elkander daar inne eenigen hinder, overlast of
„ geweld te doen, of ter zaake van die verschillen, met den
„ aankleeve, iemand te schelden of te verongelijken, met
„ woorden of met werken, of eenige oproerige redenen te
„ gebruiken; Alles met bedreiging van daar over als verstoor-
„ ders van de rust der Stad, aan den lijve of anderzins, naar
„ eisch van zaaken, gestraft te worden."

Midlerwijl zat het Sijnode te *Delft*. Hier hadt men de zaak der Remonstranten bij de hand genomen, en eenige Leeraars van dien aanhang van derzelver ampten vervallen verklaard. De Rotterdamsche Predikant NIKOLAAS GREVINKHOVIUS was een van deeze. Doch toen men nu het gevelde vonnis zou ten uitvoer brengen, vondt men zich in geene kleine verlegenheid, uit hoofde van het groot getal Remonstranten binnen de Stad, en de ongemeene hoogagting en liefde, welke, door de groote meerderheid der Gemeente, den gemelden *Leeraar* wierdt toegedraagen. Na lang overleg, vondt men geraaden, den Predikant GREVINKHOVIUS, in de Vergaderinge der Heeren Staaten, in *'s Graavenhage*, te ontbieden, en hem aldaar het besluit van het Sijnode, inhoudende zijne afzetting, aan te kondigen. Naauwlijks was dit rugtbaar geworden, of 'er ontstondt merkelijke beweeging in de Stad. Eene groote menigte volks verzamelde om en in zijn huis; met traanen in de oogen baden en smeekten hem zommigen, hij wilde tog niet na *'s Hage* gaan: anderen riepen, dat ze zijn vertrek niet zouden dulden, dewijl zij zich verzekerd hielden dat men hem zoude vasthouden. Zo hoog liepen zelf de woorden en dreigementen van eenigen, uit de misnoegde gemeente, dat men, niet zonder reden, gevaarlijke opschuddingen te gemoete zag. Weshalven de Wethouderschap, wilde zij de zaak niet tot het uiterste laaten koomen, geraaden vondt, den Predikant het

gaan na *'s Hage* te verbieden; met toezegging van zijn agterblijven, bij 's Lands Staaten en Prins MAURITS, te zullen verontschuldigen. Men verhaalt, dat de befaamde SLATIUS, omtrent deezen tijd, eene Leerrede deedt, voor eenige honderden Remonstrantsgezinden, onder den blaauwen hemel, als zijnde, volgens hun zeggen, hunne Gemeente zo groot, dat geene der gewoonlijke Stads Predikplaatzen dezelve konde bevatten.

In *den Hage* ontving men, wel haast, berigt van 't geen 'er, te *Rotterdam*, gaande was. Vermids eenige ongesteldheid van Prinse MAURITS, die anderzins, in eigen persoon, het werk zoude verrigt hebben, begaven zich derwaarts, op den veertienden November des Jaars 1618, de eerste Raad KROMHOUT en de Raadsheer JUNIUS. Hunne boodschap hieldt in, het aanwenden van poogingen, om de gemoederen aldaar tot bedaaren en in rust te brengen, als mede ordre te stellen op het vergrooten van eene Predikplaats, tot beter gerief der Gemeente. Voorts moesten ze GREVINKHOVIUS aankondigen, het bevel om niet te mogen prediken, noch in eenige Kerkelijke Vergaderingen verschijnen, zo binnen als buiten de Stad. Indien hij zich daar over bezwaard vondt, moest men hem wijzen na het Sijnode te *Dordrecht*, alwaar hij zijne redenen mogt inbrengen, en nadere order afwagten. 't Geen men hadt verwagt, gebeurde met 'er daad. De Raadsheeren hadden het besluit van 's Lands Staaten den Predikant niet aangekondigd, of deeze verzogt, de redenen zijner afzettinge te mogen weeten; die men, evenwel, niet goedvondt, hem te geeven. Alleenlijk zeiden de Afgevaardigden, dat hij het bevel der Hooge Overheid hadt naà te koomen; 't geen hij, eindelijk, aannam.

Geweld is, gemeenlijk, het zaad van het toeneemende getal eens aanhangs. Zo ging het ook te *Rotterdam*. Sints den stilstand van GREVINKHOVIUS, begonnen de Remonstranten meer op hunne zaaken te letten. Van den eenen dag tot den anderen naamen ze toe, in getal en ijver. Nogthans ontmoetten ze geenen tegenstand, in het oeffenen van hunnen Godsdienst, bij de Wethouderschap. Integendeel geschiedde het met haare bewilliging, niet alleen dat het Stads-Bushuis tot eene predikplaats gereed gemaakt, maar dat ook de Prinsenkerk bijna de helft

zelft vergroot wierdt, om de menigte te kunnen bergen. 't Gebeurde, op den eersten Kersdag des gemelden jaars, dat de plaats, in welke zij, ter oeffeninge van den Godsdienst, zouden zamenkoomen, de menigte, op eenige honderden na, niet kunnende bevatten, veelen van dezelve na de Beurs streefden. Veelen van deeze wisten, dat BERNERUS VESEKIUS, een vermaard Remonstrantsch Leeraar, thans binnen *Rotterdam* was. Door lang aanhouden bewoogen ze deezen, om op de Beurs voor hun te prediken. Merkelijk ongenoegen verwekte dit bedrijf, zo wel bij de Regeering der Stad als in *'s Graavenhage*. Spoedig zag men daar van een bewijs, in eene Afkondiging, bij welke alle Vergaderingen, buiten de Openbaare Kerken, verbooden, en, daarenboven, aan den Leeraar en toehoorders, als mede aan de zulken, die daar toe hunne huizen zouden leenen, eene geldboete wierdt gedreigd. Het prediken op de Beurs zeide het Plakaat geschied te zijn „ uit „ puure loutere moedwil, en te strekken tot groot schandaal „ van de Religie, oneere der Regeeringe, en apparente com„ motie onder den volke; 't welk niet behoorde geleeden, „ maar geweerd en gestraft te worden: te meer (vervolgt „ het Plakaat) alzo men met diergelijke maniere van doen, „ niet alleen de vrugten, die uit de Nationaale Sijnode te ver„ wagten stonden, poogde te verhinderen, en vrugtloos te „ maaken, maar dat men ook daar door allerhande schadelijke „ Sekten, door bijeenrotting van ongeruste menschen, tot „ openbaare exercitie zoude konnen brengen." Daarenboven ontboodt de Wethouderschap de Remonstrantsche Predikanten, die nog te *Rotterdam* waren, in haare Vergadering, om dezelven aan te kondigen, dat ze de Gemeente, over het houden van dusdanige zamenkomsten, openlijk hadden te bestraffen. Zij namen 't aan, zo lang men hun openbaare Kerken zoude vergunnen. *Maar daar naa*, zeide een der opontboodene Kerkdienaaren, *zal ik niet nalaaten te prediken in bijzondere Vergaderingen, al ware 't dat de Galg voor de deur stondt.* Intusschen, schrijft BRANDT, „ was deeze Woord„ voerder een der eersten, die, toen de nood het knelde, „ in dien ijver bezweek, en zich tot belofte van zwijgen „ liet beweegen."

Sints deezen tijd begon de zaak der Remonstranten, zo elders als ook te *Rotterdam*, agterwaarts te gaan. Het Nationaal Sijnode zat reeds te *Dordrecht*, en men was niet onkundig van de maatregels, die aldaar genomen wierden. Om zich eenigzins te wapenen tegen den slag, welke hun dreigde, besloot men tot het houden van eene Vergaderinge in de gemelde Stad. Zij kwam bij een op den vijfden Maart des Jaars 1619, en bestondt uit tien Predikanten van uit verscheiden Gemeenten, nevens etlijke Ouderlingen en Diakenen, uit *den Briel* en van *Hoorn* en *Alkmaar* derwaarts gezonden. Men was aldaar van meeninge, dat de Remonstrantsche Gemeenten moesten behouden 't geen ze hadden, en voortgaan tot meerdere vorderinge; dat ze, niettegenstaande de Plakaaten daar tegen gemaakt of nog te maaken, moesten doordringen tot afgezonderde Godsdienstoeffeninge, en dat het nu de tijd was, in welken zij de grondslagen van de vrijheid hunner Conscientie moesten leggen, of anderzins, nevens hunne naakoomelingen, voor altoos slaaven blijven. Voorts stelde de Rotterdamsche Vergadering, die, bij veelen, den naam van *Tegen-Sijnode* droeg, haare bedenkingen in geschrift, aangaande de toekoomende maatregelen, ter instandhoudinge van hun Lichaam, en zondt dezelve, ter beoordeelinge, aan de gedagvaarde Leeraaren te *Dordrecht*. Doch de Vergadering, eerlang rugtbaar geworden, baarde merkelijk ongenoegen bij de Overheid, die dezelve voor oproerig verklaarde.

Van elders is bekend, hoe het, zedert het Dordrechtsche Sijnode, met de Remonstranten afliep, en, eerlang, van wegen de Algemeene Staaten, eene Afkondiging geschiedde, bij welke het houden van zamenkomsten, zo in 't openbaar als heimelijk, dienende ter voortplantinge van de Remonstrantsche Leerbegrippen, verbooden wierdt. Te *Rotterdam* deedt men de afkondiging, op Saterdag den twintigsten Julij des Jaars 1619. Onder het afleezen gebeurde het, dat een paerd, gaande langs de menigte, en daar van verschrikt, begon te springen. Dit veroorzaakte eenige beweeging onder de omstanders. Straks slooten eenige burgers, uit vreeze voor de gevolgen, hunne huizen. Eenige gemeene Vrouwlieden, eenen Schotteldoek aan een stok gebonden hebbende, liepen 'er mede rond, roe-

roepende: *Koomt uit, koomt uit! helpt onze vrijheid beschermen, die men ons zoekt te beneemen.* Doch zij kreegen geene aanhangers. Nog dien zelfden dag wierdt de Prinsenkerk, welke men, eenigen tijd geleeden, ten behoeve der Remonstranten hadt vergroot, gesllooten. Ook ligtte men, den volgenden nacht, eenige leden van dien aanhang, zo mannen als vrouwen, van hunne bedden, met oogmerk, meent men, om der Burgerije eenen schrik aan te jaagen. Nogthans kwamen de Remonstranten, 's anderendaags, des morgens ten zes uure, in goeden getale bijeen, voor de Prinsenkerk, met oogmerk om aldaar te hooren prediken. Maar zij vonden de deur gesllooten: weshalven zij eenige Psalmen zongen, tot dat de Onderschout hen kwam verjaagen. Toen namen ze gang, ten getale van wel vierhonderd, na eenige ledige erven omtrent den Schiedamschen Dijk, en begonnen 'er Psalmen aan te heffen. De Burgemeesters JAKOB KLAASZOON DUIN en KORNELIS MATELIEF, zulks vernomen hebbende, begaven zich derwaarts, om de menigte uit elkander te doen gaan. Ondanks het Burgemeesterlijk bevel groeide de hoop tot drieduizend menschen, allen welberaaden om niet zonder Preek van daar te scheiden. Onder de menigte bevondt zich DIRK RAFAELSZ KAMPHUIZEN, toen Predikant te *Vleuten*, in het Sticht van *Utrecht*. Deezen eenen Ruitersrok aangedaan, en op eene stellaadje van Biertonnen geplaatst hebbende, verzogten ze hem, de Gemeente met eene Leerrede te stigten. Hij deedt het, naar aanleiding van HEBR. IV: 13. Meer dan eens zogt de Burgemeester DUIN den Predikant uit het volk te haalen, doch wierdt telkens verhinderd. Intusschen zag men, wel haast, volgens heimelijke bestelling van den Burgemeester, vier Vaandelen Soldaaten, met geladene Musketten, van twee zijden, op de Vergadering aantrekken, onder een schrikwekkend geroep: *Slaat dood de Arminiaanen!* Merkelijke beweeging ontstondt thans onder de menigte; die, egter, haare plaats niet verliet; zorgende voornaamelijk dat de Leeraar weg geholpen wierdt. Eenige Regenten, daar op toegekoomen, riepen tot de burgers, *Of zij op het Plakaat niet pasten?* Waar op iemand uit den hoop, het Testament om hoog steekende, riep, *Dit is ons Plakaat.* Anderen begonnen, met een woest geschreeuw, van

van steenen raapen te spreeken. Hierop namen veele Remonstranten de vlugt, terwijl anderen stal hielden, tot dat zij eenige Psalmen hadden gezongen. De Burgers en Soldaaten trokken toen insgelijks af.

Doch de opschudding van dien dag liep daar mede nog niet ten einde. In den naamiddag vergaderde, wederom, een groot getal Remonstrantsgezinden, op de Vischmarkt, de plaats alwaar thans de Beurs staat. Niet lang leedt het, of men zag Schout, Burgemeesters en andere leden van de Wet, gevolgd van vijf Kompagniën gewapende Soldaaten, naderen. Het gezigt hier van deedt, evenwel, de menigte niet uit elkander gaan, maar veel eer sommigen verklaaren, *om geene menschen een voet te zullen verzetten.* Men wil dat eenigen van de Regenten, onlangs door Prins MAURITS aangesteld, spraken van onder den hoop te schieten; doch dat de Bevelhebber van het Krijgsvolk, vreezende voor tegenstand en bloedstorting, zulks ontriedt. Ten drie uure ging elk zijnen weg, zonder dat 'er iet gewelddaadigs was voorgevallen.

Burgemeesteren van *Rotterdam* verzuimden niet, reeds 's anderendaags, in *'s Hage* kennis te geeven van 't geen 't hunnent was voorgevallen. Het Hof van Holland zondt hierop den Raadsheer PIETER KOUWENBURG derwaarts, tot het doen van onderzoek omtrent den Predikant, en wie verder de Vergadering aangemoedigd of hadden bijgewoond. Hoedanig ook des Raadsheeren verrigtingen mogen geweest zijn, waar omtrent wij geen bescheid ontmoeten, niet zo afschrikkende waren dezelve, of, den volgenden Zondag, vergaderden, van nieuws, eenige Remonstranten, bij eenen Runmolen, in het Runhuis, die 'er Psalmen zongen. Niet zo talrijk was, egter, de Vergadering als voorheen, dewijl dezelve wierdt gestoord door het Krijgsvolk, 't welk men, daarenboven, wijd en zijd, door de geheele Stad zag rondgaan, om de zamenkomsten te verhinderen of te stooren. Van het voorgevallene gaven de Rotterdamsche Wethouders, wederom, kennis aan de Gecommitteerde Raaden in *'s Hage;* die, de zaak met Prins MAURITS overleid hebbende, tot antwoord gaven, dat de Magistraat, bij openbaare afleezing, eenen ieder hadt te waarschuwen, zich van zulke Vergaderingen te onthouden, zelf om die niet

te

te koomen zien; dat, voorts, de Wethouders eenigen der beleggers van dusdanige Vergaderingen moesten tragten in hegtenisse te krijgen, om de aanstookers aldus op te spooren.

In tegenstelling van deeze maatregelen, vervoegden zich de *Rotterdamsche* Remonstranten, op den zevenden Augustus des Jaars 1619, met een Verzoekschrift bij Prins MAURITS, vertoonende „ wat zwaarigheid, verlies van neering en welvaaren, berooving van goederen, en onschuldig bloedstorten „ te verwagten stondt, indien men hunne Vergaderingen met „ Soldaaten verstooren wilde; en het heil, dat uit het toelaaten van hunne Vergaderingen ontstaan zou: met ernstig verzoek, dat zijne Prinslijke Excellentie daar in eenige goede „ en bekwaame orde geliefde te doen stellen, tot gerustheid „ van zo veele duizenden godvrugtige gemoederen en Conscientien; opdat de geenen, die niets anders zogten dan „ Gods eere en hunner Zielen Zaligheid, in hun gemoed niet „ mogten gedwongen worden, of tegens Gods uitgedrukt „ Woord, mitsgaders tegen de Nederlandsche Confessie genoodzaakt hunne Vergaderingen te verlaaten, ten ware zij lijf „ en goed in gevaar stelden. Dat (zeiden ze) behoorde hun „ in hun eigen Vaderland niet over te koomen, in 't welk „ zij en hunne Ouders zo langduurigen, zwaaren en bloedigen „ oorlog hadden helpen draagen en uitstaan, om van den Conscientiedwang bevrijd te worden. Daarom verzogten ze dat „ zijne Excellentie, overweegende, hoe men altijd had gehouden en bevonden, dat het dwingen der Conscientien een „ zeer landverderflijk kwaad was, alsnog geliefde op hun „ verzoek een gunstig besluit te neemen." Doch dit verzoek, even als alle andere, deedt geene baate.

Nogthans konden de *Rotterdamsche* Remonstranten niet besluiten, hunne onderlinge bijeenkomsten na te laaten. Veiligheidshalve besloot men dan, dezelve buiten de Stad te houden; deels om de ruimte, deels om niemand, om het leenen van zijn huis, aan boetvalligheid bloot te stellen. In eene Vergadering, bij *Krooswijk*, op den negentienden Augustus, waren ruim tweeduizend menschen tegenwoordig, en onder deeze veele aanzienlijke burgers. Niet lang daar naa vergaderde men agter 't Slot van *Honingen*, ten getale van meer

dan

den drieduizend menschen. De Wethouderschap, hier van verwittigd, zondt eenige wagens met gewapende Soldaaten op de Vergadering af, onder 't geleide van zekeren Wijnkoper, die, voor 't leveren van een Predikant, in handen van het Geregt, eene groote somme gelds hadt bedongen. Doch, bij hunne komst, was de Predikatie geëindigd, en de Leeraar vertrokken. Zeker oud arm man, die in het Oude Mannenhuis de kost hadt, om het bijwoonen van de Vergaderinge bij het Slot van *Honingen*, voor de Regenten ontbooden zijnde, wierdt deswegen buiten het Huis en op straat gezet.

Ongunstig bleef alzo de toestand der Remonstranten, gelijk elders, dus ook te *Rotterdam*, tot op den dood van Prinse MAURITS, die hun altoos den voet hadt dwars gezet. Sedert dien tijd begonnen ze, van tijd tot tijd, hunne Vergaderingen te hervatten, welke zij, om de ongunst der tijden, hadden moeten opschorten. Zij waren aldaar zeer talrijk, en de Regeering vondt zwaarigheid in het stooren der bijeenkomsten, als vreezende, met reden, voor een bloedbad. Ook verklaarden de Afgevaardigden ter Dagvaart, vermogen noch gezintheid te hebben om de Plakaaten, in hunne Stad, ten uitvoer te brengen, waar omtrent, ter Staatsvergaderinge, op sterk aanhouden van 't Sijnode, geraadpleegd wierdt. Eindelijk wierdt de tijd gebooren, dat den Remonstranten, ook te *Rotterdam*, het bouwen van eene openbaare Vergaderplaats wierdt toegestaan. Dit viel voor in den Jaare 1628.

Niet veel merkwaardigs, de Geschiedenissen der Stad afzonderlijk betreffende, ontmoeten wij voor het Jaar 1672. Even als elders, raakte men ook te *Rotterdam* in rep en roere, eerst over den voortgang der Fransche Wapenen in de Provincie van *Holland*, en vervolgens over de verheffing van Prinse WILLEM DEN III tot de Stadhouderlijke waardigheid. Uit vreeze voor een onmiddelijken aanval op de Stad, was men te raade geworden, de burgerije te doen werken aan de Vesten. Doch toen men hier mede eenen aanvang hadt gemaakt, ontstonden 'er hevige klagten onder 't Volk, voorgeevende dat die arbeid hun verdroot. En wanneer de Wethouderschap, aan de klagten gehoor geevende, den arbeid wilde staaken, beschuldigde men dezelve van Fransch gezindheid, en af-

afkeer van *Oranje*. Een Vroedfchap der Stad verzogt van zijnen post te mogen ontflagen worden, voorgeevende dat hij de aanftelling van den Prins VAN ORANJE noodig hieldt voor 's Lands welzijn, doch geenen kans zag om dezelve te bewerken. Zekere LEONARD VAN NAARSEN, reeds in den Jaare 1653, om eenige oproerige gefprekken, in regten betrokken, verfcheen nu op het Stadhuis, den Heeren voorhoudende, dat men vrede met *Engeland* konde hebben, indien men den Prins Stadhouder maakte, als zijnde diens bevordering de eenige beweegreden, welke den Koning van *Engeland* hadt bewoogen om de Republiek te beoorlogen. Op een anderen tijd zag men eene groote menigte volks voor het Stadhuis zamenfchoolen, en ftraks daar op eenige Afgevaardigden van hetzelve te binnen treeden, om de Wethouders te noodzaaken tot eene plegtige verklaaring en belofte, omtrent de verdeediging der Stad, even als de burgers onderling zich daar toe verbonden hadden. De grond deezer afvorderinge was, het vermoeden tegen eenige Regenten opgevat, zommige van welke men op ftraat aangerand, gefcholden en gedreigd hadt. Vooral ftondt in een kwaaden reuk bij 't gemeen de Penfionaris PIETER DE GROOT, Zoon van HUGO DE GROOT; deeze was van oordeel, dat de rust zoude kunnen herfteld worden, door het openbaar grijpen en ftraffen van de voornaamfte roervinken. Doch de Regeering was te befchroomd, om dus fterk te durven doortasten. Ook telde men thans verfcheiden Regenten op het Stadhuis, die de opfchuddinge onder de hand begunftigden, vermids zij van dezelve hunne eigen vastigheid of hooger bevordering verwagtten.

In eene geftadige beweeging bleeven aldus de gemoederen te *Rotterdam*, tot op den achtentwintigften Junij. De Burgerhoplieden, op dien dag, Burgemeesteren gevergd hebbende, de Vroedfchap bij een te roepen, deeden in dezelve den voorflag, om, van wegen de Stad, eenige Gemagtigden te zenden na *'s Graavenhage*, en aldaar den Prins tot Stadhouder van *Holland* te helpen bevorderen. De vergaderde Vroedfchap kwam, dien dag, tot geen befluit. Doch wanneer men, 's anderendaags, de Oranjevlag van den Toren te *Schiedam* zag waaien, was 'er geen houden meer aan de onftuimig hollende

lende Gemeente. Een Burgerhopman, die, bij 't uitgaan der Kerke, de Groote Markt bezet hieldt, vraagde de lieden, welke uit het gehoor kwamen *of ze Prins — dan Staatsgezind waren?* Zijner bedieninge onwaardig was de rol, welken de Predikant JAKOBUS BORSTIUS, bij deeze gelegenheid, volvoerde. Meer dan eens, te vooren, hadt hij zijnen ijver betoond voor het Huis van *Oranje*, door der Gemeente, van den predikſtoel, in 't oor te blaazen, dat veele Leden der Regeeringe den Lande ongetrouw waren, en dat de reden van het kwalijk gaan van 's Lands zaaken was, omdat den Prinſe geen hooger gezag wierdt opgedraagen. Thans, in de opſchudding, welke te *Rotterdam* plaats hadt, tradt hij onder de hoopen volks, welke oproerig langs de Straaten trokken, hun vraagende „ Of zij niet begeerden, dat de Prins Stadhouder gemaakt wierdt? Of men het Eeuwig Edikt niet behoorde te vernietigen? en of men den Prins niet behoorde te ontſlaan van den Eed, welken dezelve, bij het aanvaarden van het Kapitein Generaalſchap, hadt gedaan?" Eene algemeene toeſtemming weergalmde ſtraks onder de menigte; die voorts na het Stadhuis getrokken zijnde, en het Oranjevaandel van hetzelve hebbende uitgeſtoken, de Vroedſchap noodzaakte tot het neemen van een toeſtemmend beſluit, raakende den opdragt van de Stadhouderlijke waardigheid aan Prinſe WILLEM DEN III. Nog dien zelfden nacht moest de aanſtelling door ondertekening bekragtigd, en van de Puije van 't Stadhuis worden afgekondigd. Ware dit agter gebleeven, het ſtondt geſchapen, dat een goed deel burgers den Eed geſtand zouden gedaan hebben, bij welken zij onderling zich plegtig verbonden hadden, den hals te zullen breeken aan de Regenten, die weigerden te tekenen, en de Huizen plonderen van de zodanigen, die de Stad zouden verlaaten. Om het uittrekken der verdagte Regenten te voorkoomen, hieldt de Burgerij de wagt aan de Poorten, en dezelve geſlooten, om alzo de Ruiterij buiten te houden, ter handhaavinge van de rust der Stad derwaarts gezonden.

Het woelen hadt naauwlijks zijnen zat bekoomen, te *Rotterdam*, of 'er ontſtondt, reeds in den aanvang der volgende maand, eene nieuwe opſchudding. Eenige Gemagtigden der Alge-

Algemeene Staaten, zekeren last zullende overbrengen aan den Admiraal DE RUITER, die met 's Lands Vloot op *Schooneveld* lag, namen hunnen weg over *Rotterdam*. Gekoomen, met het Jacht, aan de Delftfche Poort, wierden ze aldaar ontvangen, van de wagthoudende burgers, met een woest geroep *dat 'er Verraaders in waren*. Het vaartuig lag naauwlijks aan den wal, of eenigen vielen onverhoeds in hetzelve, vraagende *waar de Heeren heenen wilden?* Op het antwoord, *dat men den wil hadt na 's Lands Vloot, om den Generaal* DE RUITER *eenen brief van 's Lands Staaten te brengen*, begeerde men dien brief te leezen. Niets baatten de vertoogen, maakende de onbehoorlijkheid van dien eisch, en het gevaar der algemeenmaakinge van den inhoud. Men rustte niet, voor en aleer de Brief gefteld was in handen van eenen der burgeren, die, met plegtigen eede, de geheimhouding beloofde. Doch hij hadt den brief niet geleezen, of, binnen weinige oogenblikken, wisten de omftanders den inhoud, en vervolgens de geheele Stad. De grond der tegenwoordige onrustigheid, was het gerugt, van zekeren Engelschman afkomftig, die verhaald hadt van twee Engelfche Staatsdienaaren verftaan te hebben, dat zij volmagt hadden om met de Staaten den Vrede te fluiten, doch dat deeze denzelven met geenen ernst fcheenen te verlangen. Dit gerugt ontftak de woede van 't gemeen, onder andere tegen de huizen van twee Vroedfchappen, die geplonderd wierden. Daarenboven ontworp de Gemeente zekere punten, welke zij der Regeeringe voorhieldt. De punten behelsden het zenden van andere Afgevaardigden ter Dagvaart; het bekoomen van inzigt in de handelingen met *Frankrijk* en *Engeland*, en het fluiten van een fpoedigen vrede met het laatstgenoemde Koninkrijk; verandering in de Wethouderfchap door zijne Hoogheid; den erflijken opdragt van alle de voorregten, welke de Stadhouders ooit gehad hadden, aan zijne Hoogheid; voorts het in hegtenis neemen van eenige Regenten, onder andere van den Penfionaris PIETER DE GROOT, en het onbekwaam verklaaren van dezelve, en van hun maagefagt, tot in het Vierde Lid, om immer in de Regeering te kunnen koomen. Het laatfte punt wierdt ftraks volvoerd, en eenige Heeren het gaan van het Stadhuis belet.

Zijne Hoogheid, hier van kennis bekoomen hebbende, betuigde daar over zijn ongenoegen, door eenen brief; die, egter, te *Rotterdam* voor verdagt wierdt aangezien. Nogthans wierden de aangehoudene Heeren ontslagen. De Heer DE GROOT, een van dezelve, op straat gekoomen, wierdt door iemand uit den hoop, die het Stadhuis omringde, met een mes gedreigd, voorts na binnen gedreeven, doch, op begeerte van het Volk, spoedig wederom ontslagen.

Geduurende dit alles bleeven de oude Regenten nog al op het Kussen, ondanks de herhaalde aanzoeken van zommigen aan zijne Hoogheid, om de Stad met derzelver tegenwoordigheid te vereeren, tot het maaken der begeerde veranderinge. Bij wijlen wierdt zijne Hoogheid verdrietig over het lastig aanhouden, en gaf blijk daar van in de wijze, op welke hij de Afgevaardigden ontving. Eenige Leden der Vroedschap, ten gemelden einde, in 't Leger bij *Bodegraave*, den Prinse toegezonden, wierden toegelaaten bij zijne Hoogheid, zittende te paerd en met gedekten hoofde, en ontvingen geen ander bescheid, dan het antwoord, hun, over schouder, onder het voortrijden, toegeroepen: *Ik heb u zo dikmaals laaten zeggen dat ik niet koomen kan; ik kan niet koomen.* Verscheiden vrugtlooze poogingen deeden, zedert, die van *Rotterdam*, om 's Prinsen gunst te herwinnen. Doch zo ras hadt men van het ombrengen van de broeders DE WITT de tijding niet ontvangen, of twaalf voornaame burgers, in zekeren herberg bij een gekoomen, zonden, uit het midden hunner, eenige Afgevaardigden aan Burgemeesteren, met verzoek om Vroedschap te doen beleggen; aan welke zij, voorts, het schriftlijke verzoek deeden, dat twaalf Vroedschappen, die, zeiden ze, bij hen verdagt waren, van derzelver posten mogten verlaaten worden. Aan deezen voorslag wierdt straks voldaan, en de plaats der afgezetten met nieuwe Leden vervuld. Onder deeze waren 'er eenigen, die openlijk of onder de hand de jongste beweegingen gevoed hadden. De Heer PIETER DE GROOT, reeds te vooren ten Lande uit geweeken, en thans van zijn Pensionarisampt verlaaten, schreef, zedert, uit *Antwerpen*, alwaar hij zich onthieldt, aan eener zijner Vrienden, *dat onder de nieuwe Regenten slegts twee persoonen waren*

waren, die eenige goederen hadden; terwijl de afgezette Vroedschappen, te zamen, meer dan drie millioenen rijk geweest waren. Na deeze verandering kwam *Rotterdam*, allengskens, tot rust.

De Stad genoot deeze rust, tot in den Jaare 1690. Thans ontvonkte wederom het vuur der muitzucht onder de groote menigte; en 't stondt geschapen dat de vlammen ten dake zouden uitslaan. De aanleiding tot dien verre uitzienden Oproer, was de mildheid van eenen Burger-Bevelhebber aan zijne Schutters, die 's nachts, tusschen den acht- en negenentwintigsten Augustus, de wagt hadden op de hoofdwagt van 't Stadhuis; aan deeze hadt hij een half anker wijn ten beste gegeeven, om 'er zich dien nacht mede vrolijk te maaken. Eenigen der Schutteren, uitgezonden om den wijn te haalen, wierden met denzelven aangetast door de gebroeders VAN DEN STEEN, Pagters der Wijnen, nevens hunne Oppassers of zo genaamde Verklikkers. Men wierdt hier op handgemeen, en een van 's Pagters Knegten, welke den Tamboer, die het Vaatje met wijn droeg, hetzelve wilde afneemen, door eenen der Schutteren dood gestooken.

Terstond hier op vervoegden zich de Pagters bij den Hoofdschout, den Heer JAKOB VAN ZUILEN VAN NIEVELD. Zeker Wijnkooper, KOSTERMAN genaamd, wierdt bij dien Heer aangebragt als schuldig aan den manslag, en nog dien zelfden nacht in hegtenisse genomen. Door Schepenen ondervraagd, en verdere kundschap ingewonnen zijnde, beleedt hij eerlang, den moord gepleegd te hebben, en wierdt voorts ten Zwaarde verweezen. Men volvoerde het vonnis, onder een geweldigen toevloed, waar van zommigen morden, dat de Lijder, door 't geweldig folteren des Pijnbanks genoopt, tegen beter weeten hadt bekend. 't Geen het Graauw nog meer versterkte in den waan van de onschuld des veroordeelden, was, dat de Scherpregter, door ontsteltenis, verscheiden maalen het Zwaard moest gebruiken, eer hij 't hoofd van den romp konde scheiden. Hier bij kwam nog, dat men 't gerugt deedt loopen, hoe de gemelde Trommelslager, zedert insgelijks in hegtenisse geraakt, uit een Venster zijner gevangenisse, geroepen hadt „ dat KOSTERMAN onschuldig veroordeeld, en hij zelve de „ daader was."

Meer was 'er niet noodig om het Graauw, buiten dat reeds op de Pagters gebeeten, tot uiterften te doen overflaan. Het rot oproerig te hoop, en ftreeft na het huis des Pagters PIETER VAN DER STEEN, alwaar het alles deerlijk plonderde en verwoestte. Vrugtloos hadden de Burgemeesters, door 't doen roeren van den Trom, een aantal Schutters tragten te verzamelen, om dien moedwil te beteugelen; niemand wilde zich de zaak eens gehaaten Pagters aantrekken. Op de aankomst, egter, van eenen Burgemeester, verzeld van eenen van Stads Sekretarisfen, verftoof de plonderzuchtige menigte. Ook wierden, 's anderendaags, op verzoek der Pagteren, drie Kompagniën Ruiters en een goed getal Soldaaten uit den *Hage* na *Rotterdam* gezonden.

Het fchelden en raazen, inzonderheid op den Hoofd-Officier VAN NIEVELD, ging ondertusfchen zijnen gang, en klom hoe langer hoe hooger. Men ftrooide alomme door de Stad Schotfchriften, opgevuld met de haatlijkfte aantijgingen, waarbij al de fchuld van het doodvonnis van KOSTERMAN den Schout te last geleid, en hij zelve met den dood gedreigd wierdt. Op den vijfden van Wijnmaand uit den *Hage* in de Stad koomende, en met zijne Huisvrouw en Zoon langs den Buitenfingel gaande, wierdt hij gezien van eenigen uit het gemeen, die hem voor een *Bloedhond*, een *Moorder van* KOSTERMAN fcholden, en tot aan zijne wooning verzelden. De Heer VAN NIEVELD, zich thans zijns lijfs niet veilig oordeelende, ontboodt eenige Soldaaten, om hem en zijn huis te befchermen. Doch dit werkte niets anders uit, dan dat de toeloop nog grooter, en de moedwil dies te baldaadiger wierdt. Vergeefs zogt hij de oproerige menigte met woorden te paaien, en van daar te doen vertrekken. Zommigen zag' men hunne Mesfen trekken, anderen met fteenen op de foldaaten fmijten; die hier op verklaarden, „ dat indien ieder niet „ terftond zich van daar begaf, hun last medebragt, geweld „ met geweld te keer te gaan, en op de menigte met fcherp „ te fchieten." Doch 't Graauw, in ftede van hier aan te voldoen, beval den Soldaaten van daar te vertrekken; voor reden geevende, hoe zij zelven gefteld waren om voor de veiligheid der Stad te zorgen.

Tot

Tot nog toe was het bij woorden gebleeven. De verzamelde menigte, niet zwigtende voor de dreigementen der Soldaaten, hieldt de toegangen na het huis nog al bezet. Thans volvoerden de Soldaaten hunnen last, en onder den hoop schieende, troffen ze, gelijk het meer gaat bij diergelijke gelegenheden, den onschuldigsten van allen, die ter aarde vallende, de raazernij der menigte zo heftig deedt ontbranden, dat wel haast een hagelbui van steenen op de Krijgsknegten nederdaalde, die insgelijks van hunnen kant niet schuldig bleeven; eenigen wierden gedood, anderen zwaar gekwetst.

De gemoederen hier door langs zo meer verbitterd wordende, zwoeren de muitelingen, wraak te zullen neemen van het onschuldig bloed, 't welk voor hunne oogen vergooten was, al zoude zulks hun eigen leeven kosten. Straks begonnen ze na middelen om te zien, ter betooninge van hunne gevoeligheid. Eenigen vloegen op weg om zekeren Valbrug op te haalen, en alzo den Soldaaten het wederkeeren te beletten. Anderen streefden na de Wallen, en haalden van daar drie Metaalen stukken, welke zij vulden met kogels, oud ijzer, straatsteenen en 't geen ze verder bij de hand vonden. Hier mede schooten ze op het huis des Heeren VAN NIEVELD, en op de Soldaaten, die straks hier op om een goed heen koomen zogten. Het huis des Hoofd-Officiers en eenige andere wierden zeer zwaar beschadigd.

Burgemeesteren, ondertusschen, met schrik en ontsteltenis deeze hoogloopende beweegingen vernomen hebbende, deeden al wat ze konden om de gemoederen tot bedaaren te brengen, door zagte middelen; doch deeze niets baatende, namen ze de toevlugt tot andere, die, nogthans, in 't eerst eene strijdige uitwerking deeden. De Wethouders naamelijk deeden vier Kompagniën Burgers in de Wapenen verschijnen, en op de uitzinnige menigte aanrukken, om, ware 't mogelijk, dezelve het geschut afhandig te maaken, en verder tot bedaaren te brengen. Doch naauwlijks hadden de muitemaakers de gewapende Burgers in 't oog gekreegen, of zij zwoeren, indien ze nader kwamen, de Trompen van 't Geschut te zullen omdraaien, en op de Burgers losbranden.

Burgemeesteren, overtuigd dat het woedende Graauw, eenmaal aan 't hollen, voor geen geweld ftaat, en zo veele Burgers aan de uitzinnige woede niet willende waagen, wierden thans te raade, eenen anderen weg in te flaan, in de hoope van langs denzelven de rust te zullen herftellen. De Sekretaris WELSENES, verzeld van eenige Burger-Bevelhebberen, en op eenigen afftand gevolgd van de Burgemeesteren, drong door tot dicht aan het gefchut. Hier het volk tot ftilte vermaand, en gehoor gekreegen hebbende, vraagde hij, *wat hun begeeren ware?* 't Antwoord was „ dat zij de Soldaaten uit de „ Stad, en den Schout in handen wilden hebben" er nevens voegende, dat indien de Burgerij nader kwam, zij op haar zouden losbranden.

De Regenten, geen anderen kans ter herftellinge van de rust ziende, bewilligden in het vertrek der Soldaaten. Ook rukten de Schutters niet verder aan, 't zij uit vreeze voor 't gefchut, of omdat niemand den Schout wilde befchermen. Midlerwijl hieldt het fchieten den gantfchen nacht aan, inzonderheid op het huis van den Schout, die, den volgenden morgen, onder de aftrekkende Soldaaten, en als een Soldaat verkleed, nevens zijne huisvrouw en dochters, mede ter Poorte uittrok.

Naa dat nu de Soldaaten de Stad geruimd hadden, speelde de baldaadigheid nog meer haaren rol. De Stukken gefchut, uit welke men den gantfchen nacht hadt gefchooten, wierden nu over den Brug gehaald, en recht voor het huis des Hoofdfchouts geplaatst, daar men terftond de deur open en aan flenters fchoot. Straks ftoof men na binnen, daar alles geplonderd, verfcheurd en in ftukken wierdt gebroken. Maar hier mede hadt de raazernij nog niet uitgewoed. Eenigen klommen op het huis, braken de fteenen af, en wierpen dezelve na beneden; twee Mansperfoonen en een Jongen verlooren hierbij het leeven; anderen wierden, door de nedervallende brokken, zwaar gekwetst. Dit plonderen en afbreeken duurde dien dag en den volgenden, zonder dat men zich eenige rust gunde, voor dat alles vernield ware.

Een andere hoop, midlerwijl, buiten de Stad na des Hoofdfchouts Lustplaats geftreefd, rustte insgelijks niet, voor dat 'er

'er alles was verwoest. Een prachtig en kostbaar Tuinhuis, onder anderen, wierdt tot op den grond afgebroken, de boomen vernield en de schoonste wijngaarten beroofd en geschonden.

Onder dit alles hadden de Wijven mede niet stil gezeeten; met eene geheele bende, bij welke zich ook manlieden voegden, trok op na het Stadhuis, en eischte aldaar de loslaating van alle de gevangenen. Burgemeesteren, voor nieuw geweld vreezende, bewilligden in deezen eisch. Door deeze bewilliging stouter geworden, trok vervolgens het snood gespuis na het Spinhuis, en vorderde de loslaating van alle de Tugtelingen. Men stondt dit insgelijks toe, uitgezonderd van de zulken, die op den hals gevangen zaten. Zij rustten, egter, niet, voor dat de deuren der Gevangenisse open gezet, en alle de gevangenen waren losgelaaten.

Een gerugt kort hier na ontstaande, dat 'er wederom Ruiters en Soldaaten in aantogt waren, sleepte men 't Geschut, waar mede men des Schouts huis gebeukt hadt, na de Delfsche Poort, en laadde het met yzer en steenen, om het naderende volk buiten te houden. Wijders hieldt men ook de Poorten der Stad gesloten.

Nog dien zelfden dag wierdt, van wegen de Wethouderschap, afgekondigd, dat de Schout van zijn Ampt verlaaten, en de President-Schepen was aangesteld om midlerwijl zijnen post waar te neemen. De onrust was met dit alles nog niet bedaard. Het huis van zekeren Schepen, als mede van eenen Pagter, wierdt met plondering gedreigd. Men mompelde om het Rouwwapen der dochter van den Heere VAN NIEVELD uit de Kerk te willen haalen; doch de Regeering voorkwam die heiligschennis, door het bij tijds van daar te doen wegneemen.

De Burgerij, ziende dat, ten zij de verdere voortgang des moedwils kragtdaadig wierdt beteugeld, de geheele Stad gevaar van plonderinge zou loopen, besloot thans met meer ijvers te handelen. Een Vaandel Schutters, voor 't gedreigde huis des Schepens geplaatst, beloofde het te zullen beschermen, al zoude 't ook koppen kosten. Dit deedt den oproer allengskens bedaaren, en eindelijk geheel ophouden, toen eeni-

gen der voornaamste Oproerkraaiers gegreepen, in verzekering genomen en voorts na den *Hage* gevoerd wierden. Zommigen hebben aangetekend, dat eenige voornaame aanstookers van het werk, in Vrouwen- of Matroozengewaat verkleed, aan kostbaarder onderklederen bekend wierden voor anderen, dan zij zich uitgaven. Dit doet het als waarschijnelijk voorkoomen, dat onder deeze opschudding eene andere beweegreden verborgen lag, dan die dezelve eerst verwekt hadt. Misnoegen op zommige leden der Regeeringe zal daar toe den voornaamsten grond geleid hebben. Dit wordt te aanneemelijker, omdat Koning WILLEM, zedert, eenige leden van de Wet ontsloeg, en andere in de plaats stelde. Meerdere strengheid bij alle de Wethouders zou dien hoogloopenden muitlust, en het pleegen van veele moedwilligheden, geweerd hebben.

In den Jaare 1720 wierdt *Rotterdam*, zo wel als de overige Hollandsche Steden, gekweld van den duizelgeest des befaamden Aktiehandels. Onder de harssenbeeldige vooruitzigten op geldgewin, wilde men hier niet ledig zitten. Diensvolgens besloot men tot de oprigting van eene *Compagnie van Assurantie*, of Maatschappij van Verzekering. Op den tweeëntwintigsten Julij des gemelden jaars, op den middag, onder Beurstijd, wierdt de Inschrijving daar toe geopperd. Volgens het Ontwerp daar van gemaakt, zou de hoofdsomme of het ingeleide Kapitaal bestaan uit honderdentwintig tonnen Gouds. Eene aanmerkelijke somme inderdaad; tot welke, evenwel, met zo veele graagte zich intekenaars aanbooden, dat, reeds 's anderen daags, de Aktien of aandeelen met eenen winst van vijfenzeventig ten honderd verkogt wierden. Deeze aandrift bewoog de hoofdbestuurders, de Intekening of de bij een te brengene hoofdsomme met nog dertig tonnen Gouds te vermeerderen; zo wel als de voorgaande, vonden ook deeze, binnen ongelooflijk korten tijd, deelneemers. Van elders is bekend, de spoedige verdwijning van deeze ijdele harssenschimmen.

Niet zonder merkelijke opschuddingen verliepen ook te *Rotterdam* de merkwaardige Jaaren 1747 en 1748. Zo wel als elders, hadt men ook hier, zints eenigen tijd, gesproken van de verheffing van zijne Hoogheid Prinse WILLEM DEN IV tot

de

de Stadhouderlijke waardigheid. De meeste Regenten stonden in een ander begrip; zij moesten aldus, door het Gemeen, bewerkt en tot andere gevoelens gebragt worden. Lang wagtte men daar toe op eene dienstige aanleiding. Deeze wierdt gebooren, zo ras de Zeeuwsche Marktschippers de tijding bragten van het besluit, in hun Gewest genomen. Men zag niet, te *Rotterdam*, de gemelde Schepen, met Oranjevlaggen, de Maas opkoomen, of een groote hoop Volks, meest Handwerkslieden, begeeft zich na het Stadhuis, om der Regeeringe hunne begeerte bekend te maaken. 't Was thans de dag der gewoone veranderinge der Regeeringe: hierom begeerde men, alvoorens tot de verkiezing van nieuwe Wethouders over te gaan, dat men zijne Hoogheid, den Prins van *Oranje*, tot Stadhouder zou verklaaren. Burgemeesteren, met deezen eisch verlegen, gaven tot antwoord, dien niet te kunnen inwilligen, zonder medeweeten der Staaten van *Holland*. Doch het Gemeen, met dit antwoord niet te vreden, sloeg aan het morren, en dreigde een gevaarlijken opstand, indien men aan hetzelve geene voldoening bezorgde. Dit bewoog de Wethouderschap, zo veel de Stad aanging, den Prins van *Oranje* tot Stadhouder te verklaaren en door Afgevaardigden hier van kennis te geeven in *'s Graavenhage*. Naauwlijks hadt men dit besluit in de Stad vernomen, of de lucht weergalmde van een schroomlijk en schrikwekkend gedruis van *Vivat Oranje!* De een zogt den anderen den loef af te steeken met Oranjetooizels. Van de voornaamste gebouwen wapperden Oranje-Vaandels; de algemeene Vreugde wierdt nog hoorbaarder aangekondigd, door het luiden der klokken en het bulderen van het geschut van Stads Wallen.

Zo gevaarlijk, ondertusschen, dikmaals het wederstreeven van 't Gemeen is, zo veel waagt men ook menigmaalen met het inwilligen van deszelfs dringenden eisch. Dit bleek bij deeze gelegenheid. Het Rotterdamsche Graauw nu zijnen zin hebbende gekreegen met opzigt tot zijne Hoogheid, en meenende de Regeering onder de knie te hebben, sloeg voorts over tot veelerhande baldaadigheden. Onder den naam van op de gezondheid van zijne Hoogheid zich te willen vrolijk maaken, gingen ze rond bij de huizen om eenen drinkpenning

te verzoeken. Die niet genoeg gaven naar hunnen zin, wierden geſcholden en ſmaadelijk bejegend. Zelf ſchroomden zo niet, aan zommige huizen, aan welke de geevende hand niet wijd genoeg wierdt geopend, geweldenarijen te pleegen. De ſchrik, onder de vreedzaamen in de Stad, hier uit gereezen, bedaarde door de afkondiging van een ſtreng verbod van alle ſoortgelijke moedwilligheden.

Een ſchrikwekkend gerugt vervulde eerlang de Stad met nieuwe opſchudding. Te weeten, op den eerſten Mai ontving men aldaar de tijding, dat eene Franſche vloot, ſterk bij de veertig Schepen, aan den Hoek van *Holland* eene landing dreigde. Zonder onderzoek te doen omtrent de echtheid of valschheid deezer tijdinge, vergaderde terſtond de Wethouderſchap, en verſcheen de Burgerij onder de Wapenen. Straks maakte men toeſtel om na buiten te trekken, en den vijand te gaan opzoeken. Met de grootſte tederheid en aandoening nam elk afſcheid van zijne vrienden en bekenden. Zo zigtbaar was de ſchrik op elks gelaat te leezen, zo bijster de ontſteltenis in de Stad, als of reeds de vijand voor haare Poorten ware.

Te midden deezer opſchuddinge bragten anderen de geruſtſtellende tijding, dat de gewaande Franſche Vloot niets anders was dan eenige Engelſche Oorlogſchepen; of, gelijk andere verzekerden, dat de bedwelmende vreeze eenige Viſchſchuiten voor eene Vijandlijke Vloot hadt doen aanzien. Hier van gaf de Wethouderſchap kennis aan 't Gemeen; 't geen, egter, nog al een kwaad oog op de Regenten hebbende, daar aan weigerde geloof te ſlaan, voor dat het met eigen oogen nader berigt hadt ingewonnen. De dus ontdekte valschheid des verſpreiden gerugts deedt elk in vrede na huis wederkeeren.

De gemoederen, over deeze beweeging ontrust, waren naauwlijks bedaard, of zij ontvingen nieuwe ſtoffe tot angstvalligheid: deeze was de klagte van 't Gemeen over de bezwaarende lasten; als mede, het misnoegen, 't welk onder hetzelve heerschte over de wijze, op welke de openvallende zo genaamde kleine Ampten vervuld wierden. Te weeten op den zevenëntwintigſten September des Jaars 1747, begaf zich een goed getal Ingezeetenen na het Stadhuis, met een Ver-

zoek-

[illegible]schrift, behalven eenige klagten over de drukkende lasten, welke thans moesten worden opgebragt, woordelijk van dezen inhoud:

„ Vooreerst, om alle Ampten, Officiën en Beneficiën van deze Stad en Jurisdictie van dien dependeerende, die tegenwoordig open zijn, en in 't vervolg van tijd open zullen vallen, publicq op het Raadhuis dezer Stadt, op te veilen, en aan de meest daar voor biedende te verkoopen, mids dat de koopers van de Protestantsche Religie zijn, en dat het hun zal vrij staan, om hunne gekogte Ampten en Officiën aan anderen te mogen verhuuren, of door anderen te laten bedienen, mits dat de huurders of bedienaars mede van de Protestantsche Religie, en bekwaame Subjecten zijn, om die Ampten en Officiën te kunnen waarneemen: waardoor het zal gebeuren dat veele gegoede Lieden, 't zij voor haar zelve, of voor hunne kinderen, twee, drie en meer Ampten, Officiën en Beneficiën zullen komen te koopen, en dezelve aanmerken als Lijf-Renten, daar zij eene behoorlijke Intrest Jaarelijks van kunnen trekken.

„ Ten tweeden: stellen zij aan de Edelmoedigheid van de Ed: Achtbaare Vroedschappen voor, of het niet heilzaam en noodzakelijk ware, voor onze Stadt, dat de Heeren Regenten hunne partikuliere Ampten en die van hunne Kinderen en Familien (die, buiten inkomsten van dien, door 's Hemels Zegen, uit hunne eigen Goederen, hun rijkelijk bestaan hebben) dezelve kordaat, tot reddinge des Lands, en stijvinge der Finantien, offereerden; wij twijffelen niet of zulks zoude van gewenschte gevolgen zijn, en onder alle Welmeenende een naijver verwekken, om door zo een Edelmoedig voorbeeld aangespoort, zich in 't geven der vijftigste Penning, zelf boven hunne plicht en vermogen te kwijten, dewijl ieder die der zaken kundig is, en eenige zucht tot 's Lands welvaren heeft, hier duidelijk uit zien kan, dat uit de penningen der geoffereerde Ampten en Officiën, en uit de penningen der Ampten, die bij versterving vacant zullen vallen, en waarin de andere Steden dezer Provincie ons volgende, (waartoe wij groote hoope hebben,) groote sommen zullen werden geprovenieert, wel-

„ ke

„ ke penningen zuiver, zonder eenige afhoudinge, van tij
„ tot tijd na *'s Hage*, in de Schatkist dezer Provincie wor
„ dende overgebracht, dienen kunnen tot aflosfing van 's Land
„ fchulden, en verligting van lasten, die het land en volk ge
„ voelig drukken; wij twijffelen dan niet of Uw Edele, on
„ ze Achtb. Vroedfchap, door den zelve Patriottifchen iever
„ aangedreven, zullen dit ons redelijk verzoek met een kor-
„ date en fpoedige Refolutie goedkeuren en bekragtigen, enz.

„ 't Welk doende, enz."

Wij hebben dit Gefchrift woordelijk geplaatst, om dat het kan dienen tot een ftaal van andere foortgelijke opftellen, welke ten dien tijde bij de Regeeringen wierden ingeleverd.

Niet weinig ftondt de Wethouderfchap bedremmeld over het verzoek, in dit Gefchrift vervat. In den korten tijd, welken de Prins het Stadhouderfchap hadt bekleed, reeds gehoorzaamheid aan zijnen wille geleerd hebbende, durfden de Heeren hier op niets befluiten, zonder alvoorens des Stadhouders goedvinden verftaan te hebben; die zich ftraks eene Lijst der Ampten deedt ter hand ftellen, om in tijd en wijle daar op de noodige fchikkingen te beraamen: met vermaaning aan de Burgers om zich midlerwijl ftil en vreedzaam te gedraagen. Dit, egter, fmaakte geenzins aan de driftigften der Gemeente, die, onder het wagten op antwoord, een tweede Verzoekfchrift opftelden, en in 't begin van November bij de Vroedfchap inleverden, van een zo zonderlingen inhoud, dat wij niet kunnen nalaaten, hetzelve hier in zijn geheel te plaatzen, tot een voorbeeld, hoe ftout en oneerbiedig men ten deezen tijde de Overheid durfde aanfpreeken.

„ *Aan de Ed: Groot Achtb: Burgemees-*
„ *teren en Vroedfchap der Stad Rot-*
„ *terdam.*

I.

„ De Edele Groot Achtb. Vroedfchap, werd vóór eerst
„ op het ernftigfte verzogt, door alle welmeenende Patrioti-

„ fche

„ ſche Burgeren der Stadt Rotterdam, als dat Haar Edele
„ aanſtonds, zonder eenig delaij of verder uitſtel, gelieven
„ favorabel te disponeren op 't Request, door de Burgeren
„ voornoemt, aan U Edele Onze Achtb. Vroedſchap gepre-
„ ſenteerd, op den 17 September laatstleden, wegens het
„ verkopen der openvallende Ampten, Officiën en Beneficiën,
„ en dat volgens den Inhoud van het voorſz. Request, zon-
„ der eenige reſtrictie daarin te maken, als alleen dat niemant
„ meer als een Ampt, Officie of Beneficie zal mogen komen
„ te koopen, het welk hem 's Jaarlijks te rendeeren komt aan
„ inkomſte, de Somma van vierhondert Guldens en daar bo-
„ ven, het zij in Tractement en Emolumenten.

II.

„ Ten tweeden, verzoeken de bovengemelde Burgeren,
„ dat dadelijk, zonder eenige de allerminſte uitſtel, zal wor-
„ den achter het Raadhuis uitgeſtoken het Oranje Vaandel,
„ daar inne het Wapen van Zijne Hoogheid, den Heere Prin-
„ ſe van Oranje en Nasſau, onzen hoogbeminden Stadhouder,
„ Kapitein en Admiraal Generaal der Unie.

III.

„ Ten derden, dat immediatelijk, naar het uitſteken van
„ het voorſz. Vaandel van zijn Hoogheid, zonder eenig ver-
„ toeven, aanſtonds het klokje van het Raadhuis zal worden
„ geluid, en dat wel zoo lang, als men gewoon is bij Publi-
„ katie te doen, en na dat het klokje zal komen op te hou-
„ den, van de Puije van het Raadhuis, immediatelijk zal
„ werden afgepubliceert, als dat de Vroedſchap heeft gecon-
„ ſenteert, geapprobeert en gearresteert, in het verzoek van
„ de Burgerij der Stadt Rotterdam, gedaan bij hun Request,
„ zoo als het zelfde is leggende, en overgegeven op den 27
„ September laatstleden, als voorſz. ſtaat.

IV.

„ Ten vierden verzoeken de Burgeren, dat ieder Lid in
„ de

„ de Vroedschap, present vergadert zijnde, het voorsz. Request zal ondertekenen met hunne gewoone Hand Tekening; inhoudende, dat zij op heden hebben geconsenteert, geapprobeert en gearresteert, in het meergemelde Request der Burgeren der Stadt Rotterdam, van dato den 27 September 1747 laatstleden, wegens het verkoopen van alle openvallende Ampten, Officien en Beneficien, omme het Geld daaraf koomende, te brengen, zonder eenige affkorting, naar 's Hage, in 's Lands Kas, om gebruikt te worden tot defensie van ons Lieve Vaderland, zoo als zijn Hoogheid zal komen goed te vinden.

„ De Burgers verzoeken, dat aan Haar een getekende Copije zal worden overgelevert, van de present zijnde Vroedschappen.

„ Edog, wanneer de andere Steden in de Provincie van Holland, niet mogten komen hetzelve voorbeeld te volgen, daar de Burgers dezer Stadt groote hoop op hebben, dat geduurende die tijd, de penningen die zullen worden geprovenieert van alle openvallende Ampten, Officien en Beneficien, dat de voorsz. penningen, zoo lang zullen worden gesteld en gebragt voor Rekening van de Burgers in 't gemeen, in de Wisfel-Bank dezer Stadt, omme ultimo December 1748, ten overstaan van vier Gedeputeerdens uit de Burgers, te worden gedistribueert, tot ontlasting van de Verponding op de Huizen, daar de Burgerij zoo zwaar onder zit te zuchten, en de Huizen, bij na de helft in de Waarde zijn gedeclineert, tot nadeel zelfs, bij verkoop, van Stadt en Land.

V.

„ Ten vijfden, dat mede zoo zal worden gehandelt, met alle zodanige Ampten; Officiën en Beneficiën, die door de Heeren Regenten zelfs zullen worden afgestaan; of derzelver Kinderen en Familiën; niet alleen uit kordaatheid en genereusheid, in navolginge van onzen Heere Stadhouder, den Prinse van Oranje en Nassau; maar zelfs als strijdig zijnde tegen hunne Caracters en Fatsoen; ja zelfs tot groot

„ dis-

„ dienstpeck van eer, glorie en achting, van onze, zoo aan-
„ zienlijke Stadt, Stem in Staat hebbende, als is onze Stadt
„ Rotterdam.

VI.

„ Ten zesden, dat zijn Hoogheid, de Heere Prinse van
„ Oranje en Nassau, onze geliefde Stadhouder, Capitein en
„ Admiraal-Generaal, enz. enz. enz. zal worden gesteld in
„ alle de Ampten, Prerogativen en Digniteiten die ooit zijn
„ Voor Vaderen hebben bekleed, en bij afsterven (dat God
„ genadelijk noch lang verhoede) hetzelve recht erffelijk ko-
„ me op zijne Nazaaten, op de Mannelijke Descendenten, en
„ bij manquement van dien op de Vrouwelijke, op de zelve
„ voorwaarden als door de Edele Heeren van de Ridderschap
„ in de Vergadering is voorgesteld.

VII.

„ Ten zevenden, dat de Ed: Ach: b: Vroedschap door haare
„ Gedeputeerden ter Vergadering van Hunne Ed. Gr. Mog.
„ gelieven voor te staan, en de zaaken daar henen te diri-
„ geeren, dat alle Scheepvaart en Commercie, tusschen de
„ Onderdanen van dezen Staat en Vrankrijk, mag worden
„ verboden; als mede die tusschen deze Landen, en de zul-
„ ke, die door den Koning van Vrankrijk, zoo op de Keize-
„ rinne Koninginne van Hongarijen, als op ons geconques-
„ teert zijn; opdat alle toevoer en subsistentie, die de Vijan-
„ den van onzen Staat, door de Onderdanen toegezonden
„ worden, daar door af te snijden, enz. enz."

Een Verzoek- of liever Dwangschrift, in zo dringende en dreigende bewoordingen vervat, vervulde de Rotterdamsche Regeering met vreeze, angst en ontroering. Die zulk eene taal durfden spreeken, wierden aangemerkt als bekwaam tot verdere baldaadigheden. Door den nood geperst, en met reden beducht voor een zeer gevaarlijken Opstand, indien de eisch der dringende Burgeren niet wierdt ingewilligd, beslooten ze tot het doen van de volgende Afkondiging.

„ BUR-

„ BURGEMEESTERS en REGEERDERS der Stadt ROTTERDAM, „ notificeeren en maken bekend bij dezen aan de Burgers en „ Ingezetenen dezer Stadt, dat hunne Ed. Groot Achtb. op „ huiden met goedvinden, en als daar toe door de Vroedschap gequalificeert zijnde, hebben geresolveert dat de Ampten, Officiën en Beneficiën dezer Stadt, welke tot noch toe „ hebben gestaan ter begevinge van de Heeren Burgemeesteren in ieders vierendeel jaar, en tegenwoordig open en „ onvergeven zijn, als mede die van dezelve natuur in 't „ vervolg open zullen komen te vallen, van tijd tot tijd, op „ het Raadhuis dezer Stadt publiek opgeveilt, en aan de „ meest daar voor biedende zullen werden verkogt. Dat niemant meer als een Ampt, Officie of Beneficie, voor zich „ zelven zal mogen kopen en behouden; en dat de kopers „ van dien moeten zijn van de Protestantsche Religie: Dat „ het hen zal vrij staan om die, hunne gekogte Ampten, „ Officiën en Beneficiën aan andere te verhuuren, om die te „ bedienen en waar te neemen, mits dat die Huurders van de „ Protestantsche Religie, en bequame Subjecten zijn. Dat de „ penningen bij de verkoping van de voorsz. Ampten, Officiën en Beneficiën, te provenieeren, zuiver en zonder „ eenige afzondering, zullen komen ten profijte van deze „ Provincie, en van tijd tot tijd zullen worden gebragt aan „ het Comptoir Generaal van Holland, in 's Gravenhage, ten „ voordeele van de Finantie van deze Provincie, of wel anders te worden geëmploijeerd tot gemeen nut van de Burgers dezer Stadt, in gevalle bij de Regeering van andere „ Steden van deze Provincie in de Verkoping van derzelver „ Ampten, Officiën en Beneficiën ten voordeele van deze Provincie, niet mede mogt werden geresolveert".

Deeze bewilliging, genoegzaam in de zelfde woorden, in welke het verzoek was gedaan, toonde ten duidelijkste, hoe angstige vreeze de Wethouderschap van *Rotterdam* voor de muitzuchtige menigte hadt bevangen. 't Gemeen, ondertusschen, betoonde eene uitgelaatene vreugde over deezen uitslag der zaake; men wenschte elkander geluk met het voordeel, welk men den Lande hadt aangebragt.

Van

Van korten duur was ondertusschen deeze opgetogenheid. Twee Afgevaardigden, na den *Hage* gezonden, gaven van het voorgevallene kennis aan den Stadhouder, die het gedrag der Burgerije, of liever van het dringende gedeelte van dezelve, zo euvel opnam, dat hij den Baron VAN WASSENAAR, Heer der beide *Katwijken*, en den Delftschen Burgemeester VAN DER DUSSEN na *Rotterdam* zondt, tot het doen eener Afkondiginge in zijnen naame, in het slot van welke de Afkondiging van Burgemeesteren en Regeerderen van *Rotterdam*, op het stuk der Ampten, verklaard wierdt voor *op eene onwettige wijze overdrongen en afgeperst, en dus te houden voor nietig en van geener waarde*; wordende voorts daarbij aan eenen iegelijk, van welken staat of rang hij zou mogen weezen, op het allerernstigste verbooden, *de Regenten met woorden of daaden te beleedigen, veel min in het bewind van zaaken van Regeeringe de wet te stellen, te dwingen of derzelver vrije deliberatien op eenigerhande wijze te stremmen*: met bedreiging van 's Prinsen hoogste indignatie, en de straffe aan de rustverstoorders, bij 's Lands Plakaaten gedreigd, aan de overtreeders van dit gebod.

Eene groote menigte volks hadt zich in tijds voor het Stadhuis vervoegd, in de verwagting van door 's Prinsen goedkeuring het afgedwongen besluit te zullen hooren bekragtigen. Maar hoe groot was hunne verslagenheid, wanneer zij, door den mond der Afgevaardigden, den Prins Stadhouder het gehouden gedrag openlijk hoorden afkeuren! Eensklaps was het nu gedaan met den Zegepraal, dien zij onlangs op de Regenten meenden behaald te hebben. Van hier ook dat het *Hosanna* in een vloekend *Kruist hem* verkeerde. De verbittering stondt op elks gelaat te leezen. In 't oogenblik zag men eenigen hunne Oranjetooizels van de hoeden neemen, dezelve ter aarde werpen, en met voeten trappen, onder het roepen van *Oranje onder!* Zelf hoorde men eenigen zeggen: *Meent de Prins ons, die hem Stadhouder gemaakt hebben, te dwingen? 't Zal 'er nu nog anders gaan.* Op zommige plaatzen vondt men, 's anderendaags, 's Prinsen Afkondiging afgescheurd, elders met drek en vuiligheid bemorst.

't Gemeen, egter, ziende dat het zijner Hoogheid ernst was, staakte alle verdere moeite en beweegingen, en kwam eerlang tot bedaaren.

Hoewel men, te *Rotterdam*, gelukkig vrij liep van de opschuddingen, elders verwekt uit haat tegen de Pagters, konde een gantsch uitzinnig bedrijf van zekeren Tabakskooper ligtelijk aanleiding gegeeven hebben tot zeer onaangenaame gebeurtenissen. Op zekeren dag zag men binnen de voorglazen van zijn huis een Molik van Stroo, hebbende de gedaante van een Manspersoon; hij was gestoken in een pak oude versleetene kléderen, en hadt een grooten Bril op den Neus. De voorbijgangers konden zich geen denkbeeld vormen, wat ze van deeze vertooninge maaken moesten. Het getal der aanschouweren groeide intusschen hand over hand; men maakte allerlei gissingen, de eene redenloozer en vreemder dan de andere. De Tabaksverkooper behoorde tot de Gezinte der Roomschgezinden. Van hier dat sommigen uit den hoop, zich verbeeldende dat het vreemd Postuur aldaar met een schimpend oogmerk was geplaatst, wel dra openlijk begonnen te roepen: *Daar wil die Paapsche D...... zijne Hoogheid mêe verbeelden, en zeggen dat hij door de Franschen gebrild is.* Meer dan genoeg was dit geroep om de gemoederen gaande te maaken. 't Leedt ook niet lang of men bespeurde den toestel om het huis aan te tasten en te plonderen. Gelukkig bekwam de Regeering bij tijds hier van berigt, die straks het huis deedt bezetten en den bewooner in hegtenisse neemen. Bij zijne verhooringe voor mijne Heeren van den Geregte verklaarde deeze, geen ander oogmerk gehad te hebben, dan om met deeze vertooning aan zijne Buuren, welke tegen hem over woonden, iets te doen te geeven, waar aan zij hunne nieuwsgierigheid konden verzadigen, als die van den morgen tot den avond telkens op zijn huis en glazen gluurden. Zo argdenkende is dikmaals het Gemeen; zo kan een onschuldig bedrijf somtijds voor den uitvoerder heillooze gevolgen hebben; zo dienstig is het geeven van gehoor aan de waarschuwinge, zich ook voor den schijn des kwaads te hoeden.

Ie-

Tegen de verwagting van veelen, hieldt het eenigen tijd aan, geduurende welken de beweegingen, in andere Steden, over de verandering van Regeeringe, geenen invloed hadden op de inwooners van *Rotterdam*. Eindelijk, naa dat men eenigen tijd heimelijk hadt gemompeld, floeg men, in 't begin van October des Jaars 1748, de hand aan het opstellen van een Request, om het vervolgens der Gemeente ter ondertekeninge aan te bieden. De plaats, alwaar de tekening geschiedde, en men ook nu en dan Vergaderingen hieldt, was het huis van zekeren GERRIT SNEL, Tabaksverkooper op de Boterfloot; bij hem voegden zich drie andere lieden, al zints eenigen tijd te *Rotterdam* bij den naam van *Patriotten* bekend. Onder opzigt en aanprijzing van deeze lieden geschiedde de tekening, welke binnen kort zo veel opgangs maakte, dat men reeds op den achttienden der gemelde Maand bijkans zevenhonderd Tekenaars telde. Uit het midden van deeze wierden zes persoonen benoemd, om, onder den naam van *Gekommitteerden*, het Geschrift aan zijne Hoogheid te overhandigen, zo als op den negentienden geschiedde.

De geheele inhoud van dit Verzoekschrift is ons niet gebleeken; maar dit wel, dat eenige Leden der Wethouderschap in hetzelve schandelijk ten toon gesteld en van slinksche handelingen beschuldigd wierden. Dit besluiten wij uit het gedrag der Heeren ENGELBERT VAN BERKEL, Hoofdofficier, THEODOSIUS VAN TEILINGEN en DIDERIK VAN HOOGENDORP, Raaden in de Vroedschap der Stad *Rotterdam*. Ieder afzonderlijk gaven deeze Heeren Advertentien in 't licht; de eerste beklaagde zich over eene beschuldiging, hem te laste geleid, als of hij zich schuldig hadde gemaakt aan agterhouding van het aandeel der Armen in de Geldboeten, en het trekken van penningen van de Roomsche Kerken binnen de Stad; de tweede, dat hij een gedeelte van Stads grond, agter zijn huis gelegen, op eene onbehoorlijke wijze zich hadt toegeëigend; de derde, dat hij, in de hoedanigheid van Rentmeester van de Publieke Kerken der Stad, jaarlijks eene zekere hoeveelheid Turf gebruikte, zonder dat men wist, uit welke penningen dezelve betaald wierdt. Elk deezer Heeren beloofde eene aanzienlijke somme gelds aan die hun de aangetijde misdaaden konden bewijzen,

wijzen. LAURENS VAN DER MEER, dien wij voorheen reeds hebben leeren kennen, en die de hand gehad hadt in de Amsterdamsche Opschuddingen, verzeld van nog zes zijner Medeburgeren, verklaarde zedert, bij openbaaren druk, geen deel gehad te hebben in deeze beschuldigingen, welke zij valsch en onwaar noemden.

Het Verzoekschrift was midlerwijl ter hand gesteld aan zijne Hoogheid, die terstond hierop Gemagtigden zondt na *Rotterdam*, om den toestand van zaaken in die Stad nader te onderzoeken. De Baron VAN WASSENAAR en de Raadsheer WILLEM PAAUW bekleedden thans wederom dien post. Zij kwamen in de Stad op den eenentwintigsten, en namen hunnen intrek in het Gemeenelandshuis. Zo wel als de Burgemeesteren en Leden der Vroedschap, hadden ook bij Hunne Edel Mogenden gehoor de bovengemelde, zo genaamde, *Patriotten*, opstellers van het hoonende Request.

Midlerwijl wierden bij Heeren Gemagtigden ingeleverd twee Verzoekschriften van een goed aantal Burgeren, in welke zij hunnen afkeer betuigden van den zwadder, dien de Laster op sommige Stads Regenten hadt uitgespoogen; met betuiging van hun genoegen over derzelver Stadsbestuur, en verzoek dat ze van hunne waardigheid en Ampten niet mogten verlaaten worden, zo als door eenige onrustige lieden wierdt begeerd.

Naa dat de Heeren VAN WASSENAAR en PAAUW een aantal berigten hadden ingenomen, deeden zij eenen keer na den *Hage*, om verslag te doen aan zijne Hoogheid. Bij hunne wederkomst wierden alle de Leden der Vroedschap bedankt, doch terstond daar op van nieuws aangesteld, op vijf Leden na, die van hunne waardigheid verlaaten bleeven; onder deeze bevonden zich de bovengemelde Heeren VAN BERKEL, VAN TEILINGEN en HOOGENDORP. De gemelde GERRIT SNEL en LAURENS VAN DER MEER geraakten zedert in een openbaaren pennestrijd; doch deeze hadt geenen invloed op de rust der Stad, die met de verandering der Regeeringe van nieuws hersteld wierdt.

Zints de verandering, op het heffen van 's Lands Gemeene Middelen, naa het Jaar 1748, ingevoerd, bespeurde men eene

aan-

aanzienlijke vermindering ten aanzien van de Inkomsten, voortspruitende uit de Wijnen en Sterke Wateren. Reeds in den Jaare 1751 was men hierom bedagt, de zaaken op een anderen voet te schikken, om alzo het ledige in 's Lands Schatkist aan te vullen. Ten dien einde wierden de Wijnkoopers op eenen Eed gebragt, van hun vorderende de belofte van den Impost op de Wijnen, Mee en Azijnen, mitsgaders op de Brandewijnen en Gedistilleerde Wateren gesteld, niet te zullen fraudeeren, of doen fraudeeren. Grootlijks mishaagde deeze Eed zo aan de Amsterdamsche als aan de Rotterdamsche Wijnkoopers, alzo bij deeze, algemeener dan elders, het sluiken in zwang ging. Door de afkondiging van een ernstig Plakaat wierden de eerstgemelden tot reden, en het doen van den Eed gebragt, zonder dat 'er iet oproerigs voorviel. Niet zo gemaklijk ging het te *Rotterdam*, alwaar, bij deeze gelegenheid, eene geweldige beweeging voorviel. De Wijnkoopers, ter dier Stede, volhardden eenpaarig bij de weigering om den Eed te doen. Dit deedt den Wijnhandel geheel stilstaan, dewijl den Eedweigeraaren de Biljetten van Uit- en Inslag door de Kollekteuren geweigerd, en dus hunne Pakhuizen zo goed als gesloten gehouden wierden. Niet te onregt deedt dit hun vreezen, dat hunne neering zou verloopen, alzo de Burgers, die wijn begeerden te drinken, thans in de noodzaaklijkheid waren, denzelven van elders te ontbieden. Dit bewoog de Wijnhandelaars, uit het midden hunner, eenige Gelastigden te zenden na den *Hage*, om van 's Lands Staaten ontslag van den Eed te verzoeken. Doch zij keerden te rug, zonder iets te hebben kunnen uitwerken. Nogthans wilden ze de zaak niet geheel opgeeven. Men besloot nu, eenige bezwaaren op het stuk van den Eed op het papier te stellen, en dezelve te brengen onder 't oog van Zijne Hoogheid, om vervolgens door deszelfs voorspraak bij de Hooge Overheid ondersteund te worden.

Terwijl men met het opstellen der Memorie bezig was, gebeurde 'er een voorval, 't welk zeer gewigtige gevolgen na zich sleepte. Gantsch onverwagt besloot zeker voornaam Wijnkooper, GERRIT HAGEDOORN genaamd, woonende in de *Bierstraat*, den Eed te doen, op den zeventienden Augustus

des Jaars 1751. Verschillende zijn de gisfingen, wat hem hier toe bewoogen hebbe. Waarschijnlijk deedt hem daar toe koomen, de dagelijksche vraag om wijn, en het aanzienlijk voordeel, 't welk zich hem dus aanboodt. Zeker is het, dat hij straks de handen vol werk hadt, met het afleveren van Wijnen.

't Kon niet uitblijven, of dit moest bij de overige Wijnhandelaars in 't oog loopen; te meer, indien 't waar zij, dat HAGEDOORN, in eene Vergadering, twee dagen te vooren gehouden, zich tegen den Eed verklaard hadt. Hoe 't zij, hij wierdt over het doen van den Eed aangesproken, door sommigen zijner Medebroederen; dit lokte eene menigte volks, bij zijne wooning en Pakhuis, die telkens aangroeide, zonder dat 'er eenige daadelijkheden voorvielen; tot in den avond, wanneer de onweerswolk, die hem al lang hadt gedreigd, zich in een vreezelijk onweder over hem ontlastte. Eer dezelve uitbrak, in eenen hagelbui van steenen, hadt HAGEDOORN zijn Woonhuis, en twee Pakhuizen, die naast hetzelve stonden, geslooten, doch, in den haast en bedremmeling, den sleutel in de deur van het eene laaten steeken. Een getrouw Buurman, zulks vernomen hebbende, tradt toe, en haalde den sleutel uit de deur. Eenigen van 't woest gespuis, dit ziende, vraagden hem, of hij het met HAGEDOORN hieldt, en hem zogt te beschermen? waar op hij, voor eigen leed niet te onregt beducht, den sleutel weder gaf.

Midlerwijl was de Voorgevel van het woonhuis bijkans geheel van zijne glazen beroofd. Doch vermids de woestelingen, onder het schenden, verstonden, dat het huis door HAGEDOORN slegts in huur bewoond wierdt, keerden zij hunne woede na de Pakhuizen. Door middel van den sleutel hadden zij in 't eene den vrijen toegang; door middel van een Balk rameiden ze de deur van het andere open. Nu hadt de baldaadigheid en zwelgzucht een vrijen loop. Straks slaat men aan 't vernielen van Flesfen, Oxhoofden en Voedervaten. Tot den keel toe zoop men den gulzigen balg vol, dien men straks wederom ontlastte, om hem van nieuws te vullen. De kostbaarste Wijnen spoelden, tot eene aanmerkelijke hoogte, langs de straat, en vulden de Geuten dermaate, dat eene

Boot,

Boot, leggende op eene plaats in de Haven, alwaar eene Geus uitliep, bijkans boordevol wierdt. Dewijl men, onder het gulzig zwelgen, de reden, waarom men voorheen het huis hadt gespaard, scheen vergeeten te hebben, keerde het snood gespuis thans zijne woede derwaarts, om 'er nog verder zijnen moed te koelen. Doch dit wierd verhoed, door de aankomst van eene Kompagnie Burgers, onder het geleide van den Heere J. VAN ALPHEN. Evenwel hadt het gepeupel moeds genoeg om zich eenigen tijd te verdeedigen, door het werpen met flesfen en steenen, met zulk eene woede, dat eenigen der Schutters gekwetst wierden, en sommigen begonnen te deinzen. Doch door het voorbeeld des kloeken Kapiteins gemoedigd, en nog meer door de aankomst van eene tweede Kompagnie, vielen ze zo hevig aan op de woestelingen, dat ze wel haast, als schuwe rekels, met ingetrokken staart, afdroopen. De vaten, door het schendziek Graauw, zo vernield als geledigd, wierden op ruim tweehonderd Oxhoofden, en de schade, bij HAGEDOORN geleeden, begroot op achtduizend negenënzestig guldens, dertien stuivers, die hem, zedert, uit het Lands Kantoor binnen *Rotterdam*, vergoed zijn. De Wethouderschap beloofde kort daar op eene belooning van duizend Guldens, aan den aanbrenger van den eersten aanlegger der plonderinge.

Van eenige zeer veel gerugts maakende voorvallen, de Stad *Rotterdam* betreffende, moeten wij nog verslag doen. Het eerste gebeurde, in den Jaare 1783, op den Verjaardag van zijne Hoogheid den Prinse Erfstadhouder. Reeds verscheiden dagen vóór den gewigtigen dag, hoorde men zeer veel spreeken van toebereidsels tot Vreugdebedrijven op 's Prinsen verjaardag. Naar gelange de achtste Maart naderde, wierden deeze gerugten meer en meer algemeen. Men luisterde elkanderen in 't oor, dat elk Burger, zonder onderscheid, zou genoodzaakt worden, Oranje te draagen. Zelf ging de spraak, dat het gespuis reeds bezig was met rondloopen aan de huizen der Burgeren, om van dezelven geld te vraagen ter eere van den Prinse.

De loopende gerugten kwamen wel haast ter ooren der Zakkedraagers, een talrijk Gild hier ter Stede, en altoos ver-

maard door hunnen ijver voor *Oranje*. In de tegenwoordige drukte het onbetaamelijk oordeelende ftil te zitten, verzogten zij aan Burgemeesteren verlof, om van den Stads Timmertuin te mogen haalen, eenen Eereboog, die, nu zeventien jaaren geleeden, hadt gediend ter gelegenheid der inhuldiginge van den Stadhouder, en aldaar zedert was bewaard. Het oogmerk van dit verzoek, was, dien Eereboog te plaatzen voor het Zakkedraagershuisje en vervolgens te verlichten. Burgemeesteren bewilligden in dit verzoek, buiten weeten der Leden van de Wet, aan welke zij eerst naderhand daar van kennis gaven. Op een Stads wagens en door Stads bedienden wierdt de Eereboog ter beftemde plaatze gebragt.

Eene dus ongewoone beweeging baarde ondertusfchen geene kleine bekommering en verlegenheid onder de goede Burgerij, in de angstwekkende onzekerheid, hoedanig een einde dit alles zoude neemen. Nog benaauwder wierdt de angst bij veelen, zints men vernam, dat men, aan verfcheiden huizen, onder de deuren briefjes hadt gevonden, bij welke plondering en de galg gedreigd wierden. Geen huis bleef vrij van het bezoek van 't bedelende Graauw; niemand bijkans durfde de aanzoekers met ledige handen afwijzen, vooral zints het rugtbaar was geworden, dat een zeer aanzienlijk Heer de verregaande milddaadigheid hadt geoeffend, om aan de rondloopende bende vijftien Dukaaten uit te deelen. Op zommige plaatzen ging het vraagen, of liever eifchen en dwingen, gepaard met de uitfpoorigfte baldaadigheid. Zekere Juffrouw, om dat zij, naar den zin der bedelaaren, niet genoeg hadt gegeeven, wierdt aan het lichaam mishandeld, en ontkwam met moeite de handen van den onbezuisden hoop. Daar men de koenheid hadt, de rondloopers met ledige handen af te wijzen, floeg men hier en daar de glazen in. Daarenboven hoorde men, bij wijlen, mompelen van het plonderen van de huizen van eenige voornaame Koornhandelaars, om reden dat 'er geen zeer groote voorraad van Koorn in de Stad, en het Brood reeds eens en andermaal was opgeflagen; alle 't welk, door 't onkundige Gemeen, aan de fterke verzendinge na buiten wierdt toegefchreeven.

Schrik

Schrik en vervaardheid vervulden, onder dit alles, de geheele Stad. Elk stil en vreedzaam Burger verlangde, en meende met regt te mogen verwagten, dat ter beteugelinge van deeze uitspoorigheden, van de zijde der Regeeringe, de sterke arm uitgestrekt en gepaste maatregels zouden genomen worden. 't Liep, egter, aan tot Vrijdag avond ten half zeven uure, 's daags vóór den Verjaardag, eer eene Kompagnie Burgers op het Stadhuis wierdt ontbooden. Eerlang wierdt dezelve versterkt met eene tweede Kompagnie; den gantschen nacht zonden zij Ronden door de Stad. Den volgenden dag bleef ook eene Kompagnie Burgers onder de wapenen.

Eindelijk verscheen de lang gevreesde Saterdag. Het Graauw, van den kant der Burgeren tot nog toe geenen tegenstand ontmoet hebbende, vierde thans den ruimen teugel aan alles, wat losgelaatene moedwil en baldaadigheid hetzelve in het hart gaf. Wijven en Jongens, pronkende met Oranjevaandels en opgetooide hoeden en mutzen, liepen bij troepen door de Stad, om aan de huizen geld te bedelen. De Zakkedraagers, Koornmeeters, Kruijers, Sleepers, Molenaars, alles was met die kleur uitgestreeken. De Vischmarkt was rijklijk opgeschikt; de Waterpompen pronkten met Kroonen en Opschriften. Alwie geen Oranje konde vertoonen, was zijns lijfs niet zeker. Zeker Kantoorbediende, die geen Oranjelint bij zich hadt, wierdt deerlijk gehavend. Op den Boterfloot dreigde men zekeren Heer in 't water te smijten, indien hij niet den oproerigen hoop ten wille ware om zijnen hoed te tooien met een Oranjelint, welk hij in zijnen zak hadt. Zelf liepen de Hellebardiers, de Lijfwagten der Burgemeesteren, niet vrij, maar wierden door geweld gedwongen, zich met de heerschende keuze te sieren.

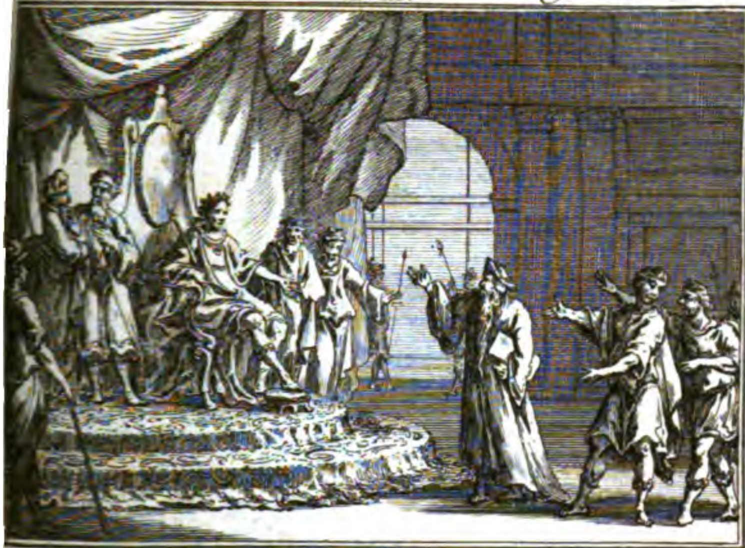
Daar de uitgelaatenheid en woedende brooddronkenheid dus haaren rol speelde, was men niet zonder reden beducht, dat dit alles eerlang in nog snooder feitelijkheden zou uitbarsten. Men vreesde voor plonderingen van deeze en geene Burgers. Sterk hoorde men reeds mompelen van eenen geweldigen aanval op het huis van den Heere Ambassadeur VAN BERKEL. Doch dit onheil wierdt voorgekoomen door de gewapende Burgerij, hoewel dezelve, tot weeringe

Ffff 5 van

van de overige ongeregeldheden, tot nog toe geene hand hadt uitgestrekt. Behalven het wagt houden en beurtelings aflossen van eene gewapende Kompagnie, hadt men de noodige maatregels beraamd, in gevalle van eene ondernomene plonderinge, om alle de twaalf Burger-Kompagniën terstond in de wapenen te doen verschijnen. Men wil dat deeze schikking, hoe heilzaam en prijswaardig, beraamd en vastgesteld was tegen het gevoelen van zeker voornaam Heer, die, in deezen onrustigen tijd, de veiligheid der Stad aan de gewoone Burgerwagt, alleen wilde hebben toevertrouwd. Op dat de Vleeschhal, die op Saterdag gemeenlijk tot elf uure open staat, aan het hollende gespuis geene wapenen zou verschaffen, wierdt dezelve reeds ten zes uure in den avond geslooten.

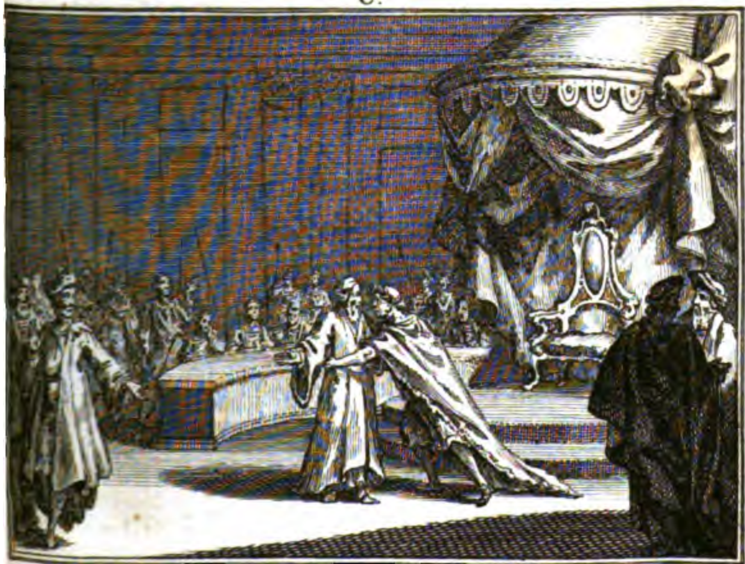
Was het gedruis en krioel langs de straaten der Stad, zo lang de dag lichtte, zeer geweldig en druk geweest, niet minder was hetzelve na het vallen van den avond. Eenige oorden der Stad, vooral de agterbuuren, wierden staatelijk verlicht, inzonderheid ook de Eereboog, door de Zakkedraagers voor hunne vergaderplaats geplant. Op verscheiden plaatsen zag men vreugdevuuren branden, en hoorde 'er Zwervers en Snaphaanen afschieten. Troepen van honderdvijftig tot tweehonderd Mannen, Wijven, Jongens, allen met Oranjelinten en strikken bepronkt, zag men langs de straaten zwieren. Eenigen gingen gebukt onder Eerebogen of Kroonen; anderen zwaaiden met flessen, uit welke zij den drank zo rijklijk in den gulzigen balg zwelgden, dat ze eerlang suisebollende ter aarde stortten. Nu en dan vernam men de klugtigste vertooningen, die het gefronste gelaat der bedrukte aanschouwers wel eens deeden ontrimpelen, en, hoe geprangd het hart ook ware, een onwilligen lach afpersten. Dus zag men, onder andere, een Molenaarskar, met volk gelaaden, en in het midden van hetzelve den Molenaar, draagende op het hoofd eene groote Muts met Oranjelinten en strikken, en houdende een versierden pijp in den mond.

Nog meer schrikwekkende in de omstandigheden en treuriger in de gevolgen, was eene andere gebeurtenis, welke voorviel op den derden April des volgenden Jaars 1784. In schriften, die geloof verdienen, ontmoeten wij, aangaande het al-

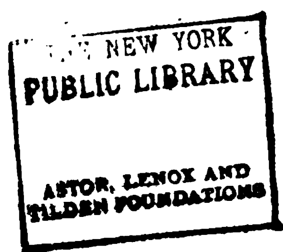

Verschyning van Julianus aan 't Hof.

C.

Julianus verwelkomt Maximus den Philosooph. Bladz. 72.

NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS

mee gedenkwaardig voorval, de volgende bijzonderheden. Het voorgevallene, op den achtsten van Maart des voorgaanden jaars, lag bij veelen, te *Rotterdam*, nog in versche en schrikwekkende geheugenisse. Met angst zag men nu wederom dien dag te gemoete, dewijl het Gemeen, hoewel beteugeld, egter niet was 't onder gebragt, en het stil gemompel of de openbaare uitslagen van zommigen nieuwe tooneelen van Oproerigheden dreigden. Met regt waren hierom veelen van oordeel, dat, 't en zij daar tegen ernstige en kragtdaadige maatregelen beraamd wierden, de menigte nu, veelligt, op middelen konde bedagt zijn om haaren slag gewisser te neemen, en den spijt haarer voorgaande mislukkinge vergoeden.

't Bleek niet, hoewel de gevreesde Vreugdedag reeds op handen was, dat aan de zijde der Regeeringe, tegen het pleegen van geweld en tot het voorkoomen van opschuddinge, eenige middelen wierden in 't werk gesteld. Dit bewoog een aantal van honderdachtendertig meestal aanzienlijke Burgers, een Verzoekschrift te vervaardigen, en op den tweeden Maart in te leveren bij Schout, Burgemeesters en Schepenen, waarbij zij te kennen gaven, niet dan met schrik en verontwaardiging zich te herinneren, de ongeregeldheden, die, in het voorleedene jaar, onder voorwendzel van Vreugdebedrijven, hadden plaats gehad: waar door verscheiden der deftigste Ingezeetenen der Stad waren aangezet, om eene Bende van vrijwillige Schutters op te richten, om alzo diergelijke geweldige losbandigheden te voorkoomen of te beteugelen; en dat zij, uit hoofde van eenige voortekenen, welke men reeds bespeurde, met reden beducht zijnde voor soortgelijke ongebondene Vreugdebedrijven, en daar uit voortvloeiende verstooringe der openbaare ruste, diensvolgens zich keerden tot Hunne Ed. Gr. Agtbaarheden, met eerbiedig verzoek, dat bij eene openbaare Afkondiging, of op eenige andere wijze, mogt voorzien worden tegen de openbaare Vreugdebedrijven, als die tot zulke verregaande buitenspoorigheden aanleiding zouden kunnen geeven. — Een tweede Verzoekschrift, doch bijkans van gelijken inhoud en tot het zelfde oogmerk, ondertekend door drieëndertig persoonen, wierdt, ten zelfden dage, bij de Regeering ingeleverd. Ondanks deeze verzoekschriften, wierdt,

wierdt, bij de Wethouderſchap, geen beſluit genomen tot het doen van eene Afkondiginge, doch daarom niet verzuimd het neemen van gepaste maatregelen ter weeringe van oproerigheden.

Eindelijk verſcheen de geduchte dag; doch hij liep ten avond, met minder onrust, dan veelen zich hadden durven voorſtellen. Reeds in den voormiddag ten tien uure betrok eene Kompagnie Burgers de Wagt op 't Stadhuis, en wierdt, in den avond, door eene andere afgelost. Men zag, in de daad, hier en daar, vooral in de Agterſtraaten en gemeenſte Buurten, de lieden met Oranjeſtrikken pronken, en Eerebogen oprichten, die 's vonds verlicht wierden, terwijl den ganſchen nacht, ter eere van Oranje, de Beker lustig rond ging, of anderen zich vermaakten met het aanheffen der bekende Deuntjes. Doch de waakzaamheid des Hoofdſchouts voorkwam of belette verdere buitenſporigheden. Zeker Presmeester, op den middag ter Beurze koomende, met een Oranjeſtrik op zijnen hoed, welken hij zommigen onder den neus duwde, met de ſchampere vraage, of dit niet fraai ſtondt, wierdt vrij onzagt van de Beurs geholpen. Het gerugt hier van, en dat hij deerlijk was geſlagen, zich ſpoedig door de Stad verſpreidende, lokte een grooten hoop van 't Gemeen, allen met Oranjeſtrikken getooid, na de Beurs; doch alzo de meeste Kooplieden reeds vertrokken waren, liep dit af zonder eenige daadlijkheid. 's Anderendaags verſcheen, van nieuws, eene menigte Oranjedraagers op de Beurs, en vraagde, tamelijk onbeſcheiden, aan deezen en geenen, of men hen insgelijks, zo als daags te vooren den Presmeester, van de Beurs zou durven afkloppen. Men verzogt hier op om bijſtand aan de Regeering, die ſtraks eenen Onderſchout met eenige Dienaars zondt. Het inſmijten van glazen, in dien zelfden avond, aan de huizen van eenige Kooplieden, wierdt geſtaakt, zo dra eene Kompagnie Schutters was op de been gekoomen.

Zedert dien tijd gaf de menigte, bij herhaaling, blijken van haare denkwijze en gezindheid, vooral des avonds, bij het optrekken der Burgerwagt. Doorgaans was het ſtil, wanneer een Kapitein, die geoordeeld wierdt aan 's Prinſen zijde over

te

te hellen, de Wagt betrok. Doch de Stad was vol gewoel, zo dikmaals een Bevelhebber, welken de naam naging van Patriotsgezindheid, de posten moest bezetten. Als zodanig stondt inzonderheid in een zeer kwaad blad, bij het graauw, de Heer JAN JAKOB ELZEVIER, Kapitein van de Kompagnie No. IX, Raad in de Vroedschap en Luitenant Kolonel der Burgerije, en daarenboven bekend voor een ijverig voorstander van het Vrijcorps of Genootschap van Wapenhandel. Verscheiden maalen, bij het optrekken der wagt, hadt deeze, nevens zijne Kompagnie, die in bedrevenheid, in het behandelen van 't geweer, boven andere uitmuntte, ten doel gestaan aan de smaadheden en mishandelingen van 't woest gemeen. Van tijd tot tijd hoorde men onder den hoop den oproerkreet opgaan: *De Prins boven, Elzevier en het Vrijcorps onder: die het anders meent, dien slaa de Donder.* Zo hoog liep somtijds de moedwil, het duwen en stooten der aandringende menigte, dat de Heer LEONARD VAN SWYNDREGT, op den tweeëntwintigsten Maart, als Luitenant, de Kompagnie geleidende, op een kleinen afstand van de Loopplaats, zijne Manschap moest doen halte houden en met Scherp laaden; om alzo eenen schrik aan te jaagen en ruimte te maaken; 't welk hem dikmaal ook gelukte. Vergeefs deedt de Wethouderschap, twee dagen laater, eene Waarschuwing afkondigen, waarbij de zulken, die de ter wagt trekkende Burgers, met woorden of daaden, beleedigden, gedreigd wierden, als verstoorders der algemeene rust, volgens de wetten van den Lande, aan den Lijve te zullen gestraft worden. Het kwaad groeide veeleer onder deeze Waarschuwing, en voorspelde eerlang de snoodste gruweldaaden.

De wolk, welke veelen, al zints eenigen tijd, hadden zien hangen, ontlastte zich eindelijk, op den derden April, in geenen der schroomlijkste Oproeren, van welke 's Lands Geschiedenissen gewaagen. Men hadt, reeds eenige dagen te vooren, hier en daar, Briefjes aangeplakt gevonden, in welke de zwaarste dreigementen, tegen den Heere ELZEVIER en deszelfs Kompagnie, wierden uitgeslagen, met bijvoeging dat dezelve, bij de eerste gelegenheid, zouden volvoerd worden. Op den gemelden dag was des avonds de beurt aan den Luitenant

menant Kolonel, om de Wagt te betrekken. Op het gewoone uur der zamenkomste was de toevloed van volk, op de Loopplaats, grooter dan naar gewoonte. Achtenveertig Adelborsten, die, benevens de Onderofficieren der Kompagnie, zich onlangs hadden verbonden, ter beveiliginge van de rust der Stad, het hunne te willen toebrengen, verscheenen op de Vergaderplaats. De Luitenant VAN SWYNDREGT zou thans de Manschap opleiden. Dewijl de ongemeene toevloed van volk en het dreigende gelaat van veelen hem scheenen te voorspellen, dat 'er iet kwaads broeide, en de optogt, veelligt, konde verhinderd worden, wierdt hij te raade, de Rotgezellen, op staanden voet, af te zenden na de Poorten, op dat deeze bij tijds bezet worden, en niet over den gewoonen tijd zouden open blijven. Met de Adelborsten was hij nu voorneemens, den optogt voort te zetten na het Stadhuis, de Hoofdwagt der Schutterije.

Op eene zeer onaangenaame wijze, wierdt hij, een tijd lang, hierin verhinderd. Een geweldige aandrang der rondstaande menigte, verzeld van een verdoovend geschreeuw van *Hoezee! en Oranje boven!* scheen de Adelborsten uit elkander te zullen dringen, en belemmerde den Bevelhebber in het geeven van de noodige bevelen. De Heer VAN SWYNDREGT tradt hierop na het volk, verzogt, met minzaame woorden, en herhaalde driemaalen dit verzoek, om zich stil te houden en plaats te maaken, herinnerende hun tevens de jongste Waarschuwing der Regeeringe; doch verzuimde tevens niet, 'er nevens te voegen, in gevalle van wederhoorigheid, te zullen genoodzaakt zijn, kragtdaadiger middelen te baate te neemen.

In stede van het bedoelde oogmerk te bereiken, wrogt deeze waarschuwing des kloekmoedigen Luitenants het tegendeel. Het dringen en schreeuwen nam hand over hand toe, terwijl men tevens, van ginds en elders, met vuiligheden zag werpen. Een onverlaat, in 't bijzonder, op welken de Heer VAN SWYNDREGT, al van den beginne, het oog hadt gehad, als hebbende den toon gezet aan den oproerkreet, drong met geweld door; 't geen den Luitenant hem deedt verzoeken plaats te maaken, op dat hem niet iet ergers mogt wedervaaren.

Doch

Doch de kaerel, verre van hier aan te voldoen, ligte zijne hand op, en sloeg, met den schroomlijke vloek: *Wat wou jy D. . d. . me doen met je Bajonet*, zeer zwaare dreigementen uit. Thans geboodt de Luitenant aan de Dienaaren der Justitie, die, volgens afspraak met den Hoofdschout, nevens eenen Onderschout, zich aldaar bevonden, den booswigt gevangen te neemen, en tusschen de Pelotons in bewaaring te stellen. Nieuwe beweeging, zo als men ligt kan denken, verwekte dit onder het snood gespuis. Men deedt alle moeite om den gevangene te ontzetten: zo dat men genoodzaakt was, de Geweeren te vellen om meester te blijven van den roervink. Een der Geregtsdienaaren wierdt, bij die gelegenheid, door het muitende graauw gekwetst.

De moed en bedaardheid des bevelhebbenden Luitenants en zijner onderhoorige Manschap bragt eindelijk te wege, dat met den optogt een aanvang wierdt gemaakt. Om de menigte des Volks, 't welk, op de Nieuwmarkt en bij de Vleeschhal, geschaard stondt, en vermids het loopende gerugt, dat hetzelve van middelen tot den aanval voorzien en daar toe gezind was, wierdt de Heer VAN ZWYNDREGT, uit eene wijze voorzigtigheid en om Burgerbloed te spaaren, zeer verstandig te raade, eenen omweg te neemen. Doch in zijnen optogt was hij naauwlijks in de Baanstraat gekoomen, of de menigte, die op hem gewagt hadt, drong van agteren op, loste eenige geweeren, wierp met steenen op de Kompagnie, en dreigde dezelve met Messen te verstrooien. Dit deedt den Heer Luitenant aan alle zijden Front maaken, en het agterste Peloton, 't welk den meesten drang moest verduuren, vuur geeven; doch met zo veel beleid en omzigtigheid, dat de meeste schooten boven den man gingen. Een der voornaamste roervinken, om de woedende menigte nog meer aan te hitzen, riep hier op, dat men slegts met los kruid schoot; doch wierdt, om deezen moordkreet, terstond in hegtenisse genomen.

Ondertusschen was dit vuuren niet geheel zonder vrugt geweest; men hadt 'er eenige ruimte door gekreegen, en begon van nieuws den optogt. Tot een blijk van zijne bedaardheid en beleid, en in 't bezef van het dreigende gevaar, 't welk

dat

der manhafte Bende boven 't hoofd hing, hadt de wakkere VAN SWYNDREGT vooraf iemand na het Stadhuis gezonden, om de kleine Alarmklok te doen kleppen, om aldus hulp te erlangen, en andere Kompagniën op derzelver Loopplaatzen te doen vergaderen. Langzaamerhand en met de uiterste moeite bereikte onze Kompagnie, door den aanhoudenden en zelf meer en meer toeneemenden aandrang, het Stadhuis, 't welk terstond, zo veel doenlijk was, door een klein getal Burgers wierdt bezet. Men leverde na ook de twee gevangenen over.

Midlerwijl vervoegde zich de bevelhebbende Luitenant in de Kamer van mijne Heeren van de Wet, om van het voorgevallene verslag te doen. Doch hij hadt zijn berigt nog niet volledig gedaan, of men kwam hem aanzeggen, dat men het niet langer konde houden, uit hoofde van het aanhoudend werpen met steenen. Straks begeeft hij zich na buiten, wenkt het volk en verzoekt hetzelve om ruimte te maaken. Men luistert niet naar zijne waarschuwinge; men drijft veeleer den spot met dezelve, en vaart voort met het werpen van een hagelbui van steenen. Geenen kans ziende om der woede meester te worden, gaf thans, de Heer VAN SWYNDREGT bevel, onder den hoop te schieten. Aan den eenen kant kreeg men hier door eenige ruimte, doch de aandrang wierdt te grooter aan de andere zijde. Een kaerel, houdende eenen steen in de hand, en gereed om dien te werpen, wierdt hier in verzekering genomen.

Naa verloop van eenigen tijd kwam eindelijk de Kompagnie No. X. tot bijstand aanrukken; welke straks het Stadhuis bezette, terwijl de Manschap van den Heere VAN SWYNDREGT de Hoofdwagt betrok. Het luiden van de groote Alarmklok, inmiddels, op last van mijne Heeren van de Wet, geschied, deedt allengskens alle de twaalf Kompagniën in de wapenen verschijnen. De Heer Luitenant Kolonel ELZEVIER, ondanks de dreigementen, welke men, ten zijnen huize, tegen hem hadt uitgeslagen, verzeld van zijnen huisknegt en nog twee andere persoonen, begaf zich insgelijks na het Stadhuis, alwaar hij met aandoeningen van hoogagtinge ontvangen wierdt, en zijne Manschap den verdienden lof gaf, wegens de betoonde kloekmoedigheid.

Eene heilzaame uitwerking hadt het opkoomen der gewapende Kompagniën; de menigte week uit elkander; veelen begaven zich na hunne huizen, en 's morgens ten vier uure was alles stil in de Stad. Onder het Stadhuis, egter, ontstondt, van nieuws, beweeging, door toedoen van eenige Rotgezellen, welke men hierom de wagt deedt ruimen en na huis keeren. De twee Kompagniën hielden post onder 't Stadhuis, tot 's voormiddags ten tien uure, wanneer zij, door twee andere, wierden afgelost; dit duurde, bij verwisseling, tot den volgenden Maandag, den vijfden der maand. Doch, even als of het muitende volk op zijne luimen lag, om bij de eerste gelegenheid zijnen slag waar te neemen, de laatste Kompagnie was, 's Maandags, niet van 't Stadhuis getrokken, of 'er ontstondt, voor 't huis van eenen der Adelborsten der Kompagnie van den Heere ELZEVIER, eene nieuwe zamenrotting, die, evenwel, door het in de wapenen verschijnen eener Kompagnie, spoedig verstrooid wierdt.

Wij kunnen niet nalaaten hier aan te merken, en veelen onzer Leezeren zullen het met verwondering verneemen, dat van de Kompagnie, welke, 's daags naa dien schroomlijken nacht, in de wapenen verscheen, om de Kompagnie van den Heere ELZEVIER aan 't Stadhuis af te losfen, veelen met Oranjelinten waren uitgestreeken.

In deezen oproer waren zes muitemaakers gekwetst, een van welke, weinige dagen daar naa, aan zijne wonden overleedt.

Met het stillen van den opstand was de haat tegen de Kompagnie No. IX niet uitgeroeid. Dit bleek eenige weinige dagen laater, wanneer een der Adelborsten van dezelve, door een vermomd kaerel, bij avond, op straat verraaderlijk aangevallen en met een Mes wierdt getroffen; zonder hem, evenwel, eenig ander letzel, dan eene kleine kwetzuure aan zijne eene hand, toe te brengen. Aan den aanbrenger van dien verraaderlijken toeleg wierdt, 's anderendaags, bij openbaare Afkondiging, eene belooning van duizend Guldens beloofd; terwijl tevens Hunne Ed. Groot Agtbaarheden de Officieren en Adelborsten der meer gemelde Kompagnie in derzelver bijzondere bescherming namen.

Schout, Burgemeesters en Schepenen gaven, eenige dagen naa dit voorval, aan de Staten van *Holland* kennis van het gebeurde, in een uitvoerigen Brief, in welks slot zij verklaaren „ Dat hoe zeer zij niet geheel buiten inquetude zijn, dat „ eenige schriftlijke verzoeken aan hun bij herhaaling gedaan, „ welke door het groot getal Requestranten, als *dringende* „ kunnen worden aangemerkt; en welke tendeeren, dat het „ Reglement voor het Corps Vrijwillige Schutters binnen deze „ Stad nimmer moge worden geapprobeert, maar integendeel „ de opregting van hetzelve Corps vernietigt, mogelijk aanleiding zouden kunnen geeven, dat de rust hunner Stad „ wederom gevaar zoude loopen, zij hoopten, zoo veel „ mogelijk, daar tegens te kunnen waken, en zich vleiden, „ die te kunnen bewaaren: ten minsten zoo lang 'er zich geene redenen konden opdoen, om te vreezen, dat de respective Kompagniën Burgers schroomagtig zouden kunnen zijn, „ om zig tot de handhaaving van die gewenschte rust te laaten gebruiken."

Onder dit alles bleeven veelen, op het Genootschap, zeer fel gebeeten, en was de Heer VAN SWYNDREGT, veiligheidhalve, na *Amsterdam* geweeken. Een verzoekschrift, onder 't welk men ruim vierhonderd naamen las, wierdt eerlang bij de Wethouderschap ingeleverd, waarin de Ondertekenaars verklaarden, de oprichting van eene Bende vrijwillige Schutters aan te merken als volstrekt onnoodig ter weeringe van onrust; als mede, dat het misnoegen en de onlusten, welke in de Stad plaats hadden, eeniglijk moesten toegeschreeven worden aan de oprichting zelve van het Vrijcorps: waarom zij verzogten, dat het Vrijcorps vernietigd, en in het toekoomende alle zodanige Genootschappen mogten geweerd worden. In 't begin van Mai vondt de Regeering goed, aan dit verzoek te voldoen, bij een eenpaarig besluit van alle de Leden, volgens 't welk het gegeevene verlof, tot het oprichten van een Corps Vrijwillige Schutters, ingetrokken, en vervolgens, voor zo verre het gemelde Corps reeds eenige vastigheid mogt hebben bekoomen, wierdt vernietigd.

Omtrent den zelfden tijd deeden Hunne Ed. Gr. Agtbaarheden openlijk van de Puije van het Stadhuis afkondigen, dat

dat zij, onderricht geworden zijnde, dat zommige Burgers, de Nachtwagt zullende houden onder het Stadhuis, in het op- en aftrekken, en geduurende derzelver verblijf aldaar, zo door het draagen van gekoleurde Linten en Kokarden, als door een onbekend en onbehoorlijk geschreeuw, aanleiding gaven tot het stooren van de goede orde, welke zij verpligt waren te handhaaven, om die reden wel ernstig verbooden, door het draagen van gekoleurde Kokarden, op de Wagt, zich van anderen te onderscheiden, onder bedreiging van zekere daar op gestelde boeten.

Eene korte tusschenpoozing van kalmte volgde op den nu eenigzins bedaarden storm; maar 't was eene kalmte, even als in geduchte onweders, die alleenlijk diende om kragten te verzamelen, en eerlang met vernieuwde woede uit te breeken. Uitgezonderd eenige kleine voorvallen en persoonlijke mishandelingen, bleef *Rotterdam*, drie maanden, vrij van daadelijken oproer.

't Ontbrak ondertusschen niet, in gemelde Stad, aan onrustige gemoederen, die, uit eigen beweeging, of door anderen daar toe aangezet, het smeulend vuur, heimelijk, zogten aan te blaazen, en, ware 't mogelijk, met herhaalde woede, ten dake te doen uitslaan. Onder deeze muntte bovenal uit, de befaamde, in de wandeling genaamde KAAT MOSSEL, dus geheeten naar de kostwinning, met welke zij zich geneerde. Veel heeft deeze Vrouwspersoon van zich doen spreeken. Eer wij voortgaan tot een berigt wegens de verdere oproerige beweegingen te *Rotterdam*, oordeelen wij het niet ondienstig, haar bedrijf en wedervaaren, den Leezer onder 't oog te brengen, uit echte en geloofswaardige bescheiden, welke ter onzer kennisse zijn gekoomen.

't Was dan op Zondag, den dertienden van Zomermaand des Jaars 1784, dat KAAT MOSSEL, in gezelschap van haare Dochter, nevens derzelver Vrijer, zekere KEET SWENK, met nog eenen Manspersoon en een Jongetje, allen met Oranjelinten rijklijk uitgestreeken, in een zo genaamden Janplaisierwagen, een togtje deeden na *'s Graavenhage*. Ten tien uure hielden zij aldaar stil, op de Prinsegragt, voor het huis van eenen PIERRE L'AVOINE, eenen van 's Prinsen huisbedienden.

Hier vertoefden zij omtrent een uur, reeden vervolgens na de Parade, hielden 'er een kort gesprek met zekeren Kapitein van de Gardes Dragonders, en nog een anderen Officier van de Hollandsche Gardes, en vervoegden zich vervolgens, uit hunnen wagen getreeden zijnde, recht voor het Front der optrekkende Manschap. Hier vertoefden ze tot dat het Krijgsvolk was afgetrokken: waar naa ze wederom in het rijtuig klommen en na 't Huis in 't Bosch reeden. Van daar keerden ze te rug na *'s Hage*, hielden het middagmaal bij gemelden L'AVOINE, deeden daar naa eenen keer na *Scheveningen*, alwaar zij een kopje Thee gebruikten, in de Herberg *het Jagertje*, en keerden, tegen den avond, te rug na *Rotterdam*.

Veel gerugts verwekte vervolgens dit Speelreisje in *'s Graavenhage*; men luisterde elkander in 't oor, men sprak zelf overluid van veele zeer bedenkelijke voorvallen en bijzonderheden, welke, te deezer gelegenheid, zouden gebeurd zijn. Gekommitteerde Raaden kreegen 'er insgelijks de lucht van: en vermids de loopende gerugten een geloofwaardiger voorkoomen hadden, dan loutere straatvertellingen, oordeelden zij zich gehouden, daaromtrent nader onderzoek te doen. Diensvolgens gaven ze last, zo aan de Regeeringe van *'s Graavenhage*, als aan den Prokureur Generaal van het Hof, tot het inwinnen van noodige kundschap, en hun deswegen te dienen van berigt.

Het verhaal, door zekeren BAREND BAAS, Kastelein in 't Heeren Logement, aan de Magistraat van *'s Hage* gedaan, en met Eede bevestigd, kwam hoofdzaaklijk hier op neder: „ Dat hij, op den gemelden Zondag, het Bosch ingaande, „ langs het Kerkpad, Zijne Hoogheid, verzeld van twee Hee- „ ren, hem bij naame onbekend, zag vooruit gaan na de „ Oranjezaal; dat hij verder heeft gezien, dat Zijne Hoogheid „ gekoomen op de hoogte alwaar de Tenten staan, KAAT MOS- „ SEL bij de Tenten stondt, en Zijne Hoogheid door haar en „ haar gezelschap beleefd wierdt gegroet; dat Zijne Hoogheid „ dat gezelschap toegesproken, doch hij niet gehoord hadt, „ wat Zijne Hoogheid zeide, maar van andere menschen, die „ dicht daar bij stonden, welke hij niet kende, doch die hem

„ voor-

„ voorkwamen fatsoenlijke lieden van *Rotterdam* te weezen, „ hadt verstaan, dat Zijne Hoogheid zou gevraagd hebben „ aan KAAT MOSSEL en haar gezelschap, of zij niet van *Rotterdam*, en met een Wagen aan de Parade geweest waren; „ dat hij wijders heeft gezien, dat een van de twee Heeren, „ die Zijne Hoogheid verzelden, naa dat deeze reeds eenige „ schreden was vooruit gegaan, eenige weinige woorden hadt „ gewisseld met KAAT MOSSEL, of iemand van haar gezelschap, zonder dat hij, egter, de woorden zelve hadt verstaan; dat terwijl de twee manlieden van het gezelschap „ van KAAT MOSSEL in eene der Tenten waren gegaan, om „ een glas Bier te drinken, zij zelve en de bijhebbende „ Vrouwspersoonen voor het huis hadden gewandeld, groetende inmiddels de Lakeien en Hellebardiers, die aldaar „ stonden; dat hij wijders, naa verloop van ongeveer een „ kwartier uurs, een Gaazen Valgordijn voor een der Schuifraamen hadt zien ophaalen, en vervolgens aan dit Raam „ verschijnen eene Dame, die hem voorkwam Haare Koninklijke Hoogheid te zijn, en kort daar op, aan een ander „ Raam, de twee jonge Prinsen, met een Heer, die hen onder 't wandelen altoos verzelt; dat KAAT MOSSEL en haar „ gezelschap de jonge Prinsen beleefd gegroet, en, toen haar, „ door gemelden Heer, gevraagd wierdt, of de jonge Prinsen „ niet braaf groeiden, geantwoord hadden, *dat de Jonge Hoogheidjes, sints dat zij haar voorleeden jaar te Rotterdam hadden gezien, zeer wel gegroeid waren*; dat „ daar op de jonge Prinsen van het Raam geweeken, en de „ Vrouwspersoonen, naa nog een kwartier toevens, met haar „ gezelschap, op den Wagen waren geklommen, rijdende den „ Bezuidenhoutschen Weg op, terwijl hij zelve het Bosch „ inwandelde."

De Wethouders van *'s Graavenhage*, daarenboven, vernomen hebbende, dat KAAT MOSSEL, bij haare komst ten huize van L'AVOINE, aan deszelfs huisvrouw eenen Brief hadt overhandigd, verklaarde deeze, daar over ondervraagd zijnde, en met de plegtige verzekering onder Eede „ Dat zij den Brief „ hadt verbrand, doch dat dezelve door zekere Juffrouw DE LANGE, woonende te *Rotterdam*, ondertekend, en door

„ haar zelve, althans van haarentwege, gefchreeven was; dat, „ voor zo verre zij zich konde herinneren, zonder in de „ eigen bewoordingen te willen behaald zijn, die Brief be- „ helsde, *dat zij*, te weeten Juffrouw DE LANGE, *aan* „ KAATJE *wel gerecommandeerd hadt*, *zich toch rustig te* „ *gedraagen*, *en dat zij* (Juffrouw DE LANGE) *'er niet* „ *voor was dat* KAATJE *hier in den Hage kwam*, *en dat zij* „ *aan haar* (de huisvrouw van L'AVOINE), *hier nevens in* „ *den Brief toezond een gedrukt Grafschrift*, *op den Heer* „ VAN DER CAPELLEN, *met verzoek om hetzelve te laaten* „ *leezen aan den Heer* EULER, *den welken zij hoopte gele-* „ *genheid te zullen hebben om* KAAT MOSSEL *te zien*."

Het berigt, door den Prokureur Generaal ingeleverd, behelst niets van het voorgevallene bij het Huis in 't Bosch, maar alleenlijk de volgende bijzonderheden: „ Dat KAAT MOS- „ SEL, in 't begin van Zomermaand, gekoomen zijnde aan „ het huis van zekere Juffrouw HUISMAN, woonende, te „ *Rotterdam*, op de Delffsche Vaart, aldaar ontmoet heeft „ zekeren IGNATIUS JANSZEN, Luitenant ter Zee, die, onder „ andere, haar vraagde, of zij, KAAT MOSSEL, wel andermaal „ na *'s Hage* zou willen gaan: in welk geval hij, JANSZEN, „ wel alle de onkosten zou willen betaalen, en, denkelijk, „ met een ander rijtuig, in perfoon, volgen; dat KAAT MOS- „ SEL daar op hadt gezegd, derwaarts niet te willen gaan, 't „ en zij zekere KORNELIA SWENK medeging, en dat zij aan- „ nam, hetzelve aan KORNELIA SWENK voor te ftellen; dat „ KAAT MOSSEL en KORNELIA SWENK, vervolgens, op den „ negenden van Zomermaand, zijn gekoomen in het Loge- „ ment *het Zwijnshoofd*, te *Rotterdam*, en aldaar den Luite- „ nant JANSZEN hebben beloofd, zich na *'s Hage* te zullen „ begeeven; dat JANSZEN daar op, aan KAAT MOSSEL en KOR- „ NELIA SWENK, voor de Wagenvragt, heeft gegeeven negen „ guldens, onder voorwaarde dat zij, den volgenden Zondag, „ voorzeker zouden gaan, alzo 'er een Heer was, die haar- „ lieden gaarne zien wilde, en dat hij des Saterdags vast be- „ fcheid zoude geeven, of hij in perfoon zoude mede gaan; „ of, in gevalle zulks niet konde gefchieden, hij, JANSZEN, „ zou bezorgen dat zeker tweede Chirurgijn van 's Lands

„ Oor-

„ Oorlogfchip *Prins Frederik* haar in *'s Hage* op de Parade „ zou ontmoeten, om den Heer, die haarlieden wenschte te „ zien, te wijzen; dat vervolgens KORNELIA SWENK, weinige „ dagen vóór haar vertrek, was gekoomen ten huize van „ Juffrouw DE LANGE, aan welke zij het bovenftaande ver- „ haalde; dat Juffrouw DE LANGE haar dit Haagfche reisje „ ten fterkfte hadt afgeraaden, zeggende dat zij in den *Haag* „ niets te doen hadt, en liever behoorde t'huis te blijven; „ doch alzo dit zonder vrugt was, Juffrouw DE LANGE, haar „ opzet ziende, gezegd hadt, haar een Brief aan iemand in „ den *Hage* te zullen medegeeven, zo als ook gefchied „ was, en dat zij dien Brief ten huize van L'AVOINE hadt „ overhandigd."

Daarenboven was nog der Haagfche Wethouderfchap gebleeken, dat, op dien zelfden Zondag, een gezelfchap van acht menfchen, te weeten, zeven Vrouwen en één manspersoon, zeggende Rotterdammers te zijn, zingende langs de ftraat geloopen, doch, op de waarfchuwing eens Geregtsdienaars, zulks hadden nagelaaten; doch dat zij, kort daar naa, hem gevraagd hebbende, of zij wel in de Nieuwe Kerk mogten gaan, de mansperfoon zou gezegd hebben: *Ik wenschte dat ik liever na Leiden dan na den Haag gegaan was! daar zou ik u helpen.*

Van deeze berigten gaven de Gekommitteerde Raaden kennis aan de Heeren Staaten van *Holland*; die vervolgens de Regeeringe van *Rotterdam* aanfchreeven, om de ernftigfte navorfchingen te doen omtrent het gedrag van KAAT MOSSEL en andere Rotterdammers, en Hun Ed. Gr. Mog. deswegen te dienen van berigt. KAAT MOSSEL wierdt vervolgens in hegtenisfe genomen, en verfcheiden maalen voor mijne Heeren van de Wet verhoord. Men verhaalt dat zij, op zekeren tijd, naa een lang verhoor, de omftanders, voor 't Stadhuis vergaderd, onbefchaamdelijk en trotzeerende toeriep: *Al evenwel koomt Kaat 'er uit, tot fpijt van het Vrijcorps!* 't Is zo; zij kwam eerlang uit haare Gevangenisfe te *Rotterdam*; doch om overgevoerd te worden na *'s Hage*, op de Gevangenpoort. Haare gevangenneeming, egter, en verhooringen, en 't geen daar op volgde, wierden vooraf gegaan van eenen her-

hervatten oproer te *Rotterdam*, waar van wij nu de bijzonderheden zullen verhaalen.

In den avond van Saterdag, den tienden Julij, moest de Kompagnie No. XI, op haare beurt, de Wagt betrekken. Zij vergaderde, ten dien einde, voor het huis des Vaandrigs, aan den Draaibrug bij de Beurs. Eenige, zo genaamde, Rotgezellen dier Kompagnie, bewooners van de kwalijkberugte Buurt, *Agter het Klooster* geheeten, in ſtede van met de overigen zich in orde te ſchaaren, verzamelden zich in eene troep aan den Waterkant, en hielden 'er een kort geſprek. Terſtond hier op kwamen ze, gelijkerhand, aanſtuiven, op eenen der Adelborſten, uitgedoscht in de gewoone Uniforme, zijnde witte Onderklederen en Slopkousſen en eene zwarte Kokarde op den hoed. Met vloeken en ſcheldden gebieden ze hem, de Kokarde van zijnen hoed te moeten doen, met bedreiging van hem, in gevalle van weigeringe, in 't water te zullen ſmijten. De aangevallene, dit weigerende, om reden dat hij dit teken droeg met toeſtemming van Mijne Heeren van de Wet, ſloegen de muitelingen over tot daadelijkheden, met ſtooten, ſchoppen en ſlaan.

Thans kwamen eenige Adelborſten en Rotgezellen der Kompagnie toeſchieten, om hunnen mishandelden Spitsbroeder te ontzetten. Van wegen den aangroeienden hoop van oproerlingen, konden zij geene andere hulp toebrengen, dan den geſchopten en gehavenden Adelborst uit de handen der aterlingen te verlosſen, en buiten de Kompagnie te brengen. Onder dit alles ſloeg men, over en weder, met de Snaphaanen, zo dapper op elkander, dat de omſtanders, in de verbeelding dat 'er met Scherp wierdt gelaaden, uit malkander weeken, en om een goed heenkoomen zogten, veelen met verlies van ſchoenen, muilen en hoeden, eenigen zelf met gekwetſte armen en beenen.

De oproerkraaiers, onder dit alles, hun oogmerk gedeeltelijk bereikt hebbende, in het veroorzaaken van verwarringe, begonnen van nieuws vuur te vatten. Eerst noodzaakten zij de Adelborſten, die ſlegts een klein getal uitmaakten, de Kompagnie te verlaaten, en hadden vervolgens de ſtoutheid om op het Vaandel aan te vallen. Den Officier, die hetzelve droeg, dron-

drongen ze, in plaats van de middenhoede te houden, voor aan de gelederen op te trekken. *Oranje* (dit was de kleur van het Vaandel) riepen ze, met een woest geſchreeuw, *moest voorgaan*. De Vaandeldraager, hier toe niet gezind, verdeedigde, met weinige manſchap, zijnen post, zo lang hem doenlijk was; doch moest, ten laatſten, bukkende voor de overmagt, en onderſteund van weinige Rotgezellen, het Vaandel bergen, in een nabuurig huis, om aldaar bewaard te worden. De muitzieke Rotgezellen drongen toen door de Adelborſten, om vooraan te koomen in de Kompagnie, die voorts, geleid door twee Onderöfficieren, in groote wanorde en bij troepen, gang nam na het Stadhuis. De Adelborst, die 't eerst was aangevallen, gaf terſtond van het voorgevallene kennis aan den Hoofdöfficier, die vervolgens op de Hoofdwagt kwam, zonder, zo als hij naderhand betuigde, iemand der handdaadigen aan den moedwil te hebben kunnen opſpooren.

De drie volgende dagen liepen vredig ten avond. Maar de nacht, tusſchen Dingsdag en Woensdag, was niet op handen, of men beſpeurde de voortekens van hervatte oproerigheden. De Kompagnie No. II. moest, in dien nacht, de Wagt betrekken, en was reeds aan de Hoofdwagt, toen eene menigte volk, van agter het Klooster, oproerig zamenrotte. Drie volwasſene mansperſoonen bevonden zich onder dezelve; de overige waren wijven en kinderen. Voor het Stadhuis verdoofden deeze het gehoor, door het aanheffen, met een woest geſchreeuw, van den gewoonen kreet *Hoezee, Oranje boven!* De Burger, die op ſchildwagt ſtondt, verboodt hun dit getier, en vermaande hen, zich van daar te begeeven. Vergeefs: zij weigerden het, onder het uitbraaken van vloeken en het uitſlaan van dreigementen. Eenige Onderofficieren en Adelborſten, op het gerugt toegekoomen, herhaalden dit bevel, hun tevens in de gedagte brengende, de ſcherpe Afkondiging van Mijne Heeren van de Wet, tegen allerlei oproerigheden.

Dit ſcheen eenige baat te doen: zij weeken af, tot op den Steiger; doch hadden 'er naauwlijks post gevat, of zij herhaalden het woest getier en gejuil, met nieuwe kragten. Thans

geboodt de bevelhebbende Officier, deeze wederhoorige knaapen in verzekering te neemen. Spoedig wierdt dit verrigt, door eenige Adelborsten, een van welke, onder 't vatten, zijne hand bezeerde, aan een Handbijltje, 't welk een der kaerels, voor de borst, onder zijne klederen, verborgen hadt.

De Hoofdofficier, van het voorgevallene verwittigd, verschijnt vervolgens in de Hoofdwagt, ondervraagt de gevangenen, doch stelt terstond de wijven en kinderen op vrije voeten, maar geeft de manspersoonen aan den Cipier ter bewaaringe over. Bij de verhooring, 's anderendaags, over hen gehouden, ontkenden zij, geschreeuwd, gescholden of gedreigd te hebben. Zij waren, zeiden ze, Bruiloftsgasten, en hadden een frisschen teug in de maag, en de vrolijkheid in 't hoofd gehad. Met deeze verantwoording liet de Hoofdschout zich te vreden stellen; te meer nog, zedert, uit de Buurt, in welke deeze lieden woonden, het getuigenis was ingekoomen, dat het Handbijltje tot een geschenk voor den Bruidegom moest dienen. Hoe 't zij, niet meer dan de opsluiting, voor een enkelen nacht, kostte deezen oproerkraaieren hun bedrijf: want, op hunne fraaie verdeediging, wierden zij ontslagen.

Spijt en verontwaardiging vervulde, ondertusschen, de gemoederen der beste Rotterdamsche Ingezeetenen. Het ongestraft pleegen van de strafwaardigste baldaadigheden verwekte, bij veelen, eenen agterdagt, die gevolgd wierdt van angstwekkende bekommernissen. Van tijd tot tijd bleef men nog al hoopen, dat, van wegen de Regeeringe, tegen het woelend en woedend kwaad, ernstige maatregels zouden genomen worden. Doch deeze bleeven agter, en dus het uitzigt, op de herstelling van de rust en goede orde der Stad, van dien kant, ongegrond.

In deezen nood vondt men zich gedrongen, de zaak hooger te bezoeken. Een aantal van zevenënnegentig der aanzienlijkste Kooplieden vervaardigden een Verzoekschrift, aan de Heeren Staaten van *Holland*, waar in zij verklaarden, niet dan schoorvoetende tot deezen stap te zijn gekoomen; maar, vermids zij, voor hunne familiën en medeingezeetenen, het niet

niet zouden kunnen verantwoorden, indien zij langer zweegen, zich, naa alle het voorgevallene in hunne Stad, thans keerden tot Hun Ed. Gr. Mogende, met eerbiedig en ernstig verzoek, om derzelver veelvermogende hulp, zonder welke zij vreesden, zich geene rust of veiligheid, binnen hunne muuren, te kunnen belooven. In 't slot drongen zij dit verzoek nog nader aan, om dat zij betuigden van oordeel te zijn, dat de bronnen der heerschende onlusten, met weinige moeite, zonden kunnen opgespoord, en dus de daar uit ontstaane gevolgen voorkoomen worden.

Naauwlijks was dit Verzoekschrift, ter Vergaderinge van *Holland*, ingeleverd en geleezen, of Hun Ed. Gr. Mogende namen het besluit, den Schout en Schepenen van *Rotterdam* aan te schrijven, om binnen den tijd van acht dagen de Vergaderinge te dienen van berigt, en tevens te verklaaren, of zij zich in staat bevonden tot de handhaavinge van de rust der Stad, dan of zij de hulp van den Souverein daar toe zouden noodig hebben.

De Wethouderschap van *Rotterdam* voldeedt aan dit bevel. Het Berigt, wegens het voorgevallene, na '*s Hage* overgezonden, wierdt ras waereldkundig, doch de inhoud daar van zodanig bevonden, dat veele Ingezeetenen van *Rotterdam*, en anderen, de zaaken dier Stad kundig, tegen deszelfs naauwkeurigheid en getrouwheid, regtmaatige bedenkingen meenden te kunnen inbrengen. De Regeering gaf, van verre, hoewel niet onduister, te kennen, dat zij de zulken, die meest klaagden over de onlusten, aanmerkte als tot het ontstaan van dezelve den weg gebaand te hebben. Zij verklaarde de geruchten, raakende de oproerige beweegingen, voor vergroot en verre boven de waarheid uitgemeeten. Zij beriep zich op de Registers der Stad, als getuigen van haare zorge en poogingen, en van de aangewende maatregelen, sints den tijd van zes jaaren, ter handhaavinge van de openbaare rust en goede orde. Zij roemde haaren Hoofdofficier, als eenen Heer, wiens ongemeene waakzaamheid en werkzaamheid, in het bevorderen der algemeene rust in haare Stad, zeide zij, boven allen lof verheven was. Met dit alles verzogt zij om zo veel Krijgsvolk, als ter haarer hulpe en bijstand noodig zou

zou worden geoordeeld; hoewel zij, bijkans in den zelfden adem, hadt verklaard, voor geene kwaade gevolgen van de jongste onlusten beducht te zijn. De Rotterdamsche Regeering besloot dit Berigt, met de verzekering van het genoegen, welk haar zou geschieden, indien de bovengemelde Requestranten haar den weg wilden aanwijzen, ter ontdekkinge van de bronnen der onlusten en beroerten, welke dezelve, als gemaklijk te vinden, hadden voorgedraagen.

Bijkans gelijktijdig met dit Berigt der Rotterdamsche Regeeringe, wierden nog, ter tafel van Hun Ed. Gr. Mogende, gebragt drie Verzoekschriften van *Rotterdam*. Het eerste kwam van den Heere ELZEVIER; het tweede van een goed getal Luitenanten, Vaandrigs, Onderofficieren en Adelborsten, beiden dienende tot een naderen aandrang van het verzoek der Kooplieden; het derde was getekend door eene aanzienlijke menigte andere Rotterdammers, en behelsde een verzoek, om te mogen aangemerkt worden, als het Smeekschrift der Kooplieden mede te hebben ingeleverd.

Zo dra deeze Verzoekschriften, ten aanzien van den inhoud, zeer onderscheiden van het Berigt der Rotterdamsche Regeringe, bij Hun Ed. Gr. Mogende waren geleezen, besloten dezelve, alle deeze Stukken, in het Groot Besoigne, Commissoriaal te maaken, en het onderzoek, reeds den volgenden dag, eenen aanvang te doen neemen. Het verzoek om Krijgsvolk, waar op de Wethouders van *Rotterdam* zo sterk drongen, wierdt tot nog toe van de hand geweezen, om dat men begreep, vermids zij zelve, omtrent de gevolgen der onlusten, kleine zwaarigheid scheenen te maaken, dat een kort uitstel geen nadeel zou kunnen aanbrengen.

Intusschen hadden verscheiden Onderofficieren, Adelborsten en Rotgezellen van de Kompagnie No. II, door een Smeekschrift, zich vervoegd aan Mijne Heeren van de Wet, ter bekoominge van voldoeninge en verzekeringe, wegens de gevatte persoonen, met nevens gevoegde verklaaringe, ingevalle hun geene verzekering wierdt gedaan, van niet te zullen bloot staan aan soortgelijken overlast, als hun onlangs was wedervaaren, zij eenpariglijk hadden besloten, de volgende reize niet ter Wagt te zullen verschijnen. Dit hadt ten gevolge, eene

eene Afkondiging, bij welke beloofd wierdt, eene belooning van duizend Guldens, aan den aanbrenger van de stookers der jongste oproerigheid tegen gemelde Kompagnie, en straffeloosheid aan den handdaadige, welke zijne medepligtigen aanbragt.

Terwijl men in den *Hage* bezig was met het onderzoek der ingeleverde Stukken, en de Afgevaardigden van *Rotterdam* verklaard hadden, het onderwerp der klagten te beschouwen als eene huishoudelijke zaak, enkel de Stad raakende, benoemde de Vroedschap eene Commissie van vier Heeren uit haar midden, om, te gader met eenige der aanzienlijkste Requestranten, het noodig onderzoek te doen, en, ware 't mogelijk, alles tot rust te brengen. Doch toen twee deezer gemagtigde Vroedschappen, ten dien einde, zich vervoegden bij eenigen der voornaamste Ondertekenaaren, en dezelven ter bewilliginge, in het ontwerp der Vroedschap, zogten over te haalen, ontvingen ze tot antwoord, dat zij, hunne klagten gebragt hebbende in den schoot der Hooge Overheid, ook derzelver uitspraak moesten afwagten, en, gevolglijk, in dien tusschentijd, in geenerlei andere onderhandeling konden treeden.

Aan het verlangen der Rotterdamsche Burgerije scheen eindelijk te zullen voldaan worden. Op den tienden Augustus besloten Hun Ed. Gr. Mogenden, eenige Afgevaardigden te zenden na *Rotterdam*, om, met en nevens de Regeering dier Stad, onderzoek te doen na de bronnen, uit welke de aldaar voorgevallene oneenigheden, opschuddingen en oproerigheden waren voortgevloeid. Tot het bekleeden van dien gewigtigen post wierden benoemd, de Heeren WILLEM HENDRIK TEDING VAN BERKHOUT, Schepen en Raad der Stad *Delft*; HENDRIK BALTHAZAR VAN HALTEREN, Oud-Schepen en Raad der Stad *Leiden*; CAREL WOUTER VISSCHER, Pensionaris der Stad *Amsterdam*; ITEL FREDRIK POTTEY TURCQ, Raadsheer in den Hoogen Raad; en JOHAN HENDRIK MOLLERUS, Raadsheer in den Hove van *Holland*. Tot hunnen Sekretaris benoemden deeze Heeren Mr. RUDOLF BAALDE, Advokaat voor de beide Hoven van Justitie.

Nog vóór het einde van Augustus kwam het aanzienlijk gezelschap in de Stad, en wierdt, overeenkomstig met deszelfs waar-

rustte, weezen den weg aan, langs welken de vermindering ontstaan was, en verzogten om herstelling van het oude getal, en dat, ten dien einde, de zestien open staande Vroedschapsplaatzen, door onmiddelijke aanstelling, bij Hun Ed. Gr. Mogende, mogten vervuld worden.

Van deezen stap der Gekonstitueerden hadden de Leden der Vroedschap geene kennis bekoomen, of zij vonden zich verpligt, de kragt der aangevoerde bedenkingen te ontzenuwen, en het thans stand grijpende getal te handhaaven. Dit geschiedden, door middel van een uitvoerig Vertoog, 't welk, op naam van Burgemeesteren en Vroedschappen, in de maand December des gemelden jaars, ter Staatsvergaderinge van *Holland*, wierdt ingeleverd. In dit Vertoog tragtte men, onder andere, te bewijzen, de Onbevoegdheid der persoonen, tot het doen van een verzoek van dien aart, als door hen was ingeleverd; als mede, dat het niet stondt aan de Hooge Staatsvergaderinge, het getal der Rotterdamsche Vroedschap, buiten kennis of tegen den wil der tegenwoordige Vroedschap, te vermeerderen.

Hoewel op naam van alle de Regeeringsleden ingeleverd, behelsde, nogthans, dit Vertoog niet het eenpaarig gevoelen. In een Berigt, welk, bijkans gelijktijdig met het Vertoog, wierdt ingeleverd, wederspraken hetzelve twee regeerende en twee Oud-Burgemeesteren, nevens vier Leden van de Vroedschap; verklaarende, dat het verzoek van Gekonstitueerden hun even billijk en nuttig als op redenen steunende toescheen, en diensvolgens hetzelve met hunne voorspraak bekragtigende. De zelfde taal spraken ook de Leden van den Grooten Krijgsraad, in een Geschrift, waar mede zij zich, insgelijks in de maand December des boven genoemden jaars, aan het Kollegie van Heeren Schepenen vervoegden, om derzelver tusschenkomst, ter bewerkinge van de verlangde herstellinge. Een aandagtig oor leenden Heeren Schepenen aan het uitvoerig Vertoog. Twee zaaken wierden, vooral, bij hen in beraad geleid: *Vooreerst* „ Of eene vermeerdering van de „ Vroedschap hunner Stad moest gehouden worden, van die „ nuttigheid en noodzaaklijkheid te zijn, dat zij het der „ moeite waardig oordeelden, van hunne zijde mede te wer- „ ken,

„ ken, om dezelve te bevorderen? *Ten anderen*, Of hun „ Kollegie geregtigd ware, om zich in te laaten tot een ver- „ zoek van dien aart, als in het Adres aan hun wierdt voor- „ gedraagen?" Op beide Vraagſtukken viel een toeſtemmend beſluit. Heeren Schepenen gaven 'er kennis van aan de Vroedſchap; 'er nevens voegende, dat het hun om 't even was, of het Kollegie van Schepenen vereenigd met de Vroedſchap, dan deeze alleen, bij 's Lands Hooge Overheid, de begeerde vermeerdering zogt te bewerken, mids het met allen mogelijken ſpoed en voortgang geſchiedde. Nog verder wierdt de wensch der Burgerije, door de Gekonſtitueerde aangekondigd, onderſchraagd van een Verzoekſchrift, aan de Hoogen Krijgsraad, van een Gezelſchap of Confrerie van eenige Onder-Officieren der Schutterije, onder den naam van Unie, onlangs te *Rotterdam* tot ſtand gebragt. In de onderſtelling, zo als eenige Afgevaardigden, in eene Aanſpraak aan den Grooten Krijgsraad, zich verklaarden, „ dat het oogmerk eener wel ingerigte „ Stedelijke Schutterije zich niet bepaalde, bij de behandeling „ van het Geweer, maar ook ten oogmerke hadt, om te „ dienen als eene Lijfwagt voor de waarborgen van Regten „ en Vrijheden, en de bevorderaars van Grondwettige Her- „ ſtellinge," oordeelden zij zich geregtigd, om, op de zaaken van Regeeringe, een waakend oog te houden.

Immsſchen hieldt het bovengemelde ſchrijven van het Kollegie van Schepenen van *Rotterdam* de raadpleegingen bezig van de meerderheid van Burgemeesteren en Vroedſchap. De vrugt daar van was een Brief, in den aanvang des Jaars 1787, afgezonden aan de Heeren Schepenen, moetende dienen ter wederlegginge van het ingekoomen Geſchrift, en om de bewuste aangeboodene zamenwerking te wijzen van de hand, als ſteunende, meende men, op eenige misvattingen en verkeerde onderſtellingen. Van toen of aan, vervoegden zich de verſchillende Leden der Rotterdamſche Vroedſchap bij Hun Edele Gr. Mogende, eenigen met oogmerk om de bewuste vermeerdering te verwerven, anderen, om de zaak op den ouden voet te doen berusten. Tot de Burgerij, gelijk natuurlijk was te verwagten, ſloeg deeze verdeeldheid over, vooral zedert het oprichten van eene Oranje-Societeit, en het regt,

welk deeze beweerden te hebben, om zo wel tegen, als der Vaderlandsche Societeit om voor de meer gemelde vermeerdering te ijveren. Van dit regt maakten ze gebruik, met het inleveren van een Smeekschrift aan 's Lands Staaten, in 't laatst van Januarij des gemelden jaars. Elf Oud-Schepenen, hoofden en leden der Societeit, hadden het Geschrift ondertekend.

Van tijd tot tijd groeide nu de verwijdering tusschen de Rotterdamsche Wethouderschap, en klom, allengskens, tot die hoogte, dat men, van weerkanten, zich vervoegde tot de Hooge Regeering, om derzelver uitspraak in te roepen. Om den Leezer een denkbeeld te geeven van de bewijzen, welke, van de eene en andere zijde, wierden aangevoerd, lust het ons, hier plaats te geeven aan de twee volgende Stukken, zo van de Regeeringsleden, welke voor de vermeerdering der Vroedschap waren, als van de zulken, die in een ander gevoelen stonden.

Het Berigt van Burgemeesteren, Schepenen en Raaden, en alzo van die Leden, welke de vermeerderinge der Vroedschap waren toegedaan, was gedagtekend den zesentwintigsten Januarij, en van deezen inhoud.

EDELE GROOT MOGENDE HEEREN!

„ Op den 12 Januarij laatstleden, is ter Kamer van Heeren Burgemeesteren dezer Stad ingekomen, en door den tweeden Burgemeester, bij weigering van den Præsident, geopend U Ed. Groot Mog. Missive van den 10, geadresseerd aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden der Stad *Rotterdam*, requirerende derzelver Berigt, op eene daar in geslotene Missive van Burgemeesteren en Vroedschappen derzelve Stad, ten zelven dage bij U Ed. Groot Mog. ingekomen.

„ Daar aan niet voldaan kunnende worden, zonder de drie voorschreven Collegien te samen te convoceren, en zulks echter door den Præsident Burgemeester BICHON geresuseerd wordende, heeft de tweede Burgemeester P. BOOGAERT, de Vergadering van Burgemeesteren, Schepenen en Raden, bij Billetten aan de huizen van alle de Leden, door een Stads-Bode zond-

rondgebragt, behoorlijk belegd tegen Saturdag den 13 dezer, op het Raadhuis, voormiddags ten half tien uuren, op welke tijd en plaats die Vergadering dan ook is gehouden, en vervolgens andermaal op eene evengelijke Convocatie, doch waar aan de bekende Veertien Leden zich telkens hebben onttrokken.

„ De presente twee Burgemeesteren, zeven Raden, uitmakende het meerdertal der Leden van de drie te samen geconvoceerde Collegien, hebben dan de voorschreven Missive, welke ter Vergadering van Burgemeesteren en Vroedschappen, door de bovengenoemde Veertien Leden is gearresteerd — met alle attentie eerst door eene Commissie, bestaande uit Leden van de drie Collegien, en voorts gezamentlijk geëxamineerd — en dienvolgens hebben wij thans de eere U Ed. Groot Mog. te berigten:

1. „ Dat wij met bevreemding gezien hebben, dat evengemelde Burgemeesteren en Vroedschappen schijnen te willen desadvoueren de qualiteit der Geconstitueerden van meer dan duizend hunner notabelste Mede-Burgers en Ingezetenen dezer Stad, — daar het volle Collegie van Burgemeesteren en Vroedschappen op den 4 en 10 September 1786 die Geconstitueerden in de Vroedschaps-Kamer geadmitteerd en dezelve in die qualiteit, blijkens het annexe Extract, erkend heeft, zonder bijvoeging van eenige protestatien of reserves, noch bij de Raporten der daar over gehoudene Besoignes, noch bij de Resolutien daar op gevallen, en de antwoorden door den Pensionaris NEDERBURGH, op expresse last en in praesentie van de geheele Vroedschap aan die Geconstitueerden gegeven; — welke van die gebeurtenis ook gewag hebben gemaakt bij hun adres aan U Ed. Groot Mog. op den 9 November laatstleden ingeleverd, en waar op een gunstige Resolutie van U Ed. Groot Mog. is gevolgd.

2. „ Dat de reflexie dat de meeste Leden van den Burger-Krijgsraad tot de Constituanten of Geconstitueerden behooren, — door dien Krijgsraad zelven reeds gemaakt is, bij de introductie hunner Missive aan Schepenen van 27 December laatstleden, en zoo wel als de allegatie, dat het Collegie van Schepenen met de Constituenten of Geconstitueerden in de

meeste relatie ſtaan, — doet zien, dat de benaming van *Notabele Mede-Burgers* aan dezelve niet wel kan worden betwist. — Hoe zeer maar DRIE van de *zeven* Schepenen en dus *geenzins* de meerderheid derzelve, veel min dat geheele Collegie, met de gemelde Conſtituenten of Geconſtitueerde geparenteerd zijn. — *Drie* der Schenen zijn wel bevorens Conſtituenten en *één* zelf Geconſtitueerde geweest, doch hebben, zoo dra zij Schepenen wierden, daar van bij Notariale Inſinuatie gedeſiſteerd, en hunne namen doen roijeren.

„ En de *drie* overige hebben nimmer in die of diergelijke relatie geſtaan en behooren onder die weinige Notabelen, welke men zeggen kan onder de Neutraalſte Burgers dezer Stad te zijn.

„ Maar zouden 'er dan ook geene Relatien tusſchen de veertien van ons verſchillende Vroedſchappen onder elkanderen zijn! zijn 'er geene Familie-Relatien van Schoonvader en Schoonzoon? van Oom en Neef? van Huwelijken van den Zoon van den eenen met de Dochter van den anderen? zijn 'er geene Politicque Relatien van handel en denkenswijze? zijn die niet in het Rapport van Hun Ed. Mog. de Heeren Commisſarisſen van U Ed. Groot Mog. bijna op elke Bladzijde te vinden? — Zijn 'er geene Relatien met den Oud-Schepen en Bewindhebber JAN CORNETS DE GROOT, die zich aan 't hooft der Antidotalen geſteld heeft? de bewijzen van deze Relatien berusten in den ſchoot van U Ed. Groot Mog. Wij behoeven die maar te noemen — maar 'er is eene andere Relatie, men dwingt ons die open te leggen, zij is van te veel gewigt om die te verzwijgen.

„ Verre de meeste der veertien Leden hebben hunne Vroedſchaps-Plaatſen en verſcheiden lucratieve Posten, grootendeels te danken aan de influentie van den Oud-Burgemeester VAN DER HEIM, die zedert 1766, de directie daar van bijna zonder interruptie heeft in handen gehad. Vijf van dezelve Leden hebben door hunne Admiraliteits-Ampten met elkanderen eene zoodanige betrekking gehad, dat daar aan al veel zoo niet alleen kan worden toegeſchreven, de vertooning, welke onze Stad, gedurende de differenten over 't al of niet convoijeren der Houtſchepen, en de daar op gevolgde,

de, voor onze Stad in vergelijking van andere Steden, bezwarende Fransche Edicten en latere gebeurtenisfen, in de Vergadering van U Ed. Groot Mog. gehouden heeft; wij zullen deze materie niet dieper intreden, en niet onderzoeken, of een Burgemeester dezer Stad had behooren te adviferen, en met alle magt van zijne influentie op andere Admiraliteits Amptenaren in de Vroedschap gebruik maken; tot fouten van een Sijstema, dat hij als Staats-Minister had uitgevonden en doorgezet, en 't welke door die influentie zeer aparentelijk de ruïne der Commercie dezer Stad zoude na zich gesleept hebben, indien zulks nog niet even in tijds door de cordate pogingen der nu van ons verschillende Heeren VAN DER HOEVEN, GROENINX en MOSSEL, nevens andere Regenten van dien tijd, was belet geworden. — Omtrent deze influentie durven wij ons beroepen op de kennis die veele Leden van U Ed. Groot Mog. Vergadering daar van hebben gehad; en op het geheugen van de voorschreven drie genoemde Heeren zelve.

„ Maar ja Ed. Groot Mog. Heeren, wij willen wel eene Relatie tusschen het Collegie van Schepenen en de Constituanten en Geconstitueerdens erkennen: en wel zoo eene Relatie, die de overige berigters zich ook tot eene eer rekenen met dezelve te hebben; namentlijk, de vereeniging hunner pogingen om het welzijn van de Stad, dat is van de Burgeren en Ingezetenen te behartigen en uit te werken. Hadden de van ons verschillende veertien Leden ook altoos deze Relatie de hunne gerekend, dan, wij zeggen het met fidutie, hadden nimmer Geconstitueerdens zich in de bresse gesteld; nimmer was het Collegie van Schepenen geadieert geweest; en nimmer waren U Ed. Groot Mog. met zoo veele Contradictiën lastig gevallen geworden.

3. „ Dat het Advies en Declaratoir door den Burgemeester BOOGAERT in de Vroedschaps-Notulen van den 8 Januarij gedaan, insereren, en waar mede de Burgemeester VINGERHOED en nog zeven Raden zich hebben geconformeerd, in de voorschreven Misfive der twee andere Burgemeesteren en twaalf Raden zeer gemutileerd word opgegeven, — waarom wij de vrijheid nemen het zelve in zijn geheel ten dezen te insereren:
„ Ik conformeer mij met het Rapport van die helfte der

„ Leden van de Commissie, met welke ik in het Besoigne „ geadviseerd hebbe" —— (namendlijk dat de Vroedschap behoorde te voldoen aan het tweede Lid der Missive van Heeren Schepenen, en ten dien einde hoe eerder hoe liever aan Hun Ed. Groot Mog. een Adres te maken, ten einde de Vroedschap door directe aanstelling van Veertien nieuwe Raden, volgens de voorbeelden van de Jaaren 1524 en 1580, werde geaugmenteerd, blijvende voor het overige het Octroij van den Jaare 1615 in deszelfs geheel.) „ En zoo de meer„ derheid dezer Vroedschap daar toe niet mogt inclineren, „ verwagt en begeer ik dat de Heer BICHON, als Præsident „ Burgemeester, ten spoedigsten zal beleggen eene Verga„ ring van Burgemeesteren, Schepenen en Raad, — zonder „ daar over in deze Vroedschap omvrage te doen, — *dewijl* „ *het de meerderheid in haar Sijsteme niet te vergen is,* „ *het houden van zulk eene Vergadering te helpen resolve-* „ *ren. Waar door zij zou kunnen schijnen, de sustenue* „ *van Schepenen min of meer te advaueeren.* —— *maar* „ *wel om te compareren op alle zoodanige Vergaderingen* „ *als zonder preallabele Resolutie van de Vroedschap belegd* „ *worden, in welke dan ijder Lid in zijn geheel is om alle* „ *zoodanige sustenuen voor te stellen, als hij oordeelt ver-* „ *pligt te zijn.* —— En dewijl ik begrijp, dat het Collegie „ van Heeren Schepenen, even min als een particulier onver„ hoord mag worden afgewezen, —— en geen Collegie aan „ een ander Collegie van dien rang behoort te weigeren, het „ houden van gecombineerde Vergaderingen of Conferentien, „ nog zich onttrekken aan de gelegenheid, dat de een den „ ander kan overtuigen, —— protesteer ik ten sterksten te„ gen alle deliberatie of voteren over het al of niet houden „ van de verzogte Vergadering, — declarerende teffens dat „ dezelve, bij refus van den Heer BICHON, door mij als „ Vice-Præsident zal worden belegd."

„ 4. Dat in het Convocatie-Billiet, al mede in de evengemelde Missive vervat, — gestaan hebben de woorden *op het Raadhuis*, — welker uitlating tot niets anders kan diegen, dan om het te doen schijnen, als of 'er eenig defect in het beleggen dier Vergadering had plaats gehad.

„ Dit,

„ Dit, Edele Groot Mog. Heeren, is het alles wat wij gezamentlijk te berichten hebben op de bovengemelde Missive, welke ten opzigte der *merita causæ* niets hoegenaamt behelst, tot Contradictie der redenen in het Request van Geconstitueerdens aan U Ed. Groot Mog., en in het Adres van den Krijgsraad onzer Schutterij aan Schepenen voorgedragen, en door ons, op den 10 dezer Maand aan U Ed. Groot Mog. vertoond en aangedrongen.

„ Wij zouden derhalve ook hier mede kunnen eindigen, — doch naardien 'er in de meergemelde Missive nog twee zeer odieuse reflexien voorkomen, waar van eene het Collegie van Schepenen en de andere dat van de Wethouderschap concerneerd, — hebben wij, om het getal van onderscheidene Berichten of Adressen niet te vermenigvuldigen, — gemeend, dat het U Ed. Groot Mog. aangenaamer zoude zijn, — ons antwoord, voor zoo veel wij die Collegien composeren, mede in dit ons Bericht geplaatst te vinden.

„ De *eerste* betreft het Adres van Gecommitteerden uit de Unie der Schutterij *aan den Grooten Krijgsraad*; dat de Vroedschap die Corporatie hield voor illegaal of immers zonder Authorisatie van de Regering georeëerd, hebben Schepenen niet kunnen zien, uit de Missive op den 8 dezer uit de Vroedschap aan Schepenen geschreven — en wat daar van zij, behoeft hier niet te worden onderzogt; — zullende het genoeg zijn U Ed. Groot Mog. te informeren, dat die Unie niet anders bestaat dan in bijeenkomsten van *Ongewapende* Leden der Schutterij en ondergeschikt is aan en geapprobeerd door den Grooten Krijgsraad, aan welk Collegie het Regiment der Schutterij door de Wethouderschap is gedemandeerd, zoo nogthans, dat dezelve nog geheel nog gedeeltelijk in de Wapenen kan of mag komen, dan op ordre van de Weth, of van Burgemeesteren.

„ Op dat Adres hebben de Veertien Leden der Vroedschap gemeend, bij voorschreven Missive de *attentie* van Schepenen te moeten opwekken, om de gevoeligheid der Justitie te doen blijken over de *termen* daar in voorkomende, — en bij hunne Missive aan U Ed. Groot Mog. *twee dagen* later geschreven, de *bijzondere aandagt* van U Ed. Groot Mog.

te moeten verzoeken, om dat daar in zouden voorkomen zoodanige *sentimenten* en buitensporigheden, als de Schrijvers dier Missive oordeelen dat op de kragtigste wijze door de gewoone Justitie behoorden beteugeld te worden.

„ Schepenen, die als menschelijke Rechters, niet in de harten kunnen zien, en over geene *sentimenten* mogen oordeelen, dan uit de *woorden* door de beschuldigden gebezigd, hebben op de admonitie der Veertien Vroedschaps Leden niet nagelaten het bedoelde Adres op nieuw te examineren, om zich te bepalen, of zij genoegzamen grond vonden, om 't zelve in handen van den Hoofd-Officier, ter waarneming van het Recht der Hooge Overheid, te stellen; — maar zij betuigen 'er niets van dien aart in te hebben kunnen vinden, en zijn daar omtrent versterkt geworden, door de lecture der Circulaire Missive, welke dezelfde Vroedschaps Leden hebben kunnen goedvinden, op den 11 dezer, aan alle de Leden van U Ed. Groot Mog. Vergadering af te zenden en in de Rotterdamsche Courant van den 16 dezer te doen plaatsen, en welke wij gemeend hebben, bij dezen tot kennisse van U Ed. Groot Mog. te moeten brengen en ten dien einde nevens deze te voegen, wijl daar uit consteert dat de vermeende strafbaarheid van de Gecommitteerden der Unie gededuceerd word, uit eene getrunceerde opgave van derzelver woorden, welke in hun verband en zonder uitlatingen gelezen zijnde, een geheel anderen zin uitleveren. — Zij hebben zich dus uitgedrukt: — „ Het Heilig Regt te beschermen en tegen alle „ aanrandingen te beveiligen, is de grootste taak van een Re„ publicainsch Schutter; voor dit Recht is hij verpligt altoos „ te waken, en *hem*, die het zelve aanrand, al ware hij „ ook op den Stoel der Eere gezeten, als een vertreder van „ dit Recht, indien het de nood vordert, het staal door zijn „ eerloos hart te drukken." Het zij intusschen (dit volgt 'er onmidlijk op) „ verre van de Committenten der ondergetee„ kenden en van het grootste en notabelste gedeelte der Schut„ terij, dat zij zulke geweldige middelen zou begeren te ap„ pliceren, *zoo lang* (dit hebben de Veertien Vroedschaps Le„ den geomitteerd) *'er nog zagtere middelen onbeproefd* „ *zijn; maar zij meenen nogthans, dat, daar de meerge-*

„ *melde*

„ *melde Vroedschaps Leden zich zelven meer en meer ont-*
„ *maskeren, daar zij thans de grondzuil der Vrijheit aan-*
„ *randen en geheel poogen om ver te rukken, men* ZULKE
„ OPENBARE EN GEWELDIGE AANRANDINGEN *van het Heilig*
„ *Recht der Burgers, hun slegts toevertrouwd*, met geene
„ mindere sterke middelen behoorde tegen te gaan."

„ Indien 'er alle de onderhaalde regels niet stonden, — en dus de *niet minder sterke middelen*, in de laatste regel gemeld, *noodzaakelijk relatief* gemaakt moesten worden, tot de bevorens gementioneerde *geweldige middelen* van hem, die het Heilig Recht aanrand, en vertreed, indien de nood het vordert, het Staal door het eerloos Hart te drukken, — dan — zou men de klagte der Vroedschaps Leden wel kunnen billijken.

„ Schoon dan nog in aanmerking zou moeten komen, — dat in die gereprocheerde woorden dan een aperte contradictie gelegen zoude zijn, en bij gevolg de ware meening van de Schrijvers, niet dan door derzelver eigene explicatie opgemaakt zou kunnen worden. Want — hoe zou het aan een hangen? — „ het zij verre van de Committenten — *sulke*
„ *geweldige middelen* te willen appliceren — zoo lange 'er
„ nog zagtere voor handen zijn, — maar zij meenen nog-
„ thans dat *geen minder sterke* middelen behooren gebruikt
„ te worden."

„ Deze in 't oog loopende strijdigheid heeft men in de Missive van Burgemeesteren en Vroedschappen gedeguiseerd, met het zoo te doen voorkomen, als of de Gecommitteerden der Unie een *tweederlei* gevoelen voorstelden, namelijk dat van het grootste en notabelste gedeelte der Schutterij, 't welk nog tot zagter middelen inclineert — en dat van Gecommitteerden zelven, die meenen dat men met geene — minder sterke middelen de bedoelde Vroedschaps Leden te keer moet gaan.

„ Maar — zoo diergelijke opzetlijke verdraaijingen, in Politique Geschriften — ja — in Adressen aan 's Lands Souverein, mogen plaats vinden, zekerlijk mag een Collegie van *Justitie* 'er geen gebruik van maken. —

„ In de Rechtkamers moet men de geheele, onveranderde, onverkorte gezegdens van een Beschuldigden in den samenhang beschouwen en beoordeelen, en niet enkel den *zin* en *substantie*, welke eene vooringenomen en verstoorde Partij daar aan gelieft te geven. —— Bij zoodanig neutraal examen zal men bevinden, dat de Gecommitteerden der Unie, in de geheele voorschreven periode *niet* spreken van henzelven, maar van hunne Committenten, en van dezelve zeggen: Dat zij verre zijn van zulke geweldige middelen (het gebruik der wapenen tegen eerlooze Regenten, aanranders en vertreders van 't Heilig Recht) te willen appliceren, zoo lang 'er nog zagter middelen onbeproefd zijn, maar dat zij (*die zelfde Committenten*) nogthans meenen dat de openbare en geweldige aanrandingen van het voorschreven Recht, (waar van zij de meergemelde Vroedschaps-Leden accuseren) met geene minder sterke middelen, dan die aanrandingen zelve, dat is, mede met vertogen aan den Souverein, op naam niet enkel van particuliere Gemagtigden der Burgerij, maar van Collegien, tegengegaan behoorden te worden. —— Welke intentie allerklaarst consteert uit het onmiddelijk daar op volgende dispositief of verzoek: „ dat de Krijgsraad in dit hoogstdrin„gend tijdstip zich de belangen van Stad en Burgerij —— „ *ten sterksten* zou gelieven aan te trekken, en zich des„wege op eene *nadruklijke* wijze *adresseren*, 't zij bij „ den Souverein, of bij zoodanig ander Collegie als de „ Krijgsraad oordeelen zoude te behooren, ten einde het „ Verzoekschrift der Geconstitueerden en Constituenten te „ seconderen, ofte anderzins alzulke sterkere middelen te be„ramen en te werkstelligen als naar tijdsomstandigheden zul„len bevonden worden applicabel te zijn."

„ Zie daar, Ed. Groot Mog. Heeren, *alles* waar 't geheele stuk op neêrkomt —— en waar uit men dus, de gepræmitteerde middelen behoort en verpligt is te interpreteren; —— te meer —— als men considereert, dat het *niet* is een Verzoek direct aan een Regeerings Collegie geadresseerd —— en ook uit dien hoofde niet als *bedreigende* kan worden opgevat —— maar alleen een voordragt van Schutters aan hunne eigene, en bij de Regering geaccrediteer-

meerde Bevelhebbers, behelzende een Verzoek, om de augmentatie der Vroedschap te helpen bevorderen, en ten hoogsten genomen een aanbod of declaratoir van bereidvaardigheid, om des noods mede de hand te leenen tot alzulke demarches, als die Bevelhebbers, aan wier directie zij zich volkomen submitteren, en van welke de Regering niets onbehoorlijks te vreezen heeft, zouden oordeelen te moeten ondernemen, ten einde het verlangen der voornaamste Burgerij te seconderen.

„ Men oordeele of het Collegie van Schepenen hier mede niet gezuiverd is van de beschuldiging van inactiviteit, in het administreren der Justitie, en of niet alle indignatie verdiend de onëdele poging der Veertien Vroedschappen, om de Leden van U Ed. Groot Mog. door fautieve allegatien en gepræmediteerde uitlatingen uit een Adres hunner Mede-Burgers tegen dezelve, en teffens tegen den geheelen Krijgsraad en den vollen Schepensbank hunner Stad, te præveniëren en indisponeren.

„ Maar juist hier in verschilt de thans fungerende Weth en Schepensbank met hunne denkbeelden: Wij tragten actif te zijn, wanneer het 'er op aankomt dat de publijke rust gevaar loopt van te worden gestoord; zulke verstoringen tragten wij voor te komen, te beletten, en te straffen: Maar wij noemen geene activiteit geheele Corpora's onzer beste Burgers, die uit een goed principe handelen, om eenige misschien te sterke of onvoorzigtige uitdrukkingen, tegens ons of andere Leden, op te offeren, voor een onbezonnen Publijk ten toon te stellen, en dus hunne anderzins nuttige pogingen te vernietigen, of hunnen ijver uit te bluschen.

„ Neen, Ed. Groot Mog. Heeren, daar wij alleen in 't oog houden aan onzen Eed en Plicht te voldoen, passeren wij somtijds eenige driftige uitdrukkingen, voor al wanneer die door vorige mishandelingen en tegenstrevingen den boezem zijn uitgedrongen, en hebben al meer dan eenmaal onder onze directie ondervonden, dat wij door zulke geringe inschikkelijkheden het vertrouwen winnen, en men overtuigt is, dat wij onze magt niet tot onze eige glorij of belang, maar tot die van onze Mede Burgers onpartijdig gebruiken. — Hadden de Veertien Leden altoos even zoo gehandelt, nimmer hadden

zij zich de indignatie van zoo veelen op den hals gehaald. Maar, en dit willen wij voornamentlijk met deze allegatie te kennen geven: dat indien het zelve Adres al eenige bewijzen van gevoeligheid had gemeriteert, zulks na alle de voorgevallene tegenkantingen van de daar over klagende Veertien Leden, zoo tegens de instelling eener nieuwe Schutterij, als tegens het door zoo veele notabele lieden der Burgerij gedaane Verzoek tot vermeerdering der Vroedschap, minder kwalijk te duiden of te expliceren is. — Dan dit durven wij rondborstig declareren, dat alle die Leden der Vroedschap, dat de minste der Burgeren en Ingezetenen, van ons in hunne Personen en Bezittingen, alle maintien, hulp en protectie verwagten kunnen, als welke men van een wel ingerichte Magistraat en Justitie-Collegie verwagten kan; en dat zoo wij den eenen tijd al eenige meerdere activiteit en precautie zouden in 't werk stellen, als den anderen; dat meerdere altoos zijn zal ten voordeele van hun, die met ons in denkbeelden verschillen, omtrent dewelke wij ons boven alles buiten reproche houden willen, als van onze Voorgangeren geleert hebbende, van wat kwaad gevolg een tegenovergesteld gedrag geweest is.

„ Maar wie zijn het, die in dit opzigt van het Collegie van Schepenen verwagt hadden blijken van gevoeligheid over termen, waar in het voorschreven Request is gecoucheert? — Hier dienen wij derzelver namen te noemen: het zijn de Heeren BICHON, VAN DER HEIM, VAN BEEFTINGH, VAN DER HOEVEN, VAN DER STAAL, GROENINX, D'ESCURY, VAN TEYLINGEN, MOSSEL, VAN HOGENDORP, VAN MIEROP, VAN STAVEREN, SENN VAN BASEL en VAN YZENDOORN, — en het is genoeg hunne namen te noemen, om U Ed. Groot Mog. te herinneren, welke daden door die of de meeste derzelver, blijkens het Rapport van Hun Ed. Mog. Heeren Commissarissen van U Ed. Groot Mog., daden van activiteit worden gerekend te zijn.

„ De *tweede*, niet min odieuse kunstgreep, welke men zich in de Missive der evengemelde Veertien Leden van de Vroedschap heeft veroorloofd, is gelegen in de meldinge „ dat de Vroedschap, Maandag den 8 dezer belegd zijnde, „ om onder anderen ook over de Missive van Schepenen te

„ deli-

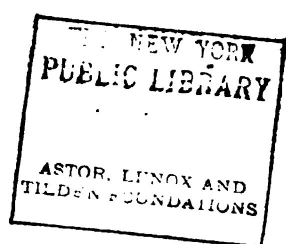

Woede der Christenen tegen de Heidenen.

CII.

Vergeefsche poging tot herbouwing van Jeruzalem. Bladz. 92.

„ delibereren, de Leden der Vroedfchap, op goedvinden van
„ de Wethouderfchap, het Stadhuis door de Burgerwacht be-
„ zet gevonden hebben."

„ *Dit*, Edele Groot Mogende Heeren, is op zich zelven eene *waarheid*, — maar door de verzwijging, wat tot dat goedvinden der Weth aanleiding gegeven had, — word het eene *onwaarheid*, naamlijk in *dat verftand*, — waar in elk Lezer, niets wetende van het geen reeds vóór dien Maandag binnen onze Stad is voorgevallen, de voornoemde pasfage zou moeten opvatten, naamlijk: „ dat de Burgerwagt door de
„ Vroedfchap *onverwagt* op het Stadhuis *gevonden* en aldaar
„ geposteerd was, om de vrije Deliberatien van de Vroed-
„ fchap te belemmeren of te generen."

„ Hier tegen gelieven U Ed. Groot Mog. te zijn geïnformeerd, dat gelijk de Wethouderfchap zedert de Erectie der nieuwe Schutterij, bij alle gelegenheden, getragt heeft de rust te bewaren, en niet te wagten tot dat het te laat was, om daar toe eene genoegzame magt in handen te hebben, reeds op den 4 September, wanneer zij waren geïnformeerd, dat Geconftitueerdens met Conftituanten, in grooten getale ten Stadhuize zouden verfchijnen, niet alleen de wagt hebbende Compagnie aan de Hoofdwagt hebben doen blijven, maar zelfs een Piquet van drie Compagnien hebben doen in de Wapenen komen; — dat zij den volgenden Zondag, wanneer zij vernomen hadden, dat Conftituanten zich weder ten Stadhuize zouden fifteren, tot het doen van eene dankzegging, — wederom hebben gezorgt, dat de Compagnie aan de Hoofdwagt gehouden, en zelfs een Commando Schutters op het Plein van 't Stadhuis geplaatst is, om de toegangen der Kamers te fecureren en vrij te houden; fchoon dat zij bij geene van die beide gelegenheden eenige informatie van kwade voornemens hebben gehad; — het was op dit voorbeeld, en dewijl het aan ijder een bekend was, dat op Maandag den 8 dezer Maand over den Brief van Schepenen aan de Vroedfchap zoude worden gedelibereert, en 'er ook bewegingen in de Stad befpeurt wierden, dat de Wethouderfchap Saturdag te voren befloot, den Heer OEVERS, Schout, te authoriferen, om, wanneer eenige zamenrotting zich zoude ontdekken, of grond

grond zoude zijn om te vreezen, dat de rust binnen deze Stad zoude worden gestoord, aan den Officier, de Hoofdwagt commanderende, order te kunnen geven, om met zijne onderhebbende manschap onder de Wapenen te blijven, tot dat de Weth zou zijn vergaderd, —— en dat speciaal met betrekking tot Maandag den 8 Januarij, wanneer de Vroedschap stond te delibereren over het Adres van Heeren Schepenen, concernerende de Augmentatie van de Vroedschap, en 'er uit dien hoofde te denken was, dat 'er zeer veele Menschen ten Stadhuize zouden zamenvloeijen, de Compagnie Schutteren, welke Zondag avond de Hoofdwagt zoude betrekken, onder de Wapenen zoude blijven, tot dat de Weth vergaderd en deswegens gedisponeert zoude zijn.

„ Dat deze voorzorgen, welke door *tien* Leden der Weth, *noodzaakllijk*, doch door den Burgemeester BICHON, *onnoodig*, en door den Burgemeester VAN DER HOEVEN zoo *nadeelig* geoordeeld wierden, dat, naar zijn inzien, door diergelijke maatregelen, de rust eer verstoord dan bevorderd zoude kunnen worden, —— echter op zeer goede informatien genomen waren, bleek reeds voor de daadlijke executie dier maatregelen, wanneer op Zondag den 7 dezer, na het eindigen eener Avond-Predikatie, welke veel gerugt heeft gemaakt, een menigte Volks, van de geringste Classe, zich vervoegde in en voor een ledig Huis, nabij het Stadhuis, om aldaar te teekenen zeker Papier, het welk dienen moest tegen de verzogte Augmentatie van de Vroedschap, en zoo men meende, des anderendaags aan dat Collegie gepresenteerd zoude worden, doch het geen (denklijk om dat men van agteren begrepen heeft dat de meeste dier Teekenaars aan de Autheurs van die onderneming weinig hulp of eer konden toebrengen) tot heden is agtergebleven.

„ Welke ongeregeldheden, zoo op dien Zondag, als op verscheiden volgende dagen, hebben plaats gehad —— zal aan U Edele Groot Mogenden genoegzaam consteren uit de annexe Verklaring van een aantal Deposanten —— en zou met meerdere kunnen worden geprobeerd, indien het belang der Justitie niet vorderde, dat de Hoofd Officier dezer Stad, de meer speciale informatien, door hem ingewonnen, of die

hij

hij verder kan bekomen, voor als nog secreteerde. —— Ook menen wij, dat deze staaltjes meer dan genoeg zijn, om een Collegie van Politie, aan het welk de *bewaring* der rust en het *voorkomen* van opschuddingen is gedemandeerd, te verpligten tot het emploij van middelen, welker verzuim in de Jaren 1783 en 1784 van die funeste gevolgen voor onze Stad geweest is, welke bij 't Rapport van de Heeren U Edele Groot Mogende Gecommitteerden in het breede zijn gedetailleerd, en welke middelen aan niemand dan aan zulken, die kwade voornemens hebben, kunnen mishagen, en van geen nadeelig gevolg kunnen zijn, dan alleen dat ze moeite en tijdverlies kosten aan brave Schutters, die de oprechtste en onvermoeide blijken geven van belangloozen ijver voor de goede pogingen der welmenende Regenten.

„ Des niet te min heeft de Wethouderschap moeten ondervinden, dat, wanneer Maandag namiddag den 8 dezer, uit hoofde van een geweldigen aandrang van het gemeen voor de Hoofdwagt, gepaard met allerleie insultes, eene extraordinaire Vergadering door den Hoofd-Schout wierd belegd, de Burgemeesteren BICHON en VAN DER HOEVEN, schoon in de Stad en op straat zijnde, hebben kunnen goedvinden absent te blijven, en dus aan het Publijk te toonen, hoe weinig belang zij stelden in de conservatie of herstellinge der rust; —— dat die zelfde twee Heeren, op den tienden, hebben geweigerd te concurreren tot, ja *geprotesteerd* tegen het eerste Lid der Publikatie, welke de Weth op dien dag noodig oordeelde te doen, —— (en waar van wij een Exemplaar ten dezen annexeren) —— dat de eerstgemelde Heer, schoon het zijn tourbeurt was, zich onttrok, —— om over de afleezinge te staan: —— dat die beide Heeren zich ook niet geliefden te conformeren met de Resolutie der Weth, om de voorschreven Publikatie op Zondag den 14 van de Predikstoelen te doen afleezen. —— Ja dat de Præsident-Burgemeester het aanstootlijk voorbeeld gaf, van op dien dag de Kerk te verlaten, juist op het tijdstip, dat die afleezing zoude geschieden, — en dat dezelve in diverse Kerken is gedaan op zulk eene wijze en onder zoo veel gehoest, gekuch, geschoffel, en ander geraas, het welk oogenbliklijk, na het eindigen dier lecture, ophield, dat

dat het niet anders dan aan een moedwillig opzet van kwalijkgezinden toegeschreven kan worden, —— waar van het ook weinig moeite zoude kosten meerdere blijken op te geven, indien wij niet schroomden de attentie van U Ed Groot Mog., met zoo veele laage meneës der Cabaal, welke onze Stad nu reeds zoo lange en aanhoudend heeft ontrust, verder op te houden.

„ 'Er blijft, Ed. Groot Mog. Heeren, aan het Collegie van Schepenen nog over te beantwoorden, de betoonde verwondering over derzelver stilzitten, ten opzigte der Vroedschapsvermeerdering, tot na het Publijkgewordene Bericht der Veertien Leden. Dan, hoe konden Schepenen bevorens weten, dat de meerderheid tegens die vermeerdering zoude berichten? Hoe konden zij bevorens weten, dat die meerderheid aan zoo een groot aantal der notabelste Burgeren zoude bedisputeren het Recht, om aan den Souverein zoodanig verzoek te mogen doen? Daar nogthans de Privilegien niet aan de Regeerders, maar aan de Ingezetenen gegeven zijn? Toen eerst en toen alleen was het de tijd van Schepenen, zich dit Privilegie aan te trekken; en schoon zij al niet noodig hadden geoordeeld daar over vroeger hunne Deliberatien aan te leggen, konden noch vermogten zij in allen gevallen zulks niet nalaten, wanneer aan hun daar toe door het Lighaam der Schutterij dezer Stad adres gemaakt wierd. Als 'er geen verschil van sentimenten over een te doen verzoek om Alteratie, Ampliatie of Restauratie van eenig Privilegie tusschen de drie Collegien plaats heeft, is het vrij onverschillig, of zoodanig verzoek aan U Ed. Groot Mog. word gedaan door allen gezamentlijk, of door Burgemeesteren en Vroedschappen, of zelfs door Burgemeesteren alléén, —— en daar aan schrijven wij toe, dat in den Jaare 1580 de Augmentatie door Burgemeesteren en Regeerders, en 1615 de diminutie der Vroedschap door Burgemeesteren en Vroedschappen is verzogt, zonder expresse mentie van Schepenen, —— zoo als nu in dezen Jaare 1787 weder had kunnen geschieden, — naardien Schepenen de discretie gehad hebben, bij hunne Missive van 30 December 1786, aan de Vroedschap over te laten, om het geproponeerde verzoek eenig en alleen, namens

de

de Vroedschap dezer Stad, als nuttig en noodzaakelijk aan U Ed. Groot Mog. voor te dragen en te helpen effectueren, als wanneer hunne offerte (om daar over gezamentlijk te confereren en zich op naam der drie Collegien aan U Ed. Groot Mog. te adresseren) ten dien opzigte zoude zijn vervallen. —— Dit hadden Burgemeesteren en Vroedschap uit zichzelve kunnen begrijpen, en had hen behooren te weerhouden, van aan Schepenen te schrijven, dat de bloote lectuur der Octroijen van 1580 en 1615 genoeg was om hen te overtuigen, dat de bevoegdheid tot soortgelijke verzoeken privativelijk was gedevolveerd op het Collegie van de Vroedschap; en wel sedert de erectie der Republijk, —— daar in het eerstgemelde Octroij van 1580, en nog in een later van 1637, de Vroedschap of Raden even min genoemd worden als de Schepenen. —— Dan het schijnt dat de veertien Leden, wanneer goede argumenten te kort schieten, gewoon zijn dusdanige tot opvulling aan te voeren.

„ Wij hebben gemeend de naakte waarheid aan U Ed. Groot Mog. te moeten openleggen; wij hebben zulks gedaan, en vertrouwen U Ed. Groot Mog. te hebben geconvinceerd, dat uit alles te samen genomen een van beiden zal moeten volgen: onze Stad moet door veertien aan elkander verbonden Personen despotiecq worden geregeerd, en die 14 Personen moeten juist bijna allen *die* zijn, welke door het Rapport van Heeren Commissarissen van U Ed. Groot Mog. aan hoogstdezelve genoegzaam kenbaar geworden zijn; of 'er moet, ingevolge de door ons gedane vertooning aan U Ed. Gr. Mog., eene vermeerdering der Vroedschap worden toegestaan en door U Ed. Gr. Mog. vervult; ten einde het gantsche Corpus dezer Stad zoo in de Vergadering van U Ed. Gr. Mog. en de deliberatien over Staatszaken, als in de aanstelling der Magistratuur en verdere Stadsbelangens, tot het privative departement der Vroedschap behoorende, te representeren; en het is 't *laatste* dat wij tot nut en rust van onze Stad, en ter voldoening aan den vrij algemeenen wensch van velen der notabelste onzer Mede-Burgeren op het ijverigste van U Ed. Gr. Mog. blijven verzoeken, terwijl wij de pernicieuse suites, welke uit een langere continuatie van het *eerste* noodwendig,

zoo wel voor Land als Stad, moeten proffueren, gerustlijk aan het doorziend oog en de overweging van U Ed. Groot Mog. overlaten, en ons uit dien hoofde vleijen zoo wel met een *spoedige* als favorable dispositie.

„ Vertrouwende hier mede aan de intentie van U Ed. Gr. Mog. en aan onzen pligt te hebben genoeg gedaan — eindigen wij dit Berigt, met toewenschinge van Gods bescherminge en hulpe over U Ed. Gr. Mog. Personen en verrigtingen, ons noemende,

U Ed. Groot Mog. zeer Gehoorzame Dienaren,

Burgemeesteren, Schepenen en Raden der Stad Rotterdam.

SAMUEL VAN HOOGSTRATEN,

Loco Secretarii.

Het Berigt, door Burgemeesters en Vroedschap, ter hooge Staatsvergaderinge, ingeleverd, behelsde deeze drie gewigtige punten: 1. Een betoog van de onbevoegdheid van hun, die zich Burgemeesters, Schepenen en Raaden noemden, tot het doen van het door hen voorgestelde verzoek; 2. Een bewijs van het gebrek aan bevoegdheid van Hunne Ed. Gr. Mogende, om zich de zaak in geschil, raakende de vermeerdering der Vroedschapsleden, aan te trekken; 3. Eenige bedenkingen en bewaarnisfen over de buitenspoorigheden, tegen hen en hun gezag in 't werk gesteld. Over 't een en ander lieten zij zich in deezer voege hooren.

EDELE GROOT MOGENDE HEEREN!

„ Wij hebben, bij gelegenheid, dat U Ed. Groot Mogende ons een *Bericht* afgevorderd hebben op een Request, door ISAAC HUBERT en Mr. PIETER DE MONCHY, Oud Schepenen C. S., concernerende de vermeerdering der Vroedschap alhier, aan U Ed. Gr. Mog. voorgedragen eene ampele ouverture,

ture, behelzende onze Confideratien en Reflectien, zoo op de demarches van de voornoemde Requestranten, als op hunne verzoeken, mitsgaders de middelen en posiiven, dewelke zij tot grond van dezelve voorgaven, en bij welke Confideratien en Reflectien, wij hoofdzakelijk hebben doen zien, (als zijnde de twéé poincten, op welken de Vroedschap van *Rotterdam* de attentie van deze Vergadering, zoo niet alleen, ten minste hoofdzaaklijk, meende te moeten vestigen.)

I. „ Dat ISAAC HUBERT en PIETER DE MONCHY *cum suis*, aldaar Requestranten, waren ongequalificeert, om aan U Ed. Groot Mog. te doen het verzoek, tot het welk zij het Adres hadden gedaan;

II. „ Dat het gemelde verzoek, door hun aan U Ed. Gr. Mog. gedaan, in zich zelf beschouwd, een object was, dat ter dezer Vergadering niet in deliberatie konde gebragt worden, zonder dat het door de Vroedschap van *Rotterdam* zelve ter Tafel van U Ed. Gr. Mog. gelegt was.

„ Beide deze propofitien zijn (ten minsten zoo wij vertrouwen) door ons klaar en overtuigend bewezen, Ja, wij mogen 'er wel bijvoegen, zoo volledig, dat het ons wel had mogen gebeuren, geene verdere moeienissen deswegen te ontmoeten.

„ Dan, Edele Groot Mogende Heeren! naauwlijks is deze onze Schriftelijke Communicatie van Confideratien en Reflectien op het voorschreve Adres, mitsgaders van de redenen, om welken wij vermeenen, dat op het zelve geen reguard genomen konde worden, ter kennisse van die Requestranten en hunne medestanders gekomen, of wij zijn nieuwe woelingen gewaar geworden; —— ons zijn nieuwe onaangenaamheden bejegend; —— het heeft ons, tot ons groot leedwezen, ten duidelijksten moeten blijken, dat de vermeerdering der Vroedschapsleden, zoo als zij die bij dat gedaan Adres verzogt hadden, een voorwerp van begeerte bij eenige weinige der Ingezetenen van onze Stad is geworden, het welke zij, het koste wat het wilde, doorgedreven en tot stand gebragt willen hebben.

„ Behalven de blijken, die 'er ons dagelijks van zijn voorgekomen, en nog voorkomen, dragen 'er de stukken, hier,

ter tafel van deze Vergadering liggende, zulke onwederſpreekelijke bewijzen van, dat de Leden van deze Vergadering dezelven maar hebben in te zien, om 'er, even zoo ſterk als wij, van overtuigd te wezen. —— Wij zouden zelfs, in andere tijden, en in andere omſtandigheden, mooglijk alleen de inſpectie van die Papieren verzogt, en niets meerder verlangd hebben, om ons verzekerd te houden, dat deze Souvereine Vergadering hare indignatie over die ſtukken niet terug gehouden, en van ons op nieuw geen Bericht over dezelven gevergd zoude hebben.

„ Dit echter geſchied zijnde en genegen aan U Ed. Gr. Mog. zoo veel eclairciſſementen te geven, als onze medeïntegrerende Leden van Staat, omtrent eene zaak, als deze is, kunnen verlangen, vinden wij ons, even daar door, in de verdrietelijke en moeielijke noodzakelijkheid, om ten tweeden male eenen arbeid op te vatten, die voor ons te onaangenamer zal vallen, vermits wij niet zullen kunnen nalaten, van in eenige digresſien te treden, omtrent zaken en gebeurtenisſen, welken wij liefst onaangeroerd zouden zijn voorbij gegaan, en die, hoe kort behandeld, echter meer of min omſlagtigheid vorderen.

„ De *pogingen*, om het getal der Rotterdamſche Vroedſchaps-Leden, door *eene directe aanſtelling van zestien nieuwe Leden, te doen bij U Ed. Groot Mog. zelve*, van een getal van vierentwintig tot een getal van veertig te brengen, zijn veranderd van gedaante, terwijl de *bedoeling* dezelfde is gebleven. —— Men ſchijnt het op het *Adres* der vorige Requestranten, naamlijk ISAAC HUBERT met de zijnen, niet te durven laten rondſtaan, —— daar dagen andere Lieden op, *geene Particulieren*, zoo het uiterlijk ſchijnt, maar *een Collegie van Burgemeesteren, Schepenen en Raden*; dit is het, welk het werk opvat, en het verzoek, te voren door zekere pretenſe Geconſtitueerden gedaan, op nieuw ter deze Vergadering voordraagt.

„ Tegen dit Collegie zullen, zoo de tegenwoordige Requestranten zich laten verluiden, de redenen niet gelden, van welken men zich tegen de *Geconſtitueerden* bediend heeft: dit Collegie RECTIFICEERT, zoo zij voorgeven, *het defect der qualificatie* van ISAAC HUBERT en de zijnen.

„ Een

„ Een zoodanige voordragt vordert over zulks van ons, met betrekking tot dit nieuw Collegie, dat zich hier opdoet, of om nauwkeuriger te fpreken, tot die famen gevoegde Lieden, welken zich hier qualificeren een Collegie van *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden* uit te maken, een nieuw bewijs van *non qualificatie:* en derhalven, Edele Groot Mogende Heeren! daar wij, bij onze voorgemelde Schrifture, Bericht of Memorie, of welke andere benaming aan onze fchriftelijke communicatie van confideratien, reflexien en redenen, rakende het voorgemelde Adres van ISAAC HUBERT *cum fuis*, ook gegeven worde, — daar wij bereids, bij eene directe demonftratie, getoond hebben:

„ Dat het verzoek, het welk die Lieden bij hun Request tans doen, in zich zelf befchouwd, een object is, dat ter dezer Vergadering niet in deliberatie kan gebragt worden, zonder dat het door de *Vroedfchap* van Rotterdam *zelve*, ter Tafel van U Ed. Gr. Mog. gelegd is; —— en daar, tegen deze betoogde waarheid, niets, door de *tegenwoordige Vertooners* is geopperd, en dus als door dezelven volkomen erkend en geavoueerd, aangezien en gehouden moet worden, zoo zouden wij bij onze voorgemelde fchrifture kunnen perfifteren, en ons blotelijk tot dezelve refereren, als van zelve de conclufie involverende, *dat ook op dit Adres der genen, die zich noemen Burgemeesters*, *Schepen* en *Raden*, *geen reguard kan geflagen worden*.

„ Want, Edele Groot Mogende Heeren! is het zoo, gelijk het waarlijk is, dat het verzoek door die Lieden tans gedaan wordende, in zich zelfs befchouwd, een object is, dat ter dezer Vergadering niet in deliberatie kan gebragt worden, *zonder dat het door de Vroedfchap van Rotterdam zelve, ter Tafel van U Ed. Groot Mog. gelegd is?* dan is het te gelijk bij tegenftelling waar, dat dit verzoek, nu gefchiedende, door andere Perfonen, dan door de Vroedfchap, geen poinct van deliberatie, en veel minder van eene Refolutie van deze Vergadering kan uitleveren: en deze eenvoudige reflectie zoude over zulks genoeg zijn ter overtuiging van U Ed. Gr. Mog., dat op dit nieuw Adres, even zoo weinig als op dat van ISAAC HUBERT *cum fuis*, reguard geflagen behoord te worden.

 „ Edoch,

„ Edoch, Ed. Groot Mog. Heeren, dewijl het aan die Lieden, die hier opkomen, als uitmakende een Collegie van *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden* van Rotterdam, heeft kunnen gelusten, onze privative bevoegdheid, om zulk een of soortgelijke Verzoeken, ter deze Souvereine Vergadering te doen, niet te contradiceren, maar op eene indirecte wijze te attaqueren, en ingewikkeld te fustineren, en voor te geven, dat *zijlieden* daar toe de bevoegdheid hebben, zoo hebben wij niet willen afzijn van ons over deze saseenne in het bijzonder te expliceren, en aan U Ed. Gr. Mog. de noodige ophelderingen deswegens mede te deelen.

„ Ten aanzien van dezelve zoude dan hier enkelijk in considieratie komen, en te discutieeren staan,

„ Of die samengevoegde Lieden gequalificeerd zijn tot
„ het maken van het Adres, het welk zij ter deze Verga-
„ dering tegenwoordig doen? en of zij omtrent het zelve
„ niet behooren afgewezen te worden, zonder eenig re-
„ guard op het zelve hun adres te nemen?

„ En met eene demonstratie van de negative van het eerste, en van de affirmative van het tweede Lid dier Propositie, zouden wij, Ed. Gr. Mog. Heeren, onzen taak voor volkomen afgehandeld kunnen houden, en daar bij blijven berusten, was het niet, dat wij diensiig oordeelden, om in de tweede plaats nader aan te dringen,

„ Het defect van bevoegdheid van U Ed. Gr. Mog. om
„ zich verder deze zaak aan te trekken;
„ En in de derde plaats,

„ Onze bedenkingen en bezwaarnissen over de excessen,
„ welken tegen ons en ons gezag in het werk gesteld wor-
„ den, onbewimpeld U Ed. Gr. Mog. voor oogen te hou-
„ den; ten einde onze mede-Staatsleden, van dezelve on-
„ derrigt en kundig zijnde, eindlijk ons de hand leenen in
„ het stuiten en doen ophouden van de ongeregeldheden,
„ door sommige onrustige personen gepleegd wordende; en
„ onze Stad daar door te bevrijden van die zoo verderflijke
„ woelingen, welke uit het gezag, het welk zij zich aan-
„ gematigd hebben, zijn voortvloeijende: of dat onze
„ mede-Staatsleden zich gelieften onbewimpeld te verklaren

„ over

„ over het geen wij van hun verder te wagten of niet te
„ wagten hebben.

„ De eerste wezendlijkste, en decisive vraag, welke dan hier te verhandelen staat, is: .

„ Zijn die Lieden, die hier voorkomen als *Burgemees-*
„ *ters*, *Schepens* en *Raden*, gequalificeerd tot het doen
„ van het verzoek, het welk zij doen?

„ En daar omtrent komt dan eerst in consideratie, zijn zij die geene, die zij voorwenden te wezen? Toonen zij, dat zij uitmaken *een Collegie van Burgemeesteren*, *Schepenen en Raden?* Wij, Ed. Gr. Mog. Heeren, kennen zulk een Collegie niet. Het is de eerstemaal, dat wij 'er van hooren gewagen, wij ignoreren deszelfs existentie, en vragen 'er bewijs van.

„ Ondertusschen, dat hetzelve ons gefourneerd worde, moet het naar rechten vaststaan, dat hier aan hunne zijde ontbreekt, de qualiteit van den persoon, of de personele qualiteit, van welke in de eerste plaats zou moeten consteeren, om zoo hier als elders, in die qualiteit gehoord te kunnen worden: en dit defect van personele qualificatie is zoo decisief, dat het alleen op zich zelf genoeg is, om te kunnen vorderen, dat op hun Adres geen reguard genomen worde.

„ Dan al eens gesteld zijnde, 't geen wij nogtans ten sterksten ontkennen, dat 'er zulk een Collegie van *Burgemeesteren*. *Schepenen* en *Raden* te Rotterdam existeert, en dat het object ten dezen in quæstie, op eene wettige convocatie van het zelve, bij het zelve Collegie in deliberatie is gebragt, daar over gevoteerd en voorts geconcludeerd, om het vermeld Adres aan U Ed. Gr. Mog. te doen, en daadlijk is gedaan, dan blijft als nog de vraag, is het Collegie van Burgemeesteren, Schepenen en Raden *tot die daad* gequalificeert? behoort het *object*, waar over zij hun Adres doen, tot de *cognitie*, *beoordeeling en beleid van het Collegie van Burgemeesteren*, *Schepenen en Raden?* Dit moet, in de tweede plaats, buiten contestatie zijn, zullen zij gequalificeerd kunnen geacht worden tot het maken van 't Adres, het welk zij ter Tafel van deze Vergadering gebragt hebben; en zij zouden de qualificatie van zoodanig Collegie tot dat object getoond moeten hebben,

ken, om zich met eenig gehoor te kunnen vleijen, of hetzelve te kunnen verwagten.

„ Wel verre van aan dit requisiet voldaan te hebben, hebben zij 'er zelfs geene enkele poging toe aangewend.

„ Zij bouwen hunne pretense bevoegdheid op een pretens aveu, quasi door ons gedaan, eerst opgeworpen door den Krijgsraad, en vervolgens door hun overgenomen: zij bedienen zich van dit, ter kwader trouwe voorgewend aveu, en zij doen het, na dat wij aan Schepenen bereids het abusive van dit voorgeven onder het oog gebragt hadden.

„ Zij halen, sprekende van het gefingeerd Collegie van *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden*, uit de Missive van Schepenen aan, deze volgende woorden; welke *volgens uitdrukkelijke erkentenis van de Leden der Vroedschap*, *en speciaal van de Meerderheid in hun Bericht bladz.* 7, *van ouds het gantsche Corpus van de Stad*, *bij constitutive Stedelijke verordening gerepresenteerd hebben*, en zij taxeren vervolgens de Vroedschap van *zich te onttrekken aan de voorschreven Gecombineerde Vergadering der drie daar toe bij henzelven* ALS COMPETENT ERKENDE COLLEGIEN; alles bezijden de waarheid: de woorden, ons aldaar toegeschreven, staan noch op bladz. 7, noch op eenige andere plaats van ons Bericht; onze woorden zijn onheuschlijk verminkt, verdraaid en in een geheel anderen zin, dan wij gesproken hebben, voorgesteld, gelijk het door eene bloote nalezing van de aangehaalde bladzijde te zien is.

„ Zij doen het voorkomen, als of wij geadvoueerd hadden, dat 'er *van ouds*, dat is, van de vroegste tijden af, een permanent Collegie van *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden*, altijd, als het Corpus van de Stad representerende, bij constitutive Stadsverordening in wezen zoude zijn geweest, en als nog zoude exteren, vermits zij hetzelve als dadelijk exsterende, convoceren, of ten minsten op de convocatie van den Vice-President Burgemeester helpen formeren; en in ons Bericht is noch schijn noch schaduw van het aveu van de existentie van zoodanig Collegie te vinden.

„ Wij refereren ons verder omtrent die passagie aan onze Missive, aan Schepenen op den 8 Januarij dezes Jaars; ten ant-

antwoorde op die van dezelven, in dato den 30 December 1786 geschreven: alleenlijk achten wij 'er te moeten bijvoegen, dat indien het al eens waar mogte zijn, dat *Burgemeesters*, *Schepen* en *Raden*, zoo en in dien zin, als zij het trachten te doen voorkomen, en waar van zij het bewijs niet uit een pretens aveu van de Vroedschap, maar uit dugtige documenten te berde zouden moeten gebragt hebben, *van ouds*, dat is, *in de vroegste tijden*, het Corpus van de Stad, bij constitutive Stedelijke verordeningen gerepresenteerd hadden, daar uit niet zoude volgen, *derhalven representeren zij als nog dat Corpus*, derhalven kunnen zij ALS NOG *als dit Corpus representerende* handelen en te werk gaan.

Op dezelfde wijze zoude men kunnen concluderen, dat *als nog* aan den *Schout* van Rotterdam het gantsch beleid van de Stad toekomt, zoo in zaken van Justitie als van Politie, om dat *van ouds* de Schouten daar mede belast zijn geweest; — dat de Bailluw of Schout van Rotterdam de Burgemeesters en Schepenen *tans nog* zoude dienen aan te stellen, om dat *van ouds* zulks geschiede.

En, Ed. Groot Mog. Heeren, wat zoude men zeggen, indien de Baillouwen en Schouten tegenwoordig pretendeerden *alleen* Vierschaaren te kunnen houden, om de Rechtsoeffening te plegen, om dat *van ouds* Baillouwen en Schouten alleen te Recht zaten? Wat zoude men zeggen, indien iemand tans kwame beweren, dat deze Souvereine Vergadering zoude dienen om te reizen, om Recht te oeffenen, of daar toe Gecommitteerdens zenden, om dat *van ouds* de Graven daar toe omreisden, en naderhand ook hunne *missi dominici* gebruikt hebben?

„ *Van Ouds* stelden de Graven de Bodens, de Schoolmeesters, de Kosters en andere Officianten aan; waarom niet verzogt, dat die aanstellingen door de Staats-Vergaderinge geschieden, gelijk men verzoekt, dat de directe aanstelling van Zestien nieuwe Leden der Vroedschap gedaan worde?

„ *Van ouds* had Rotterdam geen Poorten, waarom die niet geslegt? *Van ouds* zijn onze Gewesten afhanglijk geweest van de Frankische Vorsten, waarom die niet weer van dezelven afhanglijk gemaakt? Zoo het *van ouds* een tijtel is, om ver-

anderlingen te kunnen invoeren in Staats- of Stadsverordeningen, om gevestigde en plaatshebbende schikkingen van eene Burgerschap te altereren; indien men zoo belust is op het *primitive*, waarom dan niet opgeklommen tot het eerste *primitive*, en alle goederen, als *van ouds*, gemeen gemaakt? Alle Burgerschappen te niete gedaan, en tot den staat der eerste Geslachten, of dien der Wilden, terug gekeerd?

„ Het *van ouds* spreekt voor dit laatste niet minder sterk, dan voor de vermeerdering der Vroedschaps Leden van Rotterdam; en, zoo wij alle die ridiculiteiten onder het oog van U Ed. Gr. Mog. brengen, het geschied enkel en alleen, om aan U Ed. Gr. Mog. de futiliteit der begrippen van die genen, die zich aan U Ed. Gr. Mog. vervoegen met een verzoek, om ons Collegie tot een getal van veertig Leden te brengen, uit hoofde, dat dit getal *van ouds* en *primitief* plaats heeft gehad, zoo veel te tastbarer te maken.

„ Wij zouden hier kunnen vragen of *van ouds* de Schepenen niet te gelijk Vroedschappen waren? En of zij niet te gelijk zijn geweest Vroedschappen, op dien tijd, dat men dezelve vind onder de benaming van *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden*, als het Corpus van de Stad mede representerende? Wij zouden kunnen vragen of het geen wat men aantreft, ten aanzien van *Schepenen*, *te gelijk Vroedschap zijnde*, wel toepasselijk gemaakt kan worden, op Schepenen, *geen Vroedschap zijnde*? Wij zouden hunne ongerijmdheden door meerdere andere aanmerkingen kunnen doen gewaar worden, maar wij kunnen het laten berusten bij eene bekende maxime, in onze vorige Memorie, bereids als met den vinger aangewezen, en die hier, zoo wij ons niet bedriegen, alles afdoet; naamlijk: „ Dat latere verordeningen aan vroegere „ derogeren in die zaken, welke in latere verandering onder„ gaan, en voor zoo ver zij die ondergaan." — Zoo, die van den Rade der Requestranten, deze maxime, die met dezelfden in *L. 4. ff. de conft. Princ.* is uitgedrukt: *Constitutiones tempore posteriores potiores sunt his, quæ ipsas præcesserunt*, niet gesgnoreerd hebben, zouden zij hebben moeten nadenken, dat het *van ouds* niet te pas komt, als 'er latere constitutive verordeningen zijn; — En, de zaak was die-

dieper inziende, wat heeft 'er toch *van ouds* plaats gehad?

„ In den Jaare 1357 word gesproken van *onze goede Luiden*, zonder andere benaming. — In de Jaare 1366 treffen wij in zekere Ordonnantie aan, een Baillinw, een Schout, zeven Schepenen en drie *Raadslieden*, met *sommigen der Rijksten en der vroedsten*, *twee uitten oosten vierendeel*, *twee uitten westen einde*, ende *twee uitten Nieuwpoort*, die de Ordonnantie maken, en gevolglijk, of den Prinse van den Lande of de Stad daar in gerepresenteerd hebben. — In eene Conventie van den Jaare 1373 vinden wij dezelfde gequalificeerde Persoonen, van Baillinw, Schout, Schepenen en Raadslieden. — In een Ordonnantie van den Jaare 1380 spreken *Schout*, *Schepenen* en *Raden* der Stede van Rotterdam, en oirkonden, *dat wij met goede voorzieninge*, *ende de Rijkheid binnen de Stade* &c. In den Jaare 1417 vinden wij in zekere Ordonnantie *Schout*, *Schepenen* en *Raad*. — Twintig Jaaren later, komen ons voor *Schout*, *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden en gemeene Vroedschap* binnen de Stad Rotterdam, wordende *Burgemeesters* gesteld in rang voor *Schepenen*, daar in de vorige Handvesten het tegendeel plaats had; en negentien Jaaren later *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *de Raden*, *ende alle die goede Luiden gemeene van den Vroedschap der Stede Rotterdam*, zijnde dit de eerste *Acte*, in welke de Schout niet voorkomt. — In 1460 vinden we wederom in zekere *Brieven van Protectie*, *Schout*, *Burgemeesteren*, *Schepenen* en de *Raadt*, maar na dien tijd den Schout niet meer.

„ Bij zekere Acte van Vrijdom van Accijs, gegeven aan de Hoogheemraden van Schieland, in den Jaare 1461, verschijnen *Burgemeesteren*, *Schepenen* ende *Raaden* der Stede van Rotterdam, bij *raade en goeddunken van onzen Raaden de Luiden gemeenlijk van de Vroedschap*; in 1467 en in 1468 vinden wij, *Burgemeesteren*, *Schepenen ende Raaden*; in 1474, *Burgemeesteren metten gemeenen Vroedschap*; in 1475, *Burgemeesteren*, *Schepenen ende Raaden*, bij *raade*, *consent en goeddunken van der gemeene Vroedschap*. — In 1478 *Burgemeesteren met den gemeenen Gerechte*. — In den Jaare

Jaare 1483 ziet men wederom *Schepenen* in den eersten rang, voords *Burgemeesteren* en *Raadt* een verzoek doen om een Vroedschaps-Collegie hernieuwd te hebben, en bij Octrooi daar toe verleend wordt de instelling en verordening daar van, gelijk mede die van Burgemeesters en Schepenen, en meer andere zaken bepaald. — Vervolgens vinden wij nog in den Jaare 1518, en in den Jaare 1519 *Burgemeesters*, *Schepenen* en *Raaden*; in den Jaare 1524 *Burgemeesteren*, *Schepenen* en de *Raadt*, edoch van den Jaare 1553 treffen wij de *Schepenen* in de Handvesten niet meer aan. De meeste stukken van dien tijd af tot nu toe, dragen de benaming van *Burgemeesters* en *Regeerders*, en wel inzonderheid het Privilegie van den Jaare 1580. — In het Octrooij, in den Jaare 1615, met betrekking tot het getal van vierentwintig Vroedschappen, verleend, vinden we *Burgemeesters* en *Vroedschappen*, desgelijks in 1650, en voorts in 1658 *Burgemeesters*, *gemeene Raaden* en *Vroedschappen*, het welk ook nog in den Jaare 1673 gevonden word.

„ Wij zullen, Ed. Groot Mog. Heeren! om deze onze *Expositie*, die van zelve genoeg zal uitdijen, niet nog volumineuser te maken, niet treden in eene navorsching der oorzaken, welken in de Personen, aan welken de beheering van zaken der Stad van Rotterdam was toevertrouwd, zoo vele verschillendheden doen ontmoeten, maar wij meenen aan de opmerking van U Edele Groot Mog. bijzonderlijk te moeten voorleggen, dat *Schepenen* meer dan twee honderd Jaaren gesecludeerd zijnde geweest uit de concurrentie, welke zij tegenwoordig schijnen te ambieren, het zeer buiten den haak is, die concurrentie op nieuw *propria auctoritate* te willen invoeren, en zulks wel op zoodanige wijze, als zij het ten dezen tragten te bewerken, vermits tot het doen herleven van die concurrentie allenthalve geen meer reden militeerd, dan 'er ook tevens zoude zijn, om de Regeering te zetten op den voet, als die was in het één of ander der vorige tijdperken.

„ U Ed. Groot Mog. gelieven slegts te reflecteren, dat *Burgemeesters* en *Regeerders*, of *Burgemeesters en Raden en Vroedschappen*, zoo als die benamingen, dezelfde gequalifi-

lificeerde Perfonen, vooral federt den Jaare 1580 defigneerende, voorkomen, *zonder concurrentie der Schepenen*, het bewind geattacheerd aan het reprefentatief Character van het Corpus der Stede, gehad en geoeffend hebben, ende zulks wel, op, en ingevolge van een deugdelijk verzogt en verkregen Privilegie; dat zij in de posfesfie daar van zijnde gebleven tot nu toe, zij dus meer dan TWEE HONDERT JAREN, als uitmakende de *Vroedfchap* ALLEEN en PRIVATIVELYK het Collegie hebben gecompofeerd, het welk bij den Souverein erkend en gehouden is, als gequalificeerd, tot het *reprefenteren* van het Corpus der Stede Rotterdam, en uit dien hoofde privativelijk bevoegd, bij wijze van Officie (een Officie aan hunnen Staat privativelijk gedemandeerd) *der Stede Privilegien te bewaren en onderhouden, getrouwlijk te raden en te vorderen des Graven ende zijne voorfchreven Steede ooirbaar en profijte* enz. — Wij mogen 'er wel bijvoegen, dat U Ed. Gr. Mog. zelven, met de daad getoond hebben, daar van overtuigd te zijn, het Bericht over het Request van Geconftitueerden alleen afvorderende van 't Collegie van de Vroedfchap, en niet van dat van *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden*, noch ook niet van Schepenen afzonderlijk, en dat over zulks, het een en ander geconfidereerd zijnde, het Adres van het pretens Collegie van *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden*, voor een handtastelijken aanval op de Rechten der Stad van Rotterdam en van derzelver Vroedfchap aangemerkt moet worden, als uitloopende op een tentamen, om eene concurrentie van *Schepenen* met de Vroedfchap te willen invoeren; eene bedoeling wederftrevende het uitdruklijk verbod van den Souverein, en die, haar beflag krijgende, de Conftitutie van den Staat dezer Provincie, zoo als dezelve bij de afzwering der Graaflijke Regering grondwettig is erkend geworden, zoude fubverteren.

„ Immers, Ed. Groot Mog. Heeren! alles wel ingezien zijnde, komt het hier enkelijk neêr op deze eenvoudige vraag: of een geacquiescceerde posterieure Stadsverordening van bewind, twee Honderd Jaren lang onder het oog van den Souverein niet alleen haar vreemdzaam beflaan gehad hebbende, maar door iterative daden van den Souverein zijnde

gead-

geadvoueerd, geoctroijeerd, geordonneerd, geconfirmeerd en bekragtigd, met gebod van de geoctroijeerden *daar van te laaten, ende te gedoogen rustelijk, vredelijk ende volkomenlijk genieten ende gebruiken, afdoende ende cesseerende alle belet, hinder ende moeienisse ter contrarie;* of, zeggen wij, zoodanige verordening van Stedelijk bewind niet is gesubintreerd in plaats van alle vorige verordeningen? dezelve heeft vervangen? aan dezelve, in zoo verre zij van dezelve is afwijkende, niet heeft gederogeerd en doen cesseren? dan of die anterieure verordeningen slegts zijn blijven slapen, om bij de eerste willekeurigheid van dezen of genen wederom in trein gebragt te kunnen worden? Zoo evident als het eerste is, zoo absurd is het laatste; daar niet alleen de eerste elementen van 't publijk recht, maar ook de dagelijksche ondervinding ons leert, dat alle posterieure verordeningen en instellingen aan anterieure derogeren, deze abrogeren en doen cesseren, voor zoo verre aan dezelve bij die posterieure eenige verandering of alteratie word toegebragt. — Overzulks, hoe ook in vroeger tijden Stads constitutie moge zijn geweest, het tegenwoordig alleen de Vroedschap is, aan welke toekomt, dat beleid der Stedelijke belangens van Rotterdam, 't welk aan het representatief Character van de Vroedschap is verknogt, en daar uit voortvloeid, met seclusie van alle anderen, wie zij zijn mogen, gevolglijk ook van *Schepenen:* zijnde gevolglijk de Vroedschap uit dien hoofde dan ook alleen bevoegd, om zoodanig verzoek ter Tafel van U Ed. Gr. Mog. te brengen als meergemelde Requestranten ten deze voordragen.

„ En, daar boven dien soortgelijke verzoeken sedert Twee Honderd Jaren door niemant anders gedaan zijn, dan door het Collegie van de Vroedschap, en derhalven dit Collegie daar van is in een Tweehonderd Jarige deugdlijke posfesfie, buiten alle contradicte en oppositie, zoo vermeenen wij, dat nimmer eene propositie tot eene evidenter demonstratie kan gebragt worden dan dat de nieuwe Requestranten, al maakten zij uit een Collegie van *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden*, des neen, dan als nog tot dit hun adres niet zijn gequalificeerd noch bevoegd.

„ Daar

„ Daar dit alles zoo palpabel en manifest is, dat het geen tegenspraak lijden kan, achten wij het overtollig, in eenig onderzoek te treden, of niet oudtijds *alle* de Leden van Schepensbank Raden en Vroedschappen waren, en in de Resolutien, Acten en Notulen van de *Vroedschap* alleen *honoris gratiâ* den titul van *Schepenen* dragen, even als nog ten huidigen dage *Burgemeesteren*: zeker is het, dat ons daar van in de 16de Eeuw bewijzen voorkomen, waarom het dan niet vreemd behoeft te schijnen, noch aan de tegenwoordige Vertooners te stade kan komen, dat men in de Verzoeken of Requesten der Vroedschap, qua Vroedschap, om Octroijen of Privilegien van de Graven te obtineren, in dien tijd den naam van *Schepenen* vind, terwijl vervolgens, wanneer bij later tijd Schepenen uit den buik der Burgerij genomen wierden, het geen bij de Privilegien facultatief gelaten is, die titulature is beginnen te cesseren, en daar voor in de plaats gekomen die van *Burgemeesteren* en *Regeerders*, of *Burgemeesteren en Raden*, of *Burgemeesteren en Vroedschappen*, die *promiscue* gebruikt is, gelijk uit de Octroijen van 1615, 1650 en 1658 te zien is: — dan hier bij achten wij ons nog verpligt nader de exorbitance van de demarches te toonen, welke tegen de Vroedschap van Rotterdam in dezen bestaan worden. — Wij worden 'er toe genoopt, en wij achten 'er ons toe verpligt, om dat de zekerheid van onze Lands-Constitutie, die van onze Privilegien, van onze Rechten, van onze Eigendommen, ja van ons Leven, van het geen wij op de Weereld zijn, 'er van afhangt, en wanneer wij zeggen *ons*, zoo verstaan wij daar mede, niet alleen *ons* VROEDSCHAPPEN, *ons* BURGEREN *en* INGEZETENEN van Rotterdam, maar van *ons* LEDEN DEZER HOOGE VERGADERING, EN VAN ALLE DIE GENEN, DIE WY REPRESENTEREN.

„ Hoe het toch, Ed. Groot Mog. Heeren! met de Stedelijke Regeringen ten tijde der Graven, waar omtrent de Historien ons leeren, dat van tijd tot tijd merkelijke veranderingen zijn voorgevallen, moge wezen, zoo moet dit evenwel onder ons vast staan, dat wij, sedert de erectie der Republijk die Stedelijke verordeningen hebben geädopteerd, die 'er toen plaats hadden, en omtrent welken deze Souvereine Vergadering

zich

zich geëxpliceerd heeft in den Jaare 1587, bij eene Deductie, waar in Hoogstdezelve zegt, den wettigen Staat der Landen van Holland en West-Friesland te openen; daar leest men: „ de Steeden hebben meestal, ééne form van Regeeringe, te „ weeten, een Collegie van Raden of Vroedschappen, gecon„ stitueerd zijnde van de notabelsten uitten middel van de „ gantsche Burgerije, deze zijn in zommige Steden van veer„ tigh, in anderen van zesendertigh, in anderen van tweeën„ dertigh, zevenentwintigh, vierentwintigh, ofte twintigh Per„ soonen, ende zijn de Collegien van dezelven zo oudt als „ de Steden, ofte immers dat geen Memorie en is van haare „ beginselen: de Persoonen ééns verkoren zijnde, dienen haar „ leven ofte Poorterschap lang geduurende, in plaatse van den „ geenen die sterven, ofte haar Poorterschappen verlaaten, „ worden bij 't zelve Collegie tot haaren gelieve verkooren „ andere persoonen uit het midden der Burgeren, tot vervul„ linge van 't getal. — Bij deze Collegien (van Raaden of „ Vroedschappen) alleen, is de macht omme te adviseren, „ resolveren, ende disponeeren van alle zaken, concerneeren„ de den Staat van den Lande, ende der Steden respective: „ *Ende wat 't zelve Collegie adviseert, resolveert ende dis„ poneert, word bij de gantsche Burgerij gevolght*, daar te„ gen nooit eenigen inbreuk ofte oppositie van de Burgeren „ is gevallen."

„ Bij deze verklaring of *opening* kunnen wij voegen, het geen gezegd word in de Remonstrantie van den Hoogen Rade van den 20 Maart 1617, in welke getoond word het onderscheid tusschen het recht, auctoriteit en directie van Burgemeesteren, Regeerders en Vroedschappen van de Steden, en tusschen het ampt van Schepenen, en waar bij, even als in de boven aangehaalde Deductie van U Ed. Gr. Mog., in het slot van het 35 Art. gezegt word, dat het ampt van de eersten, namelijk van Burgemeesteren, Vroedschappen, Raden Regeerders van de Steden, zich extendeert *over al het geen de zaken der Steden in het particulier betreft*, zoo dat het tentamen, 't welk door het pretens Collegie van *Burgemeesteren*, SCHEPENEN en *Raden* hier gedaan word, om eene concurrentie voor *Schepenen* te obtineren in zaken rakende, niet

niet het *Judicieele noch Justicieele*, maar het *beleid*, geattacheerd aan 't *representatief Caracter* van de Vroedschap, tot niets anders is dienende, dan om aan de Conſtitutie, zoo als die bij voornoemde Deductie is beſchreven, een wezenlijken breuk toe te brengen, de Privilegien ten doele te ſtellen aan allerlei ſoort van atteintes, en eene algemeene onzekerheid van rechten en verpligtingen te introduceren, ja, zelfs aan de zekerheid, de wettigheid en vastigheid van deze onze Vergadering, zoo wel als aan die van alle Hoven van Justitie en andere Rechtbanken, Collegien en gevestigde Lichamen den bodem in te ſlaan; vermits het niet zwaar zal vallen, om op ſoortgelijke gronden, als tans tegen ons bij de hand genomen worden, aan de zoo wijslijk en voorzigtig gevestigde Conſtitutie van Steden en Dorpen allerlei misvormingen te doen ondergaan, en met behulp van zekere *aloude* en *primitive* inſtellingen, onzen geheelen Burgerlijken ſtaat ter discretie te ſtellen van eenige onrustige en woelzieke perſonen.

„ En wij vragen, Ed. Groot Mog. Heeren, of 'er wel één der Leden dezer Hooge Vergadering is, het welk de vermoedelijkheid en apparentie dezer gevolgen zoude durven negeren? en door het begunſtigen van zulke Adresſen ter dezer Vergadering, aan het invoeren en ſtand grijpen van deze algemeene desorde in den Staat willen medewerken? Wij vertrouwen en hopen, Ed. Gr. Mog. Heeren! van neen. Eindelijk moeten wij, Ed. Gr. Mog. Heeren! tot nog verder blijk, zoo 'er iet aan haperde, van de onbevoegdheid van Schepenen, om zich te immisceren in ſoortgelijke verzoeken, als hier bij het prætens Collegie van Burgemeesteren, Schepenen en Raden gedaan word, al mede onder het oog van U Ed. Gr. Mog. brengen den bijzonderen Eed, welke door *Schepenen* gedaan word; dezelve is als volgt:

„ Dat belooven en zweren wij, dat wij Schepenen zullen „ zijn van Rotterdam, dat wij de Staten van Holland en „ West-Friesland, zijnde onze Hooge ende Souvereine Ove- „ righeid van dezelve Lande, gehouw en getrouw zullen „ wezen, onze Vonnisſen wijzen zullen naar inhoud der „ Handvesten en Keuren dezer Stad, ende ſpeciaal van het

„ Privilegie bij hooger Memorie Hartog WILLEM VAN BEYE-
„ REN, als Grave van Holland, op den 20 Augustus 1412
„ aan de Stad verleend — medebrengende, dat niemand zal
„ bakken, brouwen, tappen, nochte anders geenderhande ne-
„ ringen doen mogen, op drie honderd gaarden, ofte roeden,
„ na de voorschreve Stad, op den 3 Januarij 1661 is geëlu-
„ cideerd: ende daar het de Keuren ende Handvesten niet en
„ scheiden, dat wij dat zullen scheiden bij onzer zielen, en-
„ de naar onze wetenschap, ende dat wij het zelve om nie-
„ mands wille zullen laten; dat wij kamerdicht zullen wezen
„ van zaken, die hier gehandeld worden, en die gezwegen
„ behooren te wezen.”

De *Vroedschappen* zweren:

„ Dat belove en zwere ik, dat ik wezen zal Vroedschap
„ ende Raad dezer Stede van Rotterdam —— dat ik de Sta-
„ ten van Holland en West-Friesland, zijnde mijne Hooge
„ en Souvereine Overigheid ende die Stede van Rotterdam
„ goed ende getrouw wezen zal, *ende derzelver Landen en-*
„ *de Stede Privilegien ende Rechten bewaren ende onder-*
„ *houden zal*, getrouwlijk ter kamer komen ende kamerdicht
„ wezen zal; ende te kamer te komen, als ik, een weet ge-
„ had heb, ofte als men die Raadsklokke luidt.”

„ Deze twee Eeden, tegen elkanderen ingezien, confirmeren het Constitutioneel onderscheid, 't welk, altans sedert de erectie van de Republijk, gesteld is in de objecten, welken aan de functien van deze twee bijzondere Lichamen of Collegien onderworpen zijn, en in alle opzigten mede het geen deswege door den Hoogen Rade in den Jaare 1617 is aangewezen: de bloote inspectie dezer Eeden levert dan al wederom een nieuw bewijs uit, dat *Schepenen* geen bevoegdheid hebben te concurreren tot soortgelijke verzoeken, als over welken hier gesproken word.

„ Wij zouden, Ed. Groot Mog. Heeren! hier al wederom een einde van deze onze voordragt van zaken en rechten, zoo wel als van ons betoog van de volstrekte onbestaanbaarheid der demarches, door het pretens Collegie van *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden*, ten dezen gedaan, kunnen maken; maar het is noodig dat wij nog de ongepastheid van

die

die demarches U Ed. Groot Mog. wat van nader bij doen opmerken.

„ Na dat onze Memorie, Berigt of Expositie van Consideratien, Reflexien en Redenen, gevallen op het meermalen gemeld Request van I. HUBERT *cum suis*, aan de kennis van 't Publijk was gekomen, schijnen deze Requestranten door de evidentie der redenen, welken wij, ten betoge van het eerste der twee poincten, tot voorwerpen van ons Vertoog gesteld, namlijk *hunne nonqualificatie*, aangevoerd hebben, aan den uitslag hunner onderneming te hebben gaan wanhopen. —— Rustloos nogthans en van hun voorgenomen opzet niet willende afzien, worden 'er andere wegen ingeslagen, welken zij zich vermoedelijk verbeeld hebben, aan de vorige zwarigheden niet onderhevig te zijn. —— Kort na het inleveren van onze Memorie zien wij dan Requestranten van een ander caliber opdagen.

„ J. PH. HILDEBRAND, J. J. RAAP, P. BRUSSELAAR, A. VAN DER HART en J. BUYSER, *Leden*, zoo zij zeggen, *der Commissie uit de Unie der Schutterij van Rotterdam*, (eene *Commissie* en eene *Unie*, die aan de Vroedschap dezer Stad niet dan bij geruchte bekend is) maken een Adres aan den *Grooten Krijgsraad* van Rotterdam, en door dezen Krijgsraad word wederom een Adres aan Schepenen van die Stad gemaakt, welken daar op den 30 December laatstleden aan ons geschreven hebben eene Missive, tenderende,

, Omme — onder faveur (zoo zij zeggen) van een
, declaratoir, voor af door hen bij die Missive gedaan,
, behelzende, dat zij unaniem van begrip zijn, dat de
, nuttigheid en noodzaaklijkheid van eene augmentatie der
, Vroedschap der Stad Rotterdam, door de in het Adres
, van den Grooten Krijgsraad aan Schepenen aangevoerde
, redenen zoo duidlijk bewezen word, dat zij, tot staving van die sustenue, geen andere nog meerdere argu-
, menten behoeven bij te brengen, — daar over ten al-
, lerspoedigsten met ons in conferentie te treden, ten
, einde, op de geschikste wijze, namens Burgemeesteren,
, Schepenen en Raden, als uitmakende die genen, wel-
, ken het gantsche Corpus dezer Stad bij constitutive

 , Sta-

„ Stedelijke Verordeningen representeren, den Souverein
„ te verzoeken, het Collegie der Vroedschap dezer Stad
„ te augmenteren tot het getal van veertig of zoodanig
„ ander getal, als ten nutte van voorschreven onze Stad
„ zal geoordeeld worden te behooren, en wel ten op-
„ zichte van de ontbrekende plaatsen, bij directe aanstel-
„ ling van Hun Ed. Groot Mog., alles ingevolge de voor-
„ beelden, welken bij diergelijke augmentatien in vorige
„ tijden hebben plaats gehad, en welken door ons *quasi*
„ in ons Bericht *worden geallegeerd*",

aan onze verkiezing niettemin overlatende, of wij het gemelde verzoek eenig en alleen, namens de Vroedschap onzer Stede, als nuttig en noodzaaklijk aan den Souverein willen voordragen en helpen effectuëren, enz.

„ Op dezen Brief, welks voorslag enkelijk rustede op de abusive assertien, waar van de Groote Krijgsraad zich bediend had, hebben wij een elucidatoir antwoord aan voornoemde Schepenen laten toekomen, voldoende, zoo wij oordeelen, om hen van alle verdere bemoeijingen in deze zaak te detourneren: deze Stukken, bereids alhier ter Tafel van deze Hooge Vergadering gebragt zijnde, refereren wij ons aan dezelven: U Ed. Gr. Mog. zullen 'er uit zien, dat eene erroneuse opvatting en eene insidieuse interpretatie van onze woorden, zoo als die voorgedragen worden in het Adres van den Grooten Krijgsraad aan Schepenen, en door dezelve Schepenen wederom geadopteerd, en gebragt in hunne voornoemde Missive van den 30 December 1786, dat, zeggen we, eene erroneuse opvatting en eene insidieuse interpreratie onzer woorden, tegen derzelver letterlijken en duidelijken zin, den geheelen grond uitleveren, op welken zij gemeend hebben eene nieuwe poging in dezen te kunnen aanwenden.

„ En wat heeft men, om daar in te slagen, bestaan? —— Wij hebben het bereids gedeeltelijk ter kennisse van deze Vergadering gebragt, bij onze Missive van den 10 dezer, en moeten het hier nader voordragen.

„ Schepenen de Stukken (bij hunne Missive van den 30 December laatstleden aan ons geschreven vermeld) op den 27 dier maand ontfangen hebbende, vragen op den 29 bij Burge-

mees-

meesteren eene extraordinaire Vroedſchaps-Convocatie *ten allerſpoedigſten*; de Vroedſchap word daar op geconvoceerd, en vergaderd den volgenden dag.

„ Ter dezer onzer Vroedſchaps-Vergadering komt in de bovengemelde Misſive van Schepenen met de Bijlagen daar zij gewag van maakt. — Deze Misſive in de Vroedſchap gelezen zijnde, word daar op commisſoriaal gemaakt met de Leden behoorende tot het groot Beſoigne.

„ Op Donderdag den 4 Januarij werd bij Burgemeesteren vastgeſteld het Beſoigne des Saturdags den 6 te zullen houden, en ten zelven dage werd 'er in Burgemeesters Kamer, door de Heeren BOOGAERT en VINGERHOEDT voorgedragen om (zonder dat men den uitſlag der deliberatien van het Beſoigne wist, — zonder dat men derhalven wist of het Beſoigne ook zoude moeten gecontinueerd worden) de abſente Leden van de Vroedſchap in 's Hage in Commisſie zijnde, tegen Maandag daar aan volgende ter Vroedſchap te doen beſchrijven.

„ Saturdag den 6 werd het voorſchreven Beſoigne gehouden, en is daar van op Maandag den 8 een tweeledig Rapport in de Vroedſchap uitgebragt, zijnde de *Præſident Burgemeester* en nog 6 andere Leden van gedagten geweest, dat de conferentie, door Heeren Schepenen voorgeſteld, behoorde te worden gedeclineerd, gelijk mede het ander alternatief van Schepenen, namelijk, om namens de Vroedſchap het verzoek tot vermeerdering der Vroedſchap te doen. — De *Vice-Præſident* Burgemeester en 6 andere Leden van dat Beſoigne waren van gedagten geweest, *dat het eerſte lid der Misſive van Schepenen behoorde te worden gedeclineerd, doch zouden zich conformeren met het tweede lid*, namelijk, dat de Vroedſchap *afzonderlijk* het meergemelde verzoek van augmentatie van Vroedſchaps-Leden zoude doen. — Na het uitbrengen dezer tweeledige Rapporten *ad vota* gaande, *adviſeerde* TOEN de *Vice-Præſident* Burgemeester BOOGAERT: „ dat „ hij van den Præſident Burgemeester BICHON eischte en be„ geerde, zonder daar op omvrage te willen lijden, dat deze „ ten ſpoedigſten Vergadering deet beleggen van *Burgemees„ teren*, *Schepenen* en *Raden*," met bijvoeging, „ dat, in„ dien de Præſident-Burgemeester daar in difficulteerde, hij,

 „ als

„ als *Vice-Præsident*, zoodanige Vergadering zou doen beleg-„ gen," —— Bij pluraliteit der verdere *vota* wierd geconcludeerd, een declinatoir antwoord aan Schepenen te schrijven,. waar na de Præsident-Burgemeester BICHON voorsloeg, de *propositie* van den Heer BOOGAERT tot het beleggen van zoodanige Vergadering van Burgemeesteren, Schepenen en Raden commisforiaal te maken: doch daar tegen opposeerde zich de Vice-Præsident Burgemeester BOOGAERT, en bijzonder ook de Burgemeester VINGERHOEDT, sustinerende deze, dat 'er geen propositie gedaan, maar slegts een advis uitgebragt was, en dat een advis geen object was om commisforiaal te maken: sommige der Leden meenden vervolgens, dat de deliberatien van de Vroedschap afgeloopen waren, anderen, dat 'er omvrage moest gedaan worden over zoodanige advizen, als *virtualiter* proposities inhielden; 'er geschied omvrage; alle de Leden, die geconcurreerd hadden tot de conclusie, om aan Schepenen de bovengemelde Missive te schrijven, begrepen, dat de deliberatien over die materie waren afgeloopen; en dewijl de Heer BOOGAERT had te kennen gegeven, dat hij, bij mangel van den Præsident, een zoodanige Vergadering zou doen beleggen, declareerden de meerdere Leden der Vroedschap, dat zij zodanige Vergadering hielden voor illegaal, en al wat 'er besloten zoude worden, voor nul en van onwaarde, met reserve van daar tegen zoodanige mesures te zullen nemen, als geraden zouden vinden; en verklaarden wijders, dat zij op dezelve Vergadering niet zouden komen. —— Dit niettegenstaande, heeft de Burgemeester BOOGAERT kunnen goedvinden, om, na dat de Vroedschaps-Vergadering gescheiden was, zoodanige wettelooze Vergadering te beleggen, door Billjetten van den volgenden inhoud;

„ De Heer Vroedschap . . . . Vergadering van Burgemees-„ teren, Schepenen en Raden, op Maandag den 8 Januarij „ 1787, 's namiddags ten vijf uren, over de Missive van „ Schepenen, aan de Vroedschap van den 30 December 1786, „ belegd door

(geteekend)

P. BOOGAERT.

„ Pas-

„ Passerende de menigvuldige aanstootlijke ongeregeldheden en informaliteiten, die ten aanzien van dit gantsch gedrag jegens ons bij eene simpele overweging in 't oog moeten loopen, en deze convocatie, zoo wel als het geen 'er op volgt, en in dien pretensen Raad van *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden* verrigt is, aan eene volslagen nulliteit doen laboreren, zullen wij alleen verzoeken, dat U Ed. Gr. Mog. gelieven in acht te nemen, dat hier de Vice-Præsident, door eene bloote convocatie, een nieuw Collegie in onze Stad creëert, van welks existentie wij nimmer te voren een woord hebben hooren reppen: doch, zoo sterk schijnen onze Mede-Broeders der Vroedschap door een flikkering van een gewaand gunstig licht getroffen te zijn geweest, dat zij, ziende dat *Schepenen*, *Burgemeesteren* en *Raad*, bij vroeger tijden te samen verzoeken aan den Souverein gedaan hebben, dat 'er daadlijk zoodanig *gecombineerd Collegie* in wezen was geweest; geen acht slaande, dat deze drie gequalificeerde Collegien of Kamers van Burgemeesteren, Schepenen en Raden te samen, met elkanderen een verzoek zouden hebben kunnen doen, zonder juist een gecombineerd Collegie te maken, en nog minder acht slaande op het geen alzoo gebeurt kan zijn, ten tijde, dat de Schepenen zelve Vroedschappen waren, wanneer zij nevens de andere Raden tot dezelve deliberatie en speciaal tot het doen van soortgelijke verzoeken, in haare laatstgemelde qualiteit van Vroedschappen, geroepen waren.

„ Niets meer dan deze korte aanvoeringe nodig zijnde, ten blijken, dat de Vice-Præsident BOOGAERT geen Collegie hebbende kunnen convoceren, dat niet exsteerde, nog het zelve, door een bloote convocatie, creëeren, en dat dus het Collegie, alhier verschijnende, is een *merum figmentum*, zullen wij nog slegts met een woord de ridiculiteit van deze convocatie, en het geen 'er mede beoogd is, aanvoeren.

„ Baarblijklijk geschiede die, en het billetje bragt het mede, *om te delibereren over de Missive van Schepenen aan de* VROEDSCHAP, en te resolveren, welk antwoord aan Schepenen, *door de Vroedschap* te geven: dat is; het geschiede om Schepenen te doen concurreren tot een deliberatie over den inhoud van hun eigen Missive, het welk op zich zelven absurd

surd is, om Schepenen te doen concurreren tot het fixeren van een antwoord aan hun zelven te geven, dat nog absurder is; — om door het beleggen van een Vergadering van een Collegie, aan wien de Missive niet hield, het beantwoorden van dien Brief af te trekken van de Vroedschap, aan welke die Missive gerigt was, en dus, op een indirecte wijze aan dit nieuw gefabriceert Collegie over te brengen, de faculteit, om op zoodanig een voorstel van Schepenen te antwoorden, het welk niet minder absurd is; en dit alles bestaat men, na dat men de Vroedschap had gedrongen om Vroedschap te houden, ten einde over die Missive te delibereren, te resolveren en te concluderen, wat 'er op die Missive *door de Vroedschap* behoorde gedaan te worden, het welk mede een tastbare ongerijmdheid is; dit alles, zeggenwe, bestaat men op grond, dat in zekere tijden van de Graaflijke Regering door Schepenen met en benevens Burgemeesteren en Raad, verzoeken, rakende het Stedelijk bewind, gedaan zijn.

„ Die absurditeiten zullen nog sterker gevoeld worden, als men bij vooronderstelling zich eens verbeeld, dat Schepenen hunnen Brief, aan een daadlijk in wezen zijnde Collegie van Burgemeesteren, Schepenen en Raad hadden geadresseerd, immers zouden in zoodanig geval Schepenen, wanneer over hunnen Brief de Deliberatien stonden aangevangen te worden, zich van het bijwonen derzelve moeten excuseren, zich voor dien tijd uit de Vergadering absenteren, om de Deliberatien niet te belemmeren en de vota's vrij te laten.

„ Maar neen: hier is men voortgegaan, en dit voortgaan heeft geproduceerd het Adres, over het welk wij hier bezig zijn; de zaak midlerwijle was bij de Vroedschap reeds afgedaan; —— over het antwoord was gedelibereerd, hetzelve was geresolveerd, gearresteerd en stond afgezonden te worden; de Vice-President BOOGAERT, die in het Besoigne gevoteerd had, niet tot een concurrent verzoek van Schepenen, maar tot een afzonderlijk verzoek door de Vroedschap te doen, had in de Vroedschap tot een concurrentie met Schepenen egter adviserende, daar mede, nevens de andere dissentierende Leden, zijn zeggen gehad: zij hadden, ofschoon bij meerdere Stemmen overwonnen, gedesungeerd, de zaak was af-

afgedaan. —— En niet te min, gaan de disfentierende Leden der Vroedfchap met de Schepenen, die eenen voorflag aan de Vroedfchap bij Misfive gedaan en een declinatoir antwoord van dezelven bekomen hadden, eene Vergadering over die Misfive beleggen, en zulks nog wel tegen eene expresfe Vroedfchaps-Refolutie.

„ Wij weten niet, Ed. Groot Mog. Heeren! of 'er ooit ter deze Hooge Vergadering een fchakel van zoo veel inconfequentien is voorgekomen; vast is het bij ons, dat nooit een diergelijk bedrijf de attentie van deze Souvereine Vergadering zoodanig heeft gewekt, van 'er als 't ware, een Proces communicatoir van te maken, tusfchen één hunner mede-integrerende Leden, aan de ééne zijde, en eenige *Particulieren*, zich qualificerende dan eens *Geconftitueerden*, dan eens *de minderheid van de Vroedfchap*, — dan eens *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden*, aan de andere zijde; van aan dezelven termijnen te fixeren om te Berichten, en 'er zich langs dien weg eene Judicature over aan te trekken.

„ U Ed. Gr. Mog. gelieven het ons ten goede te duiden, dat we, gevoelig over die behandeling, niet ongeroerd kunnen laten het bezwaar, om ons een termijn van *veertien* dagen te fixeren, ten einde te dienen van Bericht op Stukken, wier refutatie voor ons aan geen tijd behoorde gebonden te zijn, vallende het in zulke zaken, even als in anderen, ligter, een hoop wartaal op-een-te-zamelen, dan die wartaal uit elkanderen te ontbinden, en 'er de eigentlijke beduiding van te doen bevatten —— Wij hebben bij onze vorige Memorie de ongevoeglijkheid daar van bereids te kennen gegeven, daar wij fpraken van de kortheid van een termijn van zes weken, om op den geheelen inhoud van het Request der Geconftitueerden onze gedagten uit te brengen; dit, hadden wij gehoopt, zoude wat indruk op deze Souvereine Vergadering gemaakt hebben. —— En hoe moeten wij ons dan niet verwonderen, dat ons een termijn van *veertien dagen* gefteld word, om op de Stukken, ons op nieuw ter handen gefteld, te dienen van Bericht. —— Het jammert ons, Ed. Groot Mog. Heeren! over eene zoodanige handelwijze onze gevoeligheid te moeten doen blijken, voornaamlijk, om dat het in ons natuurlijk eene be-

bedenking moet doen opkomen, of somwijlen het stellen van zulk een korten tijd zoude moeten geattribueerd worden aan een voornemen, om beraamde zaken te precipiteren, en ons de gelegenheid te benemen, van over de gefourneerde Stukken zoodanige eclaircissementen te kunnen geven, als 'er zouden mogen vereischt worden, om deze Hooge Vergadering *au fait* te stellen van alle de wederrechtelijkheden, die in de moeijenissen tegen de Vroedschap opgesloten liggen, en waar door Hoogstdezelve zouden kunnen of moeten bewogen worden, om deze moeijenissen eindelijk efficacieuslijk tegen te gaan en te doen cesseren.

„ Wij zeggen, Ed. Groot Mog. Heeren! *Particulieren*, vermits het U Ed. Gr. Mog. niet minder dan aan ons bekend is, dat het geen wat sommige Leden van een Collegie afzonderlijk, uit hun zelve buiten Commissie, en zonder vooragaande Resolutie van dit Collegie, doen en ondernemen, zij daar in niet aangezien of gehouden kunnen worden, dan slegts voor *Particulieren*.

„ Het is ons wel niet onbekend, want dagelijks hooren wij 'er van reppen, dat de Collegien gesplitst worden in twee deelen, van welke het eene de *meerderheid* en het andere de *minderheid* genaamt word. Maar wij gelooven egter niet, dat U Ed. Gr. Mog. die nieuwerwetsche mode van een *moreel* lighaam of persoon te beschouwen, zullen adopteren, maar met ons, volgens een algemeen aangenomen begrip der Staatkundigen instemmen, dat een Collegie, *tanquam persona moralis*, maar één eenig individueel is, het welk even zoo weinig in afzonderlijke deelen gesplitst kan worden, als het lighaam van een mensch. — De werkingen van dat lighaam zijn het immers alleen, welke, of door eenparigheid, of door de meerderheid bepaald worden; en de uitwerkzels daar uit vloeijende, worden gehouden, af te komen, niet van de meerderheid, maar van het gantsche lighaam, in welk de minderheid haare kragten reeds geoeffend heeft, en door die van de meerderheid geabsorbeerd zijn geworden: daar zijn ook door deze Hooge Vergadering geen Berichten gevraagd, nog van de *meerderheid*, nog van de *minderheid*; dit zoude absurd zijn geweest, gelijk het absurd is, dat de *minderheid* tegen

de Conclusien van een lighaam, tot 't welk het behoord, opsta, om zijne kragten op nieuw buiten het lighaam te beproeven, ten einde zich boven de meerderheid te verheffen; onze Gedeputeerden zitten hier ook niet als Gedeputeerden van de meerderheid, maar als Gedeputeerden van het gansch en vol Collegie van de Vroedschap.

„ Wij ignoreren niet, Ed. Groot Mog. Heeren! dat 'er gevallen zijn, in welke de meerderheid der stemmen van een Collegie of Vergadering niet kunnen nog mogen aangenomen en gehouden worden voor de stem, wil en begeerte van het gansche lighaam; — Wij ignoreren, zeggen we, de gevallen niet, in welken het zijn kan, dat overstemming geen plaats heeft, maar wij ignoreren even zoo weinig, dat 'er niets gemaklijker is, dan disfentien in Collegien te verwekken, en dat, zoo het voor een maxime moet gelden, dat de minderheid kan opstaan, tegen besluiten bij meerderheid genomen, en afzonderlijk haare stem doen hooren, tegen de stem der meerderheid, of liever tegen de stem van het Collegie zelf, de Collegien als dan van hunnen aart en natuur verbasterd worden; en dat men jegens dezelven, als dan slegts behoefd in 't werk te stellen het bekende *divide & impera*.

„ Om klaar en verstaanbaar te spreken, dan behoefd 'er maar tweedragt gestookt te worden in de Collegien dezer Provincie, en in het bijzonder van de Vroedschappen, om deze Souvereine Vergadering een gelegenheid te geven, van de besluiten dier Collegien, geen meerdere of verdere kragt te doen erlangen, dan voor zoo veel dezelve strooken met de begrippen van deze of geene, of ook wel overeenkomen met zekere beraamde oogmerken en inzigten, welken men gaarne tot stand gebragt zag; — Een beleid van zaken, het welk, zoo 't ons voorkomt, vooral in een Vrijen Staat, zorgvuldig vermijd behoorde te worden.

„ Aanstotelijk zijn de stappen in deze tegen ons gedaan! — aanstotelijk zijn de Adresfen! — maar nog aanstotelijker zijn de motiven en inzigten. — Zij geven een nieuwe reden aan de hand, waarom de Requestranten, wel verre van gehoord, afgewezen behooren te worden.

„ En

„ En hier mede houden wij het eerste Poinct, het welk wij tot een voorwerp van deze onze nadere ouvertures en eclaircissementen gesteld hebben, volledig en buiten alle wederspraak betoogd, naamlijk:

„ Dat die samengevoegde Leden, welke hier als uitma-
„ kende een Collegie van *Burgemeesteren*, *Schepenen* en
„ *Raden van Rotterdam*, het gemelde Adres hebben in-
„ geleverd, ongequalificeerd zijn tot het doen van een
„ verzoek, het welk zij ter deze Hooge Vergadering
„ hebben voorgedragen, en afgewezen behooren te wor-
„ den, zonder eenig reguard op hetzelve hun verzoek te
„ nemen."

„ Wij gaan nu over tot het tweede Poinct onzer opgevatte Consideratien, bestaande in eene overweging op

„ Het defect van bevoegdheid van deze Hooge Verga-
„ dering, om zich verder die zaak aan te trekken.

„ Waaromtrent wij, aangezien deszelfs gewigt, ons wat meerder zullen moeten uitlaten, dan wij het in ons vorig vertoog over het Adres der eerste Requestranten gedaan hebben.

„ Wij zijn het, zoo wij meenen, Edele Groot Mog. Heeren! onder de Leden van deze Hooge Vergadering ééns, ten minsten wij achten het ééns te moeten zijn, dat wij alhier de Souvereine Vergadering dezer Provincie uitmakende, geen bevoegdheid hebben, om, het zij bij meerderheid, het zij bij unanimiteit, de Rechten van iemand, wie hij zij, te verkorten, te besnoeijen of te verijdelen; maar dat wij in tegendeel, als den Souverein uitmakende, gehouden en verpligt zijn, die Rechten te beschermen en te handhaven.

„ Wij zijn, Edele Groot Mogende Heeren! zoo wij vertrouwen, het ééns, ten minsten wij achten dat wij het behooren ééns te zijn, dat de Collegien der Vroedschappen, vooral sedert de Erectie der Republijk, gehouden zijn voor de *Repræsentative* Lichamen van de gantsche Gemeente der Steden, gelijk in de *Deductie* der Staten van Holland is vertoond, en ook in de Remonstrantien van den Hoogen Raad van den Jaare 1617, te voren vermeld, gelezen word; en het is uit de teneur van de Privilegien en Octroijen, aan de Stad Rotterdam verleend, inzonderheid te zien, dat die Vroedschap, door den

tijd,

tijd, is belast en bevoegd gemaakt, *om der Steden Rechten en Privilegien te bewaaren, getrouw te Raaden, en der Stede oorbaar en Profijte te vorderen;* enz. — deze last op de Vroedſchap van Rotterdam gelegd en die bevoegdheid aan haar gegeven zijnde, is het ook zeker, bij een noodzaaklijk gevolg, dat de *beoordeeling*, van het geen moet ſtrekken tot bevordering van het geen dat haar is toevertrouwd, aan haar privativelijk is gelaten en gedemandeerd, als een middel, zonder hetwelke zij aan haare last en ampt of waardigheid niet voldoen kan: en gevolglijk is het buiten allen tegenſpraak, dat de Vroedſchap dat Collegie is, het welk alleen moet *oordeelen*, wat der Stede van nut en dienst kan wezen, wat haar oorbaar ende profijte vereischt, en welke wegen tot het obtineren van hetzelve door haar behooren ingeſlagen te worden. Niet zoo, (gelijk men het abuſivelijk voorgeeft) als of geene Burgers of Burger zijne gedachten over het oorbaar ende profijte van de Stad, en de middelen daar toe dienende, langs gepaste wegen, te kennen zoude mogen geven; — niet zoo, als of zij altijd zouden moeten zwijgen, als zij meenden abuizen gewaar te worden; — niet zoo, als of zij tegen verongelijkingen en verkortingen hunne Stem niet zouden mogen verheffen; — verre van daar: — maar in diervoege, dat eindelijk aan de Vroedſchap toekomt de uiterlijke *beoordeeling* en *beſlisſing* van het geen voor de Stad het nuttigſte en het dienstigſte is; wat het meeste kan ſtrekken tot bevordering van haar oorbaar ende profijte: — wat voor haar noodzaaklijk is, — en mitsdien ook, in dit geval, — of het voor de Stad nut of onnut, — noodzaaklijk of niet noodzaaklijk is, dat het verzoek, *tot eene vermeerdering van* 16 *Raden, door deze Hooge Vergadering direct aan te ſtellen*, gedaan, en daar door aanleiding tot die aanſtelling gegeven worde.

„ Dit RECHT der Vroedſchap aan genen twijffel onderhevig kunnende gemaakt worden, zoo moet het ook vast ſtaan, dat deze Souvereine Vergadering geen bevoegdheid heeft, om ons in dit RECHT, zelfs niet bij *eenparigheid*, en dus veel minder bij *meerderheid*, te verkorten, maar gehouden en verpligt is om ons daar in te beſchermen, te ſtijven en te ſterken; en, derhalven, dat het genoeg is, dat door ons het verzoek, het welk

welk *Schepenen* bij hunne voorgemelde Missive wilden, dat wij doen zouden, niet gedaan worde, om zich te verzekeren, dat de Vroedschap zoodanige verandering in haar Collegie ongeraden en ondienstig, en dus veel meer niet noodzaaklijk *oordeelt:* — derhalven moest het ook voor deze Hooge Vergadering genoeg zijn, dat wij het meergemelde verzoek *niet* doen, om zich geperfuadeerd te houden, dat zoodanige verandering voor de Stad van Rotterdam ongeraden en ondienstig *is*: want wij meenen niet minder RECHT te hebben, dat onze Mede-Staatsleden ons erkennen en houden voor deugdige Bezorgers van onze Stad, dan zij van ons kunnen begeeren, dat wij 'er hen voor aanzien en houden, met betrekking tot hunne Steden.

„ Sedert eenige Jaren heeft men meer dan te voren doen klinken de woorden van *Repræsentanten* en van *Volks-stem*, en eene waarheid herinnerd, welke al van oude tijden bekend is geweest. —— Wij willen deze Souvereine Vergadering hier niet lastig vallen met eene discussie, in hoe verre die uitdrukkingen, naar onze mening, in deze Landen behooren opgevat te worden: —— wij zullen enkelijk aan U Ed. Gr. Mog. ons begrip deswege bloot leggen, en mitsdien zeggen, dat wij in deze Hooge Vergadering, als mede in onze Vroedschap een *Repræsentatief* gezag, respectivelijk beschouwen, admitteren en adopteren. —— Maar wat brengt dit *Repræsentatief* gezag mede? —— Dat wij Requesten, zoo als 'er tans zoo menigvuldig gepræsenteerd zijn, en gepræsenteerd worden, zullen of moeten aannemen, voor uitdrukkingen van de *Stemme des Volks*? —— Van des *Volks* begeerte? —— Van des *Volks* wille? —— En dat wij die zullen houden voor de *norma*, — voor den regel van ons Bewind en Administratie? — Van ons doen en laten? — Wij vertrouwen, Ed. Gr. Mog. Heeren! dat alle Leden van deze Hooge Vergadering te verlicht zijn, om niet met ons overtuigd te wezen, dat zulken, die 'er aldus over oordeelen, weinig weten wat een *Repræsentatief* gezag of een *Repræsentative* Souvereiniteit is. —— Het *Repræsentative* in den Souverein brengt (onzes bedunkens) dit mede, dat hij bestendig gadesla de algemeene inclinatie van de gantsche Natie, en daar aan voldoe, *voor zoo*

veel

veel de Grondwetten, Staatsrechten en bijzondere Rechten van anderen hem permitteren, daar aan te voldoen. —— Die algemeene inclinatie openbaart zich niet door Requesten, veelal opgesteld door lieden, die ze tot bijzondere inzigten willen gebruiken, — en geteekend worden door menschen, die 'er den inhoud niet van weten nog verstaan; — zij openbaart zich niet door verzoeken van Geconstitueerden, zonder voorkennis van Constituanten, aan den Souverein gedaan; — nog ook door Adresfen, van welken de inhoud is boven de kennis en bevatting der genen, die 'er hunnen naam onderschrijven. Zulke soorten van blijken eener Volksinclinatie, Ed. Gr. Mog. Heeren, zijn meer dan bedrieglijk, en 't is ook meer dan gevaarlijk van ze op dien voet aan te nemen. —— Daar zijn andere merkteekenen van eene algemeene Volks-inclinatie, op dewelke met meer zekerheid kan worden doorgegaan. — U Ed. Gr. Mog. weten, dat de Rechten ons die aanwijzen, wanneer zij ons van de kragt van eenen *consensus præsumptus* en *consensus tacitus* onderrigten. — De mensch is beter door zijne daden, 't zij goede 't zij kwade, dan aan zijne woorden te kennen, — dus ook het *Volk*. — Deszelfs dagelijks bedrijf, ommegang en verkeering doet zijne inclinatie vrij beter kennen, dan alle die opgeloopene, aangezogte en niet zelden afgebedelde onderschrijvingen van Verzoekschriften en diergelijke Instrumenten. —— Regenten, welken weten wat Regering is, en vooral zulken, welke weten wat een *Repræsentative* Regering is, zullen (U Ed. Gr. Mog. zijn 'er zoo wel als wij van overtuigd) bij aanhoudenheid oplettende zijn, op de daden en bewegingen der In- en Opgezetenen, in haren stillen en dagelijkschen ommegang, en daar uit de *rechtmatige en behoorlijke algemeene inclinatie*, en dus de *gehoor verdienende* VOLK-STEM opmaken, en aan dezelve geen verhoor weigeren; voor zoo veel daar aan voldaan kan en mag worden. — Het is ook inzonderheid, ten einde die generale inclinatie, langs deze zekere en niet bedrieglijke wijze, zoude kunnen worden geobserveert, en bij den duur gade geslagen, dat 'er daar toe *Repræsentative Collegien* zijn geconstitueerd, naamlijk de *Vroedschappen*.

„ Ver-

„ Verre is het 'er nu van af, Ed. Groot Mog. Heeren dat wij onder de Ingezetenen en Burgerij van Rotterdam zouden bespeurd hebben, een algemeene inclinatie tot, of goedkeuring van al wat 'er met betrekking van onze Stad is geresolveerd, en voorts werkstellig gemaakt; het is verre van daar, dat de generale inclinatie der Ingezetenen van Rotterdam favorabel zoude zijn aan de inzigten, welken in deze Adresfen tot vermeerdering der Vroedschappen gemanifesteerd worden. — In tegendeel, wij zijn voor ons zelve volkomen overtuigd en kunnen het gerust verzekeren, dat zeer verre de groote meerderheid onzer Burgers en Ingezetenen zich geenzints conformeren met het verzoek om vermeerdering van Vroedschaps-Leden, en indien U Ed. Gr. Mog. deze onze informatie niet geheel, niet volkomen mogten goedvinden aan te nemen, willen wij U Ed. Gr. Mog. wel gevraagd hebben, of het met het verlangen van U Ed. Gr. Mog. zoude overeenkomen, dat wij de Stemme des Volks, binnen onze Stad, op een legale wijze zouden oproepen, waar toe wij tot hier toe niet hebben verkozen over te gaan, op dat wij daar door niet op nieuws met verkeerde verdenkingen zouden bezwaart worden, als of *wij* het waren, die zulke ongewone middelen bij der hand wilden genomen hebben, daar dezelve bij de Magistraat, (die zich omtrent dit verzoek tot vermeerdering der Vroedschap reeds zoo opentlijk tegens ons geëxpliceert heeft) wel in zoodanig licht zouden kunnen worden voorgesteld, dat daar uit de nadeeligste illatien en consequentien ten onzen præjuditie zouden kunnen werden getrokken.

„ Dan het kennelijk verlangen van U Ed. Gr. Mog. ons gebleken zijnde, zouden wij deze en andere bedenkingen, die ons daar van tot hier toe wederhielden, des te gereeder kunnen voorbijzien, en wij houden ons op gronden van sufficiente informatien volkomen geconvinceert, dat *als dan de* STEMME DES VOLKS zich in zoo een menigte ten nadeele van dat gedaan verzoek der Requestranten, concernerende de vermeerdering van Vroedschappen, zou doen hooren, dat het getal der zoogenaamde Constituanten niet in aanmerking zoude kunnen komen.

„ Edoch,

„ Edoch, Ed. Groot Mog. Heeren! al was het al eens zoo, dat in de verschillendheid van begrippen tusschen Burgers en Ingezetenen over het nut of onnut, — over de noodzakelijkheid of onnoodzakelijkheid van iets, in de Stedelijke Constitutie plaats hebbende, de meerderheid deswegens stond aan de zijde der genen, die aan den Souverein een Adres zouden gemaakt hebben, wat zoude 'er uit volgen? —— Dan zoude het immers nog aan ons te *beoordeelen* staan, wat te verkiezen; om dat het *beoordeelen* daar van aan onzen Staat, aan ons Ampt, aan onze Bediening, aan onze Functie van *Vroedschap* is opgedragen en gehegt: om dat wij tot het *beoordeelen* daar van zijn Geconstitueerd; om dat ons het *beoordeelen* en bevorderen van Stads Rechten, Privilegien en welvaren in 't algemeen is opgedragen. —— Vraagt men naar eene reden van billijkheid van zoodanig eene Verordening, ook deze is niet verre te zoeken, en wij hebben die in ons vorig Bericht bereids aangeduid. Dezelve is gelegen daar in, dat de Ingezetenen doorgaans gene genoegzame kennis of ondervinding hebben, om over die objecten te kunnen oordeelen, gelijk het doen kunnen zulken, die over een gemeene zaak gesteld, een algemeen bewind voeren, het geheel in deszelfs samenhang gedurig onder het oog hebben, en telkens kunnen gadeslaan.

„ Dit Characteristicque is (naar onze bevatting) genoeg, om te doen vallen, alle de odieuse reflectien en insimulatien, welken het grootste gedeelte der twee voorgemelde Adresfen, namlijk dat van de Commissie der Leden van de Unie, en dat van den Grooten Krijgsraad uitmaken: wij meenen, egter Ed. Gr. Mog. Heeren! 'er nog eene reflectie tot compleeter betoog te mogen bijvoegen, om in eens aan het aanhoudend gesnor van nut en noodzaaklijkheid de kragt te benemen.

„ Het verzoek der Geconstitueerden tendeert tot eene *verandering*, het begeren van eene *verandering* vooronderstelt noodwendig, in het geen wat men verandert wil hebben, een gebrek, waar door het verhinderd word te voldoen aan dat einde, waar toe het is verordend: als 'er nu bij het toonen van eene begeerte tot eenige verandering om iet verbeterd te hebben, een middel tot verbetering word voorgesteld, dan moet

zoekt te begochelen en te verschalken, niet onaangeroerd te laten, en daar tegen onze ware gevoelens te uiten.

„ Zoo verre, Ed. Groot Mog. Heeren! als wij zijn, van aan de goede Ingezetenen der Stad Rotterdam te willen betwisten de zoo natuurlijke bevoegdheid van denken en spreken, en hunne gedagten op eene behoorlijke wijze voor te dragen, zoo verre zijn wij ook van het begrip, dat hen niet zoude toekomen de *recursus ad Principem*, het *ultimum refugium*, de laatste toevlugt der genen, die in een Land, door Magistraten of anderen, beledigd mogten worden, en geen recht kunnen vinden. Wij zijn verre van aan de goede Ingezetenen der Stad Rotterdam het recht te willen tegenspreken van Adresfen aan den Souverein of aan Magistraats-Collegien te maken; maar wij beweren, en houden staande, dat daar toe moeten zijn gepaste redenen, en dat het moet geschieden door *Constitutioneele* middelen; dat is *per justos*, *legitimos*, *&* *legibus Reipublicæ fundamentalibus definitos & constitutos tramites:* dat is; naar de form, en langs de wegen, welke de fundamenteele Staatswetten en verordeningen daar toe bepaald en vastgesteld hebben, daar moet niet van afgeweken worden, als men gehoor wil erlangen en verhoord worden.

„ Zoude nu, Ed. Groot Mog. Heeren! wel één éénige onzer Mede-Leden willen staande houden, dat het formeren, teekenen en presenteeren van Requesten, zoo als het sedert eenigen tijd is geschied, een middel is, dat door onze Staatswetten en verordeningen is geconstitueerd, om eene inclinatie van het volk te doen kennen, om de Volksstem te doen uitbrengen en hooren? Zijn wij niet allen van het tegendeel overtuigd?

„ Is het niet aan de differente Collegien, het zij van Policie, het zij van Justitie, het zij van andere zaken, daar de belanghebbende zich in de eerste plaats aan moeten adresseren, zoo zij iet te verzoeken hebben? En wanneer zij zich bezwaard vinden met de een of andere dispositie van zoodanige Collegien, staat het hun dan niet vrij om hooger te gaan? — Wij willen eens vooronderstellen, dat de Stad Rotterdam, door verloop van zaken in verval raakte, en de Ingezetenen van Rotterdam in 't begrip vielen, dat dit geschiede, om dat

het

het getal van vierentwintig Vroedschaps-Leden te min was om Stads zaken waar te nemen, of dat Stads zaken daadlijk niet waargenomen wierden: in zoodanig geval zouden wij kunnen aannemen, dat Burgers Adresfen deden om daar in eenige voorzieninge of redres te krijgen; maar teffens zouden wij meenen, dat zij zich in de eerste plaats zouden moeten adresseren aan de Vroedschap zelve; en niet als na eene ongunstige dispositie van de Vroedschap aan den Souverein.

„ In zoodanig geval zouden wij oordeelen, dat een reden van noodzaaklijkheid, opgeleverd door een daadlijk verval van de Stad, veroorzaakt door verzuim of verwaarloozing van zaken, zoodanigen *recursus ad Principem* zoude wettigen; maar geenzints in een geval, het welk 'er lijnregt tegen over staat.

„ Daar ligt, zegt men, niets *Constitutioneels* in het bepalen van een *getal* Vroedschappen.

„ Wij zeggen, dat alles *Constitutioneel* is, wat bij Staatswetten of andere Landsverordeningen, het zij voor de Steden, het zij voor het platte Land, is geschikt en ingesteld, dat is, *geconstitueerd.*

„ Voor dat 'er Octroij verleend was, —— voor dat de Graaf Veertig, vierentwintig, of zesendertig Raden geoctroijeerd, gepriviligeerd en geordonneerd had, was zekerlijk het bepaald getal van Raden niet *Constitutioneel;* maar naderhand, toen het getal gefixeerd wierd op veertig, toen wierd dit getal *Constitutioneel*, gelijk naderhand het getal van zesendertig en dat van zestien *Constitutioneel* is geworden, zoo ras de Graven die getallen *Constitueerden*; en dus is ook het getal van vierentwintig *Constitutioneel* geworden, zoo ras door deze Hooge Vergadering, in den Jaare 1615, uit *hare regte wetenschap, volkomen magt en Souvereine authoriteit der Stad* Rotterdam *geconsenteerd, geaccordeerd, en voor zoo veel het nood zij, van nieuws geoctroijeerd en gepriviligeerd is, voortaan te mogen blijven gebruiken het getal van* VIERENTWINTIG *Personen, die de* STAD ROTTERDAM, ALS VROEDSCHAPPEN ZULLEN REGEEREN.

„ Het doet ons leed, Ed. Groot Mog. Heeren! de attentie van U Ed. Gr. Mog. met zulke reflexien te moeten occu-

 peren;

peren; maar daar *ons* het Adres van het pretens Collegie van *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden* van Rotterdam, met de Bijlagen door U Ed. Gr. Mog. zijn toegezonden, niet om onze confideratien en reflexien, of onze informatien en eclaircisfementen te vernemen, voor zoo veel wij zouden oordeelen die te kunnen of te moeten communiceren, of tot eenig diergelijk, naar ons begrip, gepast einde; maar om deze Vergadering *daar op te dienen van Berigt*, en daar wij vooraf niet wel kunnen weten, waar aan deze of geene onzer Mede-Staatsleden zouden mogen blijven hangen, hebben wij ons verpligt gevonden, om ons bij deze bijzonderheden wat op te houden, en het verveele Uw Ed. Gr. Mog. niet, dat wij in het openhartig voordragen van onze meeningen voortgaan.

„ Wij hebben, Ed. Groot Mog. Heeren, al meer dan eens in deze Souvereine Vergadering, door dezen en genen, met nadruk hooren uitroepen, dat men cordaat moest uitkomen! rondborstig zijne gedagten uitten! en wat al meerder woordlijke prikkels gebruikt zijn, om tot het vrijmoedig spreken aan te spooren; zelfs hebben wij tot de *Acte van Indemniteit* zien convoceren, om onbehaald wegens de bewoordingen en uitdrukkingen, die men zoude gebruiken, te blijven. Vertrouwende derhalven, dat het onbewimpeld, ongeveinst en het cordaat uitbrengen en communiceren van onze gedagten die zekerheid en dat welbehagen zullen vinden, dat ons zoo liefiijk en fterk is afgefchilderd, zullen wij, Ed. Gr. Mog. Heeren, uit een onbedwongen borst, zonder bewimpeling, onze verdere Confideratien op het geen, waar over ons Berigt is gevorderd, communiceren.

„ Deze Hooge Vergadering, alwaar wij tans fpreken, aldus vergaderd, conftitueert den Souverein, en vervat de Souvereiniteit dezer Provincie. — Wij gelooven allenthalven dat de Leden van dezelve, met ons, dit denkbeeld van deze Hooge Vergadering vormen. —— Maar toch, Ed. Gr. Mog. Heeren! gelijk wij, zoo wij vertrouwen, het daar omtrent ééns zijn, zoo dienen wij het ook niet minder ééns te zijn nopens de begrippen van den aart eener Souvereiniteit, en van de qualiteit van eenen Souverein, zoo als die inzonderheid door onze Vergadering word gecompofeerd.

„ Wij

„ Wij hebben, Ed. Groot Mog. Heeren! sedert eenigen tijd zoo menigmaal de *plenitudo potestatis summæ*, het *summum imperium*, de volheid van het opperste gezag, de Souvereiniteit, en vooral, bij gelegenheid, dat 'er ter deze Hooge Vergadering in overweging is gebragt, of de Commissie, met welke de Stad van Rotterdam is bezogt geworden, om een *politiek onderzoek* over de oorzaken der onlusten, in die Stad plaats hebbende, te doen, hooren inroepen, dat het ons niet kwalijk genomen kan worden, zoo 'er zich bij ons eenige schroom opdoet, of niet wel in 't geval, daar wij tans in verseren, eenig abusief begrip van die qualiteit bij eenige van onze Mede-Leden van Staat mogte opkomen, en dat wij daarom onze gevoelens over dit teeder onderwerp onbewimpeld uiten.

„ De Souvereiniteit is daar bij (voor zoo veel wij het inzien) op zich zelve aan zoo veele modificatien onderhevig; de denkbeelden, die sommige menschen van eenen Souverein en van de Souvereiniteit maken, zijn zoo verschillende, en zelfs staan zij bij kundigen somwijlen zoo wankelende, dat wij het daarom nog te dienstiger en te noodzaaklijker geoordeeld hebben, dezelven te nemen tot een object van ons nadenken, ten einde onze gedagten met die van onze Mede-Staatsleden te fixeren, en daar door te bewerken, dat wij verzekerd mogen zijn, van met U Ed. Gr. Mog. eene eenparige wijze van denken omtrent dezelven te hebben.

„ Het woord *Souverein*, gelijk U Ed. Gr. Mog. weten, word bij sommigen opgevat, als beteekenende zoodanig een mensch, of zoodanige menschen, tot één Lichaam vergaderd of te saamgebragt, aan welken toekomt de *potestas de Republicâ*, & *ejus Civibus pro lubitu disponendi*; en, ongelukkig voor het menschlijk geslacht, verbeelden de Souvereinen zich veeltijds, en wel gemeenlijk, dat in zulk eene magt de Souvereiniteit gelegen is: —— anderen, en onder deze HUGO DE GROOT, in zijn Tractaat *over het recht van Oorlog en Vrede*, verstaan 'er door de facultéit of zedelijke bevoegdheid om de Burger-Maatschappij te bestieren, in welken zin de *Souverein* dan eigentlijk is de *Staatsbezorger*, om het met een enkel koppelwoord uit te drukken; daar met de vorigen onder-

 scheids-

scheids-halven, *Heerschappen* of *Landheeren* zoude kunnen noemen. — Ons, om deswegen geen verdere uitbreiding te maken, bij deze twee verschillende begrippen van *Souverein* en *Souvereiniteit* bepalende, zullen wij alleenlijk voor een standvastig begrip dezer Hooge Vergadering daarstellen, dat wij hier niet zitten als *Heerschappen* en *Landheeren*, maar als *Staatsbezorgers.*

„ Doch, vermits de Staatsbezorging kan staan en verbleven zijn aan het *volstrekt goeddunken* van dien geen, welker 'er mede belast is, en ook wel integendeel door *zekere Regelen*, die men Grondwetten van Staat noemt, *bepaald wezen*, is het niet genoeg, Ed. Gr. Mog. Heeren, dat wij ons aanzien, niet als *Heerschappen*, maar als *Staatsbezorgers:* — Wij dienen ook nog te weten, en het onder ons ééns te zijn, of onze *Staatsbezorging*, onze *Souvereiniteit*, aan ons *volstrekt goeddunken* is verbleven en staat, dan aan *Wetten* en *Regels* is *gebonden.*

„ Naar de bevatting van de Vroedschap van Rotterdam, is onze Souvereiniteit niets anders dan de faculteit, *om de Provincie te bestieren naar derzelver Grondwetten en Verordeningen*; en de Souverein die geen, aan wien toekomt het vermogen of de faculteit *om de Provincie te bestieren naar derzelver Grondwetten en Staats-Verordeningen*: — daar uit vloeid nu voort, dat alle daden, die daar tegen aanloopen, alle Resolutien en Dispositien, die daar van afwijken, niet aangezien nog gehouden kunnen worden voor wettige bedrijven van den Souverein, van eenen Staatsbezorger, maar voor abusive bedrijven, welken geene legale kragt kunnen oeffenen, en gevolglijk, dat voor zoo veel een Souverein handelt tegen de *Grondwetten* en *Staats-Verordeningen*, hij niet kan gezegt worden een Souvereine daad te plegen, alzoo het idée van zijn gezag en vermogen in zoodanig geval verdwijnt. En zullen wij dan, Ed. Gr. Mog. Heeren! in deze Hooge Vergadering handelen, als de *Souvereiniteit* in zich bevattende, dan behooren wij ook bestendig de Grondwetten en Staats-Verordeningen in het oog te houden, ons zorgvuldig te wagten voor alles wat daar van afwijkt; dezelven niet schenden, maar handhaven, als aan onze bezorging en bewaring zijnde toevertrouwd en overgelaten.

„ Deze

„ Deze eenvoudige grondregels van eene gezonde en wel doordagte Staatkunde, Ed. Groot Mog. Heeren! hebben wij gemeent hier te moeten aanroeren, om onze Mede-Staats-Leden levendig te herinneren en voor oogen te stellen, dat het met den aart en natuur van deze Staats-Vergadering strijdig is, Verzoekschriften te admitteren en andere bedrijven te adopteren, welken *tegen de Grondwetten en Staats-Verordeningen aanloopen*, en Conclusien te formeren, even als of zulke onwettige demarches wettig waren: — met zich op zoodanige wijze te gedragen, zoude men toonen, of, geen idée van de ware Souvereiniteit te hebben, — of, de Souvereiniteit, zoo als die bij ons plaats heeft, te beschouwen als een gezag, het welk ons bevoegd zoude maken eigendunklijk, naar onze veranderlijke en willekeurige begrippen, te kunnen disponeren over de belangens en rechten van de In- en Opgezetenen dezer Provincie, daar nogtans deze belangens en rechten (wij herhalen het om het gewigt der zake) onder ons bestier niet verder of anders staan, dan om dezelve te bewaren, te beschermen en te beveiligen *volgens de Grondwetten van den Staat en derzelver Staats-Verordeningen*. — En hier uit volgt dan ook, Ed. Gr. Mog. Heeren! dat deze Hooge Vergadering, nog minder, dan ooit de Graven in hunnen tijd het zijn geweest, bevoegd kan zijn, om besluiten te nemen, strijdende met de Rechten, Vrijdommen en Privilegien der In- en Opgezetenen des Lands, en dezelve tot executie te leggen.

„ Immers, Ed. Groot Mog. Heeren! moet het onder ons geen contestatie onderhevig zijn, dat, wanneer een Stad toont een Privilegie te hebben, en het zelve reclameert, de *beoordeeling* van de nuttigheid of noodzakelijkheid van dat Privilegie niet kan worden een object van deze tegenwoordige Souvereine Vergadering.

„ Immers, Ed. Groot Mog. Heeren! moet het ter deze Hooge Vergadering geen contestatie lijden, dat Stedelijke Privilegien, eens gegeven zijnde door den Souverein, vooral zonder de Clausule *tot wederzeggens toe*, — vooral gegeven *zonder restrictie*, niet zijn blijven staan ten believe van den Souverein, om naderhand over dezelven wederom, in weerwil

van die genen, aan wien het gegeven is, te *oordeelen*, of dezelven nuttig of noodzaaklijk, dan wel ondienstig of onnoodzaaklijk zijn.

„ Immers, Ed. Groot Mog. Heeren! behoord het ter deze Hooge Vergadering een geadopteerd principe te zijn en te blijven, dat de faculteit van *beoordeeling* het verleenen van eenigen Gunstbrief vooraf is gegaan; en dat de Souverein, met het verleenen van een Privilegie, geabdiceerd heeft de faculteit om de nuttigheid of noodzaaklijkheid van het zelve wederom aan zijne *beoordeeling* te trekken? — Was het anders, dan zoude immers het verleenen van Privilegien een ijdele daad zijn, vermits de Souverein de verleende Privilegien, onder voorwendzel, dat zij onnuttig of ondienstig zijn, telkens en van dag tot dag, ja van uur tot uur, zoude kunnen herroepen, intrekken of vernietigen.

„ Onder de Graven zelven vind men 'er, die volkomen hebben getoond van de gronden van dit ons Staatsrecht, welken wij hier toucheren, overtuigd te zijn. —— Daar zijn menigte voorbeelden voor handen, dat 'er over Privilegien, zelfs met betrekking tot het Privilegie *de non evocando*, tusschen den Graaf en die genen, welken een Privilegie allegueerden, geschil is ontstaan: —— En wat is 'er het gevolg van geweest? —— De Graaf heeft zich niet toegeëigend de *beoordeeling* over het *nut* of *onnut* van het Privilegie, —— hij heeft zijne *plenitudo potestatis*, zijn tijtel van Souverein niet ingeroepen, om het Privilegie als *ondienstig* of *schadelijk* te veranderen, te altereren of te vernietigen; hij heeft zich zelven niet aangematigd de *beoordeeling* over het al of niet daadlijk exsteren van het Privilegie, maar heeft toegelaten, dat het geschil zoude gedemeleerd en gedecideerd worden door den weg van de ordinaire Justitie; alwaar aldan niet geventileerd is geworden de questie, of het Privilegie *dienstig* of *ondienstig* was, maar enkelijk, of *'er zoodanig Privilegie, van zoodanigen inhoud als de Geprivilegeerden sustineerden te hebben, was.* En het is niet zelden gebeurd, dat de Graaf in die Procesfen succumbeerde: —— Een merkwaardig voorbeeld is 'er van in het geschil over het *Congie Geld* ten nadeele van Karel den V., door den Raad van Mechelen gewezen.

„ PHI-

„ PHILIPS DE II. heeft gemeent dien weg te kunnen verlaten, hij heeft gemeent de *nuttigheid* of *onnuttigheid* der Privilegien aan zijne beoordeeling te kunnen onderwerpen, en dezelven, naar mate, dat hij die nuttig of onnuttig begreep te wezen, te laten subsisteren of te aboleren. Maar ook is het om dit waanbegrip van dien kwalijk beraden Vorst, en om de gevolgen, die 'er uit zijn voortgevloeid, dat hij zijne Graaflijke waardigheid over deze Provincie verloren heeft en als Graaf is afgezworen. Voor den vuist gesproken, Ed. Groot Mog. Heeren! kan 'er wel gevaarlijker indragt op de vrijheid der Ingezetenen geschieden, dan disputen te verwekken over de nuttigheid of ondienstigheid van Vigerende Privilegien, en op Privilegien steunende Verordeningen, of over de nuttigheid en noodzaaklijkheid om die door Souvereine dispositien te veranderen of te alteren. Zoo weinig dan als het, na een verleend Privilegie, aan den Graaf gestaan heeft, om zich over de *nuttigheid* of *ondienstigheid* van het zelve eene *beoordeeling* aan te matigen, zoo weinig, en nog veel minder, kan het staan aan deze Hooge Vergadering, om zich zulk eene faculteit toe te eigenen. Wij gelooven en vertrouwen, Ed. Gr. Mog. Heeren! dat alle de Leden dezer Hooge Vergadering niet anders dan wij, denken.

„ Hier kan dan alleen vallen de questie *an*, is 'er een Privilegie? Zoo 'er dat is, dan is 'er geen object meer van deliberatie.

„ Ontstaat 'er verschil over deszelfs inhoud, zulks kan en moet in deze Souvereine Vergadering niet uitgemaakt, maar aan de ordinaire Justitie overgelaten worden. Deze Hooge Vergadering kan zich geene materien van de ordinaire Justitie aantrekken, de Rechtbanken zijn daar toe geconstitueerd. En wanneer de zaak in geschil deze Hooge Vergadering zelve mogt raken, dan behoord zij, gelijk de Graven te meermalen gedaan hebben, de dicussie daar van te renvoijeren aan de ordinaire Justitie.

„ Ten aanzien derhalven van de zaak, welke ons de voorgemelde gronden van ons Staatsrecht aan het geheugen van U Ed. Gr. Mog. doen rappelleren, moet het dan ook vastslaan, dat hier ter dezer Souvereine Vergadering enkelijk te bezien

staat,

ftaat, of de Stad van Rotterdam heeft een Privilegie, bij het welk *een Vroedschaps-Collegie*, BESTAANDE IN VIERENTWINTIG PERSONEN, is ingefteld, ja dan neen? Zoo ja? Gelijk het daadlijk is, dan valt 'er ter dezer Souvereine Vergadering niets meer te delibereren. Alle overwegingen, bedenkingen, fpeculatien en deliberatien, zoo over de meer of mindere nuttigheid, dienstigheid, noodzaaklijkheid of gevoeglijkheid van dat Privilegie, zelf in zijn geheel; van de inftelling en verordening van het Vroedfchaps-Collegie, en van het getal van deszelfs Leden in 't bijzonder, als over het geen in vroeger tijden heeft plaats gehad of niet, kunnen niet komen ter *beoordeeling* van deze Hooge Vergadering, veel minder door dezelve gedecideerd worden, en nog veel minder door eenige Leden van deze Vergadering, die tot zulk een *beoordeeling* en decifie bij meerderheid zouden willen toetreden.

„ Wij zeggen hier, Ed. Groot Mog. Heeren! met opzet, door *eenige Leden*, om dat de Graaf, als zijnde een enkel Perfoon, altijd disponeerde, als men het eens zeggen kan, met eenparigheid van gevoelen, en dat nog wel ten aanzien van Onderzaten, daar hier eenige mede-Leden over de rechten van een mede-Lid, naar goedvinden, zouden disponeren.

„ Wij erkennen deze Vergadering als eene *Souvereine Vergadering*; maar niet in dien zin en in die kragt, van zich in de Stedelijke Regeringen dezer Provincie te kunnen immisceren, het zij op een Adres van eenige zoogenaamde Geconftitueerden van een meer dan duizend getal veel al onkundige of bevooroordeelde Ingezetenen, het zij op een nader Adres van een gefingeerd Collegie, de actueele ondienstigheid van eene Stadsverordening voorwendende, het zij om tusfchen eenige Leden, die de radicale bevoegdheid der Vroedfchap van Rotterdam, tegen den teneur van een vigerend Privilegie, aanranden, en derzelver wettig gezag ufurperen aan de eene zijde, en de Vroedfchap aan de andere zijde als Rechter te zitten, of als Souverein te disponeren, of aan het *Conftitutioneel Recht* en gezag der Vroedfchappen eenige atteinte te kunnen toebrengen. Wij houden ons zelfs verzekerd, dat, indien U Ed. Gr. Mog. van het niet aanwezen van een Collegie van *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden*, kundig waren

ren geweest, indien de uiterlijke verfchijning van zoodanig gefingeerd Collegie het vertrouwen van U Edele Groot Mogende niet verrast had, *si la Religion du Souverain n'avoit pas été surprise*, (om deze zoo wel hier voegende uitdrukking der Franschen te gebruiken,) U Ed. Gr. Mog. ook niet aan een exsterend Collegie zouden hebben laten afzenden Stukken, om daar op van hunne zijde te dienen van Bericht.

„ Wij zeggen, Ed. Groot Mog. Heeren! *Constitutioneel* recht en gezag, en wij verwagten niet, dat eenig Lid dezer Hooge Vergadering ons dit zal tegenfpreken, als hij zich herinnerd de volgende woorden van de reeds gemelde Deductie van den Jaare 1587, afgekomen van deze zelfde Staatsvergadering, van welke wij tans Leden zijn: — „ Bij deeze
„ Collegien van Magiftraaten worden ABSOLUTELYK bericht de
„ Regeeringe der Steden van Hollandt, Westvrieslandt ende
„ Zeelandt, meest al genoech op eenen voet, zonder dat de
„ *Princen van den Landen hen de Regeeringe van de Ste-*
„ *den eenigsints hebben onderwonden*, ANDERS DAN IN 'T
„ STELLEN VAN EENEN OFFICIER, die op heuren naame de
„ Justitie heeft gevorderd. — Dit is in 't korte de waarach-
„ tige gelegentheid van de Regeeringe der Steden van Hol-
„ landt ende Zeelandt." —

„ Het is waar, Ed. Groot Mog. Heeren! wij zijn in deze turbulente tijden hier in op verfchillende wijzen geturbeerd geworden. —— Dan, wel verre, dat deze turbatien op de Voorrechten en Vrijdommen van de Burgers en Ingezetenen der Stad Rotterdam kunnen ftrekken tot een tijtel, om dezelven in hunne Privilegien verder te benadeelen, zoo zijn dezelve voor ons, zoo veele redenen te meer, om alle verdere indragt tegen te gaan en te ftuiten, en niet te duiden, dat de radicale Conftitutie der Stad Rotterdam ter befcheidenheid van deze Hooge Vergadering, of van eenige Leden derzelve, gefteld worde; en dit is de reden waarom wij getreden hebben in een zoo gedetailleerd betoog,

„ Van het defect van bevoegdheid van deze Hooge
„ Vergadering, om zich deze zaak verder aan te trekken,
„ 't welk het tweede Poinct uitmaakt, dat wij voorge-
„ nomen hadden in deze expofitie te verhandelen, en 't
„ welk wij meenen als nu volledig te hebben bewezen."

„ Wij

„ Wij zouden nu, Ed. Groot Mog. Heeren! moeten overgaan tot het derde Poinct; namelijk:

„ Onze bedenkingen en bezwaarnissen over de excessen, welken tegen ons en ons gezag in het werk gesteld worden, onbewimpeld U Ed. Gr. Mog. voor te houden."

„ Doch dit derde gedeelte van het geen wij gemeend hebben aan U Ed. Gr. Mog. te moeten communiceren, bij gebrek van den noodigen tijd, niet hebbende kunnen worden bewerkt, moeten wij vertrouwen, dat bij ijder der Leden uit den geheelen toedragt en den schakel der genoeg bekende gebeurtenissen, zints eenigen tijd, met betrekking tot onze Stad, ter dezer Vergadering zelve geventileerd, ligtelijk zal kunnen worden opgemaakt — en hoe gaarne wij den aandacht van U Ed. Gr. Mog. daar bij wenschten te bepalen, kunnen wij echter voor het tegenwoordige dit ons verlangen niet voldoen.

„ Wij moeten ons vergenoegen met eene terugwijzing zoo op AL dat *voorledene* — als bijzonder op het gebeurde ter dezer zake, zoo verre dit uit onze Schrifturen genoeg consteert, — en eindelijk op de Stukken, bij deze gelegenheid ter Tafel van deze Vergadering gefurneerd, waar onder, om deszelfs voorbeeldelooze buitensporigheid, inzonderheid uitmunt het Stuk der Schutterij, waar in eene taal gevoerd word, die wij nimmer geloven kunnen, dat bij U Ed. Gr. Mog. zoude worden gefavoriseerd, of de lieden, die zulke principes voeden, als daar in voorkomen, geprotegeerd; — veel meer vertrouwen wij, dat U Ed. Gr. Mog. geredelijk met ons zullen concurreren, om daartegen de noodige voorziening te doen. —— Openlijk worden wij daar bij getaxeerd van *Volks verdrukkers* te zijn, *die hunne Ampten door hunne heerschzugtige principes voorlang verbeurd hebben.* — Openlijk komt men 'er dan ook vooruit: „ dat het de taak van „ eenen Schutter is, om hem, die het recht der Burgerij aanrand" (niet volgens den door U Ed. Gr. Mog. vastgestelde orde van Rechtspleging aan te spreken) „ maar al ware „ hij op den Stoel der eere gezeten, als een vertreder van „ dat recht, indien het de nood vorderd, HET STAAL DOOR „ ZYN EERLOOS HART TE DRUKKEN." —— Terwijl men in zin

en

en fubftantie daar bij voegt, dat „ of fchoon het grootfte en „ notabelfte gedeelte der Schutterij nog tot zagter middelen „ inclineerd, die Vroedfchapsleden, die zich met het Bericht „ over de Vermeerdering der Vroedfchap bij U Ed. Groot „ Mog. ingediend, hebben geconformeerd, *met geen minder* „ *flerker middelen behooren tegengegaan te worden.*"

„ Gruuwt het hart niet van ijder der genen, die hier gekomen en gezeten zijn, om 's Lands welzijn te behartigen, te beramen, te overleggen, om het algemeen recht der Ingezetenen tot een Bolwerk en beveiliging te ftrekken; — gruuwt hun het hart niet, wanneer zij zulk eene taal lezen, in het Adres der zoogenaamde Commisfie van de Unie onzer nieuwe Schutterij voorkomende, waar bij men openlijk aankondigd naar ons leven te ftaan, indien wij ons niet laten bewegen, om bij onze Advizen in de Vroedfchap te denken zoo als zij denken, en te handelen, zoo als zij goedvinden ons voor te fchrijven?

„ Wij kunnen niet geloven, — wij kunnen ons niet verbeelden, dat 'er onder de Leden dezer Vergadering zouden te vinden zijn, die het affchuwelijk begrip, vervat in die gruwelijke woorden, niet met afgrijzen aanhooren, en zullen daar liefst geene verdere aanmerkingen bijvoegen, maar deze onze *verhaaste* Confideratien, reflectien en eclaircisfementen over den inhoud der Stukken, welken U Ed. Gr. Mog. ons hebben laten toezenden, om daar op te dienen van Bericht, voor het tegenwoordige befluiten, ons referverende dezelven, zulks geraden vindende, te amplificeren.

„ Wij brengen dezelven hier ter Tafel, Ed. Groot Mog. Heeren, niet als of wij in deze Vergadering erkenden het vermogen, om, als *Summus imperans*, tusfchen ons en zoogenaamde Geconftitueerden, mitsgaders die Leden, die zich abufivelijk tituleren Burgemeesteren, Schepenen en Raden, als voor U Ed. Gr. Mog. gemaakte en fisterende Parthijen, eene Decifie te kunnen uitbrengen; maar alleen, om aan onze Mede-Staatsleden de noodige informatie te geven, — om onze Mede-Staatsleden te inftrueeren van onze Rechten, te communiceren onze bezwaarnisfen, te vertoonen onze ongelegenheden, te expoferen de excesfen, welken tegen ons beftaan wor-

worden, de irregulariteiten, die 'er gepleegd worden, en der absurditeiten en futiliteiten, waar mede al dit wangedrag beglimpt en bepleisterd word; en om onze Mede-Staatsleden tot eene concurrentie te bewegen, om den voortgang van die excessen te stuiten, en ons, in onze qualiteit en ongestoord bewind te helpen handhaven, stijven en sterken. En hier mede meenen wij genoeg gezegd te hebben, om over het geen, waarop het hier aankomt, aan U Ed. Gr. Mog. genen twijffel of hæsitatie over te laten, daar wij bewozen hebben:

I. „ Dat de gemelde Geconstitueerden ongequalificeerd zijn, tot het verzoek in dezen door hen gedaan;

II. „ Dat de Lieden, die onder den naam van *Burgemeesteren*, *Schepenen* en *Raden*, het zelfde verzoek doen, daar toe even zoo weinig als de Geconstitueerden gequalificeerd zijn;

III. „ Dat de Vroedschap der Stad Rotterdam alleen bevoegd en gequalificeerd is zoodanig verzoek te doen;

IV. „ Dat deze Vergadering onbevoegd is, om over zoodanig verzoek, voor en aleer het door de gemelde Vroedschap ter Tafel van U Ed. Gr. Mog. is gelegd, te delibereren en te disponeren;

V. „ Dat overzulks de meergemelde Geconstitueerden, en het voornoemde pretense Collegie van Burgemeesteren, Schepenen en Raden geen gehoor verdienen, en op hun verzoek geen reguard behoord genomen te worden;

VI. „ Dat dezelven overzulks, zonder verdere Deliberatien over hunne gemaakte Adressen, afgewezen dienen te worden; terwijl bij dit alles de Excessen, tegen de Vroedschap gepleegd, deze Conclusie ten allersterksten aandringen.

„ En derhalven zullen wij, Edele Groot Mogende Heeren! deze onze expositie van redenen, waarom wij blijven insteren, dat aan die genen, welke zich abusivelijk qualificeren Burgemeesters, Schepenen en Raden, als mede aan de meergemelde Geconstitueerden, ter dezer Vergadering, geen verder gehoor over het verzoek, door hen ten dezen gedaan, verleend zal worden, maar dezelven Requestranten afgewezen, besluiten, in de verwagting, dat door deze Vergadering daar aan zal worden voldaan.

Waar

Waar mede wij U Edele Groot Mogende beveelen in de bescherminge Godes, en blijven

U Edele Gr. Mogende Onderdanige Dienaren,

BURGEMEESTEREN EN VROEDSCHAPPEN DER STAD ROTTERDAM.

Ter Ordonnantie van dezelve,

(geteekend) *W. W. van Berckel.*

Terwijl men, te *Rotterdam*, met ongeduld te gemoet zag, den uitslag der raadpleegingen van Hun Ed Gr. Mogende, omtrent de vermeerdering der Vroedschap, hielden de aandagt der Gekonstitueerden twee zaaken bezig: de eene was, het begeeven van Stads Ampten en Beneficien alleen aan gebooren Burgers of Burgeresſen, immers aan de zulken, die, een zeker getal van jaaren, Stads Lasten hadden helpen draagen, met uitsluiting van Vreemdelingen; de andere betrof den voorslag, onlangs door de Stad *Haarlem*, ter Staatsvergaderinge, gedaan, inhoudende om met den eersten eene Commissie te benoemen, om de thans algemeen aangevoerd wordende bedenkingen, aangaande de algemeene Representatie van het Volk, zo als dezelve, volgens de gesteldheid van dit Gemeenebest, alhier zou behooren plaats te hebben, te toetzen, en teffens te onderzoeken, op hoedanig eene wijze, ingevolge der Constitutie en 's Lands waare belangen, eenige generaale maximen, omtrent den invloed, welke, uit hoofde van een Regeerings-form bij Representatie, natuurlijk aan 't Volk toekoomt, zouden behooren te worden vastgesteld. Met dien ijver trokken zich de Gekonstitueerden de beide onderwerpen aan, dat zij, ten behoeve van het eerste, zich bij de Overheid der Stad, en omtrent het laatste bij Hun Ed. Gr. Mogende vervoegden.

Geene geringe blijdschap bespeurde men, te *Rotterdam*, bij den thans genoemden Patriotschen Aanhang, op het bekoomen van de tijdinge, hoe, in '*s Hage*, de raadpleegingen, raakende de Vroedschapsvermeerdering, overeenkomstig des-

zelfs verlangen waren uitgevallen. Te weeten, op Saturdag, den zeventienden Maart, hadt de Raadpensionaris, ter Vergaderinge van Hun Ed. Gr. Mogende, verslag doende van het onderzoek van het Groot Besoigne, omtrent de ingekoomene Stukken, berigt, hoe de Heeren Gekommitteerden van gedagten waren „ dat Hun Ed. Gr. Mogende zouden behooren te „ resolveeren, om het Collegie der Vroedschap van de Stad „ *Rotterdam* te augmenteeren tot het primitief Constitutioneel „ getal van Veertig behoorlijk volgens de oude Privilegien „ gequalificeerde persoonen; als mede, om tot dat einde de „ zestien daar aan nu ontbreekende plaatzen te vervullen bij „ eene directe aanstelling van Hun Ed. Gr. Mogende zelve." Nu verbeeldde men zich, zoude aan het verlangen van veelen spoedig voldaan worden. Doch men bedroog zich in deeze verwagting. Twee Geschriften wederhielden de verandering van het ingebragte Rapport in een daadelijk Staatsbeslu t. Het eene Geschrift, 't welk te gelijk met het Rapport wierdt ingeleverd, was gesteld door de Rotterdamsche Afgevaardigden ter Dagvaart, en behelsde de gronden en redenen, om welke men, huns oordeels, een tegengesteld Advis hadt behooren uitgebragt te hebben. Het ander Papier was een Verzoekschrift aan Hun Ed. Gr. Mogende, gesteld op naam van *Gekonstitueerden* der andersdenkende Rotterdammers, welke mede geen klein getal uitmaakten, en geen geringen luister ontleenden van elf Oud-Schepenen, die zich wel aan derzelven hoofd hadden willen plaatzen. Ter ondersteuninge van hun Verzoek, dienende om het getal der Vroedschap op den ouden voet te laaten, vervoegden zich de inleveraars bij Burgemeesteren en Vroedschappen, „ ten einde Hun Ed. Gr. „ Agtbaarheden, de Ondergetekenden en hunne Constituanten „ niet minder agtende dan hunne andersdenkende Medebur„ gers, op geene verzoeken der laatstgemelden zouden dis„ poneeren of dezelve helpen bevorderen, zonder de Onder„ getekenden, in hun belang en dat van hunne Constituanten, „ daar op te hebben gehoord."

Aldus stonden de zaaken te *Rotterdam*, wanneer men, aan de zijde der Patriotsgezinde Burgeren, tot een besluit kwam, waar van, spoedig, het gansche Gewest gewaagde. In de

on-

onderstelling dat het draalen van geene vrugt zoude zijn, oordeelde men het noodig, zo als men het noemde, sterker te moeten doortasten. Op Zondag, tweeëntwintigsten van April des Jaars 1787, vergaderde de Groote Krijgsraad der Rotterdamsche Schutterije. In deeze Vergadering wierdt een Adres ontworpen en vastgesteld, om 's anderendaags in de Kamer der Vroedschap te worden ingeleverd, hoofdzaakelijk strekkende om van de Vroedschap te begeeren de verlaating van derzelver posten van Zeven Leden, welke bij naame genoemd wierden, om van nu af aan niet meer als Raaden in de Vroedschap erkend te worden; als mede, dat, nog vóór de scheiding der Vergaderinge, de open gevallene Raadsplaatzen behoorlijk zouden worden aangevuld. Om het vermoeden, als of zij eene geheele verandering van 's Lands Regeeringsform beoogden, van zich te weeren, deeden de inleveraars van het Adres, in het slot daar van, de volgende plegtige betuigingen, „ dat zij het Stadhouders-Ampt niet vernietigd, noch „ op een anderen Persoon overgebragt, noch ook tot een „ ijdelen eertijtel, zonder magt of invloed, gemaakt wilden „ hebben; — dat zij de heerschende Kerk mede niet benadeeld, maar integendeel wilden gehandhaafd hebben bij de „ Openlijke Godsdienstoeffening en Leere in het laatste Nationaale Sijnode te *Dordrecht* vastgesteld, behoudens de „ Christlijke Verdraagzaamheid jegens de andere Gezinten, „ welke bij den Souverein zijn toegelaaten of geconniveerd; „ eindelijk, dat hun voornaamste verlangen strekte, om eene „ Regeering te hebben, bestaande uit Persoonen, die hunne „ aanstelling niet aan eenen Stadhouder, of eenig ander Individu, aan wien zij uit dien hoofde verpligt en dus afhankelijk zijn, te danken hebben, maar alleen aan de agting „ en genegenheid, welke zij, door hunne talenten en daaden, bij hunne Medeburgers hebben verkreegen en behouden."

Om het inleveren van dit Adres gepasten luister en kragt bij te zetten, vergaderden, 's anderendaags, Maandag den drieëntwintigsten, meest alle de Leden der Vaderlandsche Societeit, naa dat alvoorens, op last van mijne Heeren van de Wet, de oorden der Stad, van welke men eenigen tegenstand

hadt te duchten, met gewapende Burger-Kompagniën bezet waren. Eer nog de staatelijk optogt, van het Huis der Vaderlandsche Societeit, gang nam na het Stadhuis, deedt een der Gekonstitueerden eene Aanspraak tot den zamengevloeide menigte, behelzende eenen aandrang op de noodzaaklijkheid van den stap, welken men doen zoude, nevens eene vermaaning tegen het pleegen van allerlei ongeregeldheden of beleedigingen tegen de persoonen, welke uit het bewind zouden gezet worden. Nog meer gemoedigd door deeze Aanspraak, begon, ten tien uure, de optogt, bestaande uit de Commissie van den Krijgsraad, nevens de Gekonstitueerden en een groot getal Leden der Vaderlandsche Societeit, de laatsten allen in het deftig zwart gekleed. Eene bende gewapende Schutters opende en sloot den Trein. Naa het voorleezen van het Adres, door den Sekretaris van den Krijgsraad, aan de vergaderde Vroedschap, maakte deeze, in 't eerst, merkelijke zwaarigheid, deels om de voor afgezet verklaarde Regenten, op staanden voet, de Vergadering te doen verlaaten; deels ook om terstond over te gaan tot het vervullen der opengevallene Raadsplaatzen. Ten laatste voldeedt men, in beide opzigten, aan het dringende verzoek; gelijk ook aan een derde, het te rug roepen der tegenwoordige, en het zenden van andere Afgevaardigden ter Vergaderinge van Holland.

Van korten duur, intusschen, was de Zegepraal van den Krijgsraad, der Gekonstitueerden en van die't met dezelven hielden. De komst van een aanzienlijk getal Pruisfische Troepen, en de daar op volgende Omwenteling, deedt het gebouw, onlangs opgetrokken, wederom nederstorten. De Volks-Regenten wierden van hunne posten verlaaten, en de afgezetten keerden weder tot hunne voorgaande posten. Verscheiden Rotterdamsche Burgers, welke de hand gehad hadden in de Stads en Staatsbeweegingen, verlieten hunne Woonplaats en Vaderland. Doch, tot een verhaal van 't verder voorgevallene zullen wij ons niet inlaaten, oordeelende het meest geraaden, de gebeurtenissen, zedert voorgevallen, met stilzwijgen voorbij te gaan: te meer, dewijl wij, met het altijd gedenkwaardig tijdstip, den draad onzer Historische beschrijvinge van *Rotterdam* zeer gevoegelijk kunnen afbreeken. Wij gaan over tot een meer bij-

bijzonder berigt wegens de gebouwen en verdere tegenwoordige gesteldheid der vermaarde Koopstad.

Zeer vermaaklijk is de legging van *Rotterdam*, langs de rivier *de Maas*, welke, ongeveer vijf uuren beneden de Stad, zich in de Noordzee ontlast. Men roemt, inzonderheid, het gedeelte der Stad, aan die riviere gelegen, pronkende met eene reeks Huizen, van welke het eene het ander in aanzien en fraaiheid overtreft. Den naam van *de Boompjes* draagt deeze oord, omdat dezelve beplant is met een rije hooge boomen, alwaar zich Burgers en Vreemdelingen met wandelen kunnen verlustigen. Het geringste voordeel, intusschen, is de vermaaklijke gelegenheid der Stad. Grooter is dat der gunstige legginge tot den Koophandel. Van wegen de diepte der Riviere, en van verscheiden Havens, van welke de Stad wordt doorsneeden, kunnen gelaadene Schepen, zelf die veertien of vijftien voeten diep gaan, binnen weinige uuren uit Zee, met den vollen last, voor de Pakhuizen schieten. De lucht, welke men te *Rotterdam* inademt, wordt voor gezond gehouden. Veel doet hier toe het versche Rivierwater, welk door de Graften en Havens stroomt.

De Stad heeft tien Poorten; zes aan de Landzijde, en vier aan den Maaskant; zij zijn de volgende: de *Delftsche* of *St. Jorispoort*, gebouwd in den Jaare 1545, voorzien, aan den buitenkant, met een Torentje, Klok en Uurwijzer, en, daarenboven, op elken hoek, met nog kleiner torentjes pronkende. Het *Hofpoortje*, voorheen een Toren op Stads Wallen. Van binnen, langs eene lange en breede Straat, *den Oppert* genaamd, maakt dit Poortje eene fraaie vertooning, van wegen een hoogen Naald, welke daar boven uit steekt. De *Goudsche Poort*, gebouwd in den Jaare 1642. De *Oost-Poort*, gestigt in de Jaaren 1612 en 1613. De *Ooster-Oude-Hoofdt-Poort*, aan den Maaskant, gebouwd in den Jaare 1598, meestal van blaauwen Arduinsteen, met een Torentje, Slagklok en Uurwijzers. In eene Kamer, boven deeze Poort, wordt het Zeeregt gehouden; in eene andere vergaderen de Commissarissen van de Broodweegers. Wijders hebben hier de Bakkers en de Schippers hunne Gildekamers. De *Wester-Oude-Hoofdt-Poort*, gebouwd in den Jaare 1667, pronkende, aan den bin-

nenkant en aan de buitenzijde, met vier witte ronde Hardsteenen Kolommen. De *Ooster-Nieuwe-Hoofds-Poort*, gebouwd in den Jaare 1664, en de *Wester-Nieuwe-Hoofds-Poort*; beiden zeer fraaie gebouwen, en ontworpen, nevens de twee laatst voorgemelden, door den Bouwkunstenaar JAKOB LOIS. Met regt wordt de laatstgenoemde Poort voor een meesterstuk van Bouwkunde gehouden. Zij is geheel van witten Hardsteen, en pronkt, aan alle zijden, met halve ronde Kolommen. Men ziet 'er vier Voorgevels of Frontespicen, uit welke een Torentje, lantaarnswijze, oprijst. In hetzelve is een Slagklok, met vier Uurwijzers. Het Torentje is gedekt met eene Hemelglobe, op welke de Zeegod NEPTUNUS, met zijnen Drietand, zit. De twee overige Poorten zijn, de *Schiedamsche* of *Dijk-Poort*, met een Törentje, 't welk een Scheepje tot Windwijzer heeft, en de *Delfthavensche* of *Binnenwegsche-Poort*, gebouwd in den Jaare 1624. Volgens de aloude wijze der versterkinge van Steden, hadt men, eertijds, in de Muuren der Stad, op voegzaame afstanden, Torens opgericht. Hier en daar ziet men daar van nog eenige overblijfzels.

Bij de opneeming van het getal der Huizen, in den Jaare 1732 gedaan, wierdt hetzelve bevonden te zijn zesduizend zeshonderd eenëntwintig, van welke Verponding wierdt betaald. De somme, welke tegenwoordig, aan Verpondingen, wordt opgebragt, wordt begroot op honderdzeventienduizend negenhonderd tweeëndertig Guldens. KERSSEBOOM schatte het getal der inwooners op zesenvijftigduizend. De grond, welken *Rotterdam*, in den Jaare 1632, besloeg, wordt gerekend op honderdvierenveertig Morgens en vierhonderdvijfendertig Roeden.

Verscheiden zeer aanzienlijke Gebouwen ontmoet men in deeze Stad, zo *Geestlijke* als *Waereldlijke*. Wij beginnen ons verslag met de eerstgenoemden, naa, alvoorens, te hebben opgenoemd de Kloosters en soortgelijke Gestigten, welke men 'er, eertijds, plagt te hebben.

Vooreerst koomt, op deeze lijst, in aanmerking het *Dominikaaner-Klooster*, gestigt in den Jaare 1444, door de vlammen verteerd in den zwaaren brand van den Jaare 1563, doch naderhand wederom opgebouwd. Het stondt in de Hoogstraat,

ſtraat. Toen, na de verandering der Regeeringe, dit Geſtigt, aan oude behoeftige Mannen, ter bewooninge, wierdt ingeruimd, heeft men, midden door den Tuin en den Vijver, eene Straat aangeleid, die, nog heden ten dage, den naam van de Vijverſtraat draagt. In het zelfde Jaar 1444 was het *Franciskaaner* of *Minderbroeders-Klooster* geſtigt, en drie jaaren vroeger het *Cellebroeders-Klooster*, zedert in het Latijnſche School veranderd. Het Klooster der *Karmelitesſen*, of *Zusters-Karmeliten*, in den Jaare 1482, in de Oost- en Goudſche Wagenſtraat gebouwd, wierdt, naderhand, verplaatst, op den grond, bij Stads Wallen, alwaar thans het Weeshuis ſtaat. Het zo genaamde *Prinſenhof*, omdat de Prins Stadhouder, wanneer hij zich te *Rotterdam* onthieldt, aldaar plagt te huisvesten, in de Graaveſtraat, was, bij ouds, het *Konvent der Zusteren van den derden Regel van St. Franciscus*, hier *St. Anna-Zusters* genaamd, gebouwd in den Jaare 1442. Het *St. Agnes-* of *St. Agniten-Klooster*, naderhand dat der *Witte Zusteren* genaamd, ſtondt in de West-Waageſtraat. De tijd der ſtigtinge is onbekend. Het moet reeds vóór het Jaar 1460 in weezen geweest zijn, vermids het, in dat jaar, door de Wethouderſchap, met verſcheiden Voorregten wierdt begiftigd. Het laatſte Klooster was het *St. Aagten-Konvent*, ook wel het *Zusterenhuis* genaamd. Het was gebouwd in den Jaare 1472, en ſtondt in de Kipſtraat.

Ouder dan alle de nu gemelde Geſtigten was het *Bagijnehof*, ook wel *het Paradijs* genaamd, en hetwelk tegenwoordig voor een *Lombardhuis* verſtrekt; als zijnde geſtigt in den Jaare 1378. Men vindt daar van nog een overblijfzel in den naam van de *Bagijneſtraat*. In den Jaare 1497 overleedt, in het Bagijnehof, zekere Vrouw, GERBERGA genaamd, in den ouderdom van honderddrieëntwintig jaaren en vijf maanden. Zij was gebooren te *Montfoort*, en hadt in het Bagijnehof zevenëntachtig jaaren gewoond. Zo ſterk was zij van lichaam en zintuigen, dat zij, tot kort vóór haaren dood, allerlei ſchrift zonder Bril konde leezen.

Behalven deeze geſtigten, hadt men, eertijds, te *Rotterdam*, de *St. Andries-Kapel* en de *St. Sebastiaans-Kapel*, en, daarenboven, drie Gasthuizen: het *St. Lijsbeths-Gasthuis*,

huis, ter plaatze, meent men, alwaar thans het Stadshuis ſtaat: het *St. Antonis-Gasthuis*, en het *St. Jakobs-Gasthuis*. Van het laatſte is de naam nog overgebleeven in de *St. Jakobsſtraat*.

De Kerkgebouwen, en andere Geestlijke Geſtigten, welke men thans te *Rotterdam* heeft, zijn de volgende.

De *Groote* of *St. Laurenskerk*. De tijd der ſtigtinge is onbekend, Volgens zommigen zou het, in den beginne, ſlegts een houten Loots geweest zijn. Waarſchijnlijk heeft men, met den Kerkbouw, eenen aanvang gemaakt, in den Jaare 1411. Men vindt aangetekend, dat de Bakkers het hooge Altaar aan de Kerk vereerd hebben, zedert, door RUDOLF VAN DIEPHOLT, Bisſchop van *Utrecht*, aan de H. Maagd gewijd. Naa het voltooien der Kerke, verliepen 'er nog eenige jaaren, eer men tot den opbouw van een Toren beſloot. Dit viel voor in den Jaare 1449. Jonkheer ALBRECHT VAN WAVEREN en Heer ADOLF DE HAAS, Paſtoor der Kerke, leiden de twee eerſte ſteenen. Men vindt aangetekend, dat de *Rotterdamſche Burgers*, uit godsdienſtige liefde, aan den Torenbouw de hand ſlaande, onder het ſteeken der Trompetten, het roeren van den Trom en het geklank van Snaarenſpel, aan en van het wërk geleid wierden. Het werk, tot aan de eerſte zoldering zijnde opgetrokken, wierdt met een houten kap geſlooten, doch, naderhand, tot aan den eerſten Omgang, met ſteenwerk opgetrokken. Naderhand ſtelde men daar boven een houten ſpits van veertig voeten, die, vooreerst, zevenëndertig, en vervolgens nog eens vijfenveertig voeten wierdt verhoogd. De hooge houten ſpits, naa verloop van eenigen tijd, te zwak en het hout vergaan bevonden zijnde, ſtelde men daar voor tweeënveertig voeten Steenwerk in de plaats. Bijſtere ontſteltenis ontſtondt 'er, in deeze Kerk, in den Jaare 1651, op eenen Zondag, onder de openbaare Godsdienstoeffeninge. Eene hevige ſtorm, waaiende uit het Zuid-Westen, deedt den Toren, van driehonderd zesentwintig Trappen hoog, wel drie en een halven voet Noordoostwaarts overzetten. Het kraaken van het gebouw, nevens het vallen van kalk en ſteenen van het Kerkgewelf, vervulde elk met ſchrik en ontroering. Vergeefs zogt de Kerkleeraar SOETIUS de gemeente

meente tot ſtaan te brengen, door zijn roepen: *Ik bid je, wijk toch niet: gij zult niet ſterven voor uwen tijd.* De een ſtoof over den anderen, om een goed heenkoomen te zoeken. Eindelijk kwam de menigte tot bedaaren, toen zij geene verdere gevolgen zag. Wel haast maakte men eenen aanvang met het ontblooten der fondamenten, het uithaalen van de oude en inſlaan van nieuwe paalen. Tot verbaazinge van veelen, welke dusdanig eene kunstverrigting nooit gezien hadden, wierdt de Toren wederom recht en in 't lood gezet. Het kunſtig Klok- en Speelwerk wierdt, zedert, te weeten in den Jaare 1662, in den Toren geplaatst. Wat de Kerk zelve aanbelangt, het is een ruim, groot en deftig gebouw. Men zag 'er, eertijds, twee Orgels; doch men heeft het kleinſte, nu ruim vijftig jaaren geleeden, weggenomen. Het geen men 'er nog tegenwoordig ziet, wordt voor een Kunstſtuk, in zijne ſoort, gehouden. Het Koor der Kerke praalt met een fraai Koperen Hek, en deuren van het zelfde metaal in de pragtige marmeren Poort. Verſcheiden Praalgraven van doorluchtige Zeehelden vindt men in deeze Kerk. De befaamde MOOI LAMBERT, van welken wij Deel XXII, bl. 15 gewaagden, en welks ſterftijd ons toen niet was gebleeken, legt in het Koor begraaven. Hij overleedt op den zeventienden Maart des Jaars 1625. Op 's Mans Graf leest men de volgende regels:

„ Hier legt in 't graft
„ Een Held manhaft,
„ MOOI LAMBERT, Hendrikszoon,
„ Die in zijn tijd,
„ Tot Spanjaards ſpijt,
„ Haar trots heeft 't hoofd geboon.
„ Zijn deftigheid
„ Was ook verbreid
„ Onder de Turkſe natie,
„ Die hij dikmaal,
„ Door zijn metaal,
„ Verwon in korte ſpatie.
„ Naervriend van Mars,
„ En Neptuin bars,

 „ Een

„ Een kaetfer van den Donder,
„ Kanarij tuigt,
„ Sint Thomas buigt,
„ Gij bralt, Duinkerkers wonder,
„ Peilder der Zon,
„ Die niemand won;
„ Maar altoos heeft verwonnen,
„ Door schoot, nog ftoot,
„ Maar d'alder doot,
„ Heeft hem op 't laatst verflonnen.
„ 't Gebiedt ter zee,
„ Was hij na mee,
„ Vijs-Admiraal kloekhertig,
„ Heeft trouw het Land
„ Gedient konftant
„ De jaaren zes en dertig;
„ Dog doen hij heeft
„ Alhier geleeft
„ 't Zeventig en vijf jaaren,
„ Naar goede faam
„ Is uit 't lichaam
„ De Ziel bij God gevaaren,
„ Maart zeventien,
„ In 't jaar zestien,
„ Hondert en twintig vijf,
„ Gerust eerbaar
„ Ende daar naar
„ In 't graf gelegt het lijf.

Aan den Noordkant der Kerke, insgelijks in het Koor, ontmoet men de pragtige Grafftede van EGBERT MEEUSZOON KORTENAAR, Lieutenant-Admiraal van *Holland* en *Westfriesland*, in eenen Zeeflag tegen de Engelfchen gefneuveld, op den veertienden Junij des Jaars 1665. Het Praalgraf vertoont den Zeeheld, in eene leggende geftalte, geharnast, rustende, met het hoofd, op een ftuk Gefchut, en houdende den Bevelhebbersftaf in de hand. Aan eenen Standaart hangen 's Helds Borstharnas, Wapenfchild en gepluimd Helmet, omringd van Scheeps-

Scheepsvlaggen en Oorlogstuig. Dit alles is van fraai wit Marmer, en wordt gedekt van een Kap of Frontespice van zwart Marmer, die van vier Kolommen onderfteund wordt, en het Wapen der Veréénigde Nederlanden aan de Voorzijde draagt. Op de Grafstede, die binnen een ijzeren Hek beslooten is, leest men de volgende vier fraaie dichtregels.

„ De Heldt der Maas, verminkt aan oog en regterhandt,
„ En echter 't Oog van 't Roer, de Vuist van 't Vaderlandt,
„ De grote KORTENAAR, de Schrik van 's Vijands vloten,
„ D'Ontsluiter van de Sond, leid in dit graf besloten.

Agter de Grafstede van den Heere KORTENAAR, ontmoet men, in eene oude Kapel, den Grafkelder of Begraafplaats van het aloud Geslagt der Heeren VAN KRALINGEN. Naa het uitsterven diens Geslagts, heeft de Heer WILLEM BASTIAANSZ. SCHEPERS, *Ridder van de Orde van Danebrogge*, de Kapelle gekogt, van de Stad *Rotterdam*, als Ambagtsheere van *Kralingen*, voor de somme van vijfentwintighonderd Guldens. In den Jaare 1704 wierdt de Heer SCHEPERS aldaar begraaven. 's Mans naageslagt is verpligt, voor het onderhoud van het ijzeren Hek, als mede van het Dak en Glas te zorgen. —— Eene andere Begraafplaats, in deeze Kerk, is die van den Heere WITTE KORNELISZOON DE WITTE, Vice-Admiraal van *Holland*, wiens bedrijven wij, op een afzonderlijk Artikel, zullen verhaalen. Zij bestaat uit eene Tombe van wit Marmer, waar in, konstiglijk, staat afgebeeld het Zeegevegt, voorgevallen in de Sond, op den achtentwintigsten November des Jaars 1658, waarin de Zeeheld het leeven liet. 's Mans daaden worden vermeld in een Latijnsch Opschrift, op zwarten Toetssteen. Nevens andere bijsieraaden, ziet men 'er het Wapen van de Admiraliteit, dat der Stad *Rotterdam*, als mede van *Holland*. —— Agter de laatstgemelde Graftombe ontmoet men, in eene bijzondere Kapel, de Begraafplaats van 's Lands Vice-Admiraal JOHAN DE LIEFDE, rustende onder een verhevenen Zarksteen, in den rand van welken men het volgende Opschrift leest: D'Ed. Heer JOHAN DE LIEFDE, *Ridder*, *Vice-Admiraal van Holland en West-Vriesland*, *storf door een*

Ka-

Kanonskogel in 't eerste gevecht tegen de Vloten der twee Koningen (van Frankrijk en Engeland), *in 't afslaan van deze Kusten, den eersten Augustus des Jaars* 1673. De vermaarde Dichter J. ANTONIDES VAN DER GOES vereerde 's Helds naagedagtenis met het volgende Lofschrift, 't welk onder deszelfs Wapen, op den Steen, staat uit gehouwen.

„ DE LIEFDE, d'eer der Maas, rust onder dezen steen,
„ Die in acht Krijgen, en vervaarlijke Oorlogstochten,
„ Den Teems, de Seine, en Sond, en Iber heeft bevochten,
„ En winnaar aan den Taag, vertoonde zijn' tropheen.
„ De Faam, ter grafzerk van den Zeeheld uitgeborsten,
„ Strekt hem een tombe lang verschuldigt aan zijn zwaard.
„ Vervuld al 't aardrijk met zijn glorie, en vervaard
„ Nog met de schrik zijns naams de vijandlijke Vorsten.
„ Al wierdt de zee geverst met zijn doorluchtig bloedt,
„ En 't lichaam hier vergaat; nog leeft hij door zijn' moedt.

Bij de optelling der Praalgraven van de St. Laurens-Kerk mogen wij niet verzwijgen dat van den Heere JOHAN VAN BRAKEL, gesneuveld, in een Zeegevegt tegen de Franschen, op den tienden Julij des Jaars 1690. Op de Grafzerk leest men dit Opschrift.

HIER RUST DE HEER
JOHAN VAN BRAKEL,
SCHOUT BY NACHT
VAN HOLLANDT EN WESTVRIESLANDT,
GESCHOTEN IN DE BETALJE TEGEN DE FRAN-
SCHE KONINGSVLOOT.
DEN 10 JULIUS 1690.

's Mans beeltenis, zijnde een Borststuk van wit Marmer, praalt, in den omtrek, met een Lauwerkrans, met het Koningswapen van WILLEM DEN III, en een Latijnsch Opschrift daar onder, nevens de volgende dichtregelen.

„ Door

„ Door Ketens, donder, loot, en staal en blixemstralen
„ Te vliegen, en een roof op 's Vijands grond te halen,
„ Was BRAKELS werk, die zijn triomf rukte uit den brandt.
„ Zijn naam en krijgsdeugt siert zijn graf en Vaderlandt.

Behalven de reeds gemelde, rusten nog in deeze Kerk, onder Praalgraven, overeenstemmende met derzelven Vaderlandsliefde en treffelijke diensten, de stoffelijke Overblijfzels van AART en JAN VAN NES, en verscheiden andere uitmuntende en verdienstelijke Zeehelden.

De tweede Kerk te *Rotterdam*, is de *Zuider-Kerk*. Zij was, eertijds, een houten Loots, en diende tot eene Vergader- en Vertoonplaats der befaamde Rederijkers. Zedert de verandering der Regeeringe, hier te Lande, en omdat de Hervormden te talrijk waren, om in ééne Kerk hunnen Godsdienst te kunnen oeffenen, wierdt de Loots tot eene Predikplaats gereed gemaakt. De *Schotten* bedienden 'er zich, eenigen tijd, van ten godsdienstigen oogmerke. Op den dertienden September des Jaars 1651, dag, welke, hier te Lande, der dankbaarheid aan Gode was gewijd, ter gelegenheid van den gelukkigen afloop der Groote Vergaderinge in *'s Graavenhage*, hielden de Nederduitsche Hervormden, voor de eerste maal, hunne openbaare zamenkomst in deeze Kerk. Van wegen het aangroeiend getal van inwooneren, wierdt het gebouw, in den Jaare 1676, merkelijk verbeterd en vergroot, en, eene reeks van jaaren laater, met een Torentje versierd.

Prinsen-Kerk is de naam van de derde Kerk der Nederduitsche Gereformeerden te *Rotterdam*. Zij staat aan de Botersloot, en ontleent, naar men wil, dien naam van een oud Gebouw, 't welk, eertijds, daar naast plagt te staan, *het Prinsenhof* geheeten, en, in nog vroeger dagen, het St. Agnietenklooster was. De tegenwoordige Kerk verstrekte voor hetzelve tot eene Kapel. In den aanvang der voorgaande Eeuwe wierdt dezelve veranderd in eene Godsdienstige Vergaderplaats voor de Hervormden. De twee Panden, welke men ten Noorden en ten Zuiden ziet, wierden, op onderscheiden tijden, om het toeneemend getal der Ingezeetenen, daar nevens gevoegd: te weeten, in de Jaaren 1639 en 1659. Het

hou-

houden van zamenkomsten, van wegen de bouwvalligheid des gestigts, voor onveilig gehouden wordende, heeft men, nu ruim vijftig jaaren geleeden, het Middenpand der Kerke geheel vernieuwd, en tevens dezelve, van binnen, merkelijk verfraaid.

De toeneemende bloei des Koophandels lokte, allengskens, een grooter aantal Ingezeetenen na *Rotterdam*, en onder deeze veele Hervormden. Om hun gelegenheid te geeven tot het waarneemen van den Openbaaren Eerdienst, hadt men meerder ruimte noodig. Hierom besloot men, in den Jaare 1680, tot het bouwen van eene vierde Kerk, welke, als de laatst gestigte, den naam bekwam van de *Nieuwe Kerk*. Op den achttienden November des gemelden jaars wierdt daar aan de eerste steen geleid. De plegtige inzegening geschiedde op den eersten dag des Jaars 1682. Het is een ruim en luchtig gebouw, hebbende vier Deuren of Poorten, en een fraai Orgel. Vier Kelders, tot begraafplaatzen voor de Lijken, heeft men 'er van binnen.

De vier opgenoemde Kerken worden bediend door elf Predikanten, behoorende onder de Klassis van *Schieland*. Men heeft 'er dertien Ouderlingen en twintig Diakenen. Gezamentlijk maaken deeze den Grooten Kerkeraad uit.

Behalven de *Nederduitsche*, heeft men ook, te *Rotterdam*, een goed getal *Walsche* of *Fransche* Gereformeerden. Nogthans hebben zij niet meer dan ééne Kerk. Weleer zou deeze, meent men, de Kapél van een verdweenen Klooster, en, zedert, eene Vergaderplaats van zo genaamde Engelsche Koertlieden geweest zijn. Ten dienste van deeze wierdt zij, in den Jaare 1625, uitgebreid. De Koertlieden hielden 'er hunne zamenkomsten tot den Jaare 1662, wanneer zij den Fransche Hervormden ingeruimd, en tevens vergroot wierdt. Van de Fransche Vlugtelingen, die, in de Jaaren 1686 en 1687, in merkelijken getale, in de Nederlanden eene wijkplaats zogten, begaven zich veele na *Rotterdam*. Hunne Vergaderplaats moest, in gevolge daar van, vergroot worden. Dit geschiedde aan de Oostzijde. Zedert heeft zij, uit- en inwendig, de gedaante van een geregeld Kerkgebouw, pronkende met een fraaien Toren, en van binnen met fierlijk geschilderde glazen

en

en een fraai Orgel. De Walsche Gemeente wordt door vier Predikanten bediend, en heeft acht Ouderlingen, nevens even zo veele Diakenen.

Al zints langen tijd dreeven de *Engelschen* veel Koophandels op *Rotterdam*. Veelen dier Natie zetteden 'er zich neder met der woon, zo wel leden der vastgestelde *Bisschoppelijke* Kerke, als die tot de *Presbijteriaanen* behoorden. Ten behoeve van elk dier Gezinten is 'er eene Kerk gestigt. De *Episkopaale* of Bisschoppelijke Kerk, staande aan het Oosteinde van het Haringvliet, en hebbende een zeer bevallig aanzien langs het Water, is een fraai, vierkant Gebouw, ten wiens dake een sierlijk Torentje uitsteekt. Van binnen pronkt de Kerk met bekwaame Gestoelten en een keurlijk Orgel. Door éénen Leeraar wordt hier de Dienst waargenomen.

Niet verre van daar, aan de Noordzijde van het Haringvliet, staat de *Presbijteriaansche* Kerk, op den grond, meent men, van eenige Pakhuizen. Het is een ruim en luchtig Gebouw, hebbende Toren en Uurwerk. Twee Predikanten neemen hier den Dienst waar. Men heeft 'er, daarenboven, vier Ouderlingen en even zo veele Diakenen.

Fraaier dan de nu gemelden, is de *Schotsche Kerk*. Voormaals oeffenden de Christenen van dien Aanhang hunnen Godsdienst in de *Sebastiaans-Kapel*, staande in de Lomberdstraat. In het laatst der voorgaande Eeuwe bouwden zij eene Kerk, op eenen grond bij de Schiëdamsche-Poort. Het is een sierlijk Gebouw, pronkende, van vooren, met eenen Gevel van witten Hardsteen. Uit het dak rijst een spits Torentje. Van binnen rust het Gebouw op vier Kolommen. De Predikstoel wordt voor een fraai stuk werk gehouden. Twee Predikanten verrigten hier het werk der bedieninge.

De Kerk, in welke de *Lutherschen* thans hunnen Godsdienst oeffenen, is een Gebouw, nog geene zestig jaaren oud. Hunne eerste Kerk, welke aan Stads Vesten plagt te staan, wierdt in den Jaare 1651 gestigt, en pronkte met fraai beschilderde Glazen. Eén van dezelve, een geschenk van den Zweedschen Koning, muntte boven andere uit. Doch deeze Kerk is thans, in haar voorgaande gedaante, niet meer in weezen. De *Rotterdamsche Lutherschen* maakten, in de maand October des

Jaars

Jaars 1733, eenen aanvang met eenen nieuwen Kerkbouw, op de Blaak. Ruim drie jaaren laater begon men de Kerk ten bestemden oogmerke te gebruiken. Het werk der bedieninge wordt hier door twee Predikanten waargenomen.

De gunstige behandeling, welke de *Remonstranten*, in den aanvang der Nederlandsche Kerktwisten, bij de Regeering te *Rotterdam*, meer dan elders, ontmoetten, was oorzaak, dat die Gezinte, ten allen tijde, gelijk nog heden, aldaar zeer talrijk was. Van hier dat zij *twee* Kerken hebben; beiden kort aan elkander, digt bij de Beurs. De eene Kerk, *de Groote* genaamd, was eertijds eene Brouwerij, *de Bel* genaamd. Zij kan veele menschen bergen, als zijnde ruim, en hebbende twee Gallerijen. Weinig sieraads bespeurt men in dit Gebouw, behalven een Orgel. Van weinig aanziens is de *Kleine Kerk*; zij heeft slegts ééne Gallerij. De *Remonstranten* worden door vier Leeraars bediend.

Voorheen plagten de *Doopsgezinden*, te *Rotterdam*, drie Vergaderplaatzen te hebben, allen zeer net en zindelijk; twee van dezelve behoorden aan de Vereenigde Vlaamschen en Waterlanders, de derde aan de zo genaamde *Dantzigers*. In de jongstverloopene jaaren is de Gemeente der laatstgenoemden uitgestorven. De eersten maaken slegts ééne Gemeente uit. Door eene aanzienlijke erfmaaking van den Heere BISSCHOP, Lid der Gemeente, daar toe in staat gesteld, hebben, voor eenige weinige jaaren, de Opzieners dier Gemeente, in de Leeuwestraat, eene geheel nieuwe Kerk doen timmeren. In fraaiheid en inrigting van Orgel, Gestoelten, Predikstoel, en verdere opzigten, munt dit Gebouw uit boven alle andere, van die Gezinte, in de Veréénigde Gewesten.

Vrij talrijk was, in vroegere dagen, te *Rotterdam*, het Genootschap der *Rhijnsburgers* of *Kollegianten*. Even gelijk elders, plagten ze ook hier hunne zamenkomsten te houden in eene der Doopsgezinde Kerken, of ook wel in de Kerkenkamer der Remonstrantsche Kerke. In laatere tijden beraamden ze andere schikkingen. Een Huis, 't welk met een gang op de Hoogstraat uitkoomt, wierdt tot eene plaatze van Openbaare Godsdienstoeffeninge gereed gemaakt. De inrigting houdt tot heden toe stand; doch het getal der Voorstanders

van

van dien Aanhang nadert, met rasfe fchreden, de verdwijninge. De *Kwakers*, die insgelijks, in onze Stad, eene Vergaderplaats plagten te hebben, hebben reeds dit lot ondergaan.

Vier Kerken hebben de *Roomschgezinden*, te *Rotterdam*. Twee van dezelve behooren aan de *Janfenisten*. Van de twee andere wordt de eene door *Minderbroeders* of *Francis-kaanen*, de andere door Dominikaaner Priesters bediend. De Roomfche Kerk, ftaande in de Leeuweftraat, recht tegenover d'e der Doopsgezinden, is een nieuw en bij uitfteekendheid fraai gebouw. De Predikftoel moet, in zijne foort, voor een Konstftuk gehouden worden.

De laatfte Kerk, welke wij nog moeten melden, is de *Sijnagoge* van *Hoogduitfche Jooden*; zij ftaat onder de zo genoemde *Boompjes*, en is een zeer fraai Gebouw, zo wel uitwendig als van binnen.

Op de *Kerken* laaten wij, in eene natuurlijke Orde, volgen, eene optelling en korte befchrijving van andere *Godsdienftige Gebouwen*. Op deeze lijst koomt, in de eerfte plaats, in aanmerking het *Diakoniehuis*. Het ftaat op den Schiedamfchen Dijk, en wierdt in den Jaare 1681 geftigt, om te dienen ter huisvestinge, zo van oude lieden, Mannen en Vrouwen, als van Kinderen, de eerften leden der Hervormde Gemeente, en der laatften van welke de Ouders insgelijks belijdenis van den Hervormden Godsdienst gedaan hebben. Het is een groot, ruim, vierkant Gebouw, bevattende een groot aantal welgeregelde Vertrekken, zo ter bewooninge als tot andere noodwendige gebruiken dienende. Zes Regenten hebben daar over het opzigt. In eenen fteen, in den Gevel van het Huis, leest men het volgende

GEDENKSCHRIFT.

„ Godvruchtigheit en zedetugt
„ Haat zorgeloosheit zonder zugt,
„ En wil, met hier de zorg t'aanvaten,
„ Verlate onnoſ'le niet verlaten,
„ En onderfteunt den ouden ftok,
„ Welk d'ouden dag dien fteun onttrok.

Nog aanzienlijker Gestigt, dan het voorgaande, is het *Weeshuis.* Oorspronklijk diende het Gebouw tot een Nonnen-Klooster, onder den naam van *St. Annen-Zusterhuis.* Zedert verstrekte het tot een Pesthuis, en wierdt naderhand tot een Weeshuis bekwaam gemaakt. Op een houten Tafereel, met vergulden letters beschreeven, worden de lotgevallen van het Huis, in het volgende Kreupelrijm, vermeld.

MEMORIE.

1598.

„ Dees plaats eertijds bewoont bij geestelijke van faam,
„ En was eensaem sint Annen susters gedediceert.
„ Seven en vijftig en vijftien hondert soo ik raem;
„ 't Worde geheten het Pesthuis bij zijnen naem,
„ Als zijnde bequaem voor die ziekte geordineert,
„ 't Is den tiensten Julij door den brand gedestrueert;
„ Van 't jaar drie en festig noteert, en binnen twee jaer
„ Al weer tot een Pesthuis ter noot gerepareert.
„ Nu anno vijftien hondert 't negentig acht seer klaer
„ Raemdent mijn eersame Heeren de Vroetschap Achtbaer,
„ Om de Weeskens te worden gegeven
„ Tot een huis, die hondert ses hier quamen voorwaer
„ Te woonen den eersten April, vint men geschreven;
„ En doen regeerden als Weeshuismeester in 't leven,
„ Rustig en even, Cornelis Janszoon puijk was een;
„ Den tweeden Ysbrant Brouwer daer beneven,
„ Als nog Willem Letterhuis, Gijsbert Gerritsoon serteen,
„ Maar Godt geeft haer allegaer hier naer een plaats van vreen.
„ Godt is altijt.

Het Huis, staande in de Goudsche Wagestraat, is een zeer ruim gebouw, vooral zints men het, om het toeneemend getal van kinderen, in de Jaaren 1663, 1669 en 1689, met drie Panden heeft vergroot. Hoewel de gedaante van een enkel Gebouw hebbende, is het, van binnen, door middel van een hoogen Muur, in tweeën verdeeld: een Jongens- en een Meis-

Meisjeshuis. Midden in het Gestigt heeft men een ruim open Plein. Het Weeshuis staat onder het Hoofdbestuur van negen Regenten, en even zo veele Regentessen.

Het *Oude-Mannen-* en het *Oude-Vrouwenhuis*, in de Hoogstraat, hoewel aan elkander belendende, zijn, nogthans, twee onderscheidene gebouwen. Te gader staan zij op den grond, en hebben nog eenige Overblijfzels behouden van het geweezen Klooster der *Dominikaanen* of Predikheeren. Het *Oude-Mannenhuis* is het oudste, en wierdt, kort naa de verandering der Regeeringe hier te Lande, tot zijn tegenwoordig gebruik bekwaam gemaakt. Men heeft 'er verscheiden zeer bekwaame wooningen, als mede eene ruime legplaats voor Turf, welke hier, jaarlijks, aan de huiszittende armen, ten beloope van eenige duizenden Tonnen, wordt uitgedeeld. Vier Regenten oeffenen hier het hoofdbewind. —— Wat laater dan het voorgaande, te weeten in den Jaare 1612, wierdt het *Oude-Vrouwenhuis* in zijne tegenwoordige gedaante gebragt. De levering der Bouwstoffen wierdt voor tienduizend Guldens aangenomen. Het heeft zijne eigen Regenten, vier in getal.

Een gedeelte des gronds van het straks gemelde Klooster beslaat, nog bovendien, het *Gasthuis*. Het is ouder dan de twee voorgaande Gebouwen, als zijnde gestigt in den Jaare 1576. Men bouwde daar op eenen Toren, in den Jaare 1624. Recht agter het tegenwoordige Stadshuis plagt insgelijks een Gasthuis te staan. Doch hier van zijn geene overblijfzels meer voorhanden.

Buiten de Delftsche Poort heeft men een fraai *Proveniershuis*, ook wel het *Leproozenhuis* genaamd, omdat het, van ouds, diende ter huisvestinge van ongelukkigen, met Leprosy of Melaatsheid bezogt. Tot het eerstgemelde oogmerk wierdt het bekwaam gemaakt in den Jaare 1670. Zedert wierdt het Gebouw merkelijk verfraaid en verbeterd, en dient thans tot een aangenaam verblijf, vooral naa dat men de ruime Binnenplaats met fraai geboomte zeer sierlijk heeft beplant. De Voorgevel pronkt met verscheiden Wapens.

Twee *Dol-* en *Pesthuizen* heeft men te *Rotterdam*, het een binnen, het ander buiten de Stad. Het eerste staat op de Hoogstraat, naast het Gasthuis, en wierdt, in den Jaare 1599,

gebouwd. Van eene buitengemeene sterfte onder de menschen, welke, in de Jaaren 1624 en 1625, te *Rotterdam*, heerschte, heeft men de naagedagtenis bewaard in een Opschrift in den Agtergevel, vermeldende, hoe van den zesden April van het eerstgenoemde tot op den zelfden dag van het laatstgemelde jaar, in het Huis gebragt wierden zeshonderd drieënzestig kranken; van welke één meer dan de helft diens getals overleedt, en de anderen hersteld wierden. Behalven het gemelde gebruik, dient ook dit Gestigt tot een Verbeterhuis van menschen van een slegt gedrag. — Het ander *Pesthuis*, een gestigt der tegenwoordige Eeuwe, staat op een Eiland in de Maas, *Fijenoord*, of gemeenlijk *de Noord* genaamd, aan de overzijde der riviere.

Tot in den Jaare 1784, vondt men, te *Rotterdam*, geen dier Gebouwen, elders onder den naam van *Hofjes* bekend. De Heer DE KOKER, Man van groot vermogen in den Burgerstand, en behoord hebbende tot de Gezinte der Christenen, welke men *Kollegianten* of *Rhijnsburgers* noemt, deedt, in het gemelde jaar, den grond leggen van dusdanig een Gestigt, zedert, naar des Stigters naam, het *Kokers-Hofje* genaamd. Het staat aan den Buitensingel, tusschen het Hofpoortje en de Goudsche-Poort. Het Gebouw is zeer ruim, en is met vrij aanzienlijke voordeelen begiftigd voor een aanzienlijk getal persoonen, die 'er huisvesting kunnen vinden.

Naa dus de Kerken en Godsdienstige Gestigten beschouwd te hebben, gaan wij over tot de *Waereldlijke Gebouwen*.

Op deeze lijst geeven wij den voorrang aan het *Stadshuis*. Indien het Verhaal van den Heere VAN DER SCHELLING gegrond zij, zou men, vóór het tegenwoordige, reeds een ander Stadhuis gehad hebben. In een Gebouw, staande op het *West-Nieuwland*, zou men, al lang naa dat het in handen van bijzondere eigenaaren gekoomen was, Deuren hebben gevonden, met de Opschriften SCHEPENS-KAMER, en andere van dien aart, het voorgaande Stedelijk gebruik aankondigende. Eenige kragt zou dit verhaal ontvangen, indien door *het Stedehuis, staende op 't West-Nieuwland*, een eigenlijk dus genaamd Stadshuis moet verstaan worden. Hoe 't zij, het tegenwoordige Stadshuis staat op de Hoogstraat. De tijd der

stig-

fligtinge daar van is onbekend. Voorzeker is 't een oud gebouw. Dit blijkt uit het uitwendig aanzien, als mede uit eene aloude aantekeninge, volgens welke het, in den Jaare 1606, van vooren en van agteren vernieuwd, en, in 't volgende jaar, de Toren, die eertijds bloot ftondt, van onderen met een dikken muur geftevigd is. Men koomt, van de Straat, op het Stadshuis, met twintig Trappen, met vier Leeuwen verfierd. De Vertrekken, meest allen met Tapijtwerken en andere behangzels voorzien, zijn menigvuldig in getal. Het pronkt, voorts, met eenen fpitzen Toren, van boven met lood gedekt. De Kamer van Burgemeesteren pronkt met het Afbeeldzel van den vermaarden Rotterdamfchen inboorling DESIDERIUS ERASMUS. Het wierdt, in den Jaare 1526, door ALBERT DURER, naar 't leeven gefchilderd, en door den Kunstminnenden Heer GERARD VAN PAPENBROECK, Oud-Prefident-Schepen van *Amfterdam*, aan Burgemeesteren van *Rotterdam*, in den Jaare 1740, vereerd.

Een der fraaifte gebouwen, in zijne foort, is de *Beurs*. De eerfte *Rotterdamfche* Beurs ftondt op een gedeelte van den grond van het tegenwoordige Admiraliteitshof, en was gebouwd in den Jaare 1595. Naderhand wierdt dezelve na de Blaak verplaatst. De Vergaderplaats der Kooplieden, in den Jaare 1720, te klein bevonden wordende, befloot men tot het opbouwen van eene grooter Beurs, en tevens met het vermogen der Stad beter overeenftemmende. Van buiten, aan den Voorkant, heeft het Gebouw een zeer deftig aanzien. De Voorgevel pronkt, in 't midden, met een vierkant Koepeldak, uit hetwelk een Torentje, in de gedaante van een Lantaarn, uitfteekt. Ter wederzijden van dit Middenftuk heeft men twee deftige Ingangen, en op elken hoek wederom een afzonderlijken Gevel, een weinig laager dan het Middenvak, doch insgelijks met een vierkant Koepeldak, hoewel zonder Torentjes, gedekt. Aan twee kanten, te weeten aan de Oost- en Westzijde, gelijk ook van binnen, aan alle kanten, is het Gebouw van Benthemer of Hardfteen opgetrokken. De ruime vierkante Binnenplaats, op welke de Kooplieden bij een koomen, wordt omringd van breede Gaanderijen, die op witte Hardfteenen Pilaaren rusten. Boven de Gaanderijen heeft men ver-

verscheiden zindelijke Vertrekken, tot onderscheidene oogmerken bestemd. — Behalven de nu gemelde, heeft men 'er ook eene *Koornbeurs*, een geheel overdekt gebouw,

Het *Admiraliteitshof* staat aan het Westeinde van het Haringvliet. In vroegere dagen hadt men soortgelijk een gebouw, gestigt in den Jaare 1567, op de Nieuwe-Markt, ter plaatze, alwaar thans het Turfdraagershuis staat. Het tegenwoordige Gebouw, hebbende een zeer destig aanzien, wierdt gestigt voor weinige jaaren, en bestaat uit een goed aantal destige Vertrekken, dienende ter Vergaderplaatze der Leden van het Edele Mogende Kollegie ter Admiraliteit, en tot andere gebruiken. In andere oorden der Stad heeft het Kollegie twee zeer aanzienlijke *Magazijnen*. Het eene, gebouwd in den Jaare 1660, staat aan de Nieuwe Haven; het ander, twee jaaren laater gestigt, staat bij de Oostpoort, De *Admiraliteits-Scheepstimmerwerf* legt in 't Oostlijk gedeelte der Stad, aan de Maaze,

Een zeer pragtig Gebouw, is het *Oostindischhuis*, of de Vergaderplaats van Bewindhebberen en het Magazijn der Oostindische Maatschappij. Het staat in de Boompjes, en wordt voor een der hoogste Waereldlijke Gebouwen in de Veréénigde Gewesten gehouden; wordende deszelfs hoogte, boven den grond, begroot op ruim vierenzestig voeten. De eerste steen daar van wierdt geleid op den zevenden September des Jaars 1695, Men arbeidde 'er ruim vier jaaren aan, eer het geheel voltooid was. De Ingang pronkt met eene destige Hardsteenen Poort, gedekt van een staatelijk Balkon, 't welk van vier Pilasters wordt geschraagd. Diergelijk eene Poort heeft het Gebouw aan de agterzijde, op de Scheepmaakershaven, alwaar men de Magazijnen en Pakhuizen vindt. Midden in 't gebouw legt een open Plein, 't welk van verscheiden Vertrekken, tot onderscheidene oogmerken bestemd, omringd wordt. De *Scheepstimmerwerf* der Maatschappije heeft men buiten de Oostpoort.

Van veel minder aanziens, dan het voorgaande, is het *Westindischhuis*. Het staat op het Haringvliet, en is een zeer oud gebouw,

Het

Het gebouw, welk thans voor eene *Lombaard* of *Bank van Leeninge* dient, was, eertijds, een gedeelte van het *Bagijnenhof*. Het wierdt daar toe bekwaam gemaakt, kort naa de verandering der Regeeringe hier te Landen.

Even als in de meeste Hollandsche Steden, heeft men ook te *Rotterdam* eene *Doele*, die van *St. Joris* genaamd. Zij dient, zints veele jaaren, niet meer tot het oorspronklijk oogmerk, maar enkel tot een voornaamen Herberg. In eenige kunstige Schilderijen wordt, egter, nog de gedagtenis der eerste inrigtinge bewaard. De *St. Joris-Doele*, staande niet verre van de Delftsche-Poort, wierdt gebouwd in den Jaare 1622, doch, in het laatst der voorgaande Eeuwe, merkelijk vergroot, en eene deftige Zaal daar aan getimmerd. In de Glasraamen van de groote Zaal ziet men de Wapens van verscheiden voornaame Geslagten. De Schoorsteenmantel dier Zaale wordt voor een meesterstuk van Beeldhouwkunde gehouden. Dezelve vertoont, onder andere, de beeltenisfen van drie Stadhouders, té weeten van Prinse WILLEM DEN I, en deszelfs beide Zoonen, Prinse MAURITS en Prinse FREDRIK HENRIK. Het beeld van ST. JORIS, den Draak doorsteekende, 't welk thans in het Voorhuis staat, stondt eertijds in een Portaal, 't welk men voor de Groote Zaal plagt te hebben, doch voor ongeveer vijftig jaaren is weggenomen.

Het *Tugt-* of *Werkhuis* verdient insgelijks genoemd te worden, onder de in 't oogloopende Waereldlijke Gebouwen. Het staat aan het Westeinde van de Hoogstraat, digt bij de Fransche Kerk. In 't eerst diende het tot een ander oogmerk, doch wierdt, in den Jaare 1664, in de tegenwoordige gedaante gebragt. Het is een deftig Gebouw, vooral zints men, nu ongeveer vijftig jaaren geleeden, den Voorgevel geheel vernieuwd heeft.

Het *Latijnsche School* is een groot en ruim Gebouw, als zijnde het zelfde, 't geen eertijds tot een Klooster voor de *Franciskaaner-Monniken* of *Minderbroeders* diende; waar van nog de gedagtenis wordt bewaard in den naam van de *Broedersteeg*, alwaar het School staat. Hetzelve is verdeeld in vijf Klasfen, in welke onderwijs wordt gegeeven door een Rektor, Konrektor en drie Preceptooren.

Nog verscheiden andere *Openbaare Gebouwen* ontmoet men te *Rotterdam*, doch, vermids dezelve, veelal, weinig aanziens hebben, zullen wij 'er niet afzonderlijk van spreeken, maar alleenlijk nog verslag doen van een zeer treffelijk en aanzienlijk Gebouw, een doorluchtig sieraad der Stad, het *Gemeene Landshuis van Schieland* genaamd. Naast het Amsterdamsche Stadshuis beschouwen veelen dit als het pragtigste Gebouw in de Veréénigde Gewesten. Voor deezen vergaderde den Heeren van *Schieland* in een Huis op de Hoogstraat, niet verre van de zo genaamde Luizemarkt. Het tegenwoordige Gebouw staat op den Schiedamschen Dijk, op de hoogte van de Delfshavensche of Binnenwegsche Poort. Op den laatsten dag van October des Jaars 1662 wierdt daar van de eerste steen geleid. Zo veel spoeds maakte men 'er mede, dat het, reeds in het volgende jaar, voltooid was. Men koomt tot het Huis over een ruim Voorplein, 't welk, rondsom, met een ijzeren Hek, van den gemeenen weg is afgeschooten. Diergelijk een Plein of Plaats legt ook agter het Huis, van een hoogen steenen Muur omvangen, en met hoog opgaande Lindeboomen sierlijk beplant. Wat het Huis zelve betreft; de Voorgevel, van witten Hardsteen geheel opgetrokken, praalt met een deftig Balkon, waar in men het Wapen van *Schieland* ziet, en rustende op vier Kolommen, en, aan den kant van den muur, op vier platte Pilasters. Het gemelde Wapen wordt vastgehouden in den klaauw van eenen Arend, welke, in zijnen bek, vast heeft de bovenste paerl der Keizerlijke Kroone, die het Wapen van Schieland dekt. Niet minder dan tweeëndertig Pilasters of Kolommen, allen van de Ionische of Korinthische Orde, telt men in den Voorgevel, en, langs alle de vier Muuren, zo in den Voor- en Agtergevel, als in de Zijmuuren, meer dan tweehonderdvijftig Vensters. De Voorgevel is vooruit gebouwd, zijnde gedekt met een Frontespice, waar van de Fries versierd is met kunstig Lofwerk, 't welk door vier Kupidoos wordt vastgehouden. Onder het Balkon ziet men ijzeren Traliewerk, zeer kunstig gesmeed, en met kindertjes, allerlei bloemen, vrugten, gedraaide Pilaaren en andere sieraaden fraai doorwerkt. Langs een deftigen Opgang koomt men in het Voorhuis, welks Zoldering met ge-

gesneeden Lofwerk pronkt, en door fraaie Kolommen en Pilasters onderſteund wordt. In dit Voorhuis ziet men verſcheiden Deuren, den toegang geevende tot eene reeks fraaie Vertrekken, praalende met ſierlijke behangzels, kunſtige ſchilderijen, groote ſpiegels en andere deftige ſieraaden. De Kamer, in welke de Vierſchaar van Schieland wordt geſpannen, munt boven andere uit. De Schoorſteen, van rood Marmer met witte aders doortrokken, trekt het opmerkend oog. Zo doet ook een overkunſtig gewerkt Uurwerk. Van Dijkgraave en Hoogheemraaden van Schieland zullen wij elders gewag maaken. Hier merken wij alleen aan, dat de Vonnisſen, hier geveld, geen hooger beroep toelaaten.

Verſcheiden Markten heeft men te *Rotterdam*; onder deeze munten uit de *Nieuwe Markt* en de *Groote Markt*. Op de laatſte ſtaat het beeld van DESIDERIUS ERASMUS; waarom zij ook, zomtijds, de *Erasmus-Markt* genoemd wordt. De onlusten, over de oprichting van het Beeld, te *Rotterdam* ontſtaan, zijn boven, op 's Mans Artikel, verhaald. De Dichter JOOST VAN VONDEL ſchreef, bij deeze gelegenheid, het volgende Klinkdicht.

„ Wat Wijsheid Latium en Grieken hield beſlooten
„ Begreep gansch Christenrijk, ſoo ras Erasmus quam,
„ En ſchonk met ſijnen naem, aen 't nedrigh Rotterdam
„ Een naem, naerdien hij was uit haeren ſchoot geſprooten.

„ De Stadt, verheught om d'eer van ſulk een ſoon genooten,
„ Noch rottende gebeent noch ſtuwende-asſche nam;
„ Maer rechte een ſteenen beeldt. De nijdt ſpoog vier en vlam,
„ Om haeren ſuigeling van 't hoog altaar te ſtooten.

„ Dan och, die Groote keert ſich niet aen nijdt noch ſpijt,
„ Geen graf beſtulpt ſijn faem. Hij heldert met den tijdt.
„ Sijn krans groent onverwelkt, en bloeit, voor afgunst veilig.

„ Die onlangs was van ſteen, nu glinſtert van metael:
„ En ſoo de Nijdt ſich ſteurt aen dees' verdiende prael,
„ Wij gieten licht van goudt dien Rotterdamſchen Heiligh.

Bij 't geen, op het genoemde Artikel, is verhaald, voegen wij nog het Opschrift, aan het agterste Voetstuk, vermeldende de lotgevallen van het Praalbeeld. Men leest aldaar het volgende.

„ DESIDERIUS ERASMUS geboren te Rotterdam den 28
„ Octóber 1467; gestorven te Basel den 12 Julij 1536;
„ met een houten pronkbeeldt vereert 1549; in een
„ blaauw arduinsteen verwisselt 1557; 't zelve van de
„ Spanjaards ter neder geworpen 1572; sedert weder-
„ om in standt gebragt; eindelijk van koper afgegoten
„ en opgerecht 1622; om het bouwvallig brug-gewelf
„ en breuk der voetstuk afgenomen 1674; is aldus her-
„ stelt 1677, als Burgemeesters waren Balthazar Ver-
„ beek, Dominikus Roosmalen, Jakob de Braauw,
„ Pieter de Meij. Fabrijkmeesters Leonard van Nars-
„ sen, Bartholomeus van den Velde.

Te schoon zijn de regels, welke men, aan eene andere zijde van het Voetstuk, leest, dan dat wij ons kunnen wederhouden om dezelve hier te plaatzen. Dus luiden ze:

„ Hier rees die grote Zon, en ging te Basel onder.
„ De Rijkstadt eer en vier dien Heilig in zijn graf;
„ Die 't twede leven geeft, die 't eerste leven gaf.
„ Maar 't licht der talen, 't zout der zeden, 't heerlijk Wonder,
„ Waar met de Liefd, en Vreed, en Godgeleerdheit plaalt,
„ Werdt met geen graf geëert, noch met geen beeldt betaalt.
„ Dies moet hier 't luchtgewelf ERASMUS overdekken,
„ Nadien geen minder plaats zijn Tempel kan verstrekken.

Wij gaan over tot een kort berigt wegens de REGEERING van *Rotterdam*. Dezelve bestaat uit een Kollegie, *mijne Heeren van de Wet* genaamd, zamengesteld uit Baljuw of Hoofdschout, vier Burgemeesteren en zeven Schepenen. Daarenboven heeft men 'er nog een Kollegie van vierëntwintig Vroedschappen. Als eene merkwaardige bijzonderheid vindt men aangetekend, dat de Regenten, in den Jaare 1439 of 1440, gelast wierden, onder eede te verklaaren, onder andere,

re, dat zij, ter verkrijginge van hun ampt, *hadden gebeeden, zich doen bidden.* De geschillen, en den uitslag van dezelve, over de vermeerdering van het getal der Vroedschappen, van vierentwintig tot veertig, in de Jaaren 1786 en 1787, voorgevallen, hebben wij, op de Historie der Stad, verhaald. Eene openvallende Vroedschapsplaats moet binnen den tijd van zes weeken vervuld worden. Die tot Lid in de Vroedschap wordt verkoozen, moet, ten minste, zevenëntwintig jaaren oud zijn. De Baljuw of Hoofdschout, die twee Substituit of Onder-Schouten onder zich heeft, ontvangt zijne aanstelling voor den tijd van drie jaaren. De Burgemeesters en Schepenen blijven twee jaaren in het bewind. De negenëntwintigste van April is de gewoone tijd der Veranderinge van Regeeringe. Wijders heeft men 'er twee *Thesauriers* en drie *Fabrijkmeesters*; welke laatsten eenen Bouwmeester onder zich hebben. Daarenboven zijn 'er vijf *Rekenmeesters* en vier *Weesmeesters*, zijnde gemeenlijk Leden van de Vroedschap. Die elders den naam draagen van Kommissarissen van Kleine Zaaken, worden hier *Vredemaakers* genoemd. Zij zijn vijf in getal: een Oud-Burgemeester, twee Oud-Schepenen en twee persoonen uit de Burgerije. Zij ontleenen hunnen naam van het afdoen van geringe geschillen, voornaamelijk over geldzaaken; die, evenwel, niet hooger dan tot driehonderd guldens mogen loopen.

Voorts bestaat de Rotterdamsche *Schutterij* uit twee Regimenten, ieder van zes Kompagniën, welke haaren afzonderlijken Kapitein, Luitenant en Vaandrig hebben. Geduurende de jongstvoorgaande Staatsgeschillen, heeft men veele poogingen gedaan, om de Schutterij op een anderen, en, gelijk men zich verbeeldde, eenen beter voet te brengen. Met de Omwenteling zijn de beraamde schikkingen meestal wederom ingetrokken.

Rotterdam, naast *Amsterdam*, in de Veréénigde Gewesten, de meest vermaarde Koopstad, drijft een uitgebreiden handel, op de meeste Landen des aardrijks, doch inzonderheid op *Frankrijk* en *Engeland*. Met meerder ernst dan elders, wordt hier de Vaart op *Smirna* aan de hand gehouden. Het *Rotterdamsche Bier* was, al zints vroege tijden, vermaard. Van

de

de veelvuldige verzendinge kunnen nog heden getuigenis draagen de aanzienlijke Brouwerijen; eene van dezelve, een pragtig en nieuw Gebouw, munt vooral uit onder dezelve. *Rotterdam* is, in de Nederlanden, de eenige Stad, welke nog een overblijfzel heeft behouden van het berugte *Aktiejaar* 1720. Het bestaat in eene *Maatschappij van Assurantie*, welke haare bijzondere Bestuurders en Bedienden heeft, en nog jaarlijks eene zekere Uitdeeling doet.

Naar gelange van het aangroeiend vermogen der Stad, heeft dezelve, van tijd tot tijd, eenige Heerlijkheden, in eigendom, bekoomen. Tegenwoordig bezit *Rotterdam*, als Ambagtsheer, de volgende: *Hillegondsberg en Rotteban*, een gedeelte van *Kattendrecht*, *Beukelsdijk*, *Oost- en West-Bloemersdijk*, genaamd *Kool*, *Kralingen* of *Honingen*, *Moèr-Kapelle en de Wilde-Veenen*, *Bleiswijk*, *Moorddrecht* en *Benthuizen*.

Rotterdam heeft verscheiden geleerde Mannen en treffelijke vernuften voortgebragt. De doorluchtige DESIDERIUS ERASMUS alleen kan honderden opweegen. Daarenboven zagen hier het eerste licht ADRIAAN en PIETER WALENBURG, JAKOBUS BRASSICA of KOOL, WILLEM DIEMENS, HUBERT DUIFHUIS, DAVID VAN HOOGSTRATEN, en, in laatere tijden, verscheiden der vermaardste Nederlandsche Dichters, SMITS, DE HAAS, en anderen.

Het Wapen van *Rotterdam* is een Zilveren Baar op een groen Veld, verbeeldende, naar men wil, de Rotte, gedekt van twee zwarte en twee roode leggende Leeuwen, op een Veld van Goud.

Zie G. VAN SPAAN, *Beschrijving van Rotterdam*; *Schielandsche Oudheden*; als mede, uit eenige *Medegedeelde Berigten*.

ROVENIUS, (PHILIPPUS) gebooren te *Deventer*, wierdt vervolgens Aardsbisschop van *Philippi*, en Apostolische Vikaris in de Nederlanden. Men heeft van hem verscheiden werken, onder andere een Werk, getijteld *de Republica Christiana* of

of het Christlijk Gemeenebest, gedrukt in den Jaare 1648. Ten behoeve van de zulken onzer Leezeren, die Latijn verstaan, lust het ons, uit dit Geschrift, eene plaats aan te haalen, om te dienen tot eene proeve der Geheimzinnige taale der Nonnen en andere Geestlijke Zusters van zijnen tijd, wier geveinsdheid en dweepzucht ROVENIUS naar verdienste gispt, en met sterke kleuren schildert. „ Non raro etiam superbiam aliquam conjunctam habent, ut ambulent in magnis „ et mirabilibus super se, ut vilescant illis ordinaria pietatis „ exercitia approbata ab Ecclesia, vel a Patribus commendata: nihil crepent nisi uniones cum Deo, cum unîantur proprio (si non pejori) spiritui; jactent transsubstantiationes „ mysticas, cordis concentrationes: potentiarum, imo omnis „ sui esse, annihilationem, connubium essentiæ creatæ et Divinitatis: spirituale Sacramentum inseparabilitatis, somnium „ omnium affectionum, absorptionem et liquefactionem in amplexis sponsi, triplicem animæ hierarchiam, orationem in „ quiete passiva, ebrietatem spiritualem, cordis silentium, meditationes negativas, uniones superessentiales, puteum et „ gurgitem annihilationis, amorem Deificum, transformantem, „ unientem, stringentem, amplexantem, suavitatem cor auferentem, „ sugentem sponsi ubera, ruminantem collum, absorbentem enthusiasmum, insensibilitatem et oblivionem omnium inducentem, abyssalem cum Deo identificationem, confricationem „ Deificam, incendentem et consumentem cor: elevationem ad „ suavitatem coelestem, ex infernali languore, introversionem „ supercoelestem, caliginem et umbram Dei, allocutiones internas, elevationes incognitas, extensiones et applicationes „ amorosas, animæ suspensiones, deliquium, suspiria, mortem „ sensuum et omnium affectuum, ecstasim continuam, justitium „ ratiocinii, cordis contactum et patefactionem, liquefactionem, influxum, inflammationem, assultus qui ferri nequeant, penetrationes ad intima, vulnerationes, constrictiones, „ alligationes inseparabiles, aspectus penetrantes et oblectantes, „ voces tremulas, murmura columbina, gustus suavissimos, „ odores gratissimos, auditus melodiæ coelestes, hypermisticas Dei et animæ perichoreses, impudentiam spiritualem, „ aspirationes Mysantropicas, ignem sine carbone, flammam

„ sine

„ fine corpore, holocaustum meridianum, in viscerali et me-
„ dullari penetrabilitate, contactum mirabilem et suavissimum;
„ obscuræ noctis gaudia et caliginem. Hæc et similia sesqui-
„ pedalia verba in nova pietatis schola, inter sponte electos
„ Magistros, et discipulas curiosas, adeo frequenter tenero
„ proferuntur palato, ut intimis in visceribus sentiantur."

Zie BAYLE, *Dict. Hist. et Crit.*

ROUKENS. Bij deezen naam is bekend een oud en aanzienlijk Geslagt, in *Gelderland.* Zo verre de aantekeningen voorlichten, hebben deszelfs Leden, ten minste geduurende een tijdverloop van meer dan tweehonderd jaaren, binnen *Nijmegen*, de aanzienlijkste Ampten en waardigheden bekleed. Nog heden ten dage is dat Geslagt, in de gemelde Stad, in eere en aanzien, gelijk uit het vervolg zal blijken. Wij agten ons gelukkig, volgens echte opgaven, uit oorspronklijke bronnen, de volgreeks der Leden, in ons *Woordenboek*, te kunnen mededeelen. De eerste, welke ons voorkoomt, is

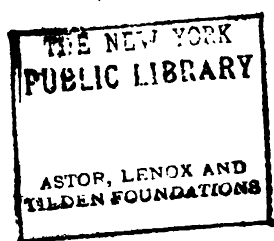
ROUKENS, (DIRK) gebooren in den Jaare 1522. Hij was een man van aanzien en vermogen, als zijnde Hopman der Nijmeegsche Schutterije, en getrouwd met METGEN ROEST, dogter van N. N. *Roest*, Schepen der Stad, en van *Anna Canis.* DIRK ROUKENS was een ijverig Voorstander der gezuiverde Leere, en stelde alles te werk om dezelve, in zijne Vaderstad, smaaklijk te maaken. Doch deeze ijver kwam hem duur te staan. Want in eenen zwaaren oploop der Stad, voorgevallen op den vijfentwintigsten September des Jaars 1566, wierdt hij, door eenen zijner eigen Serjeanten, met eenen Hellebaart, dermaate gekwetst, dat hij het, eenige weinige uuren daar naa, bestorf. Hij hadt eenen Zoon, genaamd

ROUKENS, (WILHELM) gebooren in den Jaare 1564, een zeer geleerd Man, en Voorzitter der Gemeente. Hij was een der ijverigste Voorstanders van de dus genaamde Arminiaansche, Factie in den aanvang der voorgaande Eeuwe, en baakte zich

daar

XXV. D[l] pl. II.

daar door het misnoegen van Prinse MAURITS op den halze; wordende van zijne Ampten verlaaten, als beschuldigd, zo niet de steller geweest te zijn, althans in order gebragt te hebben het Protest of de Remonstrantie der Oude Regeeringe tegen de buitengewoone Regeeringsverandering, door gemelden Prins MAURITS, in den Jaare 1617, te *Nijmegen* gemaakt. Hij was getrouwd met TOMASKE VAN MEKEREN, dogter van Jonkheere *Jan van Mekeren*, Heere van Meijerswijk, en van *Hilleke van der Lijnden*, en hadt, bij dezelve, twee Zoonen verwekt: JAKOB en JOHAN.

ROUKENS, (*Mr.* JAKOB) was een der zeven Regeeringsleden, welke, naa dat de *Fransche* Krijgsbenden de Stad *Nijmegen* hadden verlaaten, op den twaalfden Junij des Jaars 1674, door Afgevaardigden van Prinse WILLEM DEN III, benoemd wierden, om, bij voorraad, de zaaken van Regeeringe en Justitie, de Stad betreffende, waar te neemen. Van elders is 't bekend, hoe, op den zestienden Februarij des volgenden jaars, dit getal met nog dertien Leden wierdt vermeerderd, en dat de Regeering der Stad, zedert, op dien voet bleef, geduurende het overige leeven van den Stadhouder. De Heer JAKOB ROUKENS, den naam van wiens huisvrouwe wij niet vermeld vinden, deedt, in den Jaare 1699, afstand van zijnen post, ten behoeve van zijne zoone

ROUKENS, (*Mr.* DIRK) doch die daar van ontzet wierdt, en vervolgens, zijn leeven lang, ook verlaaten bleef, in den Jaare 1704, te gader met zijnen Neef, den Burgemeester WILLEM ROUKENS, van wien wij straks zullen spreeken.

ROUKENS, (JOHAN) Zoon van WILHELM, en broeder van JAKOB, beiden boven vermeld, bekleedde, nog jong zijnde, den post van Advokaat-Fiskaal, doch overleedt in den bloei zijner dagen, naalaatende, bij zijne Echtgenoote ANNA VAN ANSOM, twee Zoonen: WILHEM en THEODORUS.

ROUKENS, (*Mr.* WILHEM) of, gelijk men, in dien tijd, gewoon was de Advokaaten te noemen, *Dokter* WILHEM ROUKENS,

KENS, Zoon des voorgaanden, was een zeer beroemd Regtsgeleerde, en bekend voor een der grootste *Costumiers*, of Kenners van de Costumen of aloude Gewoonten van *Gelderland*. Naa zich, alvoorens, in zijn Vaderland, op de Regtsgeleerdheid te hebben toegeleid, deedt hij eene reize na *Frankrijk*, en beklom te *Orleans* den Trap van Meester in de Regten. Naa zijne wederkomst in het Vaderland, en bij de oprichting van de Akademie te *Nijmegen*, wierdt hem de waardigheid van Hoogleeraar in de Regtsgeleerdheid aangebooden. Doch hij wees die aanbieding van de hand, als meer behaagen vindende in den post van gewoonen Advokaat, welken hij, met een luisterrijken opgang en algemeenen lof, waarnam. Het leedt, egter, niet lang, of hij wierdt, ingevolge het Reglement op de Regeering, op Nominatie van den Raad, door den Stadhouder tot Mede-Raad, en vervolgens, in den Jaare 1702, nevens den Burggraaf JAKOB VAN RANDWYK, tot Burgemeester verkoozen. Niet lang, bekleedde hij deeze waardigheid.

Bekend zijn de oproerige beweegingen, terstond naa den dood van Prinse WILLEM DEN III, te *Nijmegen* voorgevallen, en die voor onzen Burgemeester doodlijk waren. In de gemelde Stad ontstonden, zo wel als elders, veelerhande klaggten over de Regenten, met dat gevolg, dat dezelve, in de maand Junij des Jaars 1702, met geweld uit het bewind gezet, en anderen in derzelver plaats gesteld wierden. Te weeten, de Gemeensluiden, in een opzettelijk Vertoog, beweerd hebbende dat, naa het overlijden van gemelden Vorst, zij de magt hadden om alle Regenten te kunnen afzetten, en dat aan hun alleen, als vertegenwoordigende de gantsche Burgerij, daar toe de keus stondt, maakten, van dit 't zij dan wel of kwalijk gegrond regt gebruik, op den negenëntwintigsten der gemelde maand Junij. Met geweld wierdt de Burgemeester ROUKENS, door eenige Gemeenslieden en Gemeenen, van zijne waardigheid ontzet, om reden dat hij aan de Regeering was gekoomen, terwijl zijn Oom JACOB ROUKENS in Schepensgestoelte zat. Diergelijk lot ondergingen de Burgemeesters P. BEEKMAN, ECK VAN PANTHALION, PIETER CORNELIS BEEKMAN, JOHAN VAN LEEUWEN en JOHAN VERBOET: om reden,

zo als men voorgaf, omdat zij, ten tijde hunner bevorderinge, elkander te na in den bloede hadden bestaan; doch welke heden, ten tijde der laatste aanstellinge, niet meer van kragt geweest was. Op eene geweldddaadige wijze geschiedde deeze afzetting. Vergeefs bragt Burgemeester ROUKENS daar tegen in, dat alle Regenten, in den Jaare 1699, op nieuw waren aangesteld, en dat zijn Oom toen al voor eenigen tijd overleeden was; dat hij nevens zijne lotgenooten zich ten goede regt wilde stellen; als mede, dat, volgens den Nieuwen zo wel als den Ouden Privilegiebrief, iemand, eens tot Raad verkooren zijnde, dien post zijn leeven lang moest blijven behouden, ten zij hij volgens regten daar van ontzet wierdt.

Terstond hier naa, wierden, uit de Oude Regenten, aangesteld FRANS ROMSWINKEL, JUSTINUS DE BEYER, VAN DE WALL, VAN BEEST, VERMEER, LEYDEKKER VAN SANTVOORT, INGENNOEL, VAN LEEUWEN, VAN DEN BERGH, VAN DER LYNDEN, DIRK ROUKENS en VERHEIDEN. JUSTINUS DE BEYER bedankte voor den opgedraagen post; met oogmerk, evenwel, om zijnen Zoon JACOB DE BEYER zijne plaats te doen vervullen: 't welk hem ook gelukte; DIRK ROUKENS en VERHEIDEN deeden even eens. Vervolgens wierdt de Raad nog vermeerderd met SINGENDONCK, PIETER VERSTEGEN, TOMAS PELS, VAN DILSEN, NORMONDT, MORREES en KNIPPING, de meeste van welke, onlangs, de Burgerij hadden opgezet.

Naa zich, andermaal, ten goeden regte gesteld te hebben, vervoegden zich de ontzette Leden, op den achttienden Julij, ter Vergadering van de Landschap; die, nog ten zelfden dage, een Besluit nam, bij welke de gehoudene handelwijze afgekeurd, en de afgezette Regeeringsleden hersteld, en, daarenboven, het Hof Provinciaal nevens zes Adjuncten, Leden der Landschap, gelastigd wierden als Regters, en de Momboirs om de Oproermaakers geregtelijk te vervolgen, mitsgaders om derzelver uitgegeevene Bezwaaren te doen verbranden. Reeds op den vierden Augustus, onder schut en scherm van eenig gewapend Krijgsvolk, namen zij wederom bezit van hunne posten; wordende, niet lang daar naa, Vonnisfen uitgesproken tegen de begunstigers der afzettinge van de Oude Regenten. Nevens de onderscheidene Resolutien van 's Lands

Staaten, hebben wij dienftig geoordeeld, dezelve aan het einde van dit Artikel in te lasfchen.

Ligt is het te denken, dat den Nieuwe Regenten, naa zo kort eene proeve van het zoet van regeeren, de mond rai zal gejeukt hebben, om zich beter te verzadigen. Daar toe fteeds op hunne luimen leggende, meenden zij te baate te moeten neemen de afweezigheid der Krijgsbezettinge, naa dat dezelve, tot het beleg van *Venlo*, was uitgetrokken. Tegen den tijd der gewoonlijke Veranderinge van Regeeringe, van de Oude Regenten geëischt hebbende, dat het bewind aan hun zou worden afgeftaan, gebruikten ze geweldaadige middelen, toen deeze eisch hun wierdt afgeflagen. Onftuimig, oproerig en met geweld verdreeven ze de door het Landfchap aangeftelde Regenten van het Stadshuis, en namen bezit van de Raadkamer. HEERDT, INGENOEL en VAN DER LYNDEN gingen tevens tot de Nieuwe Regenten over. Kommerlijk moet, ten deezen tijde, geweest zijn de toeftand der Stad *Nijmegen*, en in bijfteren haat, bij het Gemeen, onze Burgemeester ROUKENS. Het graauw liet het niet bij bloote dreigementen, maar wierp na hem met fteenen; door eenen van welken hij aan zijn hoofd gekwetst wierdt. Daarenboven hadden de Oude Regenten, en onder deeze ook onze Burgemeester, zich op den Burgt begeeven, van waar zij, met hunne tegenftreevers, een Verdrag zogten aan te gaan. Doch, in ftede van aan hunne voorflagen het oor te leenen, wierden ze 'er genoegzaam belegerd gehouden, en gedreigd, dat hunne beenen hen niet leevende van daar zouden draagen.

Hoewel voor overmagt hebbende moeten bukken, hadden, egter, de afgezette Regenten allen moet niet verlooren. Aan 't hoofd hebbende onzen Dr. ROUKENS, vervoegden zij zich, aan de Landfchapsvergaderinge, met hun beklag over 't geweld en onregt, 't geen men hun hadt aangedaan. In het Vertoog, welk zij, ten dien einde, inleverden, zogten ze aan te toonen, deels de wettigheid hunner Regeeringe, deels de ongegrondheid der ftellinge van zommige Burgemeesteren, alsof, zints het overlijden van wijlen den Stadhouder Prinfe WILLEM DEN III, alle Regenten, welke toen op het kusfen zaten, van hunne Regeeringsposten vervallen waren.

Ter-

Terwijl hier over geraadpleegd wierdt, gaven die van de nieuwe Plooi een daadelijk bewijs van hunne vreeze en ontzag voor de bekwaamheden van Dr. ROUKENS, en hoe zij van oordeel waren, dat de andere Aanhang merkelijk zou verliezen, indien deeze daar van konde worden afgetrokken. Zij boden aan, te willen bewerken, dat de Heer ROUKENS tot Raadsheer wierdt bevorderd, in de plaats van den overleedenen Heere FRANS ROMSWINKEL, mids hij vooraf beloofde, zijne vrienden en medestanders te zullen verlaaten. Doch de eerlijke Man wees zulk eene aanbieding volstrekt van de hand. Niet weinig, veelligt, zal deeze weigering geholpen hebben tot het Besluit, welk, zedert, bij de tegenwoordige Regeering van *Nijmegen* wierdt genomen, volgens 't welk Dr. ROUKENS, en zijn Neef DIRK ROUKENS, boven genoemd, nevens de Heeren VERHEYDEN, BEEKMAN, REYNDERS en ECK VAN PANTHALION uit de Stad en het Schependom gebannen, en tweehonderd Rijksdaalders beloofd wierden aan elk, die eenen derzelven in handen van het Geregt wist te leveren.

Eene strijdige uitwerking met hunne bedoelingen, deeden alle deeze geweldenaarijen. De gebannen Regenten hadden nog veele vrienden in de Stad, welker getal nog toenam door mededogen met de gewelddaadigheden, tegen hen gepleegd. Onder hunne vrienden bevonden zich de Sekretaris SINGENDONCK en de Raadsheer WILLEM VAN LOON, beiden aangebleevene Regenten, doch in geenen deele eensgevoelig met die van de nieuwe Plooi. Deeze, gesterkt van verscheiden Gemeensliden en Burgers, zich grondende op de Verklaaring des Landschaps, bij welke zij voor wettige Regenten verklaard waren, deeden telkens aanzoek bij Dr. ROUKENS en de overige ballingen, om in de Stad te rug te keeren, en bezit te neemen van hunne waardigheden, met toezegging van hulpe en bescherminge tegen de opgeworpene Regenten. Niet bestand tegen zo veel aanzoeks en beloovens, nam men, eindelijk, het besluit, eenen kans te waagen. Te *Lint* begaven zij zich over de Waal, op den zevenden Augustus des Jaars 1705, en namen vervolgens gang na de Stad. Reeds bevondt zich aldaar, op het Stadshuis, een aantal van vijfentwintig of dertig Jongelingen, allen vrienden van Dr. ROUKENS en de

overige stellingen, en hadden aldaar den bovengemelden Raadsheer WILLEM VAN LOON voor Burgemeester verklaard, naa alvoorens die van de nieuwe Plooi uit de Raadkamer verdreeven, en na de dus genoemde Zutfensche Kamer de wijk te hebben doen neemen. Doch zij zaten 'er niet lang. Op hun roepen om hulp, kwamen hunne vrienden toeschieten, en verjoegen ze van daar.

Onder dit alles was Dr. ROUKENS, met de zijnen, in aantogt langs de Groote Straat. Hier wierdt hij gewaarschuwd, dat de onderneeming mislukt was, en reeds eenigen zijner medestanders in hegtenisse genomen waren. Geduurende het gesprek, kwam een der nieuwe Regenten, HEERDEN genaamd, aanrukken, aan 't hoofd eener zamengeraapte menigte. Een onverlaat uit den woesten hoop, den Snaphaan op Dr. ROUKENS aanleggende, zou hem gewisselijk doorschooten hebben, hadde niet de Hopman LEONARD VERSPYK, ijlings toeschietende, zulks geweerd. Toen sloeg men geweldige handen aan den Dokter, voerde hem na het Stadshuis, en stelde hem in het zo genaamde *Emaus* in bewaaring. Vier der gevangenen wierden, nog dien zelfden avond, bij toortslicht, uit de Vensters van het Stadshuis, opgehangen.

De Burggraaf JACOB VAN RANDWYK, bedacht dat zijnen voorgaanden Ampigenoot diergelijk een lot boven 't hoofd hing, om hetzelve, ware 't mogelijk, af te weeren, vervoegde zich ten huize van PETER VERSTEGEN, eenen der Nieuwe Regenten, alwaar ook de overigen bij een waren. Hij bragt hun onder 't oog, hoe zeer hij hadden toe te zien, om zich met geen Burgerbloed, vooral niet met het bloed eens Nijmeegschen Burgemeesters, te bezoedelen; als mede, dat zij hem in 't leeven spaarende, hoewel in hegtenisse, meer zouden kunnen uitwerken, tot bevorderinge van rust en vrede, onder de Gemeente, dan indien zij aan hem geweldige handen sloegen. Deeze redenen scheenen ingang te vinden: althans gaven ze hun woord, den Burgemeester ROUKENS te zullen spaaren. Doch zij hielden hun woord niet lang. Want, in den naamiddag, door den wijn verhit, en van wraaklust brandende, namen ze, nog dien zelfden avond, een Raadsbesluit, om Dr. ROUKENS, 's anderendaags avonds, op de Binnenplaats van het

Stads-

Stadshuis, te doen onthalzen. Zonder verhoor of form van Pleitgeding wierdt dit besluit genomen, en wel den naam van den Raad, welke geen Regtsgebied heeft, of ooit beweerd heeft te hebben in lijfstraffelijke zaaken.

Naa dat het Vonnis, 't welk wij aan het slot deezes Artikels gevoegd hebben, den Burgemeester ROUKENS, door den Sekretaris SINGENDONCK, was voorgeleezen, zeide hij tot denzelven: *Neef, lees mij de laatste Periode nog eens voor.* Dit geschied zijnde, was zijn wederwoord: *Is dat Consideratie? word ik dus onverhoord veroordeeld, daar ik bij 't geval niet eens tegenwoordig geweest ben?* Zich verder willende verantwoorden, wierdt hem, door Burgemeester VERSTEGEN, toegebeeten: *Weg, weg maar! dit is hier de plaats niet.* Hier op verklaarde de oude Man: *Ik gaa gerust ter dood; maar mijne geheele misdaad is, tegen een verbod in de Stad gekoomen te zijn, waar op geene straffe bepaald was.* Met een herhaald *weg, weg maar* wierdt hem het verder spreeken belet. Als eene blijk van gerustheid van gemoed en onverschrokkenheid, bewaart 's Mans naageslagt, als echt en onlochenbaar, de volgende overlevering. Gekoomen zijnde op de Binnenplaats van het Stadshuis, alwaar het Vonnis zou volvoerd worden, hadt de Grijzaart de bedaardheid, de gouden Knoopen, welke hij in zijne Handmouwen droeg, daar uit te neemen, en dezelve te overhandigen aan zijnen knegt, welke hem tot in het uiterste verzelde, met bevel om ze te bewaaren en te draagen, als een gedenkteken van zijnen onthalsden Heer.

Om den veroordeelden, als 't ware, eenige gunst te betoonen, verzogt men den Kerkleeraar BRAÇONIER, hem in zijn uiterste bij te staan en voor hem te bidden. Doch deeze weigerde zich daar toe te laaten gebruiken, zeggende *zulks te kunnen noch te willen doen, om reden dat de Heer* ROUKENS, *door zijne aardsvijanden, die, daarenboven, volgens de Wetten, geene Regters over hem konden of mogten zijn, en nog wel onverhoord, veroordeeld was.* Vergeefs hieldt men aan, bij den Leeraar, om der Rgeeringe ten wille zijn. De Heer BRACONIER bleef volstandig bij zijne weigeringe: weshalven men genoodzaakt was, eenen anderen te ontbieden, die

zich liet gezeggen. Ondanks het verzogte uitstel, wierdt het gemelde Vonnis, bij het licht van twee toortzen, ten uitvoer gebragt, en 's daags daar aan het Lijk aan de familie toegezonden, welke het in de Groote Kerk deedt begraaven. De Heer Mr. WILHEM ROUKENS onderging dit treurig lot, in het tweeënzeventigste jaar zijns Ouderdoms.

EXTRACT uit het Landachs Reces van Julij 1702.

Martis den 19 Julij 1702.

DE STATEN DES FURSTENDOMS GELRE EN GRAEFSCHAPS ZUTPHEN, met d'uijterste bevremdinge voorgekomen zijnde de dissentien en tweedraghten, die sigh voor eenige dagen en alnogh in de Steden Nijmegen, Thiel en Bommel op de naam van de Gemeensluijden en Gilden derselver Steden tegens de Magistraaten van dien hebben opgedaan, en sulx op prætext en voorgeven dat de Gemeentens eenigen tijdt herwaertz in haere Oude Voorreghten en Privilegien soude verkort en benadeelt wesen. en dat ook eenige Regenten van dien Onwettigh en niet behoorlijk gequalificeert souden sijn de Magistrature en Schepen-stoel aldaar te bekleden. en dat vervolgens de saeken in de voorf. Steden soo verre sijn uijtborsten dat de facto sonder eenige voorgaande klaghten aen de Staeten deser Provincie, en bij gevolge buijten eenige form of figure van reghspleginge de Magistraten van dien in 't geheel of ten dele van haere bedieninge sijn ontset en wederom nieuwe in derselver plaatse aengestelt, oock sommige van d'oude na voorgaende bedankinge in een nieuwen eed sijn aengenoomen.

En geconsidereert dit saeken sijn van d'uijterste Consequentie, waer inne tot Conservatie van de gemeene ruste ten spoedighste behoort te worden voorsien: soo is 't dat haer Ed: Mog: hebben goedgevonden en verstaan, gelijk dezelve goedvinden en verstaan bij desen, dat d'onsettinge der Regenten in de Steden Nijmegen, Tiel en Bommel door de Gemeensluijden en Gildens gedaen is Onwettigh en informeel, deselve vervolgens krachte deses improbeerende en annullerende, ende de

boven-

bovengem. resp. Magistraten en Regenten in haer volle reght, authoriteijt en bedieningen herstellende.

Dat verders de Momber of een ander in desselfs plaatse sal werden geauthoriseert en gelast, om sigh exactelijk t'informeeren na die geene, die dese bewegingen en opschuddingen onder de Gemeentens veroorsaekt en verweckt hebben, om tegens dezelve voor 't Hoff Provintiael met ses Adjuncte Leden uijt de Landschap, na bevindinge van saeken te procederen en te concluderen na behooren, om vervolgens na rechten gesentemtieert te worden.

Dat ook na de herstellinge alle die geene, die tegens de Statuten, Conventien en Privilegien der voors. Steden, soo ten respecte van Verwantschap, Borgerschap of andersints in de voors. Magistraeten moghten aangestelt sijn, daer inne niet langer sullen continueeren, en dat ten dien eijnde de resp. Gemeensluijden van de voors. Steden, of die daar toe berechtight sijn, binnen den tijt van drie daegen, na ontfangene Notificatie deses, sullen hebben t'exhiberen haere vermeijnde grieven en redenen, waar op vermeenen gefundeert te sijn, dat de Magistraeten in 't geheel of sommige Leeden van dien ongequalificeert sijn de Magistraet te bekleden.

Dat de voors. Grieven gestelt sullen werden in handen van de geinteresseerde parthijen, om binnen drie daghen peremptoir te dienen van bericht; Dat 't selve ingecomen sijnde, daar over bij 't Hoff Provintiael met ses Adjuncten als boven gemelt finalijk na den teneur der voorn. Privilegien en Conventien op mondelijke pleijdoije de plano geduerende de sessie deser Lantschaps Vergaederinge sal gedisponeert en gesententieert werden.

Verbiedende verders alle Burgers en Ingesetenen deser Provintie wel scherpelijk in 't toecomende sulke nogh diergelijcke feijtelijckheden meer t'onderneemen, bij pœne dat tegens haer door de Momber deser Provintie als tegens Verstoorders der gemeene ruste op 't rigourieuste sal geprocedeert werden.

Eijndelijk dat het Hof Provintiael in Naeme van de Lantschap het gedisperseerde Libel, geintituleert Grieven en Beswaeren van d'oude en de vrije Burgerije der Stadt van Nijmegen, sonder naam gedruckt, als een versoeijelijck pasquil

en seditieus Libel ten overstaen van de Momber deser Provintie door handen van den Scherprighter met ten aldereersten publicq zal heten verbranden, op soodaene plaets binnen de Stadt van Arnhem als het welgem. Hof sal goetvinden, waer toe de Magistraet van welgem. Stadt aerdgunninge heeft geaccordeert.

En worden het Hof Provintiael, d'Officieren en Magistraeten gelast, om 't inquireren na d'Autheurs, Druckers en Seminateurs van 't voorf. Libel, om daer tegens te procederen als nae exigentie van saecken sullen bevinden te behooren; sullende tot ondeckinge van deselve, door meer gemelte Hof met ten aldereersten een publicatie cum præmio van hondert Silvere Ducatons gedaen worden.

Haar Ed. Mog. gesinnen het Hof Provintiael om den Momber dezer Lantschap te gelasten notificatie van de bovenstaende resolutie aen de oude Regenten, prætense nieuwe Regenten en Gemeenslmijden of onder sodaenigen naem als sij sich souden willen qualificeeren, binnen de Steden Nijmegen, Thiel en Bommel te geven, en van sijn wedervaeren in desen met ten eersten rapport te doen.

Die van de Graefschap Zutphen hebben wel in de bovenstaende resolutie gecondisendeert, dogh verstaen, dat den 4 Articul van gem. resolutie beginnende, dat ook, niet speciael maer generael behoort gestelt te worden en daerom deselve doen infereren op volgende manier.

Dat vervolgens, die geene soo sustineren eenige grieven of beswaer tegens de Leden van welgem. Magistraeten in 't gemeen, of tegens eenige in 't bijsonder te hebben, dat tot dien eijnde deselve de gem. grieven tegens . . . . aen de Landtschap sullen exhiberen en vervolgens gestelt in handen van parthij, om binnen drie daegen peremptoire te dienen van bericht, sullende als dan na bevindinge van saeken bij de Landtschap of het Hof Provintiael nessens ses Adjuncten uijt de Landtschap, gedurende de sessie van deze Vergaederinge gedisponeert en gesententioneert worden na behooren.

Dogh Hendrick van Westerholt tot Hackfort, uijt de Ridderschap, de Burgerm. Diemen, Goltstein en Becker, en de Burgerm. Dam, namens de Stadt Doeticom hebben sich gecon-

conformeert in alle poincten met de resolutie van de twee Quart. Nijmegen en Veluwen.

Mercury 19 July 1702.

post alia.

Gerapporteert sijnde, dat de Momber deser Landtschap Dr. David ten Hove sigh geexcuseert heeft de resolutie van haer Ed. Mog. op gisteren genoomen ter executie te leggen: Heeft de Landschap goetgevonden en geresolveert de Personen van Dr. Jacob Coets en Dr. Andreas van Dam resp. tot Substituijt Mombers dezer Lantschap aan te stellen, gelijk sij respective daar toe aangestelt worden bij desen, ijder op de helft van 't tractement, voor desen bij den Substituijt Momber genoten, te gelijk vast stellende, dat een van beijde deze twee voorn. nieuws aangestelde Substituijt Mombers coomende t'overleijden, de langstlevende van beijden alleen Substituijt Momber sal sijn en vervolgens dat tractement alleen trecken, en dat de Mombers plaats vacant vallende, de twee voorn. Substituijt Mombers als dan met haer beijde de voorf. Mombers en Substituijt Mombersplaatse onder haer beijde sullen bedienen, en in sodanen Cas ijder van haer beijde genieten de gerechte helfte van 't tractement van de Momber en Substituijt Momber: kunnende dienvolgens het Hof Provintiael na afgegevene Commissie uijt kragt van dese resolutie de twee voorn. Substituijt Mombers tot de bovengem. speciale en alle andere voorvallende saeken op instructie van welgem. Hove en die van de rekeninge dezer Provintie resp. in haere qualiteijt emploijeren; sullende van deze extract aan welgem. Hove en die van de rekening gesonden worden om te strecken tot derselver berichtinge.

Mercury 26 July 1702.

Haar Ed. Mog. hebben in achtervolginge van derselver resolutie van den 18 dezer goetgevonden en verstaen bij desen te committeeren en t'authoriseren d'ordinaris en extr. Raeden

van den Hove Provintiael en daer en boven de volgende Gecomm. uijt de Lantschap, met naeme Johan de Cock, van Delwijnen Heere tot Wadenoijen en Arnt Jan Vijgh uit de Ridderschaps des Qrs. van Nijmegen, bij lotinge getrocken; seijnde voor dese reijse, ten versoeke van de twee andere Quartieren, twee Gecomm. uijt de Ridderschap van 't Quartier van Nijmegen gemaakt; Alexander van der Capellen tot Haegen uijt de Ridderschap, en Andries Steven van Winsheim, Wilh. van Haarsolte tot Yrst uit de Ridderschap en Hermanus Coets bij desselvs absentie Johan op ten Noorth, resp. Borgerm. en Schepen der Stadt Arnhem uit de Steden des Quartiers van Veluwen, om d'oude onsette en niet weeder in eed genomene Regenten binnen de Steden Nijmegen, Tiel en Bommel in haere resp. functien voort werkelijk te herstellen, die sigh dies niet onweerdigh moghten gemaakt hebben. Als meede om eenige van de Principaelste Oproermakers in de welgem. Steden in versekeringe binnen de Stad van Arnhem te doen brengen, voorts t'aghtervolge en t'executeren al 't geen in haer Ed. Mog. bovengenoemde resolutie is vermelt, en om verders te doen al 't geene het welgem. Hof Provintiael en Gecomm. na occurentie van saeken sullen oordeelen te behooren: Ook de Condu tes van de Secretaris Frederik van Heukelom omtrent dese saecken gehouden t'examineren, en na bevindinge van saeken daer in te doen.

Voorts hebben Haer Ed. Mog. goetgevonden dat de Raeden ordinaris en extraord. deses Furstendoms en Graafschaps en de ses Geadjungeerden tegens aenstaende Saturdagh de klocke thien uijren op de Lantschaps Camer in de Vergaederinghe van haer Ed. Mog. sullen hebben te erscheijnen, alwaer haer Ed. sal worden gelesen deze resolutie en die van den 10 dezer, over en ter saeke van geresene tumultuaire disordres in de Steden Nijmegen, Tiel en Bommel, genomen, en waer bij in saecken voors., om reght en Justitie t'administreren en voorts te doen wat tot maintien van de hoge gereghtigheijt van deeze Provintie sal nodigh bevonden werden, geauthoriseert sijn breder bij opgem. resolutien geextendeert.

En op dat d'een of andere parthije van de goede Justitie in desen t'administreren soo veel te meer moghte gepersuadeert en sigh

figh verfeekert houden, foo fullen welgem. Raeden Ordinaris en Extraordinaris nevens de Adjuncten in hoc fpeciali et extraordinario Cafu den volgenden eed præfteren.

Wij beloven en fweeren dat wij de refolutien van de Lantfchap van den 18 en 26 Julij 1702 in alle haere poincten en deien getrouwelijk zullen naecoomen, en in deefen fonder aenfchouwinge van Perfoonen Goed en Onvertogen recht doen, fonder door gunst ofte vrientfchap, haat ofte ongunst ons te laten bewegen, ofte eenige giften of gaven, directelijk of indirectelijk voor ofte nae de fententien t'ontfangen en niet te revelleren wat omtrent defe faeken in 't generael, of bij d'advifen in 't particulier fal coomen te pasferen, voorts alles te doen wat oprechte en goede Jufticiers toeftaet en gebeurt.

SOO WAER HELPE ONS GODT.

Voorts hebben haer Ed. Mog. verftaen dat niemant van d'Ord. nogh Extraord. Raeden nogh Adjuncten figh de Vergaederingen in Cas voorf. fal mogen onttrecken, nochte figh geduerende de befoignes abfenteren, ten waere hij eenige wettige redenen foude kunnen allegeeren, het welke fal ftaan tot Cognitie van de Staten defes Furftendom en Graeffchaps.

En is vervolgens mede goetgevonden dat het parthijen fal vrijftaan en toegelaeten worden in fpecie met de nominatie van de perfoon off perfoonen, maer niet in genere tegens het geheele Collegie, foo oordeelden dat eenige van de geauctho-rifeerdens in defen tot Reghters niet fouden kunnen of vermogen te fijn haere redenen van fufpectatie tegens dezelve in te brengen, en parthije hinc inde daer over gehoort, fullen d'overige en niet gefufpecteerde Reghteren, of het gepofeerde na reghten relevant is, daar over decreteeren.

Eijndelijk word het Hof en Adjuncten welgemelt aanbevoolen om de Suppoosten, die in deefen fullen geemploijeert worden den eed van fecretesfen af te neemen.

Is wijders goetgevonden en gerefolveert dat ter oorfaek van d'onftaene feditieufe bewegingen binnen de Steden van Nijmegen, Tiel en Bommel, aan haar Ed. Mog. gefchreven en gansch vrundelijk verfoght worden, om den Genrl. die de trou-

troupes van den Staat in of naast aan deze Provintie is Commandeerende, bij een speciale acte te willen ordonneren; om op haer Ed. Mog. gesinnen en begeeren tot executie van 's Lantschap resolutien, en 't geene verders daer omtrent sal worden gerequireert de sterke hant te bieden, en dien aangaande Haar Ed. Mog. ordres te pareren; ten eijnde alle gevreesde disordres mogen voorgecoomen, en deze Provintie in haere auctoriteijt en hooge gesagh magh gemaintineert worden.

En eijndelijk dat die bovengem. acte Haar Ed. Mog. ten spoedighsten magh toegesonden worden, om sigh daer van ter behoorlijker tijt te kunnen bedienen.

Haar Ed. Mog. considererende dat de vacantie van den Hove Provintiael aanstaande is, hebben ten regarde van de tegenswoordige op tapijt zijnde saeken goetgevonden welgem. Hof bij desen te gesinnen die vacantie geen aanvank te doen neemen voor dat de gelegentheijt van tijt en saeken sulks sal permitteren: alles met dien verstande noghtans, dat wanneer de voorf. vacantie sal sijn begonnen, deselve so lange sal dueren als ordinaris.

Martis 1 *Augusti* 1702.

post alia.

Haer Ed. Mog., inhærerende derselver resolutien van den 18 en 26 Julij jongstleden, verstaan dat de herstellinge van de Regenten binnen de Steden Nijmegen, Tiel en Bommel, invoegen als in de voorf. resolutien vermelt, sal geschieden door d'Ordinaris en Extraord. Raeden en de ses Geadjungeerde Leden uijt de Lantschap.

Dat door ordre van deselve eenige van d'oproermakers in versekeringe sullen genomen worden, het sij voor of na de te doene herstellinge soo en als welgem. Raeden en Geadjungeerde sullen oordeelen te behooren.

Dat den eed, bij meer welgem. Raeden en Geadjungeerden als Righters in desen sal afgeleght worden soo als deselve is ter nedergestelt: Dogh worden uijt besondere redenen en conside-

sideratien omtrent deze saeken geexcuseert Georgh Ripperda Heer tot Verwoelde, Arnold van Eck, en Willem van Loon Ordinaris Raeden, en Jacob van Randwijck Heere tot Rossum, Gameren, Beek, Extraordinaris Raed.

Dat wijders van d'overige Raeden Ordinaris als Extraord. en Gedeputeerde in 't advifeeren over persoonen die haer resp. in Verwantschap of Swagerschap tot de vierde graat incluijs bestaan, sullen geexcuseert sijn.

Ende eijndelijk dat de Heere Grave van Nassau Lieut. Generaal van d'Infanterie van den Staat en Gouverneur van de Steden en Forten des Quartiers van Nijmegen sal verschreven worden om tegens morgen ten elf uijren mede voor haer Ed. Mog. t'erscheijnen.

Mercury 2 Augusti 1702.

De Heere Grave van Nassau Lieut. Generaal van d'Infanterije van den Staat en Gouverneur van de Steden en Forten des Quartiers van Nijmegen, volgens aanschrijvens van Gisteren alhier in haer Ed. Mog. Vergaederinge erschenen sijnde; heeft op den eed aen de Lande gedaen aengenomen ende belooft te sullen secreteren 't geene met den selven, rakende de seditieuse bewegingen binnen de Steden van Nijmegen, Thiel en Bommel onlangs voorgevallen sal gesprooken en geconfereert worden.

En heeft vervolgens aangenomen en belooft te sullen Obedieren aen alle 't geene hem omtrent dese saeken van wegens Haer Ed. Mog. sal geordonneerdt worden.

De Ordinaris en Extraord. Raeden van den Hove Provinciael, als mede ses Gedeputeerde Leden uijt de Lantschap, tot Reghters aengestelt in saeken concernerende de seditieuse bewegingen onlangs binnen de Steden van Nijmegen, Thiel en Bommel voorgevallen, volgens Haer Ed. Mog. resolutie van gisteren ter Vergaederinge gecompareert sijnde, hebben gesamentlijk den eed, in haer Ed. Mog. resolutie van den afgangh... vermelt, met opgestaefde vingeren afgelegt, met name:

Rae-

Raeden.

Pieter Noijen.
Henrick van Esſen.
Caspar van Els tot den Swanenburgh.
Baſyn van der Hil tot de Wiltboen en Claerbeek.
Johan van Arnhem Heere van Roſendael tot Harſelo Landtdrost van Veluwen.
Johan van Munſter.
Johan van Lintelo tot de Marteh Landtdrost der Graefſchap en Scholtus tot Zutphen.

Geadjungeerde Leden uijt de Landſchap.

Johan de Cock van Delwijnen Heer tot Wadenoijen.
Arent Vijgh.
Alexander van der Capellen tot Haegen.
Andries Stephen van Winshem.
Willem van Haerſolte tot Trst Righter der Stat Arnhem en in Veluwenſoom.
En Hermanus Coets.

En is goetgevonden, dat aan deſelve de navolgende Commiſſie en Authoriſatie ſal worden verleent.

DE STATEN DES FURSTENDOMS GELRE EN GRAEF-SCHAP ZUTPHEN, Committeren en Authoriſeren kraght deſes d'Ordinaris en Extraordinaris Raeden van den Hove Provintiael en ſes Geadjungeerde Leden uijt haer Ed. Mog. midden, om in name en van wegens de Hoogheijt deſer Provintie, de Regenten binnen de Steden Nijmegen, Thiel en Bommel, onlangs door een ſetidieuſe beweginge ontſet, werkelijk wederom te herſtellen, en omtrent die ſaeken met den aencleven van dien ingevolge haer Ed. Mog reſolutien van den 18 en 26 Julij jongstleden als Righters te handelen. Lastende alle en een ijder, die deſe voorcomen ſall onſe voorn. Gecomm, en Righters daar voor t'erkennen, en voor te comen dat nogh aen deſelve noghte aen de Griffier van den Hove nogh aen de twee Subſtituijt Mombers, nogh derſelver Sup-

poos-

posten en bedienden, of 't geene haer aengaet eenige de minste verhindernisse, belet ofte quade ontmoetinge desen aangaande geschiede; bij poene niet alleen van onse hoogste indignatie maer ook van anderen ten exempel rigoreus gestraft te sullen worden.

Is na deliberatie mede goetgevonden en verstaan dat aan de Ordinaris en Extraordinaris Raeden van den Hove Provintiael en de ses Geadjungeerde Leden uijt haer Ed. Mog. midden, als Rigters in saeken concerneerende d'onlangs ontstaane seditieuse bewegingen binnen de Steden Nijmegen, Thiel en Bommel, en representeerende de Heeren Staeten dezer Provintie in desen, een Acte sal worden gegeven waer bij de Heere Grave van Nassau als Gouverneur des Quartiers van Nijmegen, en alle verdere Militaire Officieren binnen deze Provintie seijnde, geordonneert word haere ordres in desen t'obedieren en te pareren even als of welgem. Heeren Grave en verdere Officieren dezelve direct van de Lantschap gegeven wierden; welke Acte alhier is geinsereert.

DE STATEN DES FURSTENDOMS GELRE EN GRAEFSCHAP ZUTPHEN ordonneren den Heere Grave van Nassau Gouverneur van de Steden en Forten des Quartiers van Nijmegen, en alle verdere Militaire Officieren binnen dese Provintie sijnde, d'ordres van de Ordinaris en Extraordinaris Raeden van den Hove Provintiael en Geadjungeerde Leden uijt de Lantschap als Righters in saecken van d'onlangs ontstaene sedetieuse bewegingen binnen de Steden Nijmegen, Thiel en Bommel, voorgevallen, t'obedieren ende te pareren even of welgem. Heeren Graven en verdere Officieren de voorf. ordres direct van haer Ed. Mog. gegeven wierden en aan welgem. Righters, als representeerende in desen de Lantschap dat respect te geven, 't welck de Heeren Staeten dezer Provintie en Corps vergadert sijnde, competeert.

Jovis 3 Augusti 1702.

Voorgebracht sijnde hoe en waer d'Ordinaris en Extraord. Raeden van den Hove Provintiael en de Geadjungeerde Leden van

van de Landschap haere vacatien, verteringen en rijscosten, als Righters in saeken van de seditieuse bewegingen binnen der Steden Nijmegen, Thiel en Bommel onlangs ontstaen, sullen ontvangen: Is goetgevonden ende verstaen dat die van de Rekeningen ter saeken voorsz. bij provisie 500 gln. sullen doen tellen, en dat door dezelve, onder afcortinge van de voorsz. 500 gln. de specificatien en declaratien dien aengaende sullen worden betaelt: met dien verstaande noghtans dat bij aldien eenige Confiscatie van goederen over de bovengem. saeken moghte voorvallen 't selve sal sijn ten profijte van de Domeijnen deser Provintie.

Martis 22 *Augusti* 1702.

Gehoort het mondelijk rapport van d'Ordinaris en Extraord. Raeden van den Hove Provintiael en Gedjungeerde Leeden uijt de Landschap tot voldoeninge van 's Landschaps resolutien van den 18 en 26 Julij beijde jongstleden tot de herstellinge der ontsette Regenten als andersints in de Steden Nijmegen, Tiel en Bommel sijn geweest: worden welgem. Raeden en Geadjungeerde Leden voor derselver genomene moeijte in desen bedankt: sullende op de Gerapporteerde poincten neder werden gedelibereert als het schriftelijk verbael dien aengaande gehouden, aan de Lantschap sal sijn overgelevert.

Mercurii 23 *Augusti* 1702.

Haer Ed. Mog. hebben na deliberatie goetgevonden ende verstaen dat de vermeijnde grieven en redenen, waer op de resp. Gemeensluijden van de Steden Nijmegen, Tiel en Bommel of die daer toe gerechtich sijn, vermeenen gefundeert te wesen dat die Magistraeten in 't geheel of sommige Leeden van dien ongequalificeert sijn de Magistrateur te bekleden, aan 't Hof Provintiael en Geadjungeerde Leden uijt de Lantschap niet alleen sullen werden ingedient, maer ook den termijn van indienen der voorsz. vermeijnde grieven en redenen, waer van in haer Ed. Mog. resolutie van den 18 Julij 1702 vermelt, bij welgem. Hof Provintiael en Geadjungeerde Leeden sal mogen

gen worden geprolongeert soo en als deselve sullen bevinden te behooren.

Authoriserende haer Ed. Mog. het meer welgem. Hof Provintiael en Geadjungeerde Leeden wijders, dewijl de resp. Gemeensluijden van de Steden Nijmegen, Thiel en Bommel, of die daar toe berechtigh sijn, tot noch toe haere vermeijnde grieven niet hebben ingedient, daar omtrent sodaene ordre te beraemen, het sij met het stellen van een naedere peremptoire tijt, ofte sodaenigh als deselve sullen bevinden te vereijschen.

Haer Ed. Mog. hebben goetgevonden ende geresolveert het protest op de naam van Borgerm. Schepenen en Raed mitsgaders de Gemeensluijden der Stadt Nijmegen, te stellen in handen van welgem. Hof en Geadjungeerde Leden, ten eijnde, om daerinne te doen soo en als deselve sullen oordeelen te behooren.

Haer Ed. Mog. hebben mede goetgevonden en verstaan het onstaene different tusschen de Leeden van de Magistraet der Stadt Bommel, over d'electie van Arent Goris tot Schepen mede te renvoijeren aen 't Hof Provintiael en Geadjungeerde Leden met authorisatie, om daar in te disponeren.

Eijndelijk hebben Haer Ed. Mog. mede goetgevonden ende geresolveert aen het meergem. Hof Provintiael en Geadjungeerde Leden te renvoijeren alle de saeken de bekende ontstaene bewegingen binnen de Steden Nijmegen, Thiel en Bommel eenighsints concernerende, en wat dien aangaande wijders voorvallen moghte, met authorisatie, om na concurrentie en bevindinge van saeken daer omtrent te disponeren soo als bevinden sullen te behooren.

Notitie der Sententien tegens d'Oproermakers van 1702. binnen Nijm. Ingevolge Sententien, bij 't Hoff en adjunct Leeden uit de Landschap geweesen, binne Zutphen den 5 Dec. 1702.

Dr. *Frans Romswinkel*, Raed in 't Hoff schuldig aen seditie, vilependie en ongehoorsaemheijdt tegens de Landfurstelijke Hoogheijd — vervallen van alle Chargen en Dignitijten, en inhabiel — voor sijn leven gebanne op poene van de Dood, en gecondemneert in een boete van 20000 Gls.

Dr. *Henrik Singendonk*, om dê selfde misdaaden — inhabiel en voor sijn leven gebannen, op poene van arbitraire correctie en boete van 2500 Gls.

Adriaan van Heerd, Waltgraef des Nederrijks-Walt, Jan Ingenoel en *Frans van der Lijnden*, Raeden en Scheepenen der Stad — schuldig aen inobedientie, disrespect, en veragting der Landfurstelijke Hoogheijd — vervallen van haer Charges en bedieningen — ontsegging voor haer leven der inwooning in de Provintie ten waare op de eerste Landelijke Vergadering hunne fouten bekennen en leetweesen daer over toonen, wanneer deselven na de tijd van ses jaaren wederom eligibel sijn en admisibel tot charges. Voorts ider gecondemn. in een boete van 3000 Gls.

Willem Vonk, vervallen van 't Borgerschap, de Magistraet in de Vierschaar te bidden om vergiffenisse, tot dien tijd de Provintie ontseggende, voorts gecondemn. in een boete van 100 Ducatons. Alle die Boetens ten profijte der Domijnen.

G. van Urmond en *Henrik Piek*, bij provisie om bijsondere reedenen de *saak* in staat gehoude.

Vonnis over Mr. WILHEM ROUKENS, *Burgemeester en Raad te Nijmegen.*

Alsoo het Godt Almagtig gelieft heeft den Eerbaeren Raedt uijt een overgroot pericul, haer op gisteren in de Raedt-Camer door een ongehoort tumult en geweldadigen oproer bij eenige seditieuse en quaetaerdige menschen en gewapende Jongeluijden moetwilliglijck aengedaen, geluckelijk te verlossen, en de saken onder desselfs genadig bestier in dien staet gebraght, dat door de dappere stantvastigheit en getrouwe vigilantie van hare goede Borgerije eenige belhamels en hoofden van voors. ongehoorden tumulte en violenten oproer sijn ge-

geapprehendeert en nae verdienste gestraft geworden, waar door en andere goede voorsieninge dieselve tumulte en oproer in soo verre is gestilt, dat dese naght sonder eenigh ongeluk is verstreecken en gepasseert, en dat haar Ed. en Aghtb. wederom bij den anderen sijn gecomen om verders tegens diergelijcke dangereuse en verschrikkelijke onderneemingen rigoureuselijk te voorsien en de goede Borgerije ten eenemaal gerust te stellen, van in 't toecomende aan soodane vreeselijke onheijlen en ogenschijnlijcken bloetbat, het welk al nu geene der goede borgeren maar alleenlijck eenige der geweldadigers heeft getroffen, onder den segen van Godt den Heere Almagtigh niet weder geexponeert en blootgestelt mogen werden, maar eenmaal in een gewenste rust en eenigheijt leve.

Haar Ed. en Aghtb. vervolglijck in aendachtige overweginge en seer serieuse aanmerkinge genomen hebbende dat Dr. Willem Rouckens gedetineerde alhier onophoudelijk heeft bij alle onbehoorlijcke manieren en wegen getracht, deze jegenwoordige Regeeringe te renverseren en om verre te werpen, en daer door dese Stadt en gansche Borgerije in een geduirige ontrusting, soo van binnen als van buijten te houden.

Dat hem gedetineerde om deze en andere redenen voorheen bij resolutie van den Eerbaeren Raedt deze Stadt en Schependom is ontseijt. Dat hij gedetineerden op gisteren onaengesien voorgeroerde resolutie ten selfden tijden en uire wanneer het geweldadigh tumult en ongehoorde seditie wiert werckstellig gemaekt, sigh hier binnen deze Stadt met sijne verdere complicent heeft laten vinden en ook geapprehendeert is geworden; al het welck sijnde pernicieuse en seer abominable feijten en van de alderuijtterste gevolgen, welcke in een landt en Stadt, daar behoorlijke justitie vigueert in geenen deelen getollereert, maar tot weringe van dien sonder aansien van persoonen moeten en behooren gestraft te worden.

Soo is 't dat Borgerm., Schepenen en Raedt deser Stadt met eenparige stemmen hebben goetgevonden en geresolveert, dat den Gedetineerde Dr. Willem Rouckens, als een hooft en principael Aucteur van meergem. ongehoort tumult en geweldadigen oproer anderen ten exempel en affschrick met den Swaerde door den Scherp Rigter sal worden geexecuteert dat

'er de doot navolgt; hem gedetineerde om fonderlinge confideratien defe min fchandelijke doot, of fchoon anders heeft gemeriteert, vergunnende.

Aldus gepronuntieert en geexecuteert den 8 Augusti 1705 des namiddaghs de klocke half fes.

ROUKENS, (Mr. THEODORUS) Zoon van Mr. JOHAN ROUKENS, en broeder van den onthalsden ftraks gemelden Burgemeester, oeffende zich in de Regtsgeleerdheid, te *Leiden*, en beklom aldaar den Trap van Meester in die Weetenfchap. In den Jaare 1695 wierdt hij tot Sekretaris van Schepenen aangefteld. De ongelukkige verdeeldheden, welke zijne Vaderftad, in het begin deezer Eeuwe, beroerden, en die, voor zijnen Broeder, zo als vermeld is, doodelijk waren, kostten hem insgelijks zijne bediening. Zonder hem gehoord, of eenige redenen gemeld te hebben, deedt men hem, door eenen Roededraager, of Stads Bode, aanzeggen, dat hij, volgens befluit der Regeeringe, van zijn Ampt vervallen was verklaard. Vergeefsch waren de tegenbetuigingen, welke hij inbragt tegen eene dus wederregtelijke handelwijze. Bij afweezigheid van den Sekretaris, opende men voorts deszelfs Pulpit of Lesfenaar op het Stadhuis, waar in bewaard wierden de penningen, voortfpruitende uit den Ontvangst van den Veertigften Penning en van de Collaternale Succesfie; van welke penningen, in dien tijd, flegts om de drie jaaren, rekening en verantwoording wierdt gedaan. Voorts maakte men zich meester van de gemelde penningen, mitsgaders van de Boeken, Papieren en Aantekeningen, onder verklaaring, dat, van dit alles, een Inventaris zoude gemaakt worden. Doch de beloofde Lijst is nimmer te voorfchijn gekoomen. Daarenboven heeft men nooit kunnen ontdekken, wat 'er van de penningen geworden zij. 't Algemeen gerugt hieldt in, dat zij gebruikt wierden ten behoeve van het gemeene Volk, en om hetzelve, in die dagen van verwarringe, als in eene geduurige dronkenfchap te houden. Naa het treurig lot, zijnen Broeder wedervaaren, begaf zich THEODORUS ROUKENS, met der woon, na *Arnhem*. Hier vervoegde hij zich bij de Staaten van het Landfchap, met een Vertoog, inhoudende een verzoek, om her-

herstelling in zijn Ampt, waar uit hij tegen allen regt en reden gezet was. Niet ongelukkig slaagde hij in dit aanzoek. In den Jaare 1710, toen de gemoederen eenigzins bedaard waren, ontving hij de toezegging van herstellinge in zijnen post. Doch hij overleedt kort daar naa. De Heer THEODORUS ROUKENS was getrouwd met CATHARINA VAN DER NOEN, en liet bij dezelve eenen Zoon naa,

ROUKENS, (Mr. JOHAN MICHIEL) een der grootste Regtsgeleerden van zijnen tijd, en boezemvriend van den vermaarden Amsterdamschen Advokaat HERMANUS VAN NOORDKERK. Hij was gebooren op den zesentwintigsten Jannarij des Jaars 1702. De haat, waar mede zijn Geslagt was belaaden, hadde hem, in zijne eerste kindsheid, bijkans het leeven gekost. Om het onnozel wigt te behouden, in eene dreigende opschudding, in het Vaderlijk huis ontstaan, bergde men hetzelve, leggende in zijne Wieg, over den muur van den Tuin, in het huis van den Heere Baron VAN RANDWYCK. De gronden der Taalkennisse, vooral van het Latijn, leide de Jonge JOHAN MICHIEL, onder den vermaarden Nijmeegschen Rektor CANNEGIETER. In de Regtsgeleerdheid genoot hij, te *Leiden*, het onderwijs van de beroemde Hoogleeraaren GERARD NOODT, VITRIARIUS en anderen. Naa zijne bevordering tot Meester in de Regtsgeleerdheid, keerde hij weder na zijne Geboortestad. Welhaast ondervondt hij het genoegen, dat hem een Ampt wierdt opgedraagen, in vergoedinge der nadeelen en schaden, welke zijn Vader hadt geleeden. In den Jaare 1745 verkreeg hij zitting in den Raad. In het volgende jaar ontving hij last, van wegen het Gewest, om de veertienduizend man Hanoversche Hulptroepen door het Kwartier te geleiden. Nog hooger eere genoot hij, in den Jaare 1748, wanneer hij, van wegen de Stad *Nijmegen*, wierdt benoemd, om zijne Doorluchtige Hoogheid, den tegenwoordigen Erfstadhouder, WILLEM DEN V, over den Doop te houden. Aangaande een Regent, dus met eere en aanzien bekleed, zou men verwagt hebben, dat het onrustig Jaar 1748 niet ten zijnen nadeele zou gewerkt hebben. Dit gebeurde evenwel. De Heer ROUKENS was een der zeven Regenten, onder de twaalf, welke van hunne Re-

geeringsposten verlaaten wierden. Het onſtuimig gemeen was hier mede niet voldaan; men dreigde zijn Huis met plondering, en den dood aan al wat 'er binnen leefde. 's Mans Echtgenoote lag thans in het kraambedde, en was ſlegts drie dagen geleeden verlost. Het woest gepeupel, voor het Huis vergaderd, de Voordeur, met geweld, geopend hebbende, ſtreeft ſtraks na binnen, en werpt een hagelbui van ſteenen door de glazen der Kraamkamer; zodat eenigen nedervielen op de Wieg, in welke het Kraamkind lag. Gelukkig lag dit met het hoofdeneinde na die zijde, van welke de ſteenen vloogen, en wierdt aldus door den Kap der Wieg beſchut. Intusſchen vondt men, in het Voorhuis, eenige manden met wijn. Het gulzig te lijve ſlaan van deezen deedt de plonderwoede nog meer ontſteeken. Aan het verbrijzelen van Meubelen en Huisgeraaden, die voor de hand ſtonden, zijnen zat bekoomen hebbende, maakte men de toebereidzels om tot in de Kraamkamer door te dringen. Ter goeder uure wierdt zulks belet door eenige welgezinde gewapende Burgers, die den plonder- en moordzieken hoop verdreeven; welke, daarenboven, van ſchrik bevangen wierdt door eenen ſpoedig opkoomenden ſtormwind: zodat niemand zich op ſtraat durfde waagen, uit vreeze voor het inſtorten van ſchoorſteenen en nedervallende Dakpannen.

De Heer JOHAN MICHIEL ROUKENS was grondig ervaren in de kennis van de algemeene en bijzondere Regten; verſcheiden Verhandelingen kunnen hier van getuigenis draagen, onder andere die *Over den Dijkbrief van de Ooy.* Daarenboven bezat hij eenen poëtiſchen geest, en verpoosde, bij wijlen, zijnen gewoonen letterarbeid, door het zamenſtellen van Latijnſche of Nederduitſche Vaerzen. Hij overleedt op den tienden April des Jaars 1772, zijnde getrouwd geweest met AGNETA JEANNETTA VERSPYCK, dogter van LEONARD VERSPYCK, Ontvanger Generaal des Nijmeegſchen Kwartiers, en van Vrouwe HUBERTA INGENOEL, dogter van den Burgemeester JOHAN INGENOEL en van JOHANNA REBBERS, gebooren den dertigſten November des Jaars 1705 en geſtorven op den achtentwintigſten Maij des Jaars 1787. Twee Zoonen zijn uit dit huwelijk nagebleeven: ARENT ANTHONY ROUKENS en THEODORUS

LEO-

LEONARD ROUKENS. De laatstgenoemde, gebooren op den zesentwintigsten Februarij des Jaars 1751, is reeds overleeden, in den bloei zijner dagen, op den zesentwintigsten Maij des Jaars 1782. Hij was een persoon van meer dan gemeene begaafdheden, en kundig Regtsgeleerde. Hij schreef eenige Verhandelingen, welke door den druk zijn gemeen gemaakt, onder andere *in Laudem* GERHARDI NOODT, en *De Academia Noviomagensi*. Daarenboven heeft men van hem eene Speeling des Vernufts, zijnde eene *Oratio in Laudem Vespertilionis*, „ Lof van den Vledermuis", in den smaak van den *Lof der Zotheid van* ERASMUS.

De eerstgenoemde, de Heer Mr. ARENT ANTHONY ROUKENS, gebooren den negenëntwintigsten October des Jaars 1747, leeft nog, bekleedende de aanzienlijke Waardigheden van Burgemeester, Schepen en Raad in zijne Geboortestad. Hij is getrouwd geweest met Vrouwe ADRIANA JOHANNA VAN BESSENN JONGBLOET, dogter van den Heere Mr. JACOB JONGBLOET, *Heere van Heij en Boeijcoop*, en van Vrouwe MARIA ERNST VAN BESSENN JONGBLOET; gebooren den achttienden Julij des Jaars 1754, en overleeden den drieëntwintigsten December des Jaars 1790. Uit dit huwelijk zijn gebooren

1. JOHAN MICHIEL, gebooren den eenëndertigsten Augustus 1781.

2. MARIA JACOBA, gebooren den dertienden Januarij des Jaars 1783, doch, kort daar naa, in den ouderdom van negen maanden overleeden.

3. AGNETA JEANETTA, gebooren den dertienden Januarij 1784.

4. JACOB FREDERIK, gebooren den zesden Februarij des Jaars 1787, doch op den zeventienden daar aan volgende gestorven.

5. JACOB THEODORUS, gebooren den drieëntwintigsten Maart des Jaars 1788, doch, nog in het zelfde jaar, gestorven.

6. JACOB WILLEM THEODORUS, gebooren den eenëntwintigsten Junij des Jaars 1789.

Uit echte Medegedeelde Berigten.

ROUKOOP, (*Huis te*) ook wel *Middelgeest* genaamd, is eene vermaaklijke Lustplaats, in *Rhijnland*, onder *Voorschoten*, tusschen de Vliet en den Heereweg, welke van *Leiden* na *Delft* loopt. Met eene Laan koomt het Huis op dien weg uit, en is voorts met aangenaame wandelingen, hoven en boomgaarden keurlijk versierd. Het *Huis te Roukoop* is der opmerkinge waardig, om dat het, eenigen tijd, ter verblijfplaatze diende voor den vermaarden geweezen Aardsbisschop en Keurvorst van *Keulen*, GEBHARD TRUXES, naa dat hij, in den Jaare 1577, zijnen Godsdienst verlaaten, zich met eene Graavinne VAN MANDERSCHEID in 't huwelijk begeeven, en, onder de bescherming der Staaten van Holland, in deeze Gewesten eene schuilplaats hadt gezogt. Zie beneden op 's Mans Artikel.

ROUSSET, (JAN) toegenaamd DE MISSY, van geboorte een Franschman, zeer vermaard door eene menigte kleine geschriften, ten tijde der Regeeringsveranderinge, hier te Lande, in de Jaaren 1747 en 1748, meest al ten voordeele van het Huis van *Oranje*. Hij hadt zijne woonplaats te *Amsterdam*, en wierdt geoordeeld mede de hand te hebben in zommige naamlooze papieren, in welke eenige Staatsleden, vooral de Raadpensionaris GILLES, schandelijk wierden ten toon gesteld. Daarenboven hieldt men hem verdagt van overbrievinge, na *Engeland*, van 't geen, naar zijne meening, op de Bredasche Vredehandeling, aangaande eene Neutraliteit voorviel. Hoe 't zij, zeker is het dat ROUSSET, ten tijde als de Raadpensionaris zijne verantwoording deedt wegens de gerugten, ten zijnen nadeele verspreid, te *Amsterdam* geligt, na '*s Graavenhage* gevoerd, en in de Kasteleinij van den Hove in bewaaring wierdt gesteld. Nogthans duurde zijne opsluiting slegts eenige weinige weeken. Naa 's Prinsen verheffing tot de Stadhouderlijke waardigheid, en deszelfs komst in '*s Graavenhage*, bekwam hij straks zijne vrijheid. 's Mans bedreevenheid in de Geschiedenissen, en als mede in de Regtsgeleerdheid, zal, zedert, zijne Hoogheid bewoogen hebben, om hem met den titel van zijnen *Buitengewoonen Raad en Historieschrijver* te vereeren. Van eenig opstel, tot de laatstgenoemde hoedanig-

nigheid betrekkelijk, is ons nimmer eenig blijk voorgekoomen. Zijnen voornaamften tijd befteedde hij aan het opftellen van Weekfchriften, handelende, inzonderheid, over Staatkundige onderwerpen. Vooral hadt hij het, in dezelve, zeer fterk op de Pagters gelaaden, tegen welke hij, nu en dan, zeer fcherpe aanmerkingen uitfchoot. In ftede van langer te duiden, dat zij zich vet mestten met het zweet en bloed der fchamele Gemeente, behoorde men dezelve, meende hij, na het Leger te zenden, om het Land te helpen verdeedigen. Daarenboven wierdt ROUSSET gehouden voor eenen der voornaamfte werkmeesteren, die, onder de hand, de Regeeringsverandering te *Amfterdam* zogten te bewerken. Door het een en ander baande hij zich den weg tot eigen verderf. Zijne Hoogheid, eenig misnoegen tegen hem hebbende opgevat, deedt hem, in de maand Junij des Jaars 1749, de Akte van Hiftoriefchrijver wederom afvorderen. Om het fchrijven van zeker Nieuwspapier, waar in hij zich verfcheiden zeer fcherpe uitdrukkingen tegen uitheemfche Mogendheden, vooral tegen den Koning van *Frankrijk*, veroorloofde, oordeelde de Regeering van *Amfterdam*, 's Mans pen te moeten beteugelen. 't Geregt der Stad, hem vrugtloos in zijn huis gezogt hebbende, wierdt hij, zedert, openlijk ingedaagd, en het uitgeeven van eenigen zijner fchriften, zonder vooraf daar toe bekoomen verlof, verbooden. Doch ROUSSET was den flag, die zijnen perfoon dreigde, bij tijds ontweeken. Hij onthieldt zich zedert buiten de Stad. Zijne verdere wedervaaringen zijn niet tot onze kennisfe gekoomen.

ROXENISSE, een Ambagt of Polder, in het gedeelte van Zuidholland, *'t Land van Voorn* genaamd, zijnde, meer bepaaldelijk, het Westlijkfte gedeelte van het Eiland *Over-Flakkée*. *Roxenisfe* legt aan *de Hals*, over welke men, bij hoog water, van het Eiland na het Land van *Goedereede* vaart, doch, bij laag water, kan rijden. In de bedijking beflaat de Polder ruim dertig Gemeten Lands meer, dan waarop dezelve, op de Lijst der Verpondingen, ftaat aangefchreeven. Volgens de eerfte telt men driehonderd vijfenzestig, op de laatfte driehonderd vierendertig Gemeten. Volgens ALKEMADE zou,

weleer, in deezen Polder, een klein Dorpje gelegen hebben, de *Blaauwe Kamer* genaamd. Doch hier van zijn geene de minste overblijfzels voorhanden.

Zie ALKEMADE, *Beschrijv. van den Briel.*

RUBENS, (PIETER PAULUS) of, gelijk zommigen dien naam schrijven, RUBBENS, hoewel niet gebooren binnen het gebied der Veréénigde Gewesten, mogen wij, nogthans, niet verzwijgen, deels om 's Mans vermaardheid ook hier te Lande, deels om dat zijn Geslagt en Geboorteplaats, eertijds, met ons Vaderland in naauwe betrekking stondt. Zijn Vader, JAN RUBENS, Regtsgeleerde, zat, te *Antwerpen*, meermaalen, in het gestoelte van Schepenen, zelf, volgens zommigen, in den Raad van *Brabant*. De ongunst der tijden deedt hem de wijk neemen na *Keulen*. Zijne zwangere huisvrouw verzelde hem, en beviel aldaar, op den achtentwintigsten Julij des Jaars 1577, zijnde *Pieter en Paulus-dag*, van eenen Zoon. Men noemde hem naar de beide Apostelen. Den ouderdom, tot het ontvangen van onderwijs geschikt, hadt hij nauwlijks bereikt, of zijn Vader zondt hem ter schoole; alwaar hij zo ongemeene vorderingen maakte, dat hij, spoedig, het Latijn vaardig konde spreeken.

Naa de bemagtiging van *Antwerpen*, door den Hertog VAN PARMA, keerde de Vader van RUBENS, een ijverig Koningsgezinde, derwaarts te rug. Thans wierdt zijn Zoon bekend aan de Gravinne DE LALAIN, die den welgemaakten en fraai gemanierden Jongeling voor haare Pagie verkoor. Doch hij verliet, wel haast, deezen dienst, als geenen smaak hebbende in de luijledige, dikmaals ongebondene leevenswijze. Inmiddels overleedt zijn Vader. Deeze hadt hem voorbeschikt tot de beoeffening der Regtsgeleerdheid. Doch 's Jongelings hoofdneiging hadt altoos overgeheld tot de Teken- en Schilderkunde. Zijne Moeder, deezer neiginge bot vierende, besteedde hem bij ADAM VAN NOORT, een vrij goed Schilder, doch wiens ongebondene leevenswijze den jonge RUBENS, wel haast, zo sterk tegen den borst stondt, dat hij van Leermeester veranderde-

anderde, en een leerling wierdt van OCTAVIO VAN VEEN, niet alleen groot Kunstenaar, maar ook een Man van goede zeden.

Den ouderdom van drieëntwintig jaaren hadt hij bereikt, en in zijne kunst uitsteekende vorderingen gemaakt, toen hij besloot, eene reize te doen na *Frankrijk* en *Italie*. Zijne opvoeding en beschaafdheid, zo wel als zijn kunstvermogen, bezorgde hem, overal daar hij vertoefde, openen toegang tot lieden van het eerste aanzien. VINCENT DE GONZAGUE, *Hertog van Mantua en Montferrat*, bediende zich niet slegts van zijn Penseel, maar ook van zijne kundigheden in andere zaaken. Onder andere zondt hij RUBENS na *Spanje*, om aan den Koning PHILIPS DEN III, van wegen den Hertog, eenige aanzienlijke geschenken ter hand te stellen. De wijze, op welke hij zich van deezen last kweet, bezorgde hem des Konings hoogagting.

't Was op bevel des voornoemden Hertogs, dat RUBENS eene reize na *Rome* deedt, en van daar, vervolgens, na *Venetie*, om, in de laatstgenoemde Stad, TITIAAN en PAUL VERONEZE de kunst af te zien. Daarenboven deedt hij eenen keer na *Genua*, alwaar hij langer, dan in eenige andere Stad van *Italie*, vertoefde. Overal liet hij blijken agter van zijn zonderling vernuft, door het schilderen van Altaar- en andere stukken, als mede van Portretten van heilige en doorluchtige personaadjen. Daarenboven beoeffende hij de Bouwkunde, vervaardigende, voorts, de ontwerpen van verscheiden fraaie Kerken en heerlijke Paleizen.

Terwijl RUBENS te *Genua* zijn kunstvermogen oeffende, ontving hij de tijding van eene gevaarlijke krankte, in welke zijne Moeder was gestort. Pligt en liefde deeden hem straks de reize na *Antwerpen* aanneemen, in den Jaare 1690. Doch, bij zijne aankomst in de gemelde Stad, was zijne Moeder overleeden. Zo diep griefde den tedergevoeligen Man dit sterfgeval, dat hij, om in den Godsdienst daar tegen troost te zoeken, zich, een tijd lang, opsloot in de Abtdij van *St. Michiel*, zijne dagen slijtende met godsdienstige verrigtingen en met de bezigheden van zijn wonderdoend Penseel. Der optekeninge niet onwaardig is het, dat RUBENS, van zijne Italiaansche reize wedergekeerd, en gevraagd zijnde naar de

ont-

ontwerpen en afteekeningen, welke hij van daar hadt medegebragt, slegts eenige weinigen vertoonde; 'er nevens voegende dat *alle de overigen in het Kabinet van zijn Geheugen waren opgeslooten.*

Toen nu RUBENS zijn leed, over het gemelde sterfgeval, eenigzins verzet hadt, wilde hij na *Italie* wederkeeren. Het aanzoek van lieden van den eersten rang, zelf van de Aardshertogen ALBERTUS en ISABELLA, deedt hem van besluit veranderen, en vaststellen om zich in zijn Vaderland te vestigen. Daar toe wierdt hij te raade, zich in 't huwelijk te begeeven; ten welken einde zijn oog viel op ELIZABETH BRANT, dogter van den Heere BRANT, Griffier van *Antwerpen.* Het huis, welk hij, zedert, betrok, wekte de aandagt van alle liefhebberen, van wegen de menigte en den goeden smaak van zeldzaamheden der Kunst, met welke hij het van binnen versierde. Thans leide zich RUBENS, uit al zijn vermogen, toe om zijn Vaderland te begiftigen, met die onnaavolgbaare Kunststukken, welke de verwondering van alle Eeuwen zullen gaande maaken. Om den tijd, welken hij aan het schilderen besteedde, dubbelnuttig door te brengen, deedt hij zich, intusschen, 't een of ander van kunst of smaak voorleezen. Zijne bedreevenheid in zeven taalen, welke hij niet alleen verstondt, maar ook sprak, baande hem den weg om zijn voordeel te doen met de vrugten des vlijts en des vernufts van alle beschaafde landen des aardbodems.

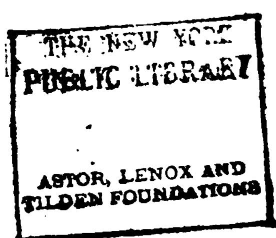
Onder dit alles ontviel hem, naa eenen echt van slegts vier jaaren, zijne Huisvrouwe; een slag, die hem zo zwaar trof, dat hij, ter verligtinge van boezemsmarte, eenen keer door *Holland* deedt, om de beroemde Kunstenaars van dien tijd te bezoeken, en zich, in het bezigtigen van derzelver werkstukken, te verlustigen. Zedert hervatte hij het Penseel, uit hetwelk vervolgens vloeiden die verhevene Kunstgewrogten, welke *Brussel* en *Antwerpen* nog heden, als onwaardeerbaare schatten, bewaaren. MARIA DE MEDICIS ontboodt hem, eerlang, te *Parijs*, om eene der Gallerijen van haar nieuw Paleis van *Luxemburg* te beschilderen.

Tot nog toe hebben wij RUBENS als Schilder beschouwd. In een ander licht moeten wij hem nu nog voordraagen. Onder

de

G. F. Fritsch fecit.

de menigte van voorwerpen, met welke zijn uitgebreid vernuft zich bezig hieldt, was ook de Staatkunde, vooral eene naauwkeurige kennis van den toestand en de belangen der Nederlandsche Gewesten. Voor de Infante, met welke RUBENS dikmaals in gesprek was, konde dit niet verborgen blijven. Thans vorderde het belang des Konings van *Spanje*, dat dezelve van den toestand van *Vlaanderen* en andere Provincien naauwkeurig onderrigt wierdt, omtrent 't geen de dienst zijner Majesteit vorderde. Op RUBENS viel daar toe het oog der Aardshertoginne; hij kweet zich van dien last met zo veel ijvers en bekwaamheids, dat zijne Katholijke Majesteit, ten blijke van genoegen, hem met eene heimelijke boodschap belastte, met een Diamant van groote waarde begiftigde, en, daarenboven, den titel schonk van Sekretaris van den Geheimen Raad des Konings.

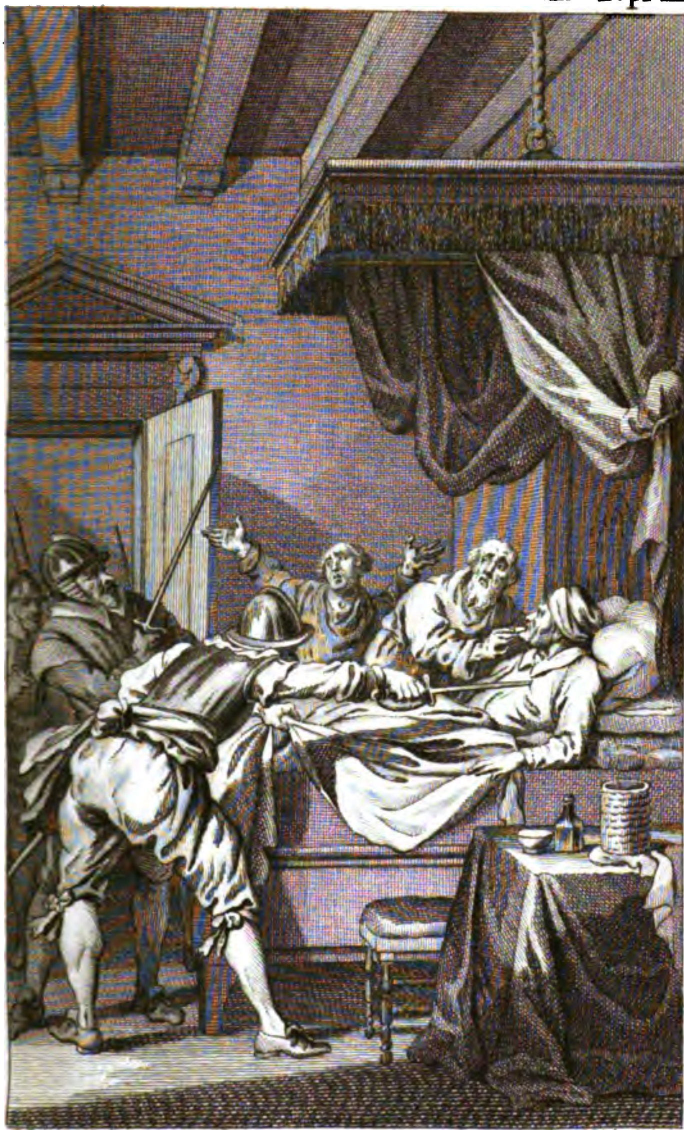
De gelukkige uitslag deezer bezendinge was de grond des vertrouwens, welk men in hem stelde omtrent zaaken van nog hooger aangelegenheid. *Engeland* en *Spanje* waren thans in Oorlog. Vuurig verlangde men na vrede, aan de zijde van het laatstgenoemde Koninkrijk. Doch de wijze, om daar toe den weg te baanen, was eene zaak van veel overlegs. Eindelijk kwam men tot het besluit, RUBENS na *Engeland* te zenden, onder voorwendzel dat hij die reize ondernam uit eigen beweeginge, en om zaaken, zijne kunstoeffening betreffende, doch inderdaad om hem zijn hof te doen maaken bij Koning KAREL DEN I, en op eene listige wijze deszelfs gezintheid omtrent eene Vredehandeling met *Spanje* te polzen. Men voorzag hem, ten dien einde, van Geloofsbrieven, om, bij voorkoomende gelegenheid, van dezelve te kunnen gebruik maaken. Naa verscheiden zamenkomsten met den Koning van *Engeland*, in welke men over de Schilderkunst en andere onverschillige zaaken hadt gesproken, bediende zich RUBENS, op zekeren tijd, van den keer, welken het gesprek nam, om zijner Majesteit de gezintheid van den Koning zijnen Meester onder 't oog te brengen. Een gunstig oor leende Koning KAREL aan de uitgeslagene keuze, en vraagde, of RUBENS dus uit eigen beweeging, dan op hoogen last sprak. Waarop de andere vervolgde, dat hij thans de mond was van zijne Katho-

bouworde. Men vondt daar in eene Zaal, naar de wijze van de Rotonde te *Rome*, die alleen door openingen in het Dak licht ontving. Deeze Zaal bevatte eenen schat van de heerlijkste voortbrengzelen der kunst, welke *Italie*, *Frankrijk* en de *Nederlanden* opleverden, ook eenige vrugten van zijn eigen Penseel. Meer dan zestigduizend Guldens hadt hem dit huis, met hetgeen 'er in was, gekost. Men wil dat de Hertog van BUCKINGHAM, met welke RUBENS, geduurende zijn verblijf te *Parijs*, kennis en vriendschap hadt gemaakt, zedert, uit deeze Zaal, voor zestigduizend Guldens aan Kunststukken heeft gekogt.

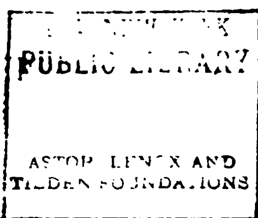
Zie HOUBRAKEN en BELLONI.

RUDOLF VAN DIEPHOUT, Bisschop van *Utrecht*, de drieënvijftigste in rang, indien zijn mededinger ZWEDER VAN KUILENBURG in die hoedanigheid erkend worde. Zeer onrustige tijden beleefde deeze Kerkvoogd, en hadt hij, jaaren lang, met aanhoudende tegenstreevingen te worstelen. Te weeten, naa het overlijden van Bisschop FREDERIK VAN BLANKENHEIM, voorgevallen in de maand October des Jaars 1424, ontstonden, binnen *Utrecht*, hoogloopende oneenigheden, over de verkiezing van eenen Opvolger. De nabuurige Kerkelijke en Waereldlijke Mogendheden preezen bijna elk een bijzonder voorwerp aan, tot het bekleeden der Bisschoppelijke waardigheid. De Aardsbisschop van *Keulen*, drong op de verkiezing van zijnen Broeder, WALRAVEN VAN MEURS: de Bisschop van *Luik* op die van ALBRECHT VAN HUY: de Hertog VAN BERG droeg GERARD VAN KLEEVE; anderen wierden door anderen aangepreezen. Doch onder alle de mededingers naar den mijter kwamen meest in aanmerking RUDOLF VAN DIEPHOUT, Kanunnik te *Keulen*, en ZWEDER VAN KUILENBURG, Domproost te *Utrecht*. RUDOLF hadt de meeste stemmen in 't Kapittel, zelfs die van ZWEDER, welke verklaard hadt dat men geen beter Bisschop zou kunnen vinden. RUDOLF wierdt dan, bij meerderheid van stemmen, verkooren. Men gaf den Paus, MARTYN DEN V, terstond kennis van deeze verkiezing, en verzogt hem den verkooren Bisschop te willen bevestigen. Doch

hij

BURGEMEESTER PROOIS TE UTRECHT, VERMOORD.

hij vondt ongeraaden, aan dit verzoek te voldoen, en droeg; kort hier naa, het Bisdom van *Utrecht* op aan RABAN, Bisschop van *Spiers*, die, verstaande dat het Stigt in hevige partijschappen verdeeld was, zig ligtelijk beweegen liet om zijn regt tot het Bisdom aan ZWEDER VAN KUILENBURG af te staan; die hem daartegen zijne Domproostdij overdroeg. ZWEDER vervoegde zig hierop aan 't Hof van *Rome*, daar hij 's Pausfen bevestiging in de Bisschoppelijke waardigheid verwierf door geschenken. De Geestelijkheid van *Utrecht* onderwierp zig aan 's Pausfen welbehaagen, en erkende ZWEDER voor Bisschop. Doch het overig gedeelte van 't Stigt hieldt het nog met RUDOLF, en beriep zig van de uitspraak van Paus MARTYN op eene Kerkvergadering en op den Paus, die aldaar zijn zou. MARTYN nam dit zo euvel, dat hij alle Kerkelijke diensten verboodt, in alle Plaatsen van 't Stigt, daar men ZWEDER niet erkende. Zommigen onderwierpen zig aan dit bevel uit ontzag voor den Paus; doch anderen schroomden niet, den dienst te blijven waarneemen. Midlerwijl, hadt Bisschop ZWEDER zig meester gemaakt van het Slot *ter Horst*. Ook leedt het niet lang, of hij noodzaakte de Steden *Rheenen* en *Amersfoort* om hem als Bisschop te ontvangen. RUDOLF, die zig te *Utrecht* onthieldt, bevreesd voor zijne komst, week in stilte ter Stad uit. ZWEDER, in Augustus des Jaars 1425, heimelijk in *Utrecht* gekoomen, bragt, volgens het gebruik dier tijden, zulk een groot getal van ballingen met zig in de Stad, dat 'er een geweldige oploop uit ontstondt; in welken de Burgemeester BAREND PROOIS, die de zijde van RUDOLF gehouden hadt, en nu krank te bedde lag, gevaarlijk gewond, en, terwijl hij de laatste Kerkgeregten ontving, van 't leeven beroofd wierdt. Sommigen verhaalen, dat ZWEDER zelf gepoogd hadt de handen te slaan aan den Burgemeester; doch 'er in belet geworden was. Vast gaat het, dat hij al wat 'er dien dag verrigt was, voor zijne rekening nam, en als wel gedaan verdeedigde. Bisschop ZWEDER zat tien maanden te *Utrecht*, binnen welken tijd, hij weekelijks zijnen mededinger RUDOLF vloekte en in den ban deedt. Ook verbondt hij zig eerlang met de Kabbeljaauwschen in *Holland*, die terstond hun werk maakten om de aanhangers van Bisschop RUDOLF in

't *Stigt*, die te gelijk vrienden der Hoekschen waren, geweldiglijk aan te tasten. ZWEDER, zig door den tijd zeer gehaat gemaakt hebbende te *Utrecht*, liet zig, in den Zomer des Jaars 1426, door sommigen, die hem zogten te ontzetten van 't bewind, overhaalen, om zig voor eenen tijd na *Amersfoort*, *Rheenen* en 't Slot *ter Horst* te begeeven, waar toe hij, om de kosten zijner hofhoudinge te bespaaren, besloot. RUDOLF onthieldt zig, ten deezen tijde, heimelijk op 't huis te *Wulven*, wagtende op gelegenheid om zig van *Utrecht* meester te maaken. En ZWEDER was zo dra niet uit *Utrecht* vertrokken, of JAN VAN RENESSE *van Renouwen* trok, aan 't hoofd van eenige manschap, ter Stad in, versloeg het Gilde der Vleeschhouweren, dat ZWEDERS zijde hieldt, en zig tegen hem verzet hadt, en liet RUDOLF den volgenden dag in de Stad. ZWEDER, verneemende wat 'er gaande wäre, begaf zig eerstond te rug na *Utrecht*, verzeld van eenig Krijgsvolk; doch men sloot hem de poort voor 't hoofd: waar op hij, na *Amersfoort* gekeerd, met moeite binnen de Stad raakte. Kort hier na, wist hij, bij verrassing, Geldersche manschap in de Stad te krijgen, die egter, eerlang, met hulp van die van *Utrecht* en *Emmenes*, na buiten gedreeven wierdt. Middlerwijl, was Bisschop RUDOLF, eerst door de Ridderschap en Stad van *Utrecht*, daar na door de Ridderschap en Steden van *Overijssel*, en eindelijk ook door de Geestelijkheid tot *Postulaat*, Ruwaard en Beschermer van 't Bisdom aangenomen. ZWEDER wierdt alle Regtsgebied ontzeid. Hij was nu uit *Amersfoort* geweeken, en bevondt zig dan eens te *Kuilenburg*, dan eens te *Arnhem*, en ook wel te *Dordrecht*, verzeld van de Kanunniken, die zijne zijde hielden. In 't volgende jaar, sloot hij een Verbond met FILIPS, Hertog van *Bourgondie*, die zig, wat laater, het Graaflijk bewind over *Holland* wist te verkrijgen, en nu, van ARNOUD VAN EGMOND, Hertog van *Gelder*, geholpen, die van *Utrecht* en *Amersfoort* vijandelijk begon te bejegenen; tegen hen ontsteken zijnde, om dat Bisschop RUDOLF, wiens zijde zij aankleefden, zig met Vrouwe JAKOBA en haaren Hoekschen aanhang verbonden hadt. Hertog FILIPS sloeg, eerlang, het beleg voor *Amersfoort*, daar die van *Utrecht*, onlangs, nog drie-

driehonderd Schutters in geworpen hadden. De belegerden, die zig wakkerlijk kweeten, wierden, tot driemaalen toe, van de wallen na binnen gedreeven. Doch de Utrechtsche Schutters, van de Amersfoortsche vrouwen geholpen, gingen de belegeraars, in 't stormen, met ziedend kalkwater te keer, en noodzaakten hen, eindelijk, de Stad te verlaaten. Zij hadden 'er zo veel volks voor verlooren, dat zij volle acht dagen bezig waren om de lijken uit de grachten te haalen, en ter aarde te bestellen. Terwijl 't beleg nog duurde, kwamen de Kabbeljaauwschen te scheepe voor *Spaakenburg*, en bemagtigden *Bunschooten*, waar van zij de belegeraars voorzagen van mond- en krijgsbehoeften. De Amsterdammers in 't bijzonder hielden een groot Katschip in den mond van de *Eem*, om den toevoer na *Amersfoort* te water af te snijden. RUDOLF VAN WESTERBEEKE voer met eenig Krijgsvolk de Vegt op; doch wierdt, aan land getreden, door de Stichtsche Boeren, tegengetrokken, en, eerlang, door die van *Utrecht*, met merkelijk verlies, op de vlugt gejaagd. Van de Utrechtsche zijde wierdt de Betuwe afgeloopen. Doch deeze togt bekwam den Utrechtschen kwalijk. Die van *Nijmegen* trokken hun tegen, en dreeven hen, met groot verlies, uit de Betuwe te rug. Ondertusschen, trof men, van tijd tot tijd, een Bestand, doch niet voor Januarij des Jaars 1430 eene vasten Vrede. Bisschop RUDOLF verbondt zig, bij denzelven, om verzeld van de Wethouderschap der Stichtsche Steden, Hertog FILIPS, eene halve mijl buiten *Utrecht*, knielende, om vergiffenis te zullen koomen smeeken. Ook zou men hem met kruissen en vaanen ter Stad in haalen, en zijne banier, drie dagen agtereen, stellen op de poorten van *Utrecht*, *Amersfoort* en *Rheenen*. Door deezen Vrede, wierdt de rust met de nabuuren hersteld; doch de scheuring in de Utrechtsche Kerke bleef nog eenen geruimen tijd duuren. Bisschop RUDOLF vervolgde egter zijne zaak zo ernstig aan 't Hof van *Rome*, dat hij, eindelijk, door Paus EUGEEN DEN IV, in 't Bisdom bevestigd wierdt. Doch Bisschop ZWEDER, ongezind om zig aan 's Pausen uitspraak te onderwerpen, beriep zig van dezelve op de Kerkvergadering, die toen te *Bazel* zat. Zelfs begaf hij zig in persoon derwaards, doch overleedt 'er, in 't volgende jaar. De Kanunniken,

niken, die 't met hem hielden, verkooren WALRAVEN VAN MEURS in zijne ſtede, die, na 't afzetten van EUGEEN DEN IV, door FELIX DEN V, in 't Bisdom bevestigd wierdt. Hij vestigde zijnen zetel te *Dordrecht*, en daar naa te *Arnhem*: doch alzo hij nimmer eenig bewind in 't Sticht kon magtig worden, wierdt hij hier te Lande ſlegts van weinigen erkend. Bisſchop RUDOLF, die, ondertusſchen, 't volkomen gebied over 't Sticht in handen hadt, oefende ſtrenge ſtraffe over de voornaamſten, die voorheen ZWEDERS zijde gehouden hadden. Ook leide hij zig vlijtiglijk toe op het herſtellen der vervallen zaaken van 't Bisdom, en op het verbeteren der Sterkten en Sloten zijns gebieds. Doch eenige jaaren hier naa, raakte hij in twist met de Stad *Utrecht*, over 't beſteeden van 't Morgengeld. Andere redenen kwamen hier bij: zo verre ging eindelijk de oneenigheid, dat die van *Utrecht* toeleg maakten om Bisſchop RUDOLF eerst ter Stad uit te lokken, en hem, vervolgens, gelijk zij ZWEDER voorheen gedaan hadden, daar buiten te houden. 't Geviel, eerlang, dat hij, bij zekere gelegenheid, ter Stad uit getoogen zijnde, daar niet weder in komen kon, dan heimelijk en bij nagt: waar naa hij de poort voor 't volk, welk hem verzelde, opende. Toen zig op de markt in ſlagorde geſteld hebbende, wierdt hij vinniglijk te keer gegaan van eenen grooten hoop burgeren, onder welken ook eenige aanzienlijke luiden waren. Men raakte in een hevig gevegt. Doch de Bisſchoppelijken wierden der andere partije te ſterk, die ten deele geſlaagen, ten deele gevangen, en of onthalsd, of gebannen wierdt. De Heer VAN GAASBEEK, die onder de gevangenen was, kogt zig vrij, door den afſtand van *Wijk te Duurſtede* en *Abkoude*, van welke Heerlijkheden hij alleenlijk het inkomen behieldt zo lang hij leefde, en eene ſomme gelds daarenboven. NIKOLAAS, Kardinaal van *Cuſa*, wat laater door den Paus afgezonden, om den ſtaat der Kerken deezer Landen te onderzoeken, maakte zijn werk om de twee verkooren Bisſchoppen van *Utrecht*, RUDOLF en WALRAVEN, te bevredigen met elkanderen, en daar door de ſcheuring in 't Sticht te heelen. WALRAVEN liet zig ligtelijk beweegen, om, voor een jaarlijksch inkomen, benevens den tienden penning van de beden der Geestelijkheid, af

te ſtaan van 't Bisdom: en RUDOLF bewilligde niet alleen in deeze voorwaarde; maar hij ſpilde ſedert veel gelds om zijnen mededinger te helpen aan 't Bisdom van *Munſter*, welk men hem, in de plaats van dat van *Utrecht*, hadt bezorgd. Hij voerde, ten dien einde, eenen kostbaaren krijg tegen de Munſterſchen, dien hij in perſoon bijwoonde. Doch hij ſlaagde ongelukkiglijk. Ondertusſchen, hadt de Munſterſche oorlog den ſtaat zijner geldmiddelen zo zeer agteruit gezet, dat hij genoodzaakt wierdt, de Geestelijkheid van *Utrecht*, van tijd tot tijd, met zwaare beden te belasten. Zij hadt de Gilden en 't gemeen op haare zijde. Doch de Raad der Stad, zo 't ſchijnt, niet ongaarne ziende, dat de weelde der Geestelijken een weinig beſnoeid wierdt, hieldt het met den Bisſchop. De vijf Kollegien te *Utrecht* weigerden, ten laatſte, 's Bisſchops Beden te voldoen; deeden elk, die ze hun durfde afvorderen, in den ban, zonder egter den Bisſchop of iemand in 't bijzonder te noemen, en lieten, bedugt voor ballingſchap of gevangenis, hunne Vergaderplaats bij nagt bewaaken door Handwerksluiden, die hunne zijde hielden. De Bisſchop was, kort te vooren, getoogen na 't Slot *ter Horst*. De Raad der Stad, euvel neemende dat de Geestelijkheid zo ſterk liet waaken, zogt haar te beweegen om het na te laaten. Doch dit vermeerderde haaren agterdogt. Zij beſloot, derhalven, geharnast bij een te komen in de Domkerk, gelijk zij op den vijfentwintigſten Januarij des Jaars 1455 deedt. De Gemeente vergaderde hier, insgelijks, in merkelijken getale. Men trok gelijkelijk na 't Stadhuis, en noodzaakte den Raad tot het vastſtellen en afkondigen van Keuren, naar den zin der Geestelijkheid en der Gemeente. De afkondiging geſchiedde, ten overſtaan der Geestelijken. De Gemeente keurde, insgelijks, dat men, voortaan, in elke voornaame ſtraat, een bekken houden zou, op dat men 't volk, als men 't goedvondt, ten getale van vijf of zesduizend man, zou kunnen doen bijeenkomen, en alles in de Stad ſchikken naar zijn welgevallen. In deezen ſtand der dingen, overleedt, op den vierëntwintigſten Maart, Bisſchop RUDOLF, 't zij op 't Slot te *Vollenhove*, of op 't Slot *ter Horst*; want hierin verſchillen de oude Schrijvers, Een Schrijver der Zestiende Eeuwe meldt, dat eene

wonde, in 't beleg der Stad *Vreden* in *Munsterland* bekomen, oorzaak van 's Bisschops dood geweest is. Zijn gewezen mededinger, WALRAVEN VAN MEURS, overleedt te *Arnhem*, in 't volgende jaar.

RUDOLFUS AGRICOLA, een der vermaardste Geleerden van de Vijftiende Eeuwe, was gebooren binnen de Vereënigde Nederlanden, meer bepaaldelijk te *Baflo*, een dorp van weinig aanziens in de Provincie *Stad en Lande*. In den Jaare 1442 zag hij aldaar het eerste licht. Naa, in zijn Vaderland, de gronden der Taalkennisse geleid te hebben, wierdt hij, volgens de gewoonte van dien tijd, gezonden na het Hoogeschool van *Leuven*. Hier vertoefde hij eenige jaaren. Daarnaa deedt hij eene reize door *Frankrijk* en *Italie*. Te *Ferrare* hoorde hij de Lessen van den alom vermaarden THEODORUS GAZA, door den Hertog, met groote moeite en kosten, van *Constantinopole* na *Ferrare* gelokt. Naa eene uitlandigheid van etlijke jaaren, keerde AGRICOLA te rug in zijn Vaderland, met oogmerk om in de Stad *Groningen* zijne wooning te vestigen. Zijne vermaardheid en verkreegene kundigheden waren oorzaak, dat hem, wel haast, eene niet onaanzienlijke bediening wierdt opgedraagen. Niet langer dan zes maanden, hadt hij zijnen post bekleed, toen hij, van wegen de Stad, aan Keizer MAXIMILIAAN wierdt afgevaardigd. Zijn reislust was oorzaak, dat hij dien last gretig aanvaardde. Sedert sleet hij zijnen meesten leeftijd te *Heidelberg* en *Worms*. In de eerstgenoemde Stad onderwees hij, eenigen tijd, de Wijsbegeerte. Te *Worms* zat thans op den Bisschoplijken Stoel JOHAN DALBURG, eertijds de leerling, zedert de gemeenzaame vriend van AGRICOLA. De Kerkvoogd hadt aan zijn Hof een geleerden Jood, vooral doorervaren in de Oostersche taalen. Schoon reeds veertig jaaren oud, deedt AGRICOLA zich door hem in de Hebreeuwsche taale onderwijzen. Van natuure met oordeel, vernuft en een vasthoudend geheugen begaafd, en, daarenboven, onvermoeid in het beoeffenen van allerlei weetenschappen, verworf hij den naam, en ook de daad zelve, van eenen der grootste Geleerden van zijnen tijd. Hij was een meester in de welspreekendheid,

door-

dooroeffend Regtsgeleerd, sierlijk Dichter. Het Grieksch en Latijn verstondt hij in die volkomenheid, en schreef zo zuiver in beide taalen, alsof hij in de beste tijden van *Athene* en *Rome* leefde. Om zijne gestrenger bezigheden te verpoozen, verlustigde hij zich, bij wijlen, met een Schilderkunde, waar in hij meer dan gemeene vorderingen hadt gemaakt. Tot ongeluk voor het Gemeenebest der Letteren, bereikte hij geenen hoogen Ouderdom. Hij overleedt in den bloei zijner jaaren, te *Heidelberg*, op den vijfentwintigsten October des Jaars 1486, en wierdt, in die Stad, in de Kerk der *Minoriten*, begraaven. De geleerde ALARDUS *van Amsterdam* heeft 's Mans schriften bij een verzameld, en in den Jaare 1539, in twee Stukken in Octavo, te *Keulen* laaten drukken. Men vindt voor dezelve een verhaal van 's Mans leevensloop. AGRICOLA voedde eenige begrippen, welke, zedert, zo veel gerugts maakten, en eindelijk uitliepen op de Kerkhervorming. Ondanks zijne onverzaadelijke zucht tot weetenschappen en geleerdheid, was hij zeer aangenaam in den omgang, en zeer gezien bij de vrouwelijke sexe. Om deeze te vermaaken, schreef hij eenige Vaderlandsche Gezangen, welke hij, bij het snaarenspel, met eene ongemeene lieflijkheid, voor dezelve zong. Met dit alles was hij zeer geregeld van zeden, en een vijand van alles, wat eenigzins het voorkoomen hadt van losbandigheid. Hij is nooit getrouwd geweest, hoewel hij, 't eenige tijde, zulks voorneemens was.

Zie VAL. ANDREAS, *Bibl. Belg.* MELCHIOR ADAM; BAYLE, *Dict. Hist. et Crit.*

RUGGE, een Polder, in *Zuidholland*, in het *Land van Voorn*, groot, in zijnen omvang, volgens de laatste daar van bekende opgave, elfhonderd achttien Gemeten en honderdzesennegentig Roeden. Men vindt 'er geen Kerkdorp, maar alleenlijk een Gehugt, de *Tinte* genaamd. Hier staan omtrent dertig Huizen, met eene Meekrapstoof. — In deezen Polder, na den kant van *den Briel*, en niet verre van die Stad, legt eene Boerewooning, het *Ziekhuis* genaamd. Met veel gronds

 wordt

wordt dit gehouden voor het van ouds bekende *Huis te Rugge.* Nabij of in den omtrek van hetzelve plagt, wel eer, te leggen een Klooster van Kanunniken, door Heer HUGO VAN HEENVLIET, in den Jaare 1404, gestigt. In den grond, op welken het gewijde Gestigt gestaan heeft, vindt men nog Overblijfzels van oude gewelfzels, zelf nog van gepleisterde Grafsteden, mogelijk, weleer, behoord hebbende tot eene Parochiekerk, welke hier gestaan heeft, en aan de H. Maagd gewijd was. In Godsdienstige eerbiedenisse wordt, nog heden, bij de Roomschgezinden, in deezen oord, gehouden een Put, die den bijnaam van de Heilige voert, gelegen in eene Weide, nabij de straks gemelde begraafplaatzen. De Opgezeetenen van *Rugge* oeffenen hunnen openbaaren Godsdienst in de *Stad Briele*, of in het Dorp *Oostvoorn.*

Zie ALKEMADE, *Beschrijving van den Briel.*

RUIGBROEK; zie WYNGAARDEN en RUIGBROEK.

RUIKHAVER, (NIKOLAAS) gebooren te *Haarlem*, volgens HOOFT, doch bij WAGENAAR, en niet te onregt, voor een Amsterdammer gehouden; Man, bij alle minnaars der Vaderlandsche Vrijheid, in gezegende naagedagtenisse, van wegen zijne medewerkende kloekmoedige poogingen, nevens die van andere Voorvegters, om het Spaansche dwangjuk van den halze te schuiven; deelgenoot in de daadelijke uitvoering van een Ontwerp, 't welk Prins WILLEM DE I, op raad en met overleg van andere kundige Staatsmannen, hadt beraamd. Uit 's Lands Geschiedenissen is bekend, hoe de gemelde Vorst, in zijne onderneemingen te Lande rampspoedig slaagende, het besluit nam, op raad, onder andere, van den Franschen Admiraal DE COLIGNI, zijn geluk te Zee te beproeven. 't Gevolg hier van was, dat hij, aan verscheiden, zo gevlugte Edelen als aan Kooplieden, Brieven van Bestellinge uitgaf, om ter vrijbuit, op de vijandlijke Schepen, te mogen vaaren. Op het Artikel WATERGEUZEN, naam, welke hun, zedert,

gedert, aanhing, zullen we daar van breeder verslag doen. NIKOLAAS RUIKHAVER, die, als Koopman, een eigen Schip voerde, was een van de zulken, die, in gemelde hoedanigheid, zich in 's Prinsen dienst begaven.

Het eerste bedrijf, tot afbreuke van 's Lands vijand, welk wij van hem vermeld vinden, was, dat hij, nevens eenen JAN JANSZOON VAN DER NYENBURG, in de maand November des Jaars 1570, zich meester maakte van het Marktschip, welk van *'s Hertogenbosch* op *Antwerpen* voer. Grootlijks diende deeze bemagtiging ter aanmoediginge tot verdere onderneemingen. Want, behalven een aanmerkelijken voorraad van allerlei Koopgoederen, vonden zij, in het Schip, eenen buit van vijfenveertighonderd Rijksdaalders aan gereede penningen: eene aanzienlijke somme in dien tijd, in vergelijking van den tegenwoordigen. Zints dien tijd was hij op zich zelven de uitvoerder, of hadt, nevens anderen, de hand in de herhaalde aanslagen op de Spanjaards of Spaanschgezinden, die als tot zo veele voorspellen dienden der toekoomende roemrugtige bedrijven van der slaavernije moedè geworden Nederlanders. Dus, 't geen hem tot onvergankelijke eere verstrekt, vindt men zijnen naam genoemd, onder de Helden, die gezegd mogen worden, het ijs gebroken en den weg gebaand te hebben, tot herstel van Vrijheden en Voorregten, door de befaamde bemagtiging van de Stad *den Briel*, in den Jaare 1572. Op het Artikel van die Stad, kan de Leezer een berigt, wegens het zonderling en heilspellend voorval, vinden.

's Mans edele inborst, fraaie hoedanigheden en beproefde dapperheid deeden RUIKHAVER, van dien tijd af, meer en meer 's Prinsen gunst verwerven. Verheven tot den post van Kolonel of Hopman, bediende men zich van hem tot onderneemingen, in welke kunde en vertrouwen noodig waren. Naa de bemagtiging van *den Briel*, hadden verscheiden Hollandsche Steden voor ORANJE de poorten geopend; doch waren, kort daar naa, door de Spanjaards wederom bemagtigd, of wierden door dezelve met een beleg gedreigd. Het eerste was het lot van *Haarlem*; het ander hing *Alkmaar* boven 't hoofd, 't welk zich wel voor den Prinse verklaard, doch tot nog toe geweigerd hadt, bezetting te ontvangen. Om de Stad

te bezetten, werwaarts *Don* FREDERIK, Zoon van den Hertog VAN ALVA, eene aanzienlijke bende hadt afgevaardigd, hadt Zijne Doorluchtigheid bevel gegeeven aan Jonkheere JAKOB KABELJAAUW, om zich, met zijne benden, bij *Helloo* en *Egmond* neer te ſlaan. Over eene dier benden voerde RUIKHAVER het bevel. Het naderen van den Spanjaard deedt KABELJAAUW insgelijks aanrukken, en voorts eiſchen om binnen gelaaten te worden. Eindelijk verkreeg hij verlof, om binnen de Stad te koomen, tot het houden van een mondgeſprek met de Wethouderſchap. Hopman RUIKHAVER verzelde hem, nevens eenige andere Bevelhebbers. Lang hadt men reeds getwist, over het al of niet binnen laaten van Staatſche Knegten, wanneer RUIKHAVER, door een ſchielijken uitval, het geding beſliste. Bezeffende het gevaar, welk 'er thans in zammelen en draalen ſtak, borst hij gramſtoorig uit: *'t Was thans geen tijd, om lang over een beſluit te kaauwen: kort moest men antwoorden, aan of af.* Dit woord hadt klem bij den Burgemeester FLORIS VAN TEILINGEN. Verklaard hebbende, gezind te zijn om met den Prins en de Burgers te leeven en te ſterven, treedt hij, verzeld van RUIKHAVER, ten Stadhuize af, door de zamengevloeide Burgers, en ſtreeven zij te gader na de Frieſche Poort, welke de Burgemeester liet open ſlaan, en voorts de Nasſauſche benden daar binnen trekken. Niet lang vertoefden 'er de Soldaaten. Met RUIKHAVER en andere Bevelhebbers aan het hoofd, ſnellen ze ſtraks de Kennemerpoort uit, en verjaagen den vijand uit de Voorſtad, daar dezelve reeds hadt post gevat. Eene voornaame oorzaak was aldus RUIKHAVER van de bezettinge, en wijders van het behoud van *Alkmaar*, voor deeze reize. Maar hoe groot moet niet de ſpijt, hoe grievende het hartenleed diens Vrijheidijveraars geweest zijn, toen hij, zedert, met zijne bende elders heenen getrokken, ten tijde van het hervatte beleg door SONOY, Stadhouder van *Noordholland*, der Stad tot hulpe gezonden, van wegen het verlies van eenen Schans, niet konde doorbooren!

'T Kon niet uitblijven, of RUIKHAVER moest, om deeze en ſoortgelijke verrigtingen, zich den haat en de vervolgingen van den Hertog VAN ALVA op den halze laaden. 't Was in ge-

gevolge hier van, dat reeds in de maand Maij des voorgaanden Jaars 1572, op uitdrukkelijk bevel des Hertogs, te *Amsterdam* was ingedaagd, om voorts zich voor den Raad der Beroerten te koomen verantwoorden, NIKOLAAS RUIKHAVER, nevens verscheiden andere Scheepsoverften en Bevelhebbers. Des lots, welk het humne zou geworden zijn, bewust, indien zij zich daar gesteld hadden, wagtte zich RUIKHAVER, nevens de anderen, zorgvuldig om voor den Raad der Beroerten te verschijnen. 't Gevolg was, dat hij, nevens de overigen, gebannen, en met verbeurdverklaaring van goederen wierdt gestraft. De verovering van het 's Hertogenbosscher Marktschip, daar wij boven van gewaagden, was een bedrijf, welk hun allen wierdt te last geleid; doch aan sommigen, en onder deeze wierdt RUIKHAVER bij naame genoemd, dat zij Kapiteins of medehelpers geweest waren op de Oorlogschepen, welke de Prins VAN ORANJE, onder bevel van zijnen broeder, Graave LODEWYK VAN NASSAU, te *Rochelle* hadt doen verzamelen, om de schepen en onderzaaten van zijne Majesteit, den Koning van *Spanje*, te overvallen en te beschadigen.

Verre van zijnen moed neder te slaan, deedt veeleer het gestreeken Banvonnis RUIKHAVERS ijvervuur nog meer ontbranden. Voor den spijt, bij hem geleeden, in de teleurstelling om het Ontzet van *Alkmaar* te bevorderen, bezorgde hij zich, eerlang, eene rijklijke vergoeding. Bekend is de Scheepstrijd, in de maand September des Jaars 1573, tusschen de Noordhollandsche Vloot en die van den Spaanschen Admiraal, Graave VAN BOSSU, op de Zuiderzee voorgevallen. RUIKHAVER hadt, met eene bende Soldaaten, zich begeeven aan boord van den Staatschen Admiraal KORNELIS DIRKSZOON VAN MONNIKENDAM. Nevens eenige anderen hadt deeze de opgemelde Graaf aan boord geklampt. Met zeer korte, en naauwlijks noemenswaardige tusschenpoozen, duurde het gevegt achtentwintig uuren, en hadt BOSSU, op veertien of vijftien man na, al zijn volk verlooren, wanneer hij zich genoodzaakt vondt, in onderhandeling te treeden. Nevens den Admiraal KORNELIS DIRKSZOON en de Geweldigen Provoost JOACHIM NIEUWVINK, genoot RUIKHAVER de eere, dat de Graaf VAN BOSSU zich aan hem overgaf; bedingende, boven lijfsbehoudenis voor alle de

zij-

zijnen, voor zich zelven, daarenboven, eene graaflijke Gevangenis. Te grootmoedig van aart, te gevoelig voor de betoonde dapperheid, was onze Hopman, zo wel als de anderen, dan dat zij dit bedingst niet zouden inwilligen.

Hoe veel aandeels RUIKHAVER gehad hebbe, om den vijand op te houden, geduurende het beleg van *Leiden*, in den Jaare 1574, vinden wij niet opgetekend; dit wel, dat hij den ingezeetenen van *'sGraavenhage*, omtrent dien tijd, een zeer gewigtigen dienst deedt. Hij lag met zijn Vaandel aan de Geestbrug. *Don* LOUIS GAËTAN na het vlek zoekende door te dringen, trok hij denzelven te gemoet, en hieldt hem zo lang op, met schermutzelen, dat de Haagenaars den tijd hadden, met hunne meeste en kostbaarste tilbaare haave, na *Delft* te vlugten.

Dreigende was het gevaar, en bijkans wonderdaadig de ontkooming uit hetzelve, van onzen RUIKHAVER, in de maand November des straks genoemden jaars. Te weeten, Prins WILLEM DE I hadt thans aan zijne koorde een eedgespan binnen *Antwerpen*, om de Stad, thans bezet bij *Don* LOUIS DE REQUESENS, in zijne handen te leveren. MARTEN NEYEN, gezwooren Klerk en Griffier van de Rekenkamer, Vader van den vermaarden Pater JAN NEYEN, die, in den Jaare 1609, het Bestand tusschen *Spanje* en de Algemeene Staaten hielp bemiddelen, was aan 't hoofd der zamenverbondenen. In 't geheim des Ontwerps bevondt zich insgelijks Meester WILLEM MARTINI, Griffier der Stad. Het vertrouwen, welk zijne Doorluchtigheid in RUIKHAVER stelde, was de reden dat dezelve hem na *Antwerpen*, heimelijk, hadt gezonden, te gader met JOSUA VAN ALVERINGEN, *Heer van Hofweegen*, ten einde om, indien het plan gelukte, bekwaame aan- en uitvoerders bij de hand te hebben. Men weet, hoe de aanslag mislukte, en eenige handdaadigen, door pijn en folteringen, genoopt wierden tot de bekentenisse van den grooten aanhang van vreemdelingen, hier en daar, bij de burgers, in de Stad verschoolen, welke, zo dra men een open zag, tot de volvoeringe de hand zouden leenen. Om deeze uit te vosschen, ontving de Wethouderschap bevel tot eene algemeene huiszoeking, te beginnen aan die van de Wet, op dat 'er de Gemeente zich te minder aan belgen zoude.

MAR-

MARTINI, gelijk boven gezegd is, hoewel op hem, tot nog toe, geen vermoeden viel, wist van 't geheim der zamenzweeringe. Zelf hadt hij, ten zijnen huize, geherbergd, onzen RUIKHAVER, nevens den Heer VAN HOFWEEGEN. Het ftraks gemelde gebod was der Wethouderfchap niet aangekondigd, of MARTINI fpoedde zich na huis, om dit zijner huisvrouwe aan te kondigen, en beftelling te maaken tot verfchuilinge van zijne veege Gasten. Geweldig ontzette, in 't eerst, van deeze maare Mevrouw MARTINI, door mededogen met haare landgenooten, als zijnde zij eene Hollandfche Vrouw, dogter van den Heere VAN KALSLAGEN. Ylings wederom moed fcheppende, rukt de kloekmoedige Vrouw eenen Kastafel open, de papieren, welke haar man daar in bewaarde, 'er uit, en werpt die in eene kist daar onder. Straks beveelt ze RUIKHAVER en HOFWEEGEN zich in de Kas te begeeven. 't Werk was naauwlijks verrigt, of de huiszoekers koomen binnen treeden. Naa het ruigfte doorzien, en geen vermoeden omtrent de Tafelkas te hebben opgevat, treeden ze met MARTINI in overleg, wegens het doen eener Afkondiginge ter uitlokkinge van aanbrengers der eedverwanten, door de belofte van groote beloningen. De boven genoemde Tafel, welke RUIKHAVER en HOFWEEGEN verbergde, diende tot Leezenaar om het Ontwerp te ftellen; en wierden zij bij naamen daar in genoemd. „ Men „ peinze nu," fchrijft HOOFT, „ hoe hun te moede moght „ zijn, dien 't minfte gewagh van reppen, kuchen, oft niezen, een' doodtfnik was, en hoe wijdt dusdanigh beftaan „ alle foorten van aanflaaghen, in akelijkheit en gevaar te boo„ ven gaat."

Een gruwelijk bedrijf, uit diepgaanden angst gebooren, ware bijkans het gevolg geweest van deeze zonderlinge behoudenisfe. Nevens de twee anderen, hadt ook de genoemde MARTEN NEYEN in 't huis des Griffiers eene fchuilplaats gezogt, en in een gat van den Schoorfteen die gevonden. De huiszoekers waren niet vertrokken, en RUIKHAVER met HOFWEEGEN uit hunne opfluiting gekroopen, of ze traden in overleg, met eene zagte ftemme, wat men met NEYEN zou beginnen. Te laage gedagten hadden ze van zijne kloekmoedigheid, dan dat ze hem 't verbergen van zijnen angst vertrouwden,

en

en dat hij, ter pijniginge gebragt, zijne medeſtanders niet zou rugbaar maaken. Na lang beraad, viel het ſchrikwekkend beſluit, MARTEN MEYEN in een Kelder te doen daalen, aldaar af te maaken, en onder de aarde te ſtoppen. Met een vordert men den elendigen uit den Schoorſteen, en biedt hem veiliger ſchuilhoek aan. Doch deeze weigert zich derwaarts te begeeven; voor reden geevende, dat hij hun opzet wist, als die hun geſprek beluisterd hadt. Tevens ſpreekt hij Mannenmoed, en verzekert hun van zijne en zijner vrienden veiligheid, indien ze hem ſlegts, in vermomd gewaat, bezorgden in het huis van zekeren Broodbakker, welken hij noemde. Dit vindt klem, en deedt het boos ontwerp ter zijde ſtellen.

Het laatſte bedrijf van RUIKHAVER, behalven dat hij, in de Jaaren 1575 en 1576, zo lang hem doenlijk was, *Zierikzee* hadt helpen verdeedigen, was zijn aanſlag op *Amſterdam*, in den Jaare 1577. Te gader met den Kolonel HERMAN HELLING voerde hij daar over het hoofdbewind. Het beloop en de uitſlag diens voorvals is uit de Geſchiedenisſen dier Stad bekend. Wat RUIKHAVER betreft, tekenen wij hier alleenlijk aan, dat, bij 't keeren van den kans ten nadeele des toclegs, hij geweeken zijnde in zeker huis, op de hoogte van de Oude Haarlemmer Sluis, aldaar betrapt wierdt door zekeren Iemand, welke hem een bijzonderen haat toedroeg, en ſtraks daar op, niettegenſtaande hem groot losgeld wierdt aangebooden, den Hopman, in koelen bloede, vermoordde.

Zie BOR en HOOFT.

RUIL, (ALBERT) Penſionaris van *Haarlem*, was een der zes Staatsleden, welke, door Prins WILLEM DEN II, op eene wederregtelijke wijze, in verzekering genomen, en vervolgens na den Kerker van Staat, het Slot *Loeveſtein*, wierden overgevoerd. De vijf overigen waren JAKOB DE WITT, Burgemeester van *Dordrecht*, Vader van JAN en KORNELIS DE WITT; JAN DE WAAL, Burgemeester van *Haarlem*; JAN DUIST VAN VOORHOUT, Burgemeester van *Delft*; NANNING KEIZER, Penſionaris van *Hoorn*; en NIKOLAAS STELLINGWERF, Penſionaris

naris van *Medenblik*. De Heer RUIL, even als zijne lotgenooten, wierdt, eerlang, in vrijheid hersteld, mids doende afstand van zijn Ampt. Niet lang evenwel bleef hij buiten bediening. De Stadhouder hadt naauwlijks den geest gegeeven, of de Heer RUIL wierdt, binnen weinige dagen, hersteld in zijne bediening, en voorts ook in zijne eere, door eene Verklaaring van eenige Steden, naderhand bekragtigd door een wettig Staatsbesluit, bij welke alle de zes gekerkerd geweest zijnde Heeren erkend wierden voor getrouwe liefhebbers des Vaderlands, die, in allen opzigte, voldaan hadden aan de inzigten en besluiten der Steden, uit naam van welke zij ter hooge Staatsvergaderinge, of in andere Kollegien, waren afgevaardigd.

Zie AITZEMA en *Resolutien van Holland*.

RUISCH, (FREDRIK) een beroemd Ontleedkundige van de voorgaande en de tegenwoordige Eeuwe, wierdt gebooren in *'s Graavenhage*, op den drieëntwintigsten Maart des Jaars 1638. Zijn Vader was HENRIK RUISCH, doch vinden wij van deszelfs bedrijf of karakter geen onderscheidenlijk berigt. Eerst leide hij de gronden der Taalkennisse in zijne geboorteplaats, en vertrok voorts na *Leiden*, om 'er zich in de Ontleed- en Geneeskunde te oeffenen. Hij hadt, in die weetenschappen, tot Leermeester den geleerden Amsterdammer JOANNES VAN HORNE. Daarenboven maakte hij hier eenen aanvang van de beoeffeninge der Kruidkunde, in welke hij, sedert, zeer uitsteekende vorderingen maakte. Het Hoogeschool te *Franeker* telde thans, onder zijne Hoogleeraars, mannen van wijdklinkende vermaardheid, in die weetenschappen, tot welke de jonge en vlijtige RUISCH zich boveal benaarstigde. Door hunnen roem gelokt, begaf hij zich na dat Hoogeschool, en beklom 'er, eerlang, den trap van Dokter in de Geneeskunde.

Voorzien van een rijken voorraad van de vereischte kundigheden, keerde hij nu te rug na zijne geboorteplaats, om 'er die kunst te oeffenen. Behalven andere naspooringen, tot welke hij, van zijn werkdaadig beroep, den tijd konde uitspaaren,

ren, hieldt thans voornaamlijk zijne aandagt bezig, het verder voortzetten van eene ontdekkinge, van welke hij, nog Student te *Leiden* zijnde, de eerste blijken meende bespeurd te hebben. Ik heb het oog op de Klapvliesjes, in de Wei- en Melkvaten van alle Lichaamen, zo van dieren als menschen. Eene herhaalde ontleeding van allerlei doode lichaamen bevestigde hem, langs zo meer, in zijn gevoelen, en wierdt hij, eerlang, van deszelfs gegrondheid zo volkomen overtuigd, dat hij, in eene Verhandeling, in de Latijnsche taal geschreeven, zijne Ontdekking aan de geleerde waereld mededeelde. De titel der Verhandelinge is *Dilucidatio Valvularum in Vasis lymphaticis en lacteis.* Dit viel voor in den Jaare 1665.

Geen kleinen lof behaalde RUISCH met deeze ontdekking, en de wijze, op welke hij zijn gevoelen voordroeg. De Bezorgers van het Doorluchtig School, te *Amsterdam* wierden 'er door bewoogen, om hem tot Hoogleeraar in de Ontleed- en Heelkunde te beroepen, 's jaars naa dat hij zijne Verhandeling hadt in 't licht gegeeven. RUISCH bereikte thans weinig meer dan den ouderdom van achtëntwintig jaaren. Naa den aanleg van den *Hortus Medicus*, of Artzenijhof, in de Plantaadje, wierdt hem, twintig jaaren laater, ook het onderwijs in de Kruidkunde opgedraagen. Over die weetenschap hieldt hij, in gemelden Hof, des Zomers, lessen. Eene naamlijst der zeldzaamste gewassen, aldaar voorhanden, in het Nederduitsch, opgesteld door JOHANNES COMMELIN, wierdt door hem, nevens eenen FRANS KIGGELAAR, in 't Latijn vertaald.

Intusschen bleef, bij aanhoudendheid, de Ontleedkunde zijne meest geliefde weetenschap. Om zijne bedreevenheid in dezelve verder voort te zetten, hadt hij, te *Amsterdam*, overvloedige gelegenheid. De Lijken van misdaadigen, die met den dood gestraft waren, en van allerlei soort van Kranken, die in het Gasthuis overleeden, wierden, zo dikmaals hij dezelve verlangde, ten zijnen huize bezorgd. Daarenboven, om de kennis van het dierlijk maakzel nog verder uit te breiden, ontleedde hij, van tijd tot tijd, honden, kalvers, koeien, ossen, paerden, schaapen en andere dieren. Den dag besteedde hij aan 't bezoeken van Kranken, die, in menigte, hem voor hunne Ziekbedden riepen; den vroegen morgenstond,

zom-

zomtijds een gedeelte van den nacht wijdde hij aan het open snijden, doorwroeten en bezigtigen van Lijken.

De Heer RUISCH bezat de kunst, hem bijzonder eigen, om, door zekere bereiding, de Lijken in staat te stellen, eene reeks van jaaren te kunnen bewaard worden. Zij hadden het voorkoomen, op het eerste aanzien, alsof ze nog leefden en in een zagten slaap lagen. De Heeren DE BILS en VAN DER WIEL hadden, inderdaad, hier toe den weg gebaand, en onzen Ontleedkundige, met hunne waarneemingen, voorgelicht. Doch, met dit alles, kan de eere van verdere voortzettinge der kunst, aan den Heere RUISCH, niet betwist worden. Daarenboven wist onze Hoogleeraar een middel, om, in de Lijken, den loop der vogten in menschlijke lichaamen, op eene zigtbaare wijze aan het oog te vertoonen. Ten dien einde bragt hij, door inspuiting, eene zekere stoffe, van en met wasch zamengesteld en bereid, in de kleinste buisjes en vaatjes, en deedt alzo dezelve zeer duidelijk en onderscheidenlijk zigtbaar worden. Van de Heeren DE GRAAF en SWAMMERDAM, zijne boezemvrienden, hadt hij deeze kunst geleerd, doch, vervolgens, door eigen oeffening, dezelve tot grooter volkomenheid gebragt. Behalven dit alles, ontdekte de Heer RUISCH, door onvermoeid ontleeden van menschlijke lichaamen, veelerhande bijzonderheden, en plaatste dezelve in een klaarder licht, die voorheen of geheel onbekend geweest waren, of aangaande welke men slegts eenige algemeene vermoedens hadt gevoed.

Onder zo veele werkzaamheden behieldt de Heer RUISCH een zeer sterk gestel, en hadt het geluk, bij het genot zijner zintuigen, op te klimmen tot eenen hoogen ouderdom. Hij overleedt op den twintigsten Februarij des Jaars 1731, oud, op ééne maand na, drieënnegentig jaaren. De Heer RUISCH, geduurende zijnen lang uitgerekten leeftijd, gelegenheid gehad hebbende tot het doen van veelerhande verzamelingen, hadt, met voordeel, daar van gebruik gemaakt. Onder anderen voorraad van allerlei toebereidingen van onderscheidene gedeelten des menschlijken lichaams, bezat hij eene Verzameling van ongeboorene vrugtjes, genoegzaam van het eerste oogenblik der ontvankenisse, tot op het tijdstip als zij, voor de geboorte, zijn rijp geworden. De eerste evenaarden, in grootte,

bijkans éénen Zandkorrel. In den voortgang en opklimming deezer vrugtjes, vertoont zich de allengskens toeneemende vordering in wasdom. In de kleinfte ziet men flegts een ruuw en ongevormd klompje. Vervolgens vertoonen zich, ter plaatze, alwaar de armen en beenen zitten, kleine hoogten of uitftekken, die zich, ongevoelig, ontwikkelende, ten langen laatfte de fchouders, armen, handen, kuiten, beenen en voeten vertoonen. Czaar PETER DE GROOTE kogt, van onzen Hoogleeraar, deeze verzameling, en voerde dezelve na *Petersburg*.

Kort naadat de Heer RUISCH zich in *'s Hage* hadt neergezet, was hij aldaar in den echt getreeden met MARIA POST, dogter van PIETER POST, Bouwmeester van wijlen FREDRIK HENRIK, *Prinse van Oranje*. Bij deeze Vrouw verwekte hij éénen Zoon en verfcheiden dogters. Van eene derzelven zullen wij, beneden, op een afzonderlijk Artikel, gewag maaken. De Zoon, HENRIK genaamd, beoeffende, even als zijn Vader, de Geneeskunde, te *Amfterdam*, doch was bijzonderlijk in de Kruidkunde en in de Natuurlijke Hiftorie zeer bedreeven. Hij bezorgde eene nieuwe en vermeerderde uitgave van JONSTONS *Hiftorie der Dieren*. Van veel diensts was hij zijnen grijs wordenden Vader, in deszelfs onderfcheidene werkzaamheden; doch was, van eenen anderen kant, den Grijzaart tot fmarte, dewijl hij zijne natuurlijke en verkreegene begaafdhen van den Geest door een ongeregeld gedrag bezoedelde. Merkelijk, intusfchen, wierdt dit leed verzagt, door zijne jongfte dogter, die ongehuwd bleef, en haaren Vader overleefde. Met eenen fmaak, ongewoon in haare fexe, voor de Ontleedkunde begaafd, was zij haaren Vader, in deszelfs klimmenden leeftijd, van ongemeenen dienst in deszelfs arbeid en toebereidingen. Volmaakt kende zij alle de deelen des menschlijken lichaams, en verftondt, boven dien, de kunst, welke zij van haaren Vader hadt geleerd, om niet alleen de onderfcheidene plantgewasfen, maar ook de doode menschlijke lichaamen voor het bederf te bewaaren. Voorts heeft de Heer RUISCH verfcheiden Ontleedkundige Werken naagelaaten, die bij de Kenners in eere en hoogagting gehouden worden.

Zie *Hiftoria Vitæ et Meritorum* FREDERICI RUISCH, *Auctore* JOANNE FREDERICO SCHREIBERO.

RUISCH, (HENRIK) gebooren te *Amersfoort*, zonder dat, egter, 's Mans geboorte- of sterfjaar ons gebleeken is. Hij was een man van adelijke afkomste, Ridder van de *Orde van Jeruzalem*, en Kommandeur te *Ingen*. Hem gaat de naam na, van een groot voorstander en weldaadig beschermer geweest te zijn van Geleerdheid en Geleerden. Zommigen zijn van meeninge, dat hij de Vader geweest is van den Hoogleeraar FREDERIK RUISCH, in het naastvoorgaande Artikel vermeld. Een Glasraam, door hem aan de St. Joriskerk, in zijne Geboortestad, vereerd, heeft langen tijd 's Mans naagedagtenis bewaard. Onder 't schilderstuk las men den kreupelen regel, die, naar de meening des maakers, voor een vaers moest te scheep koomen.

Donum Henrici Ruysch, Commandatoris in Ingen.

Zie HOOGSTRATEN.

RUISCH, (RACHEL) dogter van den boven vermelden Amsterdamschen Hoogleeraar FREDERIK RUISCH, zedert haar huwelijk met den Kunstschilder JURRIAAN POOL, gemeenlijk RACHEL RUISCH POOL genaamd, kwam te *Amsterdam* ter waereld, in den Jaare 1664. Eene aangeboorene zucht tot de teken- en schilderkunst, die, in haar, zich al vroeg openbaarde, bewoog haaren Vader, deezer neiginge bot te vieren. De vermaarde Bloem- en Fruitschilder GUILLELMO VAN AALST wierdt haar Leermeester. Haare ongemeene vorderingen, in dit vak der kunst, bezorgden haar zo wijdklinkende vermaardheid, dat zij, in den Jaare 1708, bevorderd wierdt tot Hofschilderesse van den Keurvorst van den *Paltz*. Dit niettegenstaande hieldt zij haar vast verblijf te *Amsterdam*, en overleedt aldaar, in den Jaare 1750, het zesëntachtigste van haaren ouderdom. Zij was getrouwd geweest, gelijk wij boven aanmerkten, met JURRIAAN POOL. Deeze, insgelijks een Amsterdammer, was in het Burger-Weeshuis opgevoed, en een Pourtraitschilder van veel vermaardheid. In het zo genoemde Cas-Comptoir, agter de Regenten-Kamer, in het gemelde

 Huis,

Huis, hangt een schilderstukje door hem uitgevoerd, en voorts aan het Weeshuis ten geschenke gegeeven. Ter gedagtenisse zijner Opvoedinge, heeft hij, in het Schilderij, zich zelven, in zijne Weeskleeding, afgebeeld.

Zie VAN GOOL, *Nieuwe Schouwburg*.

RUISDAAL, (JAKOB) gebooren te *Haarlem*, in het voorste gedeelte der jongstvoorgaande Eeuwe, hoewel, oorspronklijk, tot de beoeffeninge der Geneeskunde bestemd, wierdt, egter, door de drift der natuure genoopt, een bekwaam Schilder. Zijn Vader, hoewel een handwerksman, als die zich geneerde met het maaken van Lijsten van Ebbenhout, in zijnen leeftijd van algemeen gebruik, zo tot randen van schilderijen als tot andere oogmerken, schijnt, nogthans, een Man van eenige middelen geweest te zijn. Althans zondt hij zijnen Zoon JAKOB op 't Latijnsche School, met oogmerk, zo als boven is gezegd, om hem zich op de Geneeskunde te doen toeleggen. Hij voldeedt, in zo verre, aan dit oogmerk, dat hij, eerlang, bekwaam wierdt geoordeeld, de kunst te mogen oeffenen. Om daar mede zijn voordeel te doen, zette hij zich neder te *Amsterdam*. Nevens de Genees- schijnt hij ook de Heelkunde gepaard te hebben. Immers vindt men wegens hem aangetekend, dat hij verscheiden heelkundige bewerkingen, met lof en een goeden uitslag, heeft verrigt.

Intusschen, zo als boven is aangekondigd, was de Schilderkunde bij hem eene kragtig werkende natuurdrift. Daar aan besteedde hij al den tijd, welke hem, van zijne hoofdbezigheid, overschoot. Zelf schijnt hij, in 't laatste tijdperk zijns leevens, welk hij in zijne Geboortestad heeft gesleeten, daar van zijn hoofdbedrijf gemaakt te hebben. Gelijk de meeste Schilders, zo hadt ook RUISDAAL eenen smaak, hem bijzonder eigen. Deeze viel op het schilderen van Landgezigten, zo in- als buitenlandsche, vooral de zulke, in welke hij loopende, ruisschende of nederstortende wateren wist te brengen. Dus wist hij een voorkoomen, als of het leeven hadde, te geeven aan water, al schuimende en bruisschende, van den

eenen

eenen rots op den anderen nederstortende. Het zelfde voorkoomen gaf hij aan de onstuimige Zee, klotzende tegen klippen en duinen, of onder de gedaante van zo genaamde branding. Onze Schilder- en Geneesheer overleedt te *Haarlem*, in den Jaare 1681. Hij is nooit getrouwd geweest. Een Vaderlievend hart, en dus, althans in zo verre, een lofwaardig karakter, moet hij bezeeten hebben, indien 't waarheid zij, 't geen van hem verhaald wordt, te weeten, dat hij zich de geneugten van 't gehuwde leeven ontzeide, alleen met oogmerk, om daar door te meer hulpe te kunnen bieden aan zijnen ouden Vader, wiens tijdlijke zaaken, in den klimmende Ouderdom, minder gunstig stonden.

RUISDAAL, (SALOMON) broeder van den zo even gemelden, was, even als deeze, een kunstig Schilder van Landschappen. Niet de eenige bekwaamheid, nogthans, was deeze, door welke hij eenen naam verworf. Hooger klom zijne vermaardheid, door zekere uitvinding, om dat dezelve, in zijnen leeftijd, minder algemeen was. Hij hadt, naamelijk, het geheim ontdekt, om allerlei soort van Marmer zodanig naa te bootzen, dat zeer weinigen in staat waren, het naagemaakte van het natuurlijke te onderscheiden. Daar toe diende hem eene zekere gemengde stoffe, welke hij, terwijl zij nog week was, met verschillende kleuren, in allerhande vormen wist te kneeden. Veel gelds won hij, in 't eerst, met deeze ontdekking, tot dat het bekend wierdt, dat de Kunstenaar onechte waar verkogt. Hij overleedt, vóór zijnen boven genoemden broeder, in den Jaare 1670.

RUITER, (ENGEL DE) naar de Ridderlijke waardigheid, die hij bekleedde, *Jonker* ENGEL gebijnaamd, was de Zoon van den grooten Admiraal, van welken wij beneden zullen spreeken; verwekt, in deszelfs tweeden echt, met KORNELIA ENGELSDOGTER, van *Vlissingen*, en gebooren op den tweeden Maij des Jaars 1649. Zo ras hij eenige gronden eener beschaafde Opvoedinge geleid hadt, en eenigzins in staat was, om op zich zelven te kunnen agt geeven, koos hij den Zeedienst. Zijnen eersten togt deedt hij, onder zijns Vaders oog en

en op deszelfs schip, na de Middellandsche Zee. Den ouderdom van vijftien jaaren hadt hij toen nog niet bereikt. In 't daar aan volgende jaar, zich bevindende aan de kust van *Guinée*, verkreeg hij een Vaandel, onder de Zee-Soldaaten. Zijn Vader, in den Jaare 1666, eenige persoonen benoemd hebbende, om den Hertog D'AUMONT, te *Boulogne*, te gaan begroeten, stelde onder dit getal zijnen Zoon ENGEL. Uit agtinge voor den Admiraal, wierdt hij met groote minnelijkheid ontvangen, en overdeftig onthaald. In zijn achttiende jaar klom hij op tot den rang van Kapitein-Lieutenant, op het Schip van VAN DER ZAAN, en wierdt 's jaars daar aan met een Schip begiftigd. In de hoedanigheid van Kapitein deedt hij, daar mede, eenen togt na *Engeland*, om den Heer MEERMAN, Gezant van H. H. Mogenden, af te haalen. Hier ontmoette hij, ten Hove, eene zeer heusche bejegening, en wierdt 'er, daarenboven, tot Ridder geslagen. In den Jaare 1672 voerde *Jonkheer* ENGEL het bevel over een Schip, onder zijns Vaders Smaldeel, in den befaamden Zeeslag, voor *Soulsbaai*, tegen de vereenigde Fransche en Engelsche Vloot. Uitsteekende proeven van dapperheid vertoonde hij hier, in zijn gevegt tegen een zwaar Engelsch Oorlogschip. Behalven eenige grondschooten, en merkelijke schade aan zijn Geschut, mitsgaders Masten en Touwerk, ontving hij, in zijn eigen lichaam, eene zwaare kwetzuure, door eenen Splinter, welke hem tegen den borst vloog, en verscheiden dagen het adem haalen merkelijk belemmerde. Sedert zijnde opgeklommen tot den rang van Schout bij nacht, liep hij met negen Schepen in Zee, om in het Kanaal te kruizen. Merkelijke onrust en bekommering verwekte hij hier mede op de Fransche Kust. Ten tijde als *Jonkheer* ENGEL DE RUITER, in den Jaare 1668, in *Engeland*, tot Ridder was geslagen, hadt hij deswegen geen schriftelijk betoog ontvangen. Dit bekwam hij, naa het sluiten van den Vrede, in eenen open brief, staatelijk bezegeld, waar in, tevens, aan de verdiensten van zijnen Vader een treffelijk getuigenis wierdt gegeeven. 't Is bekend, hoe de Koning van *Spanje*, ten tijde als de Heer MICHIEL DE RUITER zijnen laatsten en voor hem doodelijken Zeeslag hieldt, denzelven tot Hertog hadt verkooren, met een jaarlijksch in-

koo-

koomen van tweeduizend Dukaaten. De tijding van het sneuvelen des Helds bekoomen hebbende, wilde zijne Majesteit dat de titel, nevens de wedde, zoude overgaan op den Zoon en deszelfs naageslagt, zo wel in de Vrouwelijke als Manlijke Linie. *Jonkheer* ENGEL aanvaardde de gunst, begeerende alleenlijk, uit zedigheid, dat de titel van *Hertog* in dien van *Baron* mogt veranderd worden. Bij deezen eeretitel, kwam, naa weinige jaaren, de opdragt van eenen hooger Zeerang in zijn Vaderland. Zo wel uit aanmerking van 's Mans eigen verdiensten, als om in hem de gedagtenis van zijnen Vader te vereeren, besllooten 's Lands Staaten hem te bevorderen tot den rang van Vice-Admiraal van *Holland* en *Westfriesland*. Hij ontving daar van de aanstelling op den negentienden October des Jaars 1678, onder het Edel Mogende Kollegie ter Admiraliteit te *Amsterdam*. *Jonkheer* ENGEL overleedt, weinige jaaren daar naa, ongehuwd. Thans behaagde het den Koning van *Spanje*, uit zonderlinge gunst, den titel van Baron, nevens de jaarlijksche inkomst van de boven genoemde somme, te schenken aan eenen Zoone van den Heere JOHAN DE WITTE, Kapitein van eene Kompagnie Zee-Soldaaten, gehuwd aan eene Zuster van *Jonkheere* ENGEL; welke Neef den naam van MICHIEL DE WITTE DE RUITER hadt aangenomen. Niet lang, nogthans, hadt deeze het genot der Koninklijke goedgunstigheid, alzo hij, in den Jaare 1683, in eene schipbreuk van een van 's Lands Schepen, verongelukte.

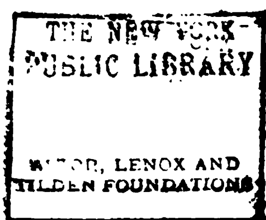
Zie GERARD BRANDT, *Leven van den Admiraal* M. A. DE RUITER.

RUITER, (HERMAN DE) 's Hertogenbosschenaar, van bedrijf een Ossenkooper, en dus niet opgeleid tot het aanvallen en bemagtigen van Sterkten en Kasteelen, staat, nogthans, in 's Lands Historiebladeren bekend, om eene daad, die meenig een, in den krijg opgebragt en grijs geworden, niet zou bestaan hebben, en hem een onverganklijke vermaardheid heeft verworven. Bekend is de legging van het Slot *Loevestein*, aan 't einde van den *Bommelerwaart*, ter plaatze alwaar de

Maas en de *Waal* zamenloopen, tegen over *Woudrichem* en *Gorichem*, en alzo zeer gelegen om dien oord te bestrijken, HERMAN DE RUITER, den Prinse VAN ORANJE toegedaan, en kennende de aangelegenheid der Sterkte, voor den bezitter, om in den omtrek den meester te speelen, kreeg, in 't laatst van den Jaare 1570, den inval om dezelve voor zijne Doorluchtigheid te verzekeren. Niet door openbaar geweld, want hier toe was zijn vermogen te gering, maar door list moest het stuk volvoerd worden. Aan den Graave VAN DEN BERGE, 's Prinsen Zwager, deelt hij zijn ontwerp mede. Van deezen daar toe verlof bekoomen hebbende, met toezegging van hulpe, indien hij gelukkig slaagde, onderneemt en volvoert hij het veel gewaagd bedrijf, op de volgende wijze. Verzeld van drie andere stoute gasten, begeeft hij zich na het Slot, gedooken in een Monnikskap, en verzoekt binnen gelaaten te worden, onder voorgeeven van eene boodschap aan den Slotvoogd. Hij was 'er naauwlijks binnen, of hij maakt den Bevelhebber der Sterkte af, en verzoekt voorts, op een gegeeven teken, aan Graave VAN DEN BERGE om hulp; die, egter, door de Vorst en het hooge bovenwater ('t was in de maand November) verhinderd wierdt, hem dezelve toe te schikken. Den dapperen DE RUITER ontzinkt daarom de moed niet. Voorziende dat men hem wel haast de bemagtiging zoude zoeken te betwisten, en hebbende, in allerijl, vierëntwintig man bij een gekreegen, slaat hij aan het versterken van het Slot, zo goed hem doenlijk was. Het gerugt van zo stout eene daad vloog wel haast na *'s Hertogenbosch*, van waar de Hertog VAN ALVA den Spaanschen Hopman LORENZO PEREA derwaarts zondt, met driehonderd Spanjaarden, nevens eenige arbeiders uit *Gorichem* en *Woudrichem*, om het Slot te herneemen. De Spanjaard, vreemd vindende dat men hem durfde afwagten, eischte het Slot op; doch barsch bescheid bekoomen hebbende, doet hij 'er 't grof geschut op speelen. Thans roept DE RUITER zijne lotgenooten te hoop, en boezemt hun, met klem van woorden, zulk eenen geest van onverzaagdheid in, dat gij, van een schandelijken dood of het loflijk sterven onder de wapenen, 't laatste voor de keur namen, nevens een opzet om zich tot den laatsten droppel bloeds te verdeedigen. *Onder*

HERMAN DE RUITER'S STOUTE DAAD OP LOEVESTEIN.

der dit alles baanden zich de Spanjaards, langs Ladders, eenen weg over de Graften, en beklommen de Vesten, terwijl die van binnen bezig waren om de breuk te heelen. Een schroomlijk bloedbad ontstondt 'er nu binnen de Sterkte, en sneuvelde 'er menig man, zo aan de eene als andere zijde. Eéne zorge hadt nu DE RUITER; 't was om zijn leeven ten duurften te verkoopen. Dies begeeft hij zich in een Binnenvertrek, hebbende den grond vooraf bestrooid met busfekruid, en flingerende zijn Slagzwaard met beide vuisten, wederstaat hij alleen den geheelen aanval, en doet 'er meenig eenen door zijne kloekheid en sterkte sneeven. Eindelijk voor de overmagt moetende bukken, steekt hij den brand in het Buspoeder, en doet zich zelven en zijne tegenstreevers, met éénen slag, in de lucht vliegen. Hoewel niet vrij te spreeken van onbezonnenheid, eerlijker behandeling, nogthans, dan hem bejegende, hadt DE RUITER door dit bedrijf verdiend. De Spanjaards, zijn hoofd van onder den hoop geknotte lichaamen en verscheurde ledemaaten hebbende doen opzoeken, deeden het, te *'s Hertogenbosch*, aan den Galg spijkeren. De Hertog VAN ALVA, naamelijk, 's Prinsen aanhangers niet hooger aanziende dan voor een hoop muitemaakers, wilde dezelven geen Krijgsregt doen wedervaaren.

Zie BOR en HOOFT.

RUITER. (MICHIEL ADRIAANSZOON DE) Verhefte zich immer iemand, door eigen verdiensten, uit het stof tot den hoogsten trap van luister en vermaardheid, die, bestaanbaar met zijn karakter van Burger of Ingezeeten, in een Gemeenebest kan bereikt worden, 't is de Held van onvergankelijken naame, wien wij thans ons hebben nedergezet, een Artikel van voegzaame uitgestrektheid toe te wijden. De Vader van onzen Zeeheld, ADRIAAN MICHIELSZOON genaamd, was Bierdraager te *Vlissingen*, de naam zijner Moeder, gebooren te *Middelburg*, ALIDA JANS DE RUITER, naar men wil, dus gebijnaamd, om dat haar Vader den Lande, in die hoedanigheid, gediend hadt. Hun huwelijk viel voor op den twintigsten Maart des Jaars

 1601,

1601, en wierden in hetzelve vijf Zoonen en zes Dogters verwekt. De vierde Zoon was onze MICHIEL, deezen naam ontleenende van zijnen Vaderlijken Grootvader, dien van DE RUITER van zijne Moeder, welke hem op den vierëntwintigsten Maart des Jaars 1607 ter waereld bragt.

Niets merkwaardigs levert zijne vroege kindsheid uit, dan verscheiden staalen van dus genaamde stoutheid en onbezonnenheid. Op zijn tiende jaar, terwijl aan den hoogen Kerktoren te *Vlissingen* iets vermaakt wierdt, klom hij op tot den ronden Kloot der Spitze, en daalde onbezeerd na beneden, hoewel de werklieden, intusschen, den Ladder hadden weggenomen. De Meester, bij welken hij ten schoole was gezonden, met hem geenen raad weetende, zondt MICHIEL aan zijne Ouderen thuis. Altoos liep hij bij de Straat, zijne makkers aansporende tot vegten, en daar in zich als aanvoerder gedraagende. Eindelijk bestelde men hem in eene Lijnbaane der Heeren KORNELIS en ADRIAAN LAMPSENS, alwaar hij zes stuivers ter weeke trok; meer nogthans uit gunst, dan uit verdienste: want, door zijne baldadigheid, wierdt men hem ook hier wel dra moede, en ontzeide hem de Lijnbaan. Zo jong als hij was, vonden dan de Ouders zich genoodzaakt, hunnen MICHIEL ter Zee te zenden.

Als Hoog-Bootsmans jonge deedt hij zijne eersten togt, in den Jaare 1618. Nu was hij in zijn element, stil en leerzaam, en altoos aandagtig op zijn werk. Thans maakte hij kennis met eenen geweezen Negerslaaf, zedert gedoopt met den naam van JAN KOMPANY, dien wij elders in beter staat zullen aantreffen. Drie jaaren daar naa diende DE RUITER als Konstapel, in het Land van *Kleef*, onder Prins MAURITS. Om *Bergen op den Zoom* tegen de Spanjaards te dekken, rukte hij, met ander volk, daar binnen, en deedt, met een paerd, welk hij gekogt hadt, meenig' moedigen uitval. Om zijne dapperheid wierdt hij nu, hoewel slegts vijftien jaaren oud, op Mans soldij gesteld. Nog in het zelfde jaar ging hij wederom ter Zee. Op eenen der volgende togten, ontving hij, in 't overspringen op een vijandlijk schip, met eene halve piek, eene wonde in zijn hoofd, de eerste, en ook de eenige wonde, meent men, die hij zijn leeven lang, behalven de laatste, bekoomen heeft. Op een anderen togt wierdt het schip, waar op hij voor Matroos

voer,

ver, genomen, en moest hij, met eenigen zijner makkeren, te voet, en zomtijds zijnen nooddruft bedelende, door *Frankrijk* na het Vaderland wederkeeren.

Sints dien tijd voer DE RUITER, etlijke jaaren, meest ter Koopvaardij, als gemeen matroos, in dienst van de Heeren LAMPSENS; oeffenende zich, intusfchen, in alle de noodige kundigheden, die een bekwaamen Zeeman vormen. Dit deedt hem, eerlang, tot den rang van Stuurman opklimmen, terwijl hij zich, inmiddels, in den Jaare 1631, in den echt hadt begeeven met MARIA VELTERS; doch die hem, tien maanden daar naa, nevens 't kind, welk zij gebaard hadt, door den dood ontviel. Hij hertrouwde, zedert, met KORNELIA ENGELS, in den Jaare 1636, en verwekte, in een veertienjaarigen echt met dezelve, onder andere, den boven vermelden Jonkheer ENGEL DE RUITER. In den tusfchentijd hadt hij togten gedaan na verfcheiden waereldoorden, onder andere na *Groenland*, en na de Straat *le Maire*, aan den Zuidhoek van *Amerika*. 's Jaars naa zijne laatstgemelde huwelijksverbintenis, aanvaardde DE RUITER het bevel over een Kaaperfchip, en maakte eenige prijzen. Van 's Mans bedrijven, geduurende de Jaaren 1638 en 1639, vinden wij geen befcheid, maar wel, dat hij, in den Jaare 1640, als Schipper, in dienst van de Heeren LAMPSENS, eene reize deedt na *Brafilie*, en eene tweede in 't volgende jaar, wanneer hij tevens eenen uitftap deedt na eenige Westindifche Eilanden. Zo veel ervarenheids hadt hij nu reeds in de Zeevaartkunde opgedaan, dat hij verfcheiden misflagen in de Zeekaarten verbeterde.

Van den tweeden togt was DE RUITER naauwlijks te rug gekeerd, of hem wierdt een aanzienlijker post opgedraagen. 's Lands Staaten naamelijk befllooten hebbende, ingevolge eens Verdrags met den nieuwen Koning van *Portugal*, eene Vloot van vijftien Schepen af te vaardigen, ftelden niet alleen DE RUITER als Kapitein op een van dezelven, maar benoemden hem ook tot Schout bij nacht, op het Schip *de Haaze*. In Augustus liep de Vloot in Zee. Op de hoogte van Kaap *Vincent* ontmoetten ze den vijand, en wierden met hem handgemeen. Hoewel niet ongelukkig, beter, nogthans, zou dit gevegt zijn uitgevallen, indien alle de Kapiteinen zich als DE

RUI-

RUITER even dapper gekweeten hadden. Nevens anderen ontving hij, van den Koning, ten geschenke, een Gouden Gedenkpenning, hangende aan een Keten van het zelfde metaal, ter waarde van tweehonderdvijftig guldens. Nog vóór het einde des jaars kwam hij te *Vlissingen* te rug.

Om welke reden DE RUITER thans 's Lands dienst verliet, vinden wij niet vermeld. Zeker is het, dat hij vervolgens, wederom als Koopvaardijschipper, in dienst tradt van zijne oude Meesters, de Heeren LAMPSENS, en, in het tijdverloop van het Jaar 1643 tot in den Jaare 1651, eene reeks van togten deedt na verschillende gewesten des aardbodems, in *Europa*, *Afrika* en *Amerika*. Op eenen dier togten, nam hij, in naam der Algemeene Staaten, bezit van het Eiland *St. Martin*, naadat het, door de Spanjaards, was verlaaten.

Verscheiden ontmoetingen hadt DE RUITER op deeze togten, van welke wij eenigen, als 's Mans aart en inborst kenschetzende, zullen verhaalen. Een groot Spaansch Schip, in een gevegt, in den grond geboord hebbende, bergde hij het Volk nevens den Kapitein, en vraagde voorts aan deezen, of hij insgelijks dus bermhartig zou geweest zijn? Neen, was 't antwoord, maar hij zou alle de Hollanders hebben laaten verdrinken. Toen beval DE RUITER, den trotsaart, met al zijn volk, in Zee te werpen; 't welk den Spanjaard deedt om genade bidden; welke DE RUITER, wiens alleen dit het zoeken was, hem gereedelijk vergunde. Zomtijds bediende hij zich van list, om den vijand te ontkoomen. Op zekeren tijd, met eene lading Boter, uit *Ierland* koomende, terwijl de Zee van Duinkerksche Roovers krielde, bezigde hij een zeldzaam behoedmiddel, om den vijand, indien hij zulks bestondt, het enteren te beletten. Nevens het Wand, deedt hij het Schip, van buiten en op het dek, met Boter besmeeren. Niet lang daar naa klampte een vijand hem aan boord. Doch de overgesprongenen, geenen vat hebbende aan de touwen, en op het Schip niet kunnende staan, keerden spoedig van daar zij gekoomen waren. Terwijl zijne Makkers, door angst, in de havens bleeven leggen, bragt DE RUITER zijn schip, zo beboterd als het was, behouden te *Vlissingen*, en zich zelven en zijnen Meesteren geen klein voordeel aan.

Uit

Uit verscheiden Zeegevaaren, en uit de magt der vijanden, was DE RUITER, in alle zijne zwervingen, zomtijds bijkans wonderdaadig behouden, en hadt te gelijk een goed kapitaal overgewonnen. Des hij te raade wierdt, zijne dagen in rust door te brengen; in welk opzet hem nog meer versterkte zijn derde huwelijk, in den Jaare 1651, met ANNA VAN GELDER aangegaan. Doch, de Oorlog met *Engeland*, 's jaars daar aan uitgebroken, maakte verandering in dit besluit. 's Lands Staaten, besloten hebbende, behalven de Vloot, welke, onder den Luitenant-Admiraal MARTEN TROMP, reeds in Zee was, nog eene andere Vloot, ter beveiliginge der Koopvaardijschepen, in Zee te brengen, lieten aanzoek doen bij DE RUITER, om als Kommandeur de Oorlogsschepen te gebieden. Met veele moeite liet hij zich daar toe overhaalen. Met het Schip *Neptunus*, van achtëntwintig Stukken, en bemand met honderdvierendertig koppen, kwam hij in de maand Augustus, omtrent de *Wielingen*, alwaar de Vloot geankerd lag. Op zijne klagte, over den zwakken toestand der Vloot, eenige versterking bekoomen hebbende, zeilde hij, eerlang, met de Koopvaardijschepen door het Kanaal, koers houdende digt langs de Fransche kust. Op de hoogte van *Plijmouth* ontdekte hij de Engelsche Vloot, onder den Admiraal GEORGE ASKUE, sterk veertig Schepen, waar onder eenigen van de grootste soort. DE RUITER hadt slegts dertig onder de Vlag, doorgaans half zo zwaar als de Engelsche. Daarenboven was hij belemmerd met zestig Koopvaarders. Ondanks deeze ongelijkheid, besloot de Kommandeur den vijand af te wagten. Ten vier uure in den naamiddag van den zesëntwintigsten Augustus raakten de Vlooten aan elkander. DE RUITER streedt in 't midden, en boorde tot twee maalen door den vijand heenen. Hadde hij de loef kunnen winnen, 't ware, meent men, met de Engelschen gedaan geweest; die, evenwel, 's avonds naa zeven uure de wijk namen om de Noord, en voor vervolging behoed wierden, door de zorge, welke de Hollandsche Kommandeur voor zijne kostbaare Koopvaardijvloot moest draagen.

Twee dagen naa dit gevegt, en toen men nu de Schepen, van bekoomene schade, hadt hersteld, wierdt, in eenen Scheepsraad, aan DE RUITERS boord, besloten, den vijand, die

die binnen *Plijmouth* was geweeken, in die Zeehaven aan te tasten. Het draaien van den Wind deedt dit Ontwerp mislukken. Kort daar op ontving onze Kommandeur berigt, dat de Engelsche Admiraal BLAKE, met een Vloot van tweeënzeventig Schepen, bij *Bevesier* was gezien. Het voor onbezonnenheid aanziende, zulk eene overmagt in den mond te loopen, zogt hij dezelve te ontwijken: te meer, daar de mond- en krijgsbehoeften schraal begonnen om te koomen, en hij, bovendien, zo als hij in eenen Brief aan 's Lands Staaten klaagde, onder zijne Vloot met veele onwillige of onkundige Bevelhebbers te doen hadt. Zijn moed klom eenigzins, naadat het hem gelukt was, ondanks den Engelschen Admiraal, zich met den Vice-Admiraal WITTE KORNELISZOON DE WITTE te vereenigen; zijnde thans de geheele Vloot vierënzestig Schepen sterk. In 't opgaan van *de Hoofden*, ten westen van het Kanaal, wierdt deeze, op den achtsten October, handgemeen met den Admiraal BLAKE, die achtënzestig Schepen, allen grooter en beter bemand dan de Staatsche, onder de Vlag hadt. Men vogt, tot dat de duisternis van den nacht een einde maakte. DE WITTE wilde 's anderendaags het gevegt hervatten; doch DE RUITER ontraadde hem dit, om dat verscheiden Staatsche Kapiteinen, in den nacht, schandelijk waren afgedroopen, en dus de reeds zwakke Vloot nog meer verzwakt hadden. Nog vóór het einde der maand keerde de Vloot na de Vaderlandsche Zeehavens, en kwam DE RUITER behouden te *Vlissingen*.

Thans vernieuwde hij zijn besluit, om niet meer de Zee te bouwen. Behalven de middelen, welke hij hadt overgewonnen, ruim genoeg om hem in rust zijne dagen te doen slijten, bewoog hem vooral daar toe de wangunst van verscheiden Kapiteinen, die met nijdige oogen aanzagen, dat DE RUITER, hoewel door loutere verdiensten, hun was boven 't hoofd gewassen. Zo kragtig wrogt deeze drift op eenen van hun, dat hij hem uitdaagde tot een Tweegevegt; 't welk, egter, verstandig wierdt van de hand geweezen. Ook bleef DE RUITER niet lang bij zijn besluit; hij wierdt daar van te rug gebragt, door de tusschenspraak van verscheiden Staatsleden, die hem van zijne zwakste zijde aantastten, met de bedenking naamelijk,

lijk, dat het heil van 't Vaderland zijnen dienst vorderde. Niet bestand daar tegen, vertrok hij, nog vóór het einde des Jaars 1652, na 's Lands Vloot, onder den Lt. Admiraal MARTEN TROMP, welke hem eenen Lastbrief zondt van Opperhoofd over het Smaldeel van den Vice-Admiraal DE WITTE, die, om ziekte, aan land was gebleeven. De Vloot, ruim zeventig Schepen sterk, moetende dienen tot geleide van ruim driehonderd Koopvaarders, liep den zevenden December, uit het Goereesche Gat, in Zee. Drie dagen laater ontmoetten ze de Engelsche Vloot onder BLAKE, en wierden 'er mede handgemeen. Dewijl zeer veele Hollandsche Schepen niet konden opkoomen, moest DE RUITER, nevens den Lt. Admiraal en den Vice-Admiraal JAN EVERTSZEN, inzonderheid de spits afbijten. Door 't moedig vegten deezer Helden, wierdt de vijandlijke Vloot uit Zee gejaagd, en tot aan de *Theems* vervolgd. DE RUITER verklaarde, zedert, van oordeel te zijn, dat de Heer TROMP, met behulp van nog tien of twaalf Schepen, de Engelschen volkomen zou verslagen hebben. Intusschen bezorgde deeze zege aan de Hollandsche Koopvaarders, een tijd lang, een vrijen vaart na *Frankrijk* en verder om de West.

Niet lang naa dit gevegt, ontstondt de befaamde Zeestrijd van drie dagen. De Heer TROMP naamelijk eene Vloot van tweehonderdvijftig Koopvaarders na het Vaderland geleidende, ontmoette, op den laatsten Februarij, op de hoogte van *Portland*, den Admiraal BLAKE, die zijne jongste schade hersteld hebbende, van nieuws was in Zee geloopen. DE RUITER kweet zich hier met zijne gewoone kloekmoedigheid. Een groot Engelsch schip geënterd hebbende, sprong hij over met zijn volk, doch moest te rug keeren. Hij deedt het ten tweede maale; doch vondt zich wederom genoodzaakt te deinzen, vooral om de lafhartigheid van eenigen, die geene tijdige hulp booden. Vervolgens van twintig vijandlijke Schepen omringeld, en 'er gelukkig door geslagen zijnde, kreeg hij te doen met vijf Schepen, die hem deerlijk havenden. In den avond telde hij ruim dertig dooden, en nog meer gekwetsten. Naa, in den nacht, zijn Schip, zo goed hem doenlijk was, hersteld te hebben, vogt hij 's anderendaags, omtrent den Lt. Admiraal TROMP, met zulk eene woede, dat hij zijn Schip, in den neamid-

middag, niet meer wist te wenden of te keeren: waarom Kapitein JAN DUIM belast wierdt, des Kommandeurs Schip treilen of op het sleeptouw te neemen. In deezen staat bl hij nog al niet in gebreke, om op den derden dag deel neemen in 't gevegt. Zo veel leedt nu zijn Schip, dat 'er kans niets geheel op en aan was. Het getal van dooden nu tot bijkans veertig geklommen. Tot zijn geluk maal de avond een einde van den strijd: waar naa hij zich na Vlaamsche Banken begaf. Hier viel, den volgenden dag, ee zijn groote steng, vervolgens de Bezaansmast, en eindelijk Groote Mast over boord. Om nog eenig zeil te kunnen vo ren, deedt hij een stomp oprigten, en kwam alzo, met zi reddeloos schip, op den vijfden Maart, voor *Vlissingen*.

Thans ontving DE RUITER de kennelijke blijken der goedkeuringe van 's Lands Staaten over zijne betoonde dapperheid. Behalven een geschenk van vijftienhonderd Guldens, wierdt hem, daarenboven, die tot nog toe het Land zonder besoldiging gediend hadt, eene wedde van tweehonderd Guldens 's maands toegeleid, haaren aanvang neemende met den tijd, zints welken hij als Kommandeur gediend hadt; dat is, zedert den negenëntwintigsten Julij des Jaars 1652. Bovendien wierdt hij verzogt om ter Algemeene Vergaderinge te verschijnen, om aldaar de plegtige dankbetuigingen van Hun Hoog Mogenden te ontvangen.

Niet lang vertoefde hij aan land. Nog vóór het einde van April des Jaars 1653 ging hij aan boord van 't Schip *de Gekroonde Liefde*, van zesëndertig Stukken Geschut en honderdvijfenveertig koppen. Van nieuws voerde hij 't bevel, als Kommandeur, over een Smaldeel onder den Lt. Admiraal MARTEN TROMP. Op den twaalfden Junij ontmoetten ze de Engelsche Vloot, en hielden met haar schutgevaarte, op de hoogte van *Nieuwpoort*, doch met meer ernst, den volgenden dag, voor *Duinkerken*, alwaar DE RUITER, naar gewoonte, zo dapper vogt, dat hij de rest van 't kruid, welk hij van den voorgaanden dag hadt behouden, geheel verschoot. De Engelsche Vloot onthieldt zich thans op de Hollandsche Kust, zwanger van het ontwerp eener landinge. Hier op volgden de gevegten, op den negenden en tienden Augustus, eerst voor *Katwijk*,

wijk, daar na voor de Maaze. 't Is bekend dat de dappere MARTEN HARPERTSZOON TROMP, op den laatsten dag, het leeven liet, zo als op 's Mans Artikel breeder zal verhaald worden. DE RUITER bevondt zich telkens in 't heetste van den strijd, en maakte een zo schrikwekkend vuur, dat geheele Eskaders van den vijand voor hem plaats maakten. Doch deedt hij veele schade, hij leedt die insgelijks. Drieënveertig dooden en vijfendertig gekwetsten hadt hij binnen boord. Zijn Fokkemast en groote Steng vielen over boord. De Bezaansmast bleef alleen onbeschadigd. Niet langer Zee kunnende houden, moest hij zich na de Maaze laaten sleepen. Zo goed hem doenlijk was na binnen willende zeilen, kwam bij hem een Galjoot aan boord, met last om op hetzelve over te gaan, en 's Lands Vloot op te zoeken. Hij vondt dezelve in *Texel*, van waar hij, over land, de reize na *'s Hage* aannam, daar hem 's Lands Staaten, eerst bij monde, en daar naa schriftelijk, voor zijn gehouden gedrag bedankten. Met een wierdt hem de begeerte van Hun Hoog Mogenden aangekondigd, om wederom Zee te kiezen. Eenen keer na *Zeeland*, bij echtgenoote en kroost, gedaan hebbende, liep hij, in September, in Zee, onder het opperbevel van den Vice-Admiraal DE WITTE, die thans veertig Oorlogschepen onder de Vlag hadt, om driehonderd zeventig Koopvaarders te geleiden. Naa de wederkomst van deezen togt, nevens anderen, voor *Texel* ten anker leggende, liep aldaar, in een zwaaren storm, DE RUITERS schip zeer groot gevaar; doch hij kwam gelukkig vrij met den schrik.

't Was op den eenëntwintigsten daar aan volgende, dat DE RUITER, verscheenen zijnde in de Vergadering van Holland, om verslag te doen van het jongste Zeegevegt, vervolgens van Hun Edele Groot Mogende vernam, derzelver gunstig Besluit, onlangs ten zijnen opzigte genomen, behelzende zijne aanstelling tot Vice-Admiraal van Holland, onder het Kollegie ter Admiraliteit te *Amsterdam*. Eer hij zich daar omtrent bepaalde, verzogt hij verlof, met zijne Vrienden in *Zeeland* de zaak te mogen overleggen. 't Verzoek wierdt hem toegestaan, en eerlang gevolgd van een weigerend antwoord, vindende hij zwaarigheid in het aanvaarden van dien post. Nog-

thans liet hij zich overhaalen, door een herhaald aanzoek van Hun Edele Groot Mogenden. In de maand Maart des Jaars 1654 deedt hij den Eed ter Hollandsche Staatsvergaderinge, en verkoos, zedert, met zijn gezin, zijne woonplaats te *Amsterdam*.

Niet lang daar naa wierdt het Vrede met *Engeland*. Dies zonden 's Lands Staaten onzen Held, om eene Koopvaardijvloot na de Middellandsche Zee te geleiden, en eene andere van daar te haalen. Zijn last behelsde, onder andere, zijne Schepen door geene Koningsschepen te laaten doorzoeken, maar, des noods, met geweld zich daar tegen te verzetten. Op den zeventienden Junij liep hij in Zee. Naa verscheiden havens bezogt te hebben, kwam hij, in 't laatst van September voor *Kadix* ten anker. Hier ontving hij de bede van eenige Nederlandsche Schippers, uit derzelver gevangenisse te *Salée*, om hen uit dezelve te koomen verlossen. De reden hunner slaavernije was, het misnoegen van den Sant dier Stad, opgevat om het neemen van een Schip, door den Schout bij nacht KORNELIS TROMP, met Mooren belaaden. DE RUITER zeilde dan derwaarts, en stelde den Sant te vrede. Nog vóór het einde van November hadt de Vice-Admiraal zijnen togt volvoerd.

Terwijl de Heer DE RUITER den Winter bij de zijnen sleet, ondervondt hij een blijk van de hoogagtinge der Regeeringe van *Amsterdam*, in het geschenk van het groot Burgerschap, hem in de maand Maart gedaan. Daar naa ontving hij bevel, van 's Lands Staaten, tot het doen van eenen togt tegen de roovers van *Tetuan*, *Algiers*, *Tunis* en *Tripoli*, en om met die van *Salée* een verbond te sluiten. Op den achttienden Julij, voerende als Admiraal de vlag van boven, liep hij in Zee, met nog zeven Oorlogschepen en twee Jachten; waar bij zich, eerlang, ongeveer vijftig Koopvaardijvaarders voegden, na onderscheiden havens bestemd. Op de kust van *Portugal* vondt hij den Engelschen Admiraal BLAKE, met welken hij nu verscheiden beleefdheden wisselde. Voorts zijne Koopvaarders tot in de Middellandsche Zee geleid hebbende, wendde hij den steven na *Algiers*, om te zien of aldaar eenige Kooffchepen lagen. Hij vondt 'er vijf Schepen op de Ree, en

en zeven binnen de Moelje. Doch het ondoenlijk vindende om tegen dezelve iets te onderneemen, zeilde hij na *Salée*. Onder weg nam hij eene Turksche Bark, met twintig Mooren, onder bevel van een Spaanschen Renegaat; welken hij deedt ophangen, terwijl hij de Mooren te *Mallaga* verkogt. Naderhand maakte hij jagt op den Admiraal van *Algiers*, voerende een groot Hollandsch schip; doch hetzelve, als te digt aan land zijnde, niet kunnende magtig worden, deedt hij het tegen 't strand vergaan, en zeilde voorts na *Salée*, om een Verbond met dien Staat te sluiten. Niet ongelukkig slaagde hij daar in; doch, om het verloopende jaargetij, de onderhandeling niet tot volkomenheid kunnende brengen, ligtte hij, in 't begin van November, zijne Ankers, hebbende, alvoorens, een aanzienlijken voorraad van Ververschingen ten geschenke ontvangen. Op den negenëntwintigsten dier maand genaderd tot voor *Arzila*, zag hij aldaar twee Schepen voor anker leggen; het eene van zesëntwintig Stukken en tweehonderdvijftig man, het ander van twintig Stukken en bemand met tweehonderd Turken. Na een hardnekkig gevegt gaven beiden zich gevangen. Doch het kleinste zonk eerlang, door de menigte van grondschooten; het ander wierdt te *Mallaga* opgebragt. Uit beide Schepen wierden twintig Christen Slaven verlost, en vijftig Mooren verkogt. De Heer DE RUITER ging voort met kruizen, tot in het midden van Maart, wanneer hij, te *Mallaga*, eenen brief outving van de Amsterdamsche Raaden ter Admiraliteit, inhoudende eene goedkeuring van zijn gedrag omtrent het gehandelde te *Salée*, nevens een bevel om op staanden voet na het Vaderland keeren. Hij vertrok dan na *Kadix*, alwaar hij het Zilver van de Spaansche Zilvervloot, onlangs aldaar aangekoomen, in zijne schepen laadde; vervolgende straks zijne reize, met eenëndertig zo Oorlog- als Koopvaardijschepen. Bij *Douvres* ontmoette DE RUITER den Engelschen Kommandeur WITHORD met zeven Oorlogschepen; die hem straks liet weeten, last te hebben van den Protektor CROMWEL, om alle Koopvaarders, uit *Spanje* koomende, in *Duins* op te brengen. Het antwoord van DE RUITER was, dat de Koopvaarders in *Duins* geene boodschap hadden, maar na *Amsterdam* bestemd waren; dat hij ze, in spijt van elk dien

't leed deedt, derwaarts zou geleiden; verzekerende voorts, op zijn woord van eere, dat de Schepen Zilver noch andere onvrije goederen binnen boord hadden. Dus vervolgde hij verder onverhinderd zijnen togt, en kwam in 't begin van Maij, te *Amsterdam*, alwaar hij van de Heeren Raaden voor zijne getrouwe diensten wierdt bedankt. En, voorwaar, niet zonder reden. Want op deezen togt hadt onze Vice-Admiraal zes kloeke Roofschepen en twee Barken veroverd, in den grond geschooten, verbrand of vernield; drie Schepen van de Mooren hernomen, en één tegen het strand gejaagd; een groot getal Christen slaaven verlost, en een grooten schat van Zilver, in weerwil der Engelschen, in het Vaderland gebragt.

Weinige dagen was de Vice-Admiraal aan land geweest, toen hij bevel ontving om met de meest gereede Schepen wederom Zee te kiezen. Het oogmerk van deezen togt was, zich na *Dantzig* te begeeven, en die Stad te beveiligen tegen de onderneemingen des Zweedschen Konings, welke thans met dien van *Polen* in Oorlog was. Van wegen den Oosterschen handel, hadt de Staat groot belang bij het behoud van deeze Stad. Met vijfentwintig Schepen, liep hij, in 't laatst van Maij des Jaars 1656, uit het *Vlie*, in Zee, om eerlang van den Lieutenant-Admiraal OBDAM, als Opperbevelhebber, gevolgd te worden. In de *Zond* gekoomen, deedt DE RUITER eenen keer na *Koppenhagen*, alwaar hij van den Koning minzaam bejegend, en met de Ridderorde van den Olifant omhangen wierdt. In 't laatst van Junij kwam de Vloot voor *Dantzig* ten anker, gelijk ook de Heer OBDAM met nog eenige schepen. De aanzienlijke Zeemagt hieldt den Zweed in bedwang, en bevorderde het sluiten van het Verdrag van *Elbing*. Naa het doorstaan van een zwaaren storm, kwam DE RUITER, in 't begin van November, in het *Vlie* behouden binnen.

Kort van duur was de rust, welke de Vice-Admiraal hierop genoot. Geweldig veel nadeels deeden thans aan den Hollandschen Koophandel, vooral in de Middellandsche Zee, de Fransche Kaapers. Men rekende dat zij, van tijd tot tijd, over de driehonderd zo groote als kleine schepen aangehouden en

en geplonderd, en hier door de Veréénigde Gewesten eene schade van ruim dertig millioenen guldens hadden toegebragt. Bij den weg van regtspleegingen vondt men geene baate. Hierom besslooten 's Lands Staaten, hunnen DE RUITER te zenden, tot het beteugelen van dien verderflijken moedwil. Zijn last behelsde verder, op alle andere Roofschepen een waakend oog te houden, de Deensche Koopvaarders te beschermen, en een keer na *Salée* te doen, om aan het Verdrag de laatste hand te leggen. Voorts zou hij, ook nu wederom, als Admiraal de vlag van boven voeren. Boven dit alles hadt DE RUITER geheimen last van de Admiraliteit, om de Engelschen, in gevalle zij bestonden, zijne onderhebbende Koopvaarders te doorzoeken, onder schijn dat zij Spaansche goederen overvoerden, met geweld af te keeren. In 't midden van de maand December vervoegde zich de Vice-Admiraal op de Vloot in *Texel*. Terwijl hij aldaar lag, wierdt hem, van wegen 's Lands Staaten, de last, raakende de Engelschen, wederom afgevraagd. Met tegenzin gaf hij dien te rugge, en klaagde 'er zo ernstig over, in eenen brief aan de Admiraliteit, dat hem, eerlang, eene gelijke Order, hoewel in andere bewoordingen, door de Admiraliteit wierdt toegezonden. 's Daags voor Kerstijd liep hij met eenige Oorlogschepen in Zee, geleidende eene Vloot van omtrent tachtig Koopvaarders. Op den twintigsten Januarij des Jaars 1657 kwam hij voor *Kadix*. Van wegen den Hertog MEDINA CELI en den Bevelhebber der Stad, wierdt hij aldaar begroet; voorts eenige klagten van Hollandsche Kooplieden en Schippers vereffend hebbende, zeilde hij de Middellandsche Zee in. Geruimen tijd hadt hij gekruist, toen hij, op den laatsten van Februarij, bij het Eiland *Korsica*, twee Fransche schepen nam, het eene van tweeëndertig, het ander van achtentwintig Stukken. De gevangenen, in alles ruim vierhonderd in getal, zette hij, eerlang, aan land, en verkogt vervolgens het eene schip te *Kadix*, naa dat hij 'er het Geschut hadt afgenomen, voor tienduizend Stukken van Achten; het ander zondt hij na het Vaderland, met de beide Kapiteinen, welke hij op de twee schepen gevangen hadt genomen.

Terwijl DE RUITER voor *Kadix* op de Ree lag, ontving hij eenen brief van den Sant van *Salée*, hem berigtende dat zijne tegenwoordigheid alleenlijk wierdt vereischt, om aan het Verdrag de laatste hand te leggen. Met vier Schepen zeilde hij derwaarts, en bragt alles tot volkomenheid. Te *Kadix* wedergekeerd, vernam hij den overlast, geleeden bij eenige Hollandsche Koopvaarders, in de Middellandsche Zee, door de Franschen. Derwaarts wendde hij dan den steven, en bemagtigde wel haast een der Nederlandsche schepen, onder 't oog van Fransche overmagt, doch die, uit vreeze voor DE RUITER, hem zijn doen niet durfde betwisten. Voorts briefde hij zijn wedervaaren over aan 's Lands Staaten; houdende midlerwijl de Franschen in eene haven opgeslooten, tot dat hij berigt ontving wegens het bijleggen van alle geschillen met het Hof van *Frankrijk*. Zedert kruiste hij, een geruimen tijd, tot op den achttienden September, wanneer hij, uit het Vaderland, bevel ontving, zich na de Kust van *Portugal* te begeeven, en zich bij de Vloot van den Heere WASSENAAR te voegen. De vereeniging geschiedde, op den zesëntwintigsten Oćtober, voor de rivier van *Lisfabon*; wordende, voorts, de Vloot verdeeld in drie Eskaders, over een van welke DE RUITER het bevel voerde. Kort daarop ontdekte onze Vice-Admiraal eenige Schepen van de Portugeesche Suikervloot, en nam 'er een van, gelaaden met honderd vierentwintig Kisten Suiker en duizend Huiden. Met veel zukkelens bereikte hij daar mede, in de maand December, het Vaderland.

Te veel ondervindinge van DE RUITERS ijver voor den Staat en van zijne bekwaamheden hadden nu 's Lands Overheden, om hem lang rust te laaten. Al vroeg in het volgende Jaar 1658 ontving hij bevel, om met eene Vloot van zesëntwintig Oorlogschepen in Zee te gaan, met oogmerk om, langs de kusten van *Portugal*, op de Onderdaanen van dat Rijk en op de Biskaaische Kommissievaarders te passen, en dezelven alle mogelijke afbreuk te doen. Met het begin van Junij liep hij in Zee. Onder weg ontmoette hij geene andere Vaartuigen, dan Visschersbarken, welke hij liet zeilen. Niet ijdel was, nogthans, zijn kruizen voor de rivier van *Lisfabon*, zo als kan blijken uit het berigt, in Augustus door hem gedaan, dat

de

de Koophandel in die Stad genoegzaam stilstondt: tot merkelijke schade der inwooneren, om dat de Hollandsche Vloot zich aldaar dagelijks op de kust vertoonde. Diensvolgens hieldt hij aan met kruizen, tot in de maand October, tegen 't einde van welke hij, uit kragt van zijnen last, na het Vaderland te rug keerde.

De ruiter hadt naauwlijks voet aan land gezet, of hem wierdt bevel gegeeven, op staanden voet wederom uit te loopen, met eenige Schepen, tot het overvoeren van vierduizend Soldaaten na *Deenemarken*. Als Admiraal zou hij daar over het bevel voeren. In 't begin van December begaf hij zich na *Texel*; doch eene spoedig opkoomende sterke vorst deedt het volvoeren van dien togt ditmaal agter blijven. Dezelve hadt voortgang in het volgende Jaar 1659, doch met eene veel magtiger Vloot, van veertig Schepen. Vooraf ontstondt 'er eenig geschil over den rang, welken die van Zeeland voor hunnen Vice-Admiraal jan evertszen begeerden. Doch 't gevoelen der Algemeene Staaten hadt de overhand. Volgens 't zelve zou de gemelde Vice-Admiraal, naast den Admiraal obdam, den eersten rang bekleeden in den Krijgsraad, doch de ruiter, bij afzijvigheid van den Admiraal, of andere beletzelen, die zijne tegenwoordigheid op de Vloot verhinderden, over dezelve het opperbevel voeren. Op den twintigsten Maij liep de ruiter, uit *Texel*, in Zee, met vijfentwintig Oorlogschepen, vier Branders, acht Voorraadschepen, en eenige Koopvaarders. Bij deeze voegden zich, eerlang, nog eenige andere zo Oorlog- als Koopvaardijschepen: zodat de Vloot na bestondt uit drieëntachtig Zeilen. De vierduizend Soldaaten, boven vermeld, waren op deeze Vloot verdeeld.

Terwijl de Hollandsche Vloot in Zee, en tot voor *Koppenhagen* was genaderd, handelde men over het vereffenen der geschillen, tusschen de Koningen van *Zweeden* en *Deenemarken*. De ruiter hadt last, staande de onderhandelingen, der eene noch der andere Mogendheid eenige hulp toe te brengen. 't Liep dus aan, tot in 't laatst van Augustus, eer 'er iets ondernomen wierdt. Thans ontving de ruiter schrijven van de Staatsche Gezanten te *Koppenhagen*, bij 't welk hem verlof wierdt gegeeven, met zijne schepen na *Koppenhagen*

onder zeil te gaan, alzo de Vredehandelingen waren afgebroken. Als Opperbevelhebber, en voerende de Vlag als Admiraal van boven, kwam hij, met eene Vloot van achtëntwintig kloeke schepen, omtrent *Amak*, bij *Koppenhagen*. Hier aan land gevaaren, overleide hij met de Nederlandsche Gezanten de wijze, om *Landskroon* en de *Zond* te bezetten. Eerst liep hij na *Landskroon*, en zag 'er eenige Zweedsche schepen in de haven leggen. Doch geenen kans ziende om iets tegén dezelve te onderneemen, gaf hij daar van kennis aan de Gezanten, doende met één den voorslag, raakende eene landing met het Krijgsvolk, welk op de Vloot was. Doch hier omtrent wierdt thans niets besllooten, maar keerde DE RUITER, in 't begin van October, te rug voor *Koppenhagen*.

Twee dagen naa zijne aankomst, ontving hij bevel, met eenige Deensche Legerhoofden, op zekeren aanslag, te vertrekken. De Heer Luitenant-Admiraal VAN WASSENAAR thans na het Vaderland zullende wederkeeren, aanvaardde DE RUITER het Opperbevel over de Vloot, die met eenige van WASSENAARS schepen wierdt versterkt. Hier naa zette onze Vice-Admiraal koers na *Kiel*, alwaar hij, naa veel zukkelens, in 't laatst van October, in den mond der riviere, aankwam. Hier ontving hij op de Vloot een aanzienlijk getal *Deensche* Ruiters en Knegten, en ging daar mede onder zeil, om den Deenschen Admiraal op te zoeken, en met denzelven de wijze der landinge op het Eiland *Funen*, waar op men het gemunt hadt, te overleggen. Op den achtsten November vertoonde zich de Vloot voor de Stad *Nijburg*. Niet weinig stondt men verwonderd over het groot getal *Zweeden*, welke men aan strand zag, die ook de onzen eenige schade deeden; weshalven men, ter deezer plaatze, eene landing ongeraaden vondt. Men besloot dan, elders, bij *Kartemunde*, eenen kans te waagen.

Ten dien einde zeinde DE RUITER alle zijne Kapiteinen aan boord, en beval hun, tegen den avond alle hunne Booten bij een te verzamelen, en door een valsch alarm de Zweeden te misleiden, als of men eene landing, ten Zuiden van *Nijburg*, in den zin hadde. Met een goeden uitslag wierdt dit volvoerd; ligtende midlerwijl de Vloot, in stilte, de ankers, en den

steven

ſteven wendende na *Kartemunde*: alwaar zij, egter, door het tegenloopen van den wind, eerst 's anderen daags tegen den middag aankwam. Terwijl de Stad hevig wierdt beſchooten, deedt DE RUITER eenige Deenſche Soldaaten, met Booten en Sloepen, aan land zetten. Om 't werk te verhaasten, begaf zich de Vice-Admiraal, in eigen perſoon, in een der Vaartuigen, die, op den afſtand van eenen Piſtoolſchoot van de Stad, grond raakten: waarom DE RUITER zijn volk deedt in Zee ſpringen, en voorts na land waaden. Dapper was, van weerkanten, het gevegt, welk hier op volgde; doch 't geen tot nadeel der *Zweeden* uitviel. De Stad wierdt bemagtigd. Groot gevaar liep hier DE RUITER, alzo 'er twee Matroozen, aan zijne zijde, wierden dood geſchooten.

De volgende taak was nu, de Stad *Nijburg* aan te tasten. Ten dien einde deedt de Vice-Admiraal ruim duizend Ruiters aan land treeden, en zondt eenige Schepen vooruit, om de Stad te bezetten. Met den Deenſchen Admiraal BIELKE beraamde hij voorts een nader plan, tot welks volvoering men nog meer bemoedigd wierdt, door de aankomst van etlijke Keizerlijke, Brandenburgſche, Poolſche en Deenſche Regimenten. Op de ontſcheeping dier Troepen volgde, welhaast, een ſcherp gevegt tegen de *Zweeden*; die, hoewel niet dan naa het bieden van een kloeken tegenſtand, eene volkomene nederlaag bekwamen, en binnen *Nijburg* eene ſchuilplaats zogten. DE RUITER bekwam hier van berigt, door een brief van den Maarſchalk SCHAK, met verzoek om de Stad te water aan te tasten. Straks maakte hij daar toe gereedheid, en zeilde, naa het bemagtigen van eenen Schans, door eenigen van zijne Schepen, de haven in, zo digt onder den wal, dat men, met de kleinſte ſtukken, over de Stad konde heen ſchieten. Toen begon men, met halve laagen te gelijk, op de Stad los te branden, met zo vreezelijk een geweld, dat die van binnen zich genoodzaakt vonden, in onderhandeling te treeden. DE RUITERS antwoord was, gelijk dat der Deenſche Bevelhebberen, men moest zich op genade of ongenade overgeeven, of men zou de Stad tot eenen puinhoop ſchieten. Uit verlegenheid bewilligde men in deeze harde voorwaarde. DE RUITER, als niet weinig hebbende toegebragt tot den gedenkwaardigen zegepraal,

wierdt, van 's Konings wegen, staatelijk bedankt voor zijne trouwe diensten. Naderhand ontving hij, aan boord, een bezoek van den Vorst van *Mekelenburg*, om bij den Vice-Admiraal zijne dankbetuiging af te leggen, en vervolgens van twee Raadsheeren van *Lubek*, door de Magistraat afgevaardigd, om hem aan land te nodigen. Met groote eere wierdt hij 'er ontvangen, doch liep, zedert, merkelijk gevaar, alzo de *Zweeden*, van zijn bezoek verwittigd, hem, in 't wederkeeren, zogten op te ligten. Een uitstel van verblijf aan den wal verhoedde dien ramp. Daar na vervorderde DE RUITER zijnen togt na *Koppenhagen*, alwaar hij, in 't midden van December, bij hevige koude, ten anker kwam, en daarom bevel ontving, zijne Vloot binnen de haven op te leggen. Met Koninklijke pragt wierdt, kort daarop, DE RUITER, bij zijne Deensche Majesteit, ter maaltijd onthaald, en voor zijne hulp bedankt. De opregtheid dier dankbetuiginge bleek nader, bij de komst van den Admiraal BIELKE aan boord van den Vice-Admiraal, hem ter hand stellende, uit 's Konings naam, een gouden Keten van groote-waarde, nevens eenen gouden Gedenkpenning, door de Koningin, met eigen handen, daar aan gehangen, en omringd van tweeënveertig Diamanten. Aan de eene zijde vertoonde de Penning 's Konings afbeelding, aan de andere een Oorlogschip in Zee. Onderaan hing een Paerl van uitmuntende schoonheid.

Intusschen waren de *Zweeden* nog vrij talrijk op het Eiland *Zeeland*, vooral in den omtrek van *Koppenhagen*. Diensvolgens, indien zij eenigen aanslag in den zin hadden, om hun tegenstand te bieden, deedt DE RUITER omtrent duizend Matroozen en vierhonderd Soldaaten aan land gaan, en plaatste dezelve bij het Geschut. De vorst was zeer streng. Dit baarde eenige bekommering, of niet veel ligt de *Zweeden* eenen kans wilden waagen, om de Vloot in brand te steeken. Om zulks te beletten, deedt de Vice-Admiraal, rondom alle de schepen, breede bijten hakken, en belette aldus het naderen.

Op den tweeden dag van het Jaar 1660 genoot DE RUITER de eere van een bezoek van zijne Majesteit, verzeld van veele Rijksgenooten, nevens de Engelsche en Nederlandsche Gezanten, om bij hem het middagmaal te houden. Sedert genoot hij

hij nogmaals die eere van zijne Majesteit, zijnde nu ook verzeld van de Koningin, den Hertog VAN LUNENBURG, den Admiraal BIELKE, nevens deszelfs Gemaalin en andere Rijksgrooten. 't Liep aan tot in het laatst van Februarij, eer de Zee wederom konde bevaaren worden. Thans zondt DE RUITER eenige schepen met Krijgsvolk na *Funen*, zommige na *Landskroon*, om de *Zweeden* het uitloopen te beletten, andere met Koopvaarders na het Vaderland. Niet meer dan tweeëndertig Schepen behieldt hij dus onder de Vlag. Met zijn eigen Schip zeilde DE RUITER, kort daar op, na *Landskroon*, om 'er de gronden te onderzoeken en de diepten te peilen. Terwijl hij aldaar lag, ontving hij bevel van de Staatsche Gezanten, om met zijne Vloot van daar te vertrekken, en geene verdere vijandlijkheden tegen de *Zweeden* te pleegen. Tot nader bewijs, hoe de zaaken stonden, hadt hij, 's anderendaags, een bezoek van den Kapitein van den Zweedschen Admiraal, om hem te begroeten, en een zwaaren Os ten geschenke te brengen. DE RUITER beantwoordde die beleefdheid met een tegengeschenk van een Aam wijn.

Thans keerde de Vice-Admiraal te rug na *Koppenhagen*, en bleef 'er leggen tot in het begin van Maij, wanneer hij, om het te rug gaan der Vredehandelingen, bevel ontving van de Nederlandsche Gezanten, om de Zweeden in *Landskroon* aan te tasten. Hij was nog niet ten vollen gereed, toen hij eenige Zweedsche Schepen zag naderen; doch hij belette hun het verder voortzeilen, door een dreigend bevel aan den Admiraal, om niet nader te koomen. Tegen elkander over bleeven dus de wederzijdsche Schepen leggen, tot op den vijfden Junij, wanneer DE RUITER, aan land ontbooden zijnde, het sluiten van den Vrede vernam. Nogthans vertoefde hij nog in deezen oord, om het vertrek der Zweeden te verhaasten; om 't welk te spoediger voortgang te doen hebben, hij zelve het Zweedsche Krijgsvolk na *Elzeneur* overvoerde. Hier ontving hij een bezoek van den Prins VAN SULTSBACH, verscheiden Zweedsche Overften, nevens den Franschen Gezant, en onthaalde ze ter maaltijd. Weinige dagen laater deedt hij, nevens verscheiden Deensche Grooten, eene staatelijke intreede binnen het Slot *Kroonenburg*, naa dat het door de Zweeden

was

was ontruimd. Te *Koppenhagen* wedergekeerd, ontving de Vice-Admiraal, in het begin van Augustus, brieven van Hun Hoog Mogenden, bij welke hem bevolen wierdt, ten spoedigste na 't Vaderland de reize aan te neemen, met zijne Vloot en de Landsoldaaten. Van dit bevel gaf DE RUITER, in persoon, kennis aan den Koning; die hierop zijn leedweezen betuigde over het aanstaande vertrek: verklaarende hem voorts voor Edelman, en daar nevens voegende een Wapen met een Open Helm, en eene Jaarwedde van tweeduizend Guldens. De Brief van Adeldom was gedagtekend den elfden Augustus. In 't begin van September kwam hij in *'t Vlie* behouden binnen. Doch toen hij van daar te scheep zich na *Amsterdam* begaf, liep hij nog een dreigend lijfsgevaar, door het aanzeilen van een Schip tegen het Vaartuig, welk hem overvoerde.

Den volgenden winter bragt DE RUITER door in den schoot zijner naaste bloedverwanten, en in de verkeering van eenige uitgeleezene vrienden. Met den aanvang des Jaars 1661 wierdt hem, van nieuws, het bevel over eenige Schepen opgedragen, om den Nederlandschen scheepvaart, in de Middellandsche Zee, tegen de *Algiersche* en andere Turksche roovers te beveiligen. 't Liep egter aan tot in het laatst van Julij, eer hij derwaarts den steven wendde. Eene maand daar na ontmoette DE RUITER den Engelschen Admiraal MONTAGU voor *Fuengirola*; met groote beleefdheid behandelden zij elkander. Hier ontving hij bevel uit het Vaderland, om op de Spaansche Zilvervloot te passen, en dezelve in behouden haven te geleiden. Van daar na *Kadix* zijnde voortgezeild, en met den Hertog van MEDINA CELI een nader plan beraamd hebbende, stak de Vice-Admiraal, in 't begin van September, uit de Baai in Zee, met zeventien Oorlogschepen, bij welke zich eerlang nog vijf Schepen voegden. Vrugtloos hadt hij ruim drie weeken gekruist, wanneer hij vernam, dat de Galjoenen te *Korunna* waren binnen geloopen, en dat zevenëntwintig Hollandsche Koopvaarders, den wil hebbende na de zelfde haven, zich in dien oord op Zee bevonden. Door eenige zijner Schepen deedt hij dezelve opzoeken, en na de plaats hunner bestemminge verzellen. Hij zelve wendde den steven na de Straat van *Gibralter*, en voorts na *Mallaga*. Naa hier nieu-

nieuwen lijftogt te hebben opgedaan, ging hij los op de Roovers, van welke hij veelen ontmoette, doch flegts eenen deedt veroveren, door den Kapitein VAN DER ZAAN, met welken hij voorts na *Minorka* zeilde. Niet lang vertoefde hij aldaar, maar zeilde voort na *Kagliari*, welks Onderkoning hij, door den Fiskaal VIANE, deedt begrooten, en hem zelven daar op aan land nodigde.

Dertien Schepen hadt nu DE RUITER hier hij een. Onder deeze deelde hij de noodige bevelen uit omtrent het kruizen, en ging van *Kagliari* onder zeil, in 't laatst van Januarij des Jaars 1662. Onder de verfcheiden rooffchepen, welke de Vice-Admiraal ontmoette, doch die hem, om hunne ligtheid, meest ontfnapten, gelukte het hem, van acht Roovers, op welke hij, in de maand Februarij, jagt maakte, eenen te bemagtigen. Het was een Schip van zeventien Stukken, bemand met honderdentien Turken en eenentwintig Christen Slaaven. Van den Kapitein en den Schrijver van het genomen Schip verftondt DE RUITER de gezindheid des Konings van *Tunis*, om Christen Slaaven tegen Turken uit te wisfelen. Door eenen brief deedt de Vice-Admiraal hier omtrent onderzoek bij den Koning zelven, en boodt hem tevens eene Vredehandeling aan. Wel haast kwamen bij hem eenige Turkfche Bevelhebbers aan boord, met veele betooningen van vriendfchap, en het brengen van verlof om ververfchingen van land te mogen haalen. Van hunnen kant vraagden zij drie dagen beraad, om met den Koning de zaaken nader te overleggen. Op den beftemden tijd ontving DE RUITER eenige gunftige openingen aangaande de uitwisfeling, doch verftondt met een, dat zijne tegenwoordigheid voor *Tunis* dezelve merkelijk zou bevorderen. Nevens den Kapitein VERSCHUUR zeilde hij dan derwaarts uit de Baai van *Fanina*. Onder weg ontmoetten ze een Algierijnfchen Roover, die het, uit verlegenheid, tegen den wal zette. Terwijl het fchip hier lag, wierdt het door de onzen in den grond gefchooten, en, naa een hevig gevegt, door de Booten der beide Oorlogfchepen veroverd. Van de tweehonderd en tien Turken, met welke het fchip bemand was, en van welke veelen in Zee waren gefprongen, waren 'er zestig door de onzen genomen, en onder deeze de Eerfte en Tweede Kapitein. Daarenboven hadden veertig Chris-

Christen Slaaven, onder welke acht *Hollanders* waren, die op het Roofschip voeren, het geluk van in vrijheid hersteld te worden. Naa dat men alle losse goederen van het schip had genomen, wierdt het in brand gestoken. Thans vervorderde DE RUITER zijne reize na *Tunis*, alwaar men 't over de uitwisseling spoedig eens wierdt. Voor elken Turk, welken de Vice-Admiraal meer hadt, dan hem Christenen konden geleverd worden, ontving hij honderd Stukken van Achten. Voorts stelde een Gezant des Konings DE RUITER ter hand een Ontwerp van Vrede, 't welk straks gevolgd wierdt van het sluiten van een bestand van zes maanden, om in dat tijdverloop het goeddunken der Algemeene Staaten te verneemen.

In 't begin van Maart keerde DE RUITER weder na de Baai van *Kagliari*, van waar hij, eenigen tijd daar naa, den steven wendde na *Algiers*. Hier boodt hij aan, eene uitwisseling van wederzijdsche gevangenen, nevens eene onderhandeling van Vrede. Gretig ontving men deeze aanbieding; te meer, dewijl zij door DE RUITER zelven wierdt gedaan, wiens naam en wapenen, in dien oord, zulk eenen schrik gebaard hadden, dat veele Roovers weigerden Zee te kiezen, dan onder uitdrukkelijke belofte der Regeeringe, hen te zullen vrij koopen, indien ze genomen wierden. Spoedig wierdt men 't eens omtrent de uitwisseling; doch in het sluiten van den Vrede kwam eenige hapering: weshalven men overeen kwam omtrent eenen Wapenstilstand van zeven maanden, tot dat DE RUITER aan Hun Hoog Mogenden kennis zou gegeeven, en derzelver goedvinden vernomen hebben. Intusschen stelde hij, bij voorraad, een Nederlandschen Konsul aan.

Aldus dit werk in zo verre verrigt hebbende, wendde de Vice-Admiraal den steven na *Mallaga*, daar hij bevel ontving om eenige Schepen na het Vaderland te zenden. Hij verzeilde dezelve tot aan *Kadix*, alwaar hij, in de maand Maij, vier andere versche Schepen onder de Vlag kreeg, met welke hij voorts na *Mallaga*, en van daar na *Alikante* zeilde. In antwoord op het Ontwerp van Vrede met *Algiers*, bekwam hij hier tot antwoord een bevel, om geenen Vrede te sluiten dan op voorwaarde van *Vrij Schip*, *Vrij Goed*, *Vrij Volk*, en wijders om die van *Tripoli* alle mogelijke afbreuk te doen.

Aan-

Aanstonds begaf zich DE RUITER na *Algiers*, met elf Schepen; doch de voorwaarde ontmoette zo veel tegenstands van de zijde der *Algierijnen*, dat men 't niet verder konde brengen, dan eene belofte van eene getrouwe onderhouding van het Bestand, zelf onder de gestelde voorwaarde.

Naa deeze vrugtlooze onderhandeling, zeilde DE RUITER na *Tripoli*, om 'er op de zelfde voorwaarde den Vrede voor te slaan. Doch deeze voorwaarde wierdt glad afgeweezen. Nogthans zondt hem de Koning een geschenk in Ossen, Schaapen en allerhande groenten. Gelukkiger slaagde de Vice-Admiraal te *Tunis*, werwaarts hij nu koers zette. Op den grondslag der voorwaarde van *Vrij Schip*, *Vrij Goed*, *Vrij Volk*, wierdt hier de Vrede, van wederzijden, getekend, op den tweeden September, en voorts een vaste Konsul aangesteld. Naa vervolgens eenige schepen, na onderscheidene oorden, om te kruizen of tot andere oogmerken, uitgezonden, en *Kadix* tot de algemeene verzamelplaats gesteld te hebben, kwam hij zelve aldaar voor anker, in 't laatst van September, en vondt 'er reeds zijne meeste schepen. Hier leggende, genoot DE RUITER de eere van een bezoek van den Prins VAN MONTESARCHIO, den Hertog VAN ALBUQUERQUE, Admiraal van *Kastilie*, den Vice-Admiraal *Don* PAUL KORTERA en verscheiden Spaansche Kapiteinen. Ook ontving hij aldaar brieven van Hun Hoog Mogende, inhoudende eenige voorwaarden, op welke hij den Vrede mogt sluiten met de Barbarijsche Mogendheden. In November zeilde hij, dienvolgens, met elf Schepen na *Algiers*, en kwam den dertienden voor die Stad. 's Anderendaags zondt hij den Fiskaal der Vloot VIANE, Jonkheer VAN KOEVERDEN en eenen LICHTENBERG, als Gemagtigden, na land, met het opstel der Staaten en een afschrift van het Verdrag, met *Tunis* gesloten. Straks tradt men in onderhandeling. Zwaarigheid maakten de Turken in verscheiden punten, vooral in dat van *Vrij Schip*, *Vrij Volk*, *Vrij Goed*. Gaarne zouden ze dit hebben zien intrekken. Doch ziende de standvastigheid der Gemagtigden, gaven ze eindelijk toe. Met het losbranden van het Geschut, zo van de Stad als van de Nederlandsche Vloot, wierdt over den geslooten Vrede vreugde bedreeven. Inmiddels was de Engelsche Vice-Admiraal LAUSON hier ten anker ge-

gekoomen. De beide Vlootvoogden betoonden elkander, over en weder, blijken van agtinge en vriendſchap. Eenige dagen verliepen 'er, evenwel, voor dat de Vrede getekend wierdt. Verſcheiden Turkſche Bevelhebbers deinsden te rugge, doch wierden, ten langen laatſte, door het hoofd van den Raad tot ſtaan gebragt.

Naa het wederzijdsch tekenen van den Vrede, zondt DE RUITER, met twee Schepen, daar van berigt na het Vaderland, en tradt vervolgens in onderhandeling over het losſen van Nederlandſche Slaaven. Aan honderddertig bezorgde hij de vrijheid, doch moest, bij mangel aan noodige bevelen, nog tweehonderdzeventig in ſlaavernij laaten; met belofte, nogthans, van hunne zaak den Algemeene Staaten te zullen voordraagen.

Thans verliet DE RUITER de Ree van *Algiers*, met zijne Schepen, welke hij voorts, om te kruizen of om Koopvaarders te geleiden, na verſchillende oorden uitzondt. Hem zelven wierdt, op verſcheiden plaatzen, de landing geweigerd, alzo te *Algiers* de pest regeerde. Op *Majorka* wierdt hem dezelve toegelaaten. Hier voorzag hij zich van leevensmiddelen, en rigtte voorts zijnen koers na *Alikante*. Op Nieuwjaarsdag van 1663 ontmoette hij, niet verre van daar, den Schout bij nacht KORNELIS TROMP, nevens den Kapitein SCHEY, te gader tien Koopvaardijſchepen geleidende. Te *Alikante* verſtondt hij van den Kommandeur EVERTZEN en den Kapitein BANKERT, dat de *Tripolitaanen* niet meer in Zee waren, en niet voor Maart van nieuws zouden uitloopen; verzoekende voorts verlof, zo als hun door de Admiraliteit was aangeſchreeven, na het Vaderland te mogen wederkeeren. Hij bewilligde daar in, en volgde hem eerlang tot aan *Kadix*. Op den zeventienden Maart ontving hij aldaar brieven van de Algemeene Staaten en van den Amſterdamſchen Zeeraad, hem belastende, het bevel over de Vloot op te draagen aan den Schout bij nacht TROMP, en vervolgens, nevens den Kommandeur WILD, na huis te keeren. Oogenblikkelijk volvoerde hij het eerſte gedeelte van dien last, vertrok 's anderendaags uit de Baai van *Kadix*, en kwam, eene maand daar naa, in *Texel* behouden binnen.

Meer

Meer dan een rond jaar bleef DE RUITER nu aan land. Thans moest hij den jongsten togt hervatten. Door vreeze voor onzen Vice-Admiraal, naamelijk, waren de Turksche roovers in den band gehouden. Zijn vertrek hadden ze niet vernomen, of zij hervatteden hunne plonderingen. Naardien de Vertoogen des Konsuls geene baate deeden, besllooten 's Lands Staaten DE RUITER derwaarts te zenden. Op den zesden Maij des Jaars 1664 liep hij, met zes Schepen, uit het *Vlie*, in Zee. De Vice-Admiraal voerde het Schip *de Spiegel*, van achtenzestig Stukken, en bemand met driehonderdvijftien Koppen. Zijn eenige Zoon, ENGEL DE RUITER, nog geene vijftien jaaren oud, verzelde hem op deezen togt. Op den eenentwintigsten Maij kwam de Vloot voor *Kadix*. 't Was omtrent deezen tijd, dat de Vice-Admiraal in eene zwaare ziekte stortte, die aan zijne opkomst deedt twijfelen, doch hem evenwel niet belette, zorge voor de Vloot te draagen. Zelf gaf hij, in dien toestand, bevel om na *Alikante* te steevenen. Tot algemeene blijdschap nam de ziekte een gelukkigen keer. Onder weg ontmoette DE RUITER den Engelschen Vice-Admiraal LAUSON, dien hij groette met het grof geschut en het strijken van de Vlag. De Engelschman beantwoordde hem met even veele schooten, doch weigerde de Vlag te strijken; voor reden geevende dat hem zulks, voor elke Mogendheid, verbooden was. Zulk een aanzeggen baarde bij DE RUITER eenige verlegenheid: weshalven hij daar over aan de Algemeene Staaten schreef. Naa *Alikante* te hebben aangedaan, kwam hij, op den negentienden Junij, voor *Algiers* ten anker.

Hier vondt hij alles in verwarring, zelf den Hollandschen Konsul in hegtenisse. Naar de herstelling of vernieuwing van den Vrede wilde men niet luisteren. DE RUITER moest zich dan vergenoegen met het lossen van achtenzestig Nederlandsche Slaaven. Hooger konde hij dat getal niet brengen, van wegens den buitenspoorigen eisch der Turken. Met overleg van zijnen Krijgsraad brak voorts de Vice-Admiraal alle onderhandelingen met de *Algierijnen* af, en verklaarde hun den Oorlog. Voor de vrijgekogte Slaaven hadt hij vijfenveertigduizend achthonderd vijfentwintig Guldens moeten besteeden. Op den vijfden Julij vertrok hij na *Alikante*, om van daar

aan H. H. Mogenden berigt te zenden van den uitslag zijner onderhandelingen. Terwijl hij aldaar lag, wierdt hij, van wegen de Admiraliteit, gewaarschuwd, op zijne hoede te zijn tegen de Engelschen, alzo men eene Vredebreuk te gemoete zag. Aan alle Nederlandsche Schepen, in dien oord, deelde hij dit berigt mede. Met af en aan zeilen verliep de tijd, tot op den vierden Augustus, wanneer DE RUITER, te *Mallaga*, verstondt, het uitrusten van eene sterke Vloot door de Engelschen, over welke de Hertog VAN JORK het bevel zoude voeren. Van daar zeilde hij na *Kadix*, alwaar hem de vrije landing wierdt belet: waarom hij, met een geleide van Koopvaardijschepen, wederkeerde na de Straat. Onder weg ontmoette hij wederom den Engelschen Vice-Admiraal LAUSON. Met eereschooten groetten ze elkander, doch zonder het strijken van de Vlag.

Intusschen wierdt de opgevatte vreeze voor Vredebreuk bekragtigd. Reeds in den Jaare 1661 hadt de Engelsche Bevelhebber ROBERT HOLMES aan de Afrikaansche kust vijandlijkheden begonnen, en den Bewindsman der Nederlandsche Westindische Maatschappij op *Kaap Verde* willen noodzaaken om van daar te vertrekken. In den Jaare 1663 wederom derwaarts gezonden, hadt hij verscheiden Nederlandsche schepen genomen, en in 't begin des volgenden jaars de Nederlandsche Sterkte op *Goedereede* veroverd. Daar naa maakte hij zich meester van *Takorari*, en nam, voor *S. George del Mina*, elf Schepen weg; beschietende voorts *Kaap Kors*, en deeze Sterkte overmeesterende. Om dien moedwil te beteugelen, beslooten 's Lands Staaten, twaalf Schepen derwaarts te zenden. Doch in overweeging neemende, dat de reize uit het Vaderland te veel tijds zoude wegneemen, besllooten de Staaten van Holland, heimelijk, in allerijl en op de bedektste wijze, last te zenden aan DE RUITER, om, met de twaalf Schepen, welke hij bij zich hadt, zich te begeeven na *Kabo Verde*, en de Sterkte te herneemen. Met eene behendigheid, van welke men zeldzaame voorbeelden aantreft, wierdt dit Besluit der Hollandsche Staaten, in de Vergadering van Hun Hoog Mogende, in een Algemeen Staatsbesluit veranderd. Langs drie verscheiden wegen zondt de Griffier der Algemeene Staaten

ten dit bevel aan DE RUITER, onder een Omflag, waar in hem gelast wierdt, den ingeflootenen niet dan alleen te leezen, en den inhoud, voor eerst, bij zich zelven te houden.

Op den eerften September des Jaars 1664 ontving de Vice-Admiraal deezen last te *Mallaga*; van waar hij, eerlang, na *Kadix* vertrok. Hier wierdt hem geweigerd aan land te mogen koomen, veel min met zijne Schepen agter het Puntaal te zeilen. Grootlijks mishaagde hem dit verbod, alzo zijne Schepen volftrekt noodig hadden, om gekielhaald en fchoon gemaakt te worden. 't Liep aan tot in het begin van October, eer DE RUITER, zo goed hem doenlijk was, zich voorzien hebbende, uit de Baai van *Kadix* zeilde. Vier dagen laater zeinde de Vice-Admiraal alle zijne Kapiteinen aan boord, en deelde hun zijnen geheimen last mede; wordende tevens de noodige fchikkingen beraamd omtrent aanval en landing. Merkwaardig is het, dat op de gantfche Vloot flegts een enkel man gevonden wierdt, die ooit de beftemde plaatzen hadt gezien.

Op den tweeëntwintigften October was men voor het Eiland *Goedereede*, leggende digt bij *Kaap Verde*, genaderd. Hier zag men negen Schepen, en onder dezelve één Oorlogfchip, voor anker leggen. Straks naa DE RUITERS komst, wierdt hem door de Engelfchen de reden zijner verfchijninge afgevraagd. 't Antwoord was eene wedervraag, of zij last hadden, de Sterkten op de Eilanden te befchermen. Dit ontkende men, zeggende alleenlijk bevel te hebben om de Koopvaarders te befchermen. Naderhand verftondt de Vice-Admiraal, dat zij, zonder van dezelve bevragt te zijn, evenwel voor de Engelfche Afrikaanfche Maatfchappij goederen in hadden, welke zij aanbooden, hem te willen overgeeven, mids hunne Schepen wierden vrij gelaaten. Dit gefchiedde. De Bevelhebber van *Goedereede*, den tegenftand voor noodeloos houdende, bewilligde fpoedig in de overgave. De beide Sterkten, *Oranje* en *Nasfau*, wierden ftraks bezet, en met Krijgsvolk voorzien, en de goederen, uit de Engelfche Koopvaarders, in onze Oorlogfchepen overgelaaden. Aan het Engelfche Oorligfchip gaf DE RUITER verlof, om te vertrekken werwaarts het begeerde. — Eene zeldzaame ontmoeting, terwijl DE RUITER hier lag, hadt zijn Schout bij nacht VAN DER ZAAN. Deeze, aan land zijnde gevaaren, ont-

moette een ouden Neger, die goed Hollandsch fprak, en hen vraagde, wie het bevel over de Nederlandfche Vloot voerde. Den naam van MICHIEL DE RUITER gehoord hebbende: MICHIEL, MICHIEL, hernam daar op de Neger; *'t is nu vijf of zesenveertig jaaren geleeden, dat ik te Vlisfingen een Bootsmansjongen van dien naam gekend heb.* Op de verzekering des Schouts bij nacht, dat deeze de zelfde was, betuigde hij zich begeerig om zijnen ouden vriend te zien. Dies voer hij na boord, en verhaalde dat hij, zedert, onder de zijnen, tot de waardigheid van Onderkoning was verheven. Met eenige klederen en fnuisterijen begiftigd, deedt hem DE RUITER wederom aan land zetten.

In het begin van November vervorderde de Vice-Admiraal zijnen togt na *Sierra Leona*, 't welk hij, naa veel zukkelens, eene maand daar naa, bereikte. Hier ontving hij berigt van eenige geweldenaarijen, door de Engelfchen tegen de Nederlanders gepleegd, als mede van de aanhoudinge van zekeren Hollander met zijne twee dogteren. Spoedig wierdt hij deeze magtig, en vervolgens eene groote menigte Koopmanfchappen, als ftaaven Yzer, Elefantstanden, Zout en andere goederen. Kort daarop wendde DE RUITER den fteven na de Goudkust, of de *Kust van Guinea*, welke hij op den veertienden Januarij des Jaars 1665 bereikte. Het eerfte berigt, welk hij hier ontving, was dat van eenige Negers, inhoudende dat de Engelfchen het Fort *Takorari* nog in bezit hadden, en dat, op de tijding van de komst der Hollanderen, elf Engelfche fchepen, vier dagen geleeden, van *Kaap Kors* vertrokken waren. Straks hierop deedt DE RUITER toeftel maaken om het Fort te herneemen. Hij befloot daar toe te meer, zints de Engelfchen op eene floep met eene witte vlag, door hem gezonden, gefchooten hadden. Voorneemen en uitvoering volgden elkander op de hielen. Aan den Generaal VALKENBURG, op het Fort *del Mina*, zondt hij daar van berigt, door een getrouwen bode, en verzogt met een om eenig volk, der gelegenheid des oords kundig, dewijl niemand van zijn volk immer deeze ftreeken hadt bezogt. Reeds 's anderen daags wierdt aan dit verzoek voldaan, door de komst van een aantal Negers, die de Hollanders eene Negerij, den Engelfchen toebehoorende,

de, holpen flegten. 't Was op den raad van den Heere VALKENBURG dat men het Fort *Takorari* deedt in de lucht springen, als van geen nut voor de Nederlanders aan deeze kust.

Nog dien zelfden dag ging de Vice-Admiraal onder zeil na *del Mina*; met uitbondige vreugde wierdt hij aldaar door het volk ontvangen. Hier deedt hij de goederen, op de Engelschen veroverd, aan land brengen. Ook ontving hij, met een Advisjagt, Brieven en Instruktien van H. H. Mogenden, hoofdzaaklijk behelzende, om alle gewapende Schepen van de Engelschen aan te tasten, en, genomen zijnde, voor goeden prijs te verklaaren; doch voorzigtig te zijn omtrent het doen van landingen, vermits Prins ROBERT, met eene Vloot van achttien Schepen, uit *Engeland*, na *Guinea* in aantogt was. Onmiddelijk hier op maakte hij zich meester van twee Engelsche Koopvaarders. Thans wierdt in beraad geleid, wat men vervolgens hadde te onderneemen. Met overleg van den Generaal VALKENBURG viel het besluit, voor eerst de Vloot door geene landing te verzwakken, maar dezelve in staat van tegenweer te brengen, en alzo de komst der Engelschen af te wagten; tegen welke men vertrouwde genoegzaam te zullen bestand zijn, indien de Vloot van twaalf Schepen, welker uitrusting in het Vaderland, onder den Kommandeur VAN KAMPEN, de Vice-Admiraal, met het bovengemelde Advisjagt, hadt vernomen, bij tijds opdaagde. In 't Oosten van het Kasteel van *del Mina* verkoos DE RUITER zijne legplaats, en zondt van daar telkens Schepen af, om op de Nederlandsche of de Engelsche Vloot te kruizen.

Drie weeken hadt de Vice-Admiraal hier vertoefd, zonder vijand of vriend vernomen te hebben, wanneer hij, des tijdspillens moede, na Land voer, tot het maaken van nader overleg met den Generaal VALKENBURG. Thans viel het besluit, eenen aanval te doen op het Fort *Kormantijn*, als waar uit de Engelschen aan de Nederlandsche Westindische Maatschappije veel nadeels hadden toegebragt. Op den zesden Februarij maakte men toebereidzels tot eene landing. Volgens afspraak zouden de Negers daar toe de hand leenen. Twee dagen daar na geschiedde de landing in goede orde, doch met merkelijk gevaar voor de Booten, die het Volk moesten aan land zet-

 ten,

ten, uit hoofde van de zwaare brandinge op de Kust. Met de Negerij, beliep de manschap, tot den aanval bestemd, een getal van elf honderd. Voor *Kormantijn*, om den aanval te begunstigen, plaatsten zich zes Oorlogschepen. Nog dien zelfden naamiddag wierdt het Fort stormenderhand veroverd. Men vondt aldaar achtëntwintig Stukken Geschut, en nam 'er, behalven de Slaaven, achtënvijftig Engelschen gevangen. DE RUITER liet, voor deeze overwinning, door den Predikant op zijn Schip, eene Dankzegging doen aan den Allerhoogsten, en voer 's anderendaags na Land, tot het beraamen van de noodige schikkingen, vooral op de bezetting van het Kasteel.

Bij zijne wederkomst te *del Mina* vondt hij Brieven van H. H. Mogenden. Zij behelsden een berigt, dat de togt van Prinse ROBERT na *Guinea* geenen voortgang zoude hebben, alzo deeze zich, in Europa, met den Hertog VAN JORK hadt vereenigd; en dat hierom de Kommandeur VAN KAMPEN, op hoogen last, zijnen togt insgelijks gestaakt hadt; voorts, alzo de Engelsche in Europa reeds vijandlijkheden gepleegd hadden, hij *Kabo Kors* en *Kormantijn* mogt vermeesteren: waar na, indien hij gelukkig slaagde, hij om de Noord na het Vaderland moest wederkeeren. Op dit berigt, tradt DE RUITER in overleg met den Generaal VALKENBURG, of het geraaden ware, *Kabo Kors* aan te tasten; en zo neen, wat dan de Vloot, tot 's Lands oirbaar, op deeze Kust verder konde verrigten. Het eerste wierdt ongeraaden geoordeeld, om de sterkte der Engelschen in deezen oorde, en in het langer vertoeven der Vloot ook geene nuttigheid gevonden. In eenen Krijgsraad wierdt het een en ander vastgesteld, en alles tot het vertrek gereed gemaakt.

Geduurende het verblijf van den Vice-Admiraal, gebeurde 'er een voorval, welk ik moet verhaalen. Drie Matroozen, op eenen avond, zich aan land in eenen Herberg begeeven hebbende, hadden 'er onderling geschil gekreegen. Onder hunne handgemeenschap, met bloote messen, waren de kaarzen uitgebluscht, en de Waard, toegeschooten zijnde, doodelijk gekwetst. Alle drie wierden in verzekering genomen, en, alzo de eigenlijke daader onbekend was, allen vermaand, zich ter dood te bereiden, om vervolgens het lot te werpen, wie ster-

ſterven zonde. Die het lot des doods hadt geworpen, wierdt gehangen. Doch toen men hem hadt afgeſneeden, om begraaven te worden, beſpeurde men aan hem eenige leevenstekens. Allengs kwam hij tot zich zelven. De vraag viel nu omtrent zijne verdere behandeling. VALKENBURG wilde dat hij nogmaals moest gehangen worden, dewijl zijn vonnis luidde, dat 'er de dood op moest volgen. Doch DE RUITER ſtemde om hem in 't leeven te ſpaaren, dewijl hij, misſchien, niet de rechte ſchuldige was, en, daarenboven, gevaar en ſmarte genoeg hadt doorgeſtaan. Dit gevoelen hadt de overhand. De geredde gehangene erkende, zedert, den Vice-Admiraal voor zijne zijnen tweeden Vader, en verhaalde menigmaalen, dat hij, na het hooren leezen van het vonnis, genoegzaam allen bezef hadt verlooren, en toen hij van den Ladder wierdt geſtooten, zich verbeeldde dat hij in eene diepe put viel: welk denkbeeld, zonder eenige pijn of ſmart, hem was bijgebleeven, tot dat hij allen gevoel verloor.

In 't begin van Maart verliet DE RUITER *del Mina*, met twaalf Oorlogſchepen, een Voorraadſchip en eenen Brander. In 't laatst van April kreeg hij 't Engelſche Eiland *Barbados* in 't gezigt, en beſloot hetzelve aan te doen, in de hoop op goeden buit, althans nieuwen voorraad van leevensmiddelen, die zeer ſchaars begonnen om te koomen. Doch, om den kloeken tegenſtand, welken hij, zo van de Kaſteelen als van de Engelſche ſchepen ontmoette, vondt hij zich genoodzaakt, van die onderneeminge af te zien. Dies wendde hij den ſteven na *Martenique*, en kwam 'er den eerſten Maij voor anker. Zijn verzoek, aan den Franſchen Gouverneur, om lijfsbehoeften, wierdt gunſtig ingewilligd. Zelfs ontving DE RUITER van deezen en van deszelfs echtgenoote een bezoek aan boord, en wierdt wederkeerig aan land ter maaltijd onthaald. Voorts herſtelde men hier de ſchade, op *Barbados* aan de Schepen bekoomen. De Vice-Admiraal vervolgde hier op zijne reize, op welke vervolgens verſcheiden ſchepen op de Engelſchen veroverd wierden. Men nam de laadingen, meest in Suiker en Tabak beſtaande, 'er uit, en verkogt de Schepen aan de Franſchen. Daar na het Eiland *St. Euſtatius* hebbende aangedaan, rigtte hij zijnen koers na *Newfoundland* of *Terre Neuf*,

in de hoope van 'er eenige voordeelen te behaalen. Met zes Schepen was nu zijne Vloot vermeerderd. In *St. Jansbaai* bemagtigden zijne Kapiteinen etlijke schepen, en vonden 'er goeden voorraad op van brood, vleesch, spek, erweten, olij en andere leevensmiddelen. Ook ving men hier eene groote menigte Kabbeljaauwen. Een welgepast ontzet op de Vloot, op welke de mondkost zeer sober omkwam.

Een weinig naa het midden van Junij besloot de Vice-Admiraal, met overleg van zijnen Krijgsraad, den steven te wenden na Europa, en intusschen de *Fero-Eilanden* aan te doen. Naa eene maand zeilens, bereikten ze deeze Eilanden. Niet lang vertoefde hij aldaar, bij mangel aan de verlangde kundschap. Met zwaaren mist, bevondt hij zich, drie dagen daar naa, tusschen *Hitland* en *Noorwegen*. Hier verstondt hij, van eenige Noorlieden, dat zij, vier dagen geleeden, *voor Bergen* zestien Engelsche Koningsschepen gezien hadden, die op de Hollandsche Vloot kruisten. Daar naa een Vlaamschen Schipper ontmoetende, nam hij denzelven aan, voor eene goede somme gelds, om bij de Vloot te blijven tot voor het *Vlie*, en dezelve vooruit te zeilen, om te verneemen of hij ook Engelschen ontdekte, en daar van zein te doen. Kort daar op bekwam DE RUITER de tijding, dat de Engelsche Vloot zich voor *Bergen* hadt vertoond, op den zelfden dag, als hij op de Kust gelegen hadt. Ook zag hij eerlang twee vijandelijke schepen, die zich, egter, omtrent hem niet moeiden. De Engelsche Vloot, als veel sterker zijnde, vermijdde hij zorgvuldig, en sloop ongemerkt langs dezelve heen, als of zij in eenen mist verborgen lag. Nu wendde men den steven na de Wester Eems, in welke hij, met onbeschrijflijk gevaar, alzo Tonnen en Baaken waren weggenomen, in den naamiddag van den zesden Augustus, voor de Vesting van *Delfzijl*, ten anker kwam. Aan eene bijzondere beschikkinge der hemelsche Voorzienigheid plagt DE RUITER, zedert, altoos deeze gelukkige uitkomst toe te schrijven. Groot was de toeloop van menschen van allerlei rang, om den Vice-Admiraal te verwelkoomen, die, zonder een enkel schip en eenige manschap van belang te hebben verlooren, op deezen togt, welke vijftien maanden hadt geduurd, den Engelschen, aan de Kust

van

van *Guinea*, zeer veele schade hadt toegebragt. Een rijken buit bragt hij in 't Vaderland in Suiker, Katoen, Zout, Olij, Wijn, Indigo, Tabak, Elefantstanden, en ruim tweehonderd negenëntwintigduizend Guldens aan Goud, zes Prijsschepen, nevens eene Gouden Koninklijke Kroon, met roode en groene Smaragden bezet, door den Hertog VAN JORK aan den Koning van *Andra* ten geschenke gezonden, en door DE RUITER uit eenen der Engelsche Prijzen gehaald.

Op luisterrijker tooneelen zullen wij nu onzen Held zien verschijnen, aan het hoofd niet slegts van eene kleine Vloot of Eskader, maar van 's Lands geheele Zeemagt, en dus, in zekeren zin, beschikker van het lot des Vaderlands. Reeds in het begin des Jaars, terwijl DE RUITER aan de Goudkust zich bevondt, was hij bevorderd tot Luitenant-Admiraal, onder het Kollegie ter Admiraliteit te *Amsterdam*, en daar van zijn Lastbrief gereed gemaakt, om hem bij zijne wederkomst te worden ter hand gesteld. Zedert was 's Lands Vloot in Zee gestoken, onder den Heer VAN WASSENAAR, die, in het gevegt tegen de Engelschen, welk daar op volgde, met zijn Schip in de lucht vloog; wordende, daarenboven, de Nederlandsche Vloot, vooral door 't pligtverzuim van veele Kapiteinen, in de Zeehavens schandelijk te rug gedreeven. Thans viel de raadpleeging over eenen Opvolger, waar toe men benoemde den Luitenant Admiraal KORNELIS TROMP, met toevoeging van drie Gemagtigden van H. H. Mogenden, RUTGERT HUIGENS, wegens *Gelderland* Afgevaardigde ter Algemeene Vergaderinge, den Raadpensionaris JAN DE WITT en JOAN BOREEL, Burgemeester van *Middelburg*. Intusschen ontving men in '*s Hage* de tijding van de behoudene aankomst van DE RUITER. Dit maakte eenige verandering in de raadpleegingen. Bij sommigen was KORNELIS TROMP niet zeer gezien, van wegen zijne bekende verkleefdheid aan den Prinse VAN ORANJE. Den post, hem opgedraagen, zouden deeze daarom liever gezien hebben in de handen van DE RUITER. Thans deedt de Stad *Amsterdam* daar toe den eersten voorslag. Zij ontmoette daar toe een gereeden bijval ter Vergaderinge van Holland; welker besluit daar toe van dat der Algemeene Vergaderinge straks gevolgd wierdt. In 't eerst toonde TROMP daar over zich der-

maate misnoegd, dat hij weigerde onder DE RUITER te dienen. Doch hij veranderde, zedert, van gedagten. Aldus klom DE RUITER op, in de plaats van den Heere VAN WASSENAAR, tot den hoogen post van Luitenant-Admiraal van *Holland* en *Westfriesland*, en Opperbevelhebber over 's Lands Vloot, voor den aanstaanden togt.

Den Lastbrief van die aanzienlijke waardigheid ontving DE RUITER te *Delfzijl*, op den dertienden Augustus, nevens eenen brief der boven gemelde Gemagtigden, bij welken hem wierdt aangeschreeven, om over nacht en dag voort te reizen, en zich in allerijl op 's Lands Vloot in *Texel* te vervoegen. Naa de gelukwenschingen van zijne Kapiteinen ontvangen, en de noodige schikkingen beraamd te hebben, vertrok hij, over *Groningen*, *Dokkum*, *Leeuwarden* en *Franeker*, na *Harlingen*; wordende overal met groote eere en betooningen van blijdschap ontvangen. Van de laatstgenoemde Stad vertrok hij regelrecht na *Texel*.

Terwijl DE RUITER zijnen weg vervorderde, lag de Vloot gereed om Zee te kunnen kiezen. Door een gunstigen wind, zo als men zich verbeeldde, wierdt het uitloopen verhinderd. Niemand der Zeelieden, thans bij de hand, zag 'er kans toe. De Raadpensionaris JAN DE WITT, thans een spreekend bewijs vertoonende van zijne bedreevenheid ook in andere zaaken, behalven de Staatkunde, bewees den Lande deezen dienst. Men hadt, tot nog toe, zich verbeeld dat 'er niet meer dan tien streeken op het Kompas waren, langs welke een Schip, door het zo genaamde *Spanjaartsgat*, konde in Zee loopen. De Raadpensionaris, daarentegen, bewees door Wiskundig betoog, dat slegts vier streeken zulks beletteden, en alzo het uitloopen met achtëntwintig streeken konde geschieden. Dienvolgens nam hij zelve het Dieplood in de hand, en staafde zijn gevoelen door eene daadelijke proefneeming. Een Staatsman volvoerde dus, waar toe de ervarenste Stuurlieden geenen kans zagen. Het *Spanjaartsgat* wierdt, zedert, bij veelen, het *Jan de Witte-diep* genaamd.

Ondanks den spoed, welken DE RUITER op zijne reize hadt gemaakt, kwam hij niet eerder in *Texel*, dan naa dat de laatste schepen reeds waren uitgeloopen. Hij volgde met drie

ligte

ſige Fregatten, daar gelaaten om hem over te voeren; naa alvoorens, van eenige Gemagtigden der Staaten, welke hij aan *de Helder* vondt, zijnen Lastbrief ontvangen, en in handen van dezelve den Eed te hebben afgeleid. Op den tweeden dag bereikte hij de Vloot, alwaar hij zich vervoegde aan boord van het Schip, welk de drie Gevolmagtigden van Staat, HUIGENS, DE WITT en BORREEL, voerde. Straks wierden alle de Kapiteinen gezeind aan boord van het Schip *Delfland*, van zeventig Stukken en vierhonderdvijftig koppen, en hun aldaar DE RUITER voorgeſteld als Luitenant-Admiraal, en bijzonderlijk als Opperbevelhebber der Vloot, wiens bevelen zij getrouw en volvaardig hadden op te volgen. Met blijken van genoegen wierden deeze bevelen ontvangen. Ook beſpeurde men eene vriendelijke gemeenzaamheid tusſchen DE RUITER en TROMP.

's Lands Vloot, naa den ongelukkigen Zeeſlag van de maand Junij, binnen den tijd van acht weeken, wederom in Zee gebragt, beſtondt nu uit drieënnegentig Schepen of Fregatten van Oorlog, gewapend met vierduizend driehonderd zeveëndertig Stukken Geſchut, en bemand met vijftienduizend eenenvijftig Matroozen, twaalfhonderd tachtig Mariniers of Zeeſoldaaten, en drieduizend driehonderd Landſoldaaten, in alles negentienduizend zeshonderd eenendertig koppen. Daarenboven bevonden zich bij de Vloot twaalf Branders, eenige Voorraadſchepen en wel twintig Galjoots of Advijsjagten. De beſtemming deezer magtige uitrustinge was, de Oostindiſche en andere Koopvaardijſchepen te waarſchuwen om hunnen koers te ſtellen na *Noorwegen*, om van daar afgehaald, en na het Vaderland geleid te worden. De Luitenant-Admiraal hadt, bovendien, last, de Engelſche Vloot, indien zij zich daar mogt tegen ſtellen, vijandelijk aan te tasten.

Onder het voortzeilen wierden, door de Buitenwagten, twee Engelſche Kitzen of Advijsjagten genomen en in de Vloot gebragt. De manſchap daar van verhaalde, dat de Engelſche Vloot zeventig Schepen ſterk was, kruizende op de Nederlandſche Smirnaſche en Oostindiſche Schepen, die, uit vreeze voor de vijanden, agter *Hitland* waren omgeloopen; als mede, dat 'er een Eskader van dezelve, beſtaande uit

twin-

twintig Schepen, op de Kust van *Noorwegen* was gelaaten. Zonder elkander gezien te hebben, waren dus de beide Vlooten, op een korten afstand, elkander voorbij gezeild. Inmiddels was het de Oostindische en andere Koopvaardijschepen gelukt, de haven van *Bergen* te bereiken. Hier waren zij door de Engelschen aangetast, doch, door moedigen tegenstand, behouden gebleeven. Naa het wijken van den vijand, zondt DE RUITER bevel aan deeze Schepen, om uit te loopen en zich onder zijn geleide te begeeven. Op den achtsten September ging dan de Vloot onder zeil, na het Vaderland, met negen Oostindische en ongeveer vijftig andere Schepen. In den volgenden nacht begon het zo zwaar te stormen, dat 's anderendaags op den middag tachtig Schepen van de Vloot waren afgedwaald. Van tijd tot tijd kwamen 'er eenigen opdaagen: zodat de Luitenant-Admiraal, op den elfden, omtrent den middag, bij *Doggersbank* voor anker kwam, met vijf of zesendertig Oorlogschepen, twee Branders, twee Oostindische en nog zes andere Koopvaardijschepen. Het onverwagt opkoomen van den storm hadt de Bevelhebbers belet aan hunne Kapiteinen het bevel van den Lt. Admiraal mede te deelen, wegens de verzamelplaats, in gevalle van verstrooijinge. Dit was de reden van het klein getal, thans bij een verzameld.

Op de genoemde legplaats verdeelde DE RUITER de Schepen, welke hij bij zich hadt, in twee Eskaders. Hij zelve voerde het bevel over 't eene; het ander stelde hij onder den Lt. Admiraal EVERTSZEN. Kort daarop verscheen de Lt. Admiraal DE VRIES met vier Oorlogschepen. Deeze verhaalde dat hij gejaagd was door den Engelschen, wier Vloot, ruim zestig Schepen sterk, ten Oosten van de onze lag. Ondanks de overmagt, besloot DE RUITER den vijand te gaan opzoeken. Naa lang zeilen, in dien koers, vondt men, egter, geene Engelschen. Men wendde het dan over eenen anderen boeg, doch even vrugteloos. Hierom keerde men den steven na het *Vlie*, en vernam eerlang, dat verscheiden Koopvaarders reeds waren binnen geloopen, terwijl andere, nevens de Oorlogschepen, insgelijks, allengskens, zich op de Kust vertoonden; wordende, daarenboven, eenige Schepen uitgezonden, om op de agtergebleevenen te passen, en blijvende de Vloot

zich

zich onthouden in Zee, tusfchen het *Vlie* en *Texel*, om de aankoomende voor overlast te beveiligen.

Middlerwijl dat de Gemagtigden de Schepen dagelijksch Spiegelgevegten deeden houden, ontving DE RUITER berigt, dat een aanzienlijk getal Engelfchen zich in 't Noordwesten van het *Vlie* onthieldt, in het vaarwater der nog agter gebleevene Schepen. Straks befloot men, hen te gaan opzoeken. Onder het voortzeilen, kwamen 'er twee Fregatten in de Vloot, met een Hollandsch Koopvaardijfchip, welk zij op den vijand heroverd hadden. Van den Engelfchen Luitenant, welke zich daar op bevondt, verftonden zij dat zijn Volk twee Oostindifche en drie Oorlogfchepen genomen hadt. Verder verhaalde hij, dat de Engelfche Vloot, behalven het klein Vaartuig, ruim negentig Schepen fterk was. Weinige uuren later ontvong men de tijding van een gevegt, door den Vice-Admiraal VAN NES tegen de Engelfchen gehouden; waar van de omftandigheden nader bleeken door het verhaal van den Vice-Admiraal zelven, welken men kort daar op ontmoette. Van wegen eene tijding, welke een Hoekerfchip in de Vloot bragt, dat de Engelfchen flegts een weinig buiten het gezigt der Hollanders zich vertoond hadden, ftelde men nu vast, dat men dezelve zoude ontmoeten: waar toe DE RUITER zijne poogingen aanwendde, koers zettende in den ftreek, in welken zij gezien waren. Doch zijn zoeken was wederom vrugteloos: weshalven hij na den wal wendde, zich bedienende van den gunftigen wind na de beftemde verzamelplaats voor de *Maaze*.

Thans raadpleegde men over de verdere verrigtingen van 's Lands Vloot, of dezelve binnen de Zeegaten opgeleid, of tot nog eene onderneeming tegen de Engelfchen zou gebruikt worden. De Raadpenfionaris DE WITT ftemde voor het laatstgemelde, en zijn gevoelen hadt de overhand. Doch toen men nu den toeftand der Schepen opnam, bevondt men veele derzelven onvoorzien. Eenige Voorraadfchepen waren in 's vijands magt gevallen. Lang liep het hierom aan, eer de vereischte behoeften van binnen wierden aangevoerd. Bij dit alles kwamen de Naajaarsftormen, ('t was nu in het begin van October) die het werk merkelijk vertraagden. Onder dit alles waren de

En-

Engelſchen uit Zee geweeken; zijnde het hun, naar 't ſchijn meer te doen geweest om het behaalen van buit, dan om eenen vegtkans te waagen, en dit de rede, waarom de Vlooten elkander nooit ontmoet hadden.

'sLands Zeemagt, die nu wederom uit ruim negentig Schepen beſtondt, was, op den elfden October, in zo verre van het noodige voorzien, dat men de ankers ligtte tot den voorgenomen togt. De Luitenant-Admiraal, nevens de Gemagtigden, bevondt zich op een nagelnieuw Schip, *Hollandia*, voerende tachtig Stukken Geſchut en vierhonderdzestig Koppen. Het plan der verrigtingen hieldt in, na de Kust van Engeland over te ſteeken, om de vijandelijke Vloot in *Soulsbaai*, voor *Harwich*, op de rivier van *Londen*, of zelf in *Duins* op te zoeken. Uit eenig klein Vaartuig, na de Engelſche Havens, op kundſchap uitgezonden, hadt men vernomen, dat een gedeelte van ongeveer twintig Schepen binnen de Banken van *Harwich* lag, en uit eenige Franſche Viſſchers dat de Vloot nog binnen was.

Intusſchen naderde de Hollandſche Vloot de Engelſche Kust, en veroorzaakte aan dezelve een algemeenen Wapenkreet. Twee agtervolgende nachten zag men 'er groote vuuren branden, tot een zein dat de vijand op de Kust was. Men was voorneemens, *Duins* te bezetten, en op de Engelſche Schepen in te vallen; doch een zwaare ſtorm verijdelde dit ontwerp, en noodzaakte 's Lands Vloot, zich te begeeven voor de rivier van *Londen*, op welke, onlangs, zestien Koningsſchepen, van *Harwich*, waren aangekoomen. Omtrent deezen tijd, terwijl DE RUITER geduurig, vrugtloos, af en aan zeilde, vernam hij, uit eenen brief, hem door de Admiraliteit van *Zeeland* toegezonden, dat de Engelſchen nacht en dag bezig waren, om hunne Vloot wederom toe te rusten; dat op de rivier van *Londen* zestig kloeke Schepen lagen, die bijna allen gereed waren om uit te loopen, en den wil hadden om de Staatſche Vloot van de Kust te verjaagen. Op dit berigt trok de Luitenant-Admiraal zijne Eskaders bij een, en ſtelde dezelve in ſtaat, zo goed hem doenlijk was, om den vijand te kunnen afwagten. Doch deeze daagde niet op. Eene woedende Pest, die door gantsch *Engeland* regeerde, en te *Londen*, in ééne

week,

week, zevenduizend menschen hadt weggerukt, was ook tot de Vloot overgeslaagen. Niet zeer gunstig was ook de toestand van de Vloot der Staaten. Het bleek uit eene Lijst, in 't einde van October, aan den Lieutenant-Admiraal overhandigd, dat het getal der dooden, op deezen togt, reeds honderdveertig bedroeg; dat men driehonderd vijfenvijftig zieken na het Vaderland hadt opgezonden, en dat derzelver getal op de Vloot weinig minder dan duizend was. Om deeze reden, als mede om het verloopende Jaargetij, wierdt, in eenen Krijgsraad, beslooten, den steven na het Vaderland te wenden. Eenige ligte Vaartuigen kreegen last, om nog eenige dagen voor de rivier van *Londen* te kruizen, en de Schout bij nacht SWEERS bevel, om met achttien van de beste Schepen zich te begeeven na *Doggersbank*, om op de Koopvaardijschepen, die men uit *Noorwegen* verwagtte, te passen, en dezelve in behouden haven te geleiden.

Op den eersten November liet DE RUITER zein doen om de ankers te ligten. Op zekere hoogte scheidden de Schepen van de onderscheidene Admiraliteiten van elkander. Op den derden dag kwam hij, met drieëndertig Schepen, in *Texel* behouden voor anker. De Gemagtigden op de Vloot begaven zich straks daarop na *'s Hage*, werwaarts DE RUITER hen eerlang volgde, neemende zijnen intrek bij den Raadpensionaris JAN DE WITT, met welken hij, geduurende den togt, eene bijzondere vriendschap hadt aangegaan. Op den achttienden November verscheen hij in de Vergaderinge der Algemeene Staaten, alwaar hij met groot eerbewijs wierdt ontvangen, en verslag van zijne verrigtingen deedt, zittende, met gedekten hoofde. De Voorzittende Heer bedankte hem plegtiglijk voor zijne betoonde wakkerheid en diensten. Weinige dagen laater leide hij zijnen pligt af bij de Staaten van *Holland* en *Westfriesland*, die hem insgelijks met eere en dankbetuigingen bejegenden. Thans keerde DE RUITER na *Amsterdam*, om van zijne vermoeijenissen, bij zijn gezin, een weinig adem te scheppen. Op den eersten December verscheen hij aldaar in de Vergadering der Admiraliteit. Gezeeten op eenen stoel, overhandigde hij aldaar de Vlaggen, aan de *Kust de Guinea*, op de Engelschen veroverd, nevens den Standaart van het Ka-

steel

ſteel van *Kormantijn*, en de gouden Kroon, boven vermeld voor den Koning van *Andra* geſchikt. De Heeren Raad bedankten, plegtiglijk, den Luitenant-Admiraal voor zijn dienſten, aan het Vaderland beweezen, en beslooten, zedert hem een geſchenk te doen van een Zilveren Lampet, ter waarde van vijftienhonderd Guldens. Daarenboven vereerden hem Hunne Ed. Groot Mogenden met het regt, om in alle Admiraliteits Kollegien, in de Provintie van *Holland* en *Westfriesland*, als Preſident, zitting, raadpleeging en ſtem te mogen hebben.

Straks met den aanvang van het volgende Jaar 1666 maakte men den toeſtel om eene magtige Vloot in Zee te brengen, over welke DE RUITER wederom, maar nu als Luitenant-Admiraal Generaal, het opperbevel zoude voeren. Het geſchil, tusſchen de Kollegien ter Admiraliteit te *Amſterdam* en *Rotterdam*, voor welk van beiden hij zoude afvaaren, intusſchen ontſtaan, wierdt, door 's Lands Staaten, ten voordeele van *Rotterdam* beſlist, mids hij te *Amſterdam* zou blijven woonen. Het plan der uitrustinge hieldt in, tegen het laatst van Maart of het begin van April, in Zee te brengen tweeënzeventig zwaare Oorlogſchepen, twaalf Fregatten en even zo veele Branders. De Oorlogſchepen zouden gewapend zijn met veertig tot tachtig Stukken Geſchut, en bemand met tweehonderd tot vijfhonderd Koppen. De Fregatten zouden tot vierendertig Stukken en honderddertig man voeren. De Oostindiſche Maatſchappij zou nog twintig zwaare Schepen daar nevens voegen. Het onderhoud deezer Vloot, geduurende den tijd van twaalf maanden, wierdt gerekend eene ſomme van elf millioenen zeshonderdachtënveertigduizend zeshonderdveertig Guldens te zullen kosten. Op raad van DE RUITER rigtte men een Regiment Zee-Soldaaten op; het beſtondt uit bevaarene lieden, en moest zo wel te water als te lande kunnen dienen. JOHAN DE WITTE, Schoonzoon van den Admiraal, wierdt Kapitein onder dit Regiment. Daarenboven hadt DE RUITER zorge gedraagen, om over de Vloot twaalf Lootzen te verdeelen, in de kennis van de kusten en gronden van Engeland door en door bedreeven.

Tegen

Tegen den bestemden tijd, het begin van April, was DE RUITER gereed om in Zee te loopen. Het Schip, welk hem zou voeren, droeg den naam van *de Zeven Provincien*, zeer groot en welbezeild, voerende tachtig Stukken Geschut en bemand met vierhonderdvijfenzeventig koppen. Op den elfden April liep hij daar mede uit *Goeree* in Zee, koers zettende na *Texel*, alwaar de algemeene Verzamelplaats bestemd was. Hij vondt 'er drieëntwintig Schepen van *Amsterdam*, nevens eenige van andere Kollegien ter Admiraliteit, welker getal, van tijd tot tijd, vermeerderde. Onder het wagten naar voltalligheid, verscheen, in het midden van Maij, in *Texel*, om de Vloot te bezigtigen, een zeer aanzienlijk gezelschap. Het bestondt uit den Keurvorst van *Brandenburg*, den jongen Prins van *Oranje*, de Vorsten van *Holstein* en *Anholt*, MAURITS VAN NASSAU, de Graaven VAN SOLMS, DHONA en HOORNE, de Heeren VAN BREDERODE en VAN GENT, en nog verscheiden andere Grooten, nevens eenige Afgevaardigden van Hun Hoog Mogenden. Naa dat het Gezelschap de Vloot hadt bezigtigd, onthaalde de Luitenant-Admiraal hetzelve, aan zijn boord, op een pragtig Middagmaal, en voorts op een Spiegelgevegt tusschen twee kleine Fregatten. Men vindt aangetekend, dat het Scheepsvolk, bij die gelegenheid, blijken van genegenheid voor den jongen Prins vertoonde, door zoo luidruftig geschal van *Vivat de Prins van Oranje!* dat het door de geheele Vloot klonk.

Met het begin van Junij kwam de Vloot in Zee. Zij bestondt uit vijfentachtig Schepen en Fregatten van Oorlog, behalven de Jagten, Branders en mindere Vaartuigen; zo dat men, in alles, honderd Zeilen telde. Men telde, in alles, vierduizend zeshonderd vijftien Stukken Geschut, en eenëntwintigduizend negenhonderd negen Koppen van Matroozen, Zee- en Landsoldaaten. Na genoeg even sterk was de Engelsche Vloot, die, in onderscheidene Zeehavens, gereed lag om Zee te kiezen, onder het opperbevel van Prinse ROBERT, Zoon van wijlen den Keurvorst-Paltsgraave FREDERIK, en van den Generaal MONK, thans Graave VAN ALBEMARLE. Gemagtigden der Algemeene Staaten waren thans aan DE RUITER niet toegevoegd. Zoo groot vertrouwen stelde men in zijne wijsheid,

dapperheid en vaderlandsliefde, dat het bewind van zaaken, en, in zekeren opzigte, het behoud der Republiek, in zijne handen wierdt gesteld. Alleenlijk was hem, in een algemeenen Lastbrief, aanbevolen, de Engelsche Vloot aan te tasten, indien zich daar toe eene bekwaame gelegenheid aanboodt, doch, voor het overige, alles aan zijn beleid overgelaaten.

Zo ras de Vloot in Zee was, verdeelde DE RUITER haar in drie Eskaders. Over het eerste, bestaande uit achtentwintig Schepen, voerde hij zelve meer onmiddelijk het bevel, nevens den Luitenant-Admiraal VAN NES, den Vice-Admiraal DE LIEFDE, en den Schout bij nacht VAN NES. Het tweede, 't welk even sterk was, stelde hij onder den Luitenants-Admiraalen EVERTZEN en DE VRIES, de Vice-Admiraalen BANKERT en KOENDERS, en de Schouten bij nacht EVERTZEN en BRUINSVELT. De Luitenants-Admiraalen KORNELIS TROMP en MEPPEL, de Vice-Admiraalen VAN DER HULST en SCHRAM, en de Schouten bij nacht SWEERS en STACHOUWER voerden 't bevel over het derde Eskader, 't welk negenëntwintig Schepen en Fregatten sterk was. In drie kleinere Eskaders wierdt, zedert, ieder van deeze drie gesmaldeeld. Inmiddels waren de Graaf DE GUICHE, nevens deszelfs Schoonbroeder den Prins VAN MONACO en de Markgraaven DE LA FERTÉ, allen Fransche Grooten, in de Vloot gekoomen, om als Vrijwilligers den togt bij te woonen, en onder den Nederlandschen Held de Krijgskunde ter Zee te leeren.

't Liep aan, door stilte en tegenwind, tot den tienden Junij, eer de geheele Vloot, op eenigen afstand, in ruime Zee kwam. Voorziende dat het houden van eenen Zeeslag onvermijdelijk was, zeinde, op dien dag, DE RUITER alle zijne Opperhoofden en Kapiteinen aan boord. In eene korte Rede, uitgesproken met eene Zeemans-welspreekendheid, vermaande hij thans elk tot zijnen pligt, welken zij den Vaderlande schuldig waren. Bemoedigd en aangevuurd door de taal des kloeken Helds, keerde elk te rug, met het vast besluit om het uiterste te waagen. 's Anderen daags, ten elf uure, kreeg men de Engelsche Vloot in 't gezigt, met volle zeilen op de Nederlandsche afkoomende. Straks deedt DE RUITER het gebed doen, den Kok schaffen en alles tot den strijd gereed maaken. Ten

één

één uure kwamen de Vlooten aan elkander, met een ftijven West-Zuidwesten wind; waar door de Zee zeer hol ftondt. Door een fchranderen vond deedt DE RUITER hier mede zijn voordeel. Tegen het gewoon gebruik in Zeegevegten, waar in men altoos boven den wind tragt te vorderen, liet hij den vijand den loef winnen. Twee oogmerken bedoelde hij hier mede. Hij voorzag dat de vijand, door het fterk overhellen der Schepen, de benedenfte laag Gefchut niet zou kunnen gebruiken; dit was het eerfte; het ander, dat hij zelve, agter de vijandlijke fchepen fchuilende, tegen de holle Zee zou befchut zijn, en, daarenboven, met beide laagen kunnen fchieten. Om de dapperheid der Vlootelingen aan te vuuren, nam DE RUITER nog eenen list te baate. Men hadt op de Vloot honderdvijftig Matroozen, die in *Engeland* gevangen geweest, en zedert gelost of ontvlugt waren. Deeze hadt hij op de Schepen verdeeld, om aldaar te verhaalen de harde behandeling, welke zij in de Engelfche Gevangenisfen geleeden hadden, en alzo de gemoederen tot eene edelmoedige wraake en kloekmoedig ftrijden aan te zetten.

Tot verwoedheid toe klom allengskens het gevegt van wederzijde. DE RUITER, een Fregat van vijftig Stukken de laag gegeeven hebbende, zag hetzelve, kort daar op, agter zijn Schip zinken. Omtrent vijf uure wendden de Engelfchen, hebbende men, tot nog toe, telkens den zelfden koers gehouden. Drie van hunne Schepen vielen toen in onze handen; een van zeventig, het ander van vierenzestig, en het derde van zestig Stukken. Het laatfte, een Friesch Schip, *de Zevenwouden* genaamd, was 's jaars te vooren door de Engelfchen genomen. Naa het wenden, liet de Engelfche Generaal het anker vallen, om, in de plaats der befchadigde, nieuwe zeilen aan te flaan. Doch DE RUITER ftraks op hem afkoomende, kapte hij zijne touwen. Van nieuws begon nu wederom een hevig gevegt, waar in, op den afftand van een Musketfchoot van onzen Admiraal, een groot Schip ten gronde ging. Tot tien uure in den avond duurde het gevegt, wanneer de Vlooten, door de donkerheid, elkander uit het gezigt verlooren. De Luitenant-Admiraal KORNELIS EVERTZEN en de Kapiteinen

OTTO VAN TRESLONG en SIMON BLOK, waren, van de Bevelhebbers, op dien eersten dag, gesneuveld.

Met het aanbreeken van den volgenden dag zeinde onze Luitenant-Admiraal Generaal alle zijne Hoofdbevelhebbers en Kapiteinen aan boord, om van hun den toestand hunner Schepen te verneemen, en tevens, van nieuws, moed in te spreeken. Men telde toen in de Vloot ruim vijftig Schepen, die, kort daar op, met nog twaalf, door de komst van TROMP, vermeerderd wierden. De Engelsche Vloot was insgelijk ruim vijftig Schepen sterk. Intusschen waren de Graaf DE GUICHE en de Prins VAN MONACO overgegaan aan boord van DE RUITER, om dat het Schip, welk hen 's daags te vooren hadt gevoerd, geheel reddeloos was geschooten. Bij tijds, op den tweeden dag, twaalfden van Junij, kwamen de Vlooten op elkander af; zeilende de Nederlandsche Noordwest, en de Engelsche Zuidlijk over. DE RUITER veranderde, eerlang, van koers, om met den vijand den zelfden streek te volgen. Met een hevig en bloedig gevegt liepen de beide Vlooten elkander voorbij, zonder dat 'er een enkel Schip verlooren wierdt, aan de eene of andere zijde. Eene opkoomende stilte belette het wenden, tot omtrent elf uure in den voormiddag, wanneer, bij eene wakkerende koelte, de Vlooten wederom op elkander inzeilden. DE RUITER hadt nu de loef, en een onophoudelijk vuur maakende, deedt hij, omtrent den middag, zein om de Engelschen aan boord te klampen. Een geweldig schieten, welk hij midden onder de vijandelijke Vloot hoorde, deedt hem van besluit veranderen. Hij vreesde dat eenige zijner Schepen, die beneden den vijand hadden moeten zeilen, door denzelven omsingeld waren. Met zijn Eskader thans op de Engelschen inbreekende, vernam hij dat TROMP, met vijf Schepen, van vijanden omringd was, en zich in hachelijken staat bevondt. De Vice-Admiraal ABRAHAM VAN DER HULST verloor in dit gevegt het leeven. Eén Schip wierdt verbrand, en de vier andere zo reddeloos geschooten, dat DE RUITER dezelve na *Texel* opzondt. Terwijl deeze met het ontzet van TROMP bezig was, zogten de Engelschen hem, op zijne beurt, in te sluiten. Doch dit voorneemen, in tijds,

ge-

gemerkt hebbende, wendde hij, en voegde zich bij het gros van zijne Vloot. Toen voerde hij de geheele Zeemagt, van nieuws, tegen den vijand aan, met een zeer rampzaligen uitslag voor verscheiden Engelsche Schepen, zonder dat 'er een enkele van de onze verloren wierdt. In den namiddag, tusschen drie en vier uure, trof hem het ongeluk, dat zijn groote Steng wierdt afgeschooten; door den val raakte veel van zijn Touwwerk beschadigd. Nogthans wilde hij zijn Schip niet verlaaten, maar zijnen Wimpel aan den Luitenant-Admiraal VAN NES gezonden hebbende, om dien onder zijne Admiraalsvlag als Generaal te laaten waaien, zeilde hij een weinig beneden de Vloot, om een anderen Steng op te zetten, beveelende den gemelden Admiraal, intusschen het Gevegt te vervolgen. Ten vijf uure gaf DE RUITER bevel tot eenen derden aanval: doch de vijand wagtte dien niet af, maar wendde, met volle zeilen, den steven na zijne kust. DE RUITER wilde hem vervolgen; doch door eene opkoomende stilte wierdt hij daar in verhinderd. Het gevegt van den tweeden dag nam hier mede een einde. De vijandlijke Vloot was op denzelven tot acht of negenëndertig Schepen geminderd.

Den volgenden morgen, zijnde Pinxterzondag, den dertienden Junij, deedt DE RUITER, van nieuws, zijn best, door het bijzetten van alle Zeilen, om bij de Engelschen te koomen; doch deeze hielden, in goede orde, hunnen koers na de rivier van *Londen*. Tot nog toe hadt Prins ROBERT geen deel gehad in het gevegt. Op een los gerugt, dat de Hertog DE BEAUFORT, met de Fransche Vloot, tot hulp van de Nederlandsche, zoude in Zee loopen, hadt hij zich op de Fransche Kust onthouden, om het uitloopen der Vloot te beletten. Op deezen derden dag verstonden de onzen, dat Prins ROBERT in aantogt was. Nogthans hielden zij niet af van het naazetten der vijandelijke Zeemagt. Onder het voortzeilen, raakte de Ridder ASKUE, met zijn Schip *the Roijal Prince*, van tweeënnegentig metaalen Stukken en zeshonderdtwintig Man, op eenen Zandbank, *de Galper* genaamd, aan den grond. Het wierdt straks omsingeld van de onzen, veroverd, en hoewel wederom vlot geworden zijnde, in brand gestoken, alzo DE RUITER van oordeel was, dat het, in een volgend gevegt, de onzen

te veel zou belemmeren. De Admiraal ASKUE, gevangen genomen zijnde, wierdt, vervolgens, met een Galjoot, na *Texel* opgebragt, en van daar na *'s Hage* gevoerd; van waar men hem, eerlang, na *Loevestein* zondt, alwaar hij, tot op het sluiten van den Vrede, gevangen zat. In den avond kwam Prins ROBERT, met vijfentwintig versche Schepen, in de Vloot onder den Graaf VAN ALBEMARLE; die hier door eene aanzienlijke versterking bekwam, en eenenzestig Schepen telde. De Vloot onder DE RUITER bestondt inderdaad uit vierenzestig Schepen; doch, door een gevegt van twee dagen, was het volk zwaar vermoeid, en, van dien kant, niet opgewassen tegen de manschap van Prinse ROBERT, welke tot nog toe geen vuur gezien hadt. Dit evenwel schrikte DE RUITER niet af, om ten derdenmaale eenen kans te waagen.

Op den tweeden Pinxterdag, veertienden van Junij, zeinde hij, bij tijds, alle Bevelhebbers en Kapiteinen aan boord, om hun eenige nadere bevelen te geeven, en tot hunnen pligt te vermaanen. Omtrent acht uure nam het gevegt eenen aanvang, in de ruime Zee, tusschen het Voorland van Engeland en de Vlaamsche Banken. Den loef hebbende van den vijand, liep DE RUITER, met zijne drie Eskaders, op even zo veele plaatzen op hem in, en sloeg 'er geheel door heenen. Driemaalen herhaalde hij zulk eenen aanval, zonder, evenwel, eene zigtbaare meerderheid. Een Schip van de onzen raakte in brand. De Vice-Admiraal DE LIEFDE vogt tegen den Vice-Admiraal van Prinse ROBERT zo van nabij, dat de nokken der Raaën elkander raakten. De groote Raa des eerstgemelden kwam van boven. De Engelsman, van deeze ongelegenheid zich willende bedienen, zondt een Brander op hem af; doch een Soldaat, die agter op stondt, trof den vijand, die met de Enterdregge in de hand stondt, zo gelukkig, met een Snaphaankogel, dat hij nederviel. DE RUITER kwam hem, zedert, te hulpe. Inmiddels was het de onzen gelukt, om de Engelsche Vloot in te sluiten; zommige Schepen bevonden zich boven, andere beneden dezelve. De Generaal thans een einde willende maaken van het gevegt, gaf het zein om gelijkelijk aan te vallen. Met zo veel beleid en moed geschiedde dit, dat de Engelsche Vloot, na een gevegt van anderhalf uur, de vlugt nam, in de uiterste

wan-

wanorde; verliezende, van tijd tot tijd, eenige Schepen, die door de onzen genomen wierden. DE RUITER, des vijands vlugt verneemende, deedt alle zeilen bijzetten, om hem te agterhaalen. Waarschijnlijk zou hij nog verscheiden van de agterste Schepen genomen hebben, ware 'er niet, onverhoeds, een dikke Mist opgekoomen, die het verder naajaagen gevaarlijk, en het mijden der Zanden en Buitengronden bijkans onmogelijk maakte.

Dus eindigde deeze gedenkwaardige Zeeslag, tot onsterflijken roem voor DE RUITER en verscheiden zijner onderhoorige Bevelhebberen, en tot heil van het Vaderland. De Engelschen schreeven zich zelve insgelijks de overwinning toe, en hielden 'er eenen Dankdag over; 't welk, evenwel, BURNET noemde *een bespotten van God en bedriegen van de waereld.* Klaarblijkelijk was de zege op de zijde der Staatsche Vloot. Want toen DE RUITER, 's daags naa het laatste gevegt, zich nog in volle Zee bevondt, konde men, van den top der bovenste Stengen van de Nederlandsche Schepen, geenen vijand meer bespeuren. De Zee, derhalven, dus schoon gevaagd hebbende, liep hij, met de gantsche Vloot, na de *Wielingen*, alwaar hij op den vijftienden Junij aankwam. De Luitenant-Admiraal KORNELIS EVERTZEN, de Vice-Admiraal ABRAHAM VAN DER HULST, de Schout bij nacht STAKHOUWER, zes Kapiteinen en achthonderd, zo Matroozen als Soldaaten, waren in het bloedig gevegt gesneuveld. Het getal der gekwetsten bedroeg elfhonderdvijftig, en onder dezelve slegts één Kapitein. Niet meer dan vier Schepen waren 'er gebleeven, en niet een van deeze in 's vijands magt gevallen. Ongelijk grooter was het verlies der Engelschen. Het getal hunner dooden bedroeg tusschen de vijf en zesduizend. Hunne gekwetsten vinden wij niet berekend, maar wel dat der gevangenen, welke op drieduizend geschat wierden, die in de Nederlandsche havens wierden opgebragt. Het verlies van Schepen, aan de Engelsche zijde, beliep drieëntwintig: zes van dezelve wierden na onze Zeehavens gevoerd, de overige in den grond geschooten of verbrand. Gaarne zouden 's Lands Staaten gewenscht hebben, dat DE RUITER nog vierëntwintig uuren Zee hadt gehouden; doch hij verdeedigde zich, zedert, met den reddeloozen staat

zijner meeste Schepen, en het gebrek aan Buskruid: zodat de voorzigtigheid niet toeliet, zich langer op de ruimte te waagen.

Twee dagen naa zijne komst in de *Wielingen*, ontbooden de Staaten van Zeeland den Luitenant-Admiraal Generaal te *Middelburg*. Met bewijzen van eere en agtinge wierdt hij aldaar ontvangen, en pragtig ter maaltijd onthaald. Ook ontving hij, omtrent deezen tijd, brieven van gelukwenschinge van verscheiden doorluchtige mannen, onder andere van den Heere KOENRAAD VAN BEUNINGEN, Burgemeester van *Amsterdam*, thans Staatschen Gezant in *Frankrijk*, van den Ridder TERLON, Franschen Gezant aan 't Hof van *Zweeden*, van Graave JOAN MAURITS, Stadhouder van *Kleeve*, en andere Grooten.

De Vloot was naauwlijks op de bovengemelde legplaats geankerd, of men maakte allen noodigen toestel om dezelve, zo dra mogelijk, wederom te doen uitloopen. De Raadpensionaris JAN DE WITT, met voordagt zich na *Zeeland* begeeven hebbende, kweet zich, in de bezorging der vereischte noodwendigheden, met ongemeenen ijver. Nevens den Luitenant Admiraal Generaal, voer hij in persoon na de Vloot, om het werk te verhaasten. Van zo gewenscht gevolg was dit alles, dat de Vloot, niet meer dan negentien dagen, zedert haar binnenvallen van den gedugtsten Zeeslag, waar van 's Lands Geschiedenissen gewaagen, wederom van alle het noodige was voorzien, om Zee te kunnen kiezen, en den magtigen vijand te ontmoeten.

Op den vierden Julij liep DE RUITER, met het *gros der* Vloot, wederom in Zee, zijnen koers zettende na de Engelsche Kust. Twee dagen daar naa beleide hij Krijgsraad, en ondervraagde in denzelven alle de Lootzen, of zij kans zagen, om de Vloot op de rivier van *Londen* te brengen. Doch allen betuigden, daartoe geenen kans te zien. Stilte en tegenwind was oorzaak, dat de Vloot niet voor den dertienden het Koningsdiep naderde. Thans deedt hij zekeren Engelsman, te *Rotterdam* woonagtig, aan land gaan, die aangenomen hadt, eenen opstand langs de Kust te verwekken. Zo veel vertrouwen hadt men in '*s Mans* belofte gesteld, dat verscheiden Fluiten, aan boord hebbende tusschen de zes en zevenduizend Soldaaten, die aan land moeten

ten treeden, de Vloot verzelden. Doch hij vondt, langs de Kust, alles in beweeging, en zijne landgenooten op hunne hoede. Hierom zondt DE RUITER de Fluiten met het Volk te rug na het Vaderland: gelijk hij ook eene aanbieding van tweeduizend Soldaaten, van wegen den Koning van *Frankrijk*, door den Maarschalk D'AUMONT gedaan, beleefdelijk van de hand wees. Even als in den voorgaanden togt, kwamen nu wederom eenige Fransche Heeren in de Vloot, om onder den Nederlandschen Held te strijden; het waren de Ridders DE LORRAINE, COASLIN en CAVOY, en de Baron DE BUSCA.

Naa lang en herhaald vrugtloos wagten, zagen de onzen, eindelijk, op den negenëntwintigsten Julij de Engelsche Vloot de rivier van Londen afkoomen. Straks zeinde DE RUITER zijne Bevelhebbers en Kapiteinen aan boord, om schikkingen te beraamen op de verdeeling der Vloot. Deeze, thans bestaande uit achtentachtig Schepen en Fregatten van Oorlog, twintig Branders, en twee Advijsjagten, behalven het klein Vaartuig, wierdt wederom in drie Eskaders verdeeld. Aan het hoofd van het eerste stelde zich de Luitenant-Admiraal Generaal, nevens den Lt. Admiraal VAN NES, den Vice-Admiraal DE LIEFDE en den Schout bij nacht VAN NES. Het tweede wierdt gebooden door de Lts. Admiraalen EVERTZEN en DE VRIES, de Vice-Admiraalen BANKERT en KOENDERS, en de Schouten bij nacht EVERTZEN en BRUINSVELD. Over het derde Eskader voerden het bevel de Lts. Admiraalen TROMP en MEPPEL, de Vice-Admiraal SCHRAM, de Schout bij nacht SWEERS als tweede Vice-Admiraal, en de Kapiteinen 'T HOEN en VAN DER ZAAN als Schouten bij nacht. Wijders beraamde men de noodige schikkingen en maatregels, geduurende een gevegt in agt te neemen. Op het verlaaten van de Vlag, buiten dringend gevaar, wierdt de straffe des doods gesteld. Met te meerder ernst drong DE RUITER aan op moed en getrouwheid, alzo de magt der Engelsche Vloot was gebleeken, die der Nederlandsche te overtreffen; zij bestondt uit negentig kloeke Schepen en twintig Branders.

Op den avond van den derden Augustus kwamen de beide Vlooten, in elkanders gezigt, ten anker. Een gevegt, op den volgenden dag, wierdt dus voor onvermijdelijk aangezien,

's Anderendaags, bij tijds, deedt DE RUITER de ankers ligten. De Heer VAN SOMMELSDYK kwam kort daar naa in de Vloot, en vervoegde zich aan boord van KORNELIS TROMP, niettegenstaande onze Admiraal hem zijn Schip ter verblijfplaatze hadt aangebooden. Zommigen, naderhand, vatteden hier uit kwaade vermoedens op, als hadde die Heer, aan TROMP, eenen raad gegeeven, die met 's Lands dienst en oirbaar niet bestaanbaar was. Ten één uure raakte DE RUITER, met een gedeelte van zijn Eskader, wordende het ander, door stilte, opgehouden, slaags met den Hertog VAN ALBEMARLE. Hevig en bloedig wierdt hier gevogten; terwijl, intusschen, de Lt. Admiraal TROMP, met zijn geheel Eskader, het ontzaglijkste van de gantsche Vloot, tot verwonderinge van DE RUITER, wel twee mijlen bewesten hem, met opgegijde Zeilen bleef leggen, even als of hem het gevegt niet aanging. Midlerwijl kreeg DE RUITER een groot getal vijandelijke Schepen op den hals, die elkander telkens verpoosden, en hem gedúurig op zijde lagen. Door het vreezelijk vuur, welk hij, geduurende den tijd van drie uuren, maakte, behieldt hij zijnen stand, en deedt den vijand voor eene poos wijken. Het Schip, welk Prins ROBERT en ALBEMARLE voerde, wierdt zo deerlijk gehavend, dat zij geraaden vonden, hetzelve te verlaaten en op een ander Schip over te gaan. Terwijl DE RUITER een weinig adem schepte, zag hij EVERTZEN en DE VRIES met hun Smaldeel voor den wind af houden, zonder dat hij, door zeinen of schieten, hen tot staan konde brengen. Thans hieldt ALBEMARLE van nieuws op onzen Admiraal af, en op de weinige Schepen, die hij bij zich hadt. Met groot verlies, aan weerkanten, wierdt thans het gevegt hervat. Eenige Branders zonken; vier van zijne Kapiteins sneuvelden, of ontvongen doodelijke wouden. De Lt. Admiraal VAN NES, inmiddels, met den Engelschen Admiraal van de Roode Vlag in gevegt geraakt, leedt insgelijks merkelijke schade. Hierom vondt DE RUITER, eindelijk, geraaden, van wegen den deerlijken toestand van zijn Schip, verlies van manschap, menigte van gekwetsten, en schade aan zeilen, touwen en rondhout, het gros der wijkende Vloot, met klein zeil, te volgen. Hij hoopte nog al op ontzet door TROMP, welken het niet aan de gelegenheid ont-

ontbrak om bij hem te kunnen koomen. Al flaande en wijkende zakte hij dan Zuidwaarts af. 's Anderendaags vernam hij het ongeluk, het tweede Eskader zijner Vloot wedervaaren. Bij den eerften aanval op den vijand waren de Lt. Admiraalen JAN EVERTZEN en TJERK HIDDESZ DE VRIES dood gefchooten, en de Vice-Admiraal KOENDERS doodelijk gekwetst. De Vice-Admiraal BANKERT hadt zijn Schip moeten verlaaten. Het Schip *Sneek* was in 's vijands handen gevallen. Alle deeze rampen waren de oorzaak van het boven vermelde afdeinzen diens Eskaders, wiens Bevelhebbers, daar door, zo zeer bevangen waren van flaauwmoedigheid, dat ze op zeinen noch fchieten hadden agt geflagen.

Geduurende den gantfchen dag was DE RUITER, gelijk ook de Lt. Admiraal VAN NES, die hem getrouwelijk bijbleef, bezig om de bekoomene fchade, zo veel mogelijk, te herftellen. Niet lang leedt het, 's anderendaags, of hij wierdt van den vijand bijkans aan alle zijden omringd. Zo vreeslijk wierdt hij nu bevogten, zo deerlijk alle zijn Schepen gehavend, dat het, volgens zijn eigen getuigenis, met het gedeelte der Vloot, welk hij onder de Vlag hadt, ware gedaan geweest, indien de Engelfchen hunnen pligt betragt hadden. Onder het gevegt zeinde DE RUITER den Lt. Admiraal VAN NES aan zijn boord. Het oogmerk was, om met dien kloeken Held eenige fchikkingen te beraamen, en te overleggen, wat men, in den tegenwoordigen ftand van zaaken, te doen hadde. Bijkans wanhoopig was deeze ftand der dingen. In alles hadt hij flegts zeven of acht Schepen bij elkander. De overige Bevelhebbers en Kapiteinen, hunnen eed en pligt vergeetende, ontweeken het gevegt door eene fchandelijke vlugt, en lieten hunnen Opperbevelhebber den geheelen last des gevaars draagen. In deeze gefteldheid, in welke de beide Admiraalen, uit mismoedigheid, en uit verontwaardiging over de lafhartigheid van zommigen, om den dood wenschten, viel het befluit, zich al wijkende te verweeren, dewijl men tog geenen kans zag, met zo weinige, en, boven dien, zo zwaar gehavende Schepen, den vijand het hoofd te bieden. Met wederzijdfche aandoeningen namen de kloeke Helden affcheid van elkander, naa alvoorens, over en weder, hulp en bijftand beloofd te hebben.

Zij hadden naauwlijks de Hut verlaaten, of een vijandlijke Kogel nam de plaatzen weg, alwaar zij gezeeten hadden. VAN NES hieldt zijn woord, en bleef gestadig, hevig vegtende, agter onzen Held. Ten negen uure zag deeze den Toren van het Zeeuwsche Dorp *Westkappel*, op het Eiland *Walcheren*, drie mijlen van zich. Derwaarts besloot hij te zeilen, en, ware het mogelijk, zijne bijhebbende Schepen te bergen. Nu hing de behoudenis van DE RUITERS Schip, en gevolglijk van 's Lands Vloot, aan een zijden draad. Alleen des Generaals tegenwoordigheid van geest voorkwam dien ramp. ALBEMARLE eenen Brander op den Generaal hebbende afgezonden, liet deeze denzelven behendiglijk voorbijslippen, en zondt 'er vervolgens etlijke Sloepen op af: waarom de Engelschman zich zelven in brand stak. Thans kwam ALBEMARLE zelve, met eenige Schepen, op DE RUITER af, en gaf hem, in 't voorbij zeilen, zo verschrikkelijke Laagen, dat alles, wat op en aan zijn Schip was, beefde en kraakte. Toen overviel den Held eene vlaag van weemoedigheid, die zijnen geest met wanhoop vervulde, en hem, ten aanhooren van zijnen Schoonzoon JOAN DE WITTE, deedt uitroepen: *o God, hoe ongelukkig ben ik! Is 'er dan, onder zo veele duizenden Kogels, niet één, die mij weg neemt!* DE WITTE, hem willende opbeuren, hernam hier op: *Welaan, Vader, laaten wij wenden, op den vijand inbooren en ons dood vegten.* Dit zeggen deedt den Held zich herstellen; tot zich zelven gekoomen zijnde: *Neen, mijn Zoon*, antwoordde hij: *indien ik dat deed, was alles verlooren; maar indien ik deeze Schepen kan afbrengen, kan men den strijd daar naa hervatten.* Naauwlijks hadt hij dit gezegd, of ALBEMARLE wendde, alzo DE RUITER de Banken naderde, op welke de Engelschman zich niet durfde vertrouwen. Hij kwam nu ook bij het tweede Eskader, en gaf bevel aan den Vice-Admiraal BANKERT, met achttien der minst beschadigde Schepen na de Spleet te zeilen, om te beletten dat de agterste van 's Lands Schepen niet in 's vijands handen vielen. Hij zelve kwam voor den *Doorlo* ten anker, van waar hij, door eenen Brief, aan Hun Hoog Mogenden den uitslag van het Gevegt meldde.

Aldu-

Aldus ongelukkig liep deeze Zeeflag af, in welken de Generaal inderdaad flegts twee Schepen verlooren, doch, egter, even als onlangs de vijand, nu op zijne beurt, het Slagveld hadt moeten ruimen. Bij monstering telde hij op zijn Schip dertig dooden en achtendertig zwaar gekwetsten. Lafhartigheid was de oorzaak van dit klein getal; veelen, den vijand niet durvende onder de oogen zien, hadden zich versteeken.

Zo ras men, hier te Lande, de tijding hadt bekoomen van het ankeren van 's Lands Vloot, vervoegden zich de Afgevaardigden der Admiraliteiten, als mede van Hun Hoog Mogenden, bij onzen Held aan boord. Gelijke betuigingen van genoegen en goedkeuringe, over zijne maatregels en gehouden gedrag, als van deeze Afgevaardigden, ontving hij naderhand, door eenen Brief, van de Algemeene Staaten zelve. De kundigste Zeelieden spraken met verwondering over zijnen aftogt, verklaarende dat hij, met denzelven, meer waare eere, dan meenig ander Vlootvoogd met eene overwinning hadt ingeleid. De Koning van Frankrijk drukte zich daar over in de streelendste bewoordingen uit, in eenen Brief aan zijnen Gezant in *'s Hage.*

In het verhaal van het jongste Zeegevegt, maakten wij gewag van het vreemd gedrag van den Lt. Admiraal KORNELIS TROMP. In zijn berigt aan de Afgevaardigden van 's Lands Staaten, raakende het Zeegevegt, verzuimde DE RUITER niet, daar over zijn beklag te doen. TROMP, hier van verwittigd, zondt eenen brief aan Hun Hoog Mogenden, en eenen anderen aan de Staaten van Holland; in beiden leide hij de schuld zijns gedrags op onzen Admiraal. Om het geschil te vereffenen, wierden, uit het midden der hooge Staatsvergaderinge, eenige Gelastigden benoemd, om het stuk te onderzoeken. Op den negentienden Augustus deedt de Raadpensionaris daar van verslag, met dat gevolg, dat TROMP, in zijnen post van Luitenant-Admiraal, bij voorraad, geschorst, en, ter nadere verantwoordinge, na *'s Hage* wierdt ontbooden. Hier beleedt hij onbewimpeld zijne schuld, verklaarde, aan den Raadpensionaris, zijne bereidvaardigheid, om aan DE RUITER alle voldoening te willen geeven, en verzogt, indien hem, in den volgenden togt, geen Eskader wierdt toevertrouwd, als DE

RUI-

RUITERS Sekonde, of als gemeen Kapitein, te mogen in Zee steeken, liever dan de schande te ondergaan van thuis te moeten blijven. De Raadpensionaris, van dit gesprek met TROMP, verslag gedaan hebbende ter Vergaderinge van Holland, wierdt de zaak in nader overleg genomen; met het gevolg, dat het voorgaande besluit bevestigd, aan TROMP zijn Lastbrief afgenomen, en deeze aan den Kolonel der Zeesoldaaten VAN GENT wierdt opgedraagen. Men vondt het ongeraaden, in deezen staat der dingen, de beide Luitenanten Admiraals in Zee te zenden, doch tevens noodig, DE RUITER boven TROMP te stellen.

Kort naa dat dit in *'s Hage* was voorgevallen, wierdt DE RUITER, uit de Vloot, aan land ontbooden. 't Was om een uitsteekend eerbewijs te ontvangen. De Graaf D'ESTRADES, Gezant des Konings van Frankrijk bij de Algemeene Staaten, in de tegenwoordigheid van den Markgraave DE BELLEFOND en de Afgevaardigden van Hun Hoog Mogenden, vereerde onzen Admiraal, uit naam van zijnen Meester, met de *Ridderorde van St. Michiel*. De Gezant voegde 'er nevens, het Portret van zijne Majesteit, op goud geëmailleerd, en omzet met drie rijen Diamanten. Twaalf gesteenten, van ongemeene grootte, stonden in de middenste rije. Eene Kroon van Diamanten dekte het hoofd des Konings. Drie hingen 'er onder aan, welke te zamen op drieduizend Guldens waarde geschat wierden. Daarenboven ontving nog DE RUITER een pragtig hals- en borstsieraad, bestaanden in eene Keten van louter goud, nevens eenen Penning, daar aan hangende, verzeld van eenen eigenhandigen brief des Konings, nevens nog een ander geschrift, waar in, van wegen en uit naam van zijne Majesteit, DE RUITERS beleid en voorzigtigheid, in den jongstvoorgaanden togt betoond, hooglijk gepreezen, en met een bevolen wierdt, dat het vermelde Geschenk, naa des Admiraals aflijvigheid, moest overgaan op deszelfs Zoon ENGEL DE RUITER, zonder dat de overige kinderen of erfgenaamen daar op eenige aanspraak mogten maaken. Naa genoeg omtrent den zelfden tijd, ontving onze Zeeheld eenen brief van den Heere DE LIONNE, *Markgraave van Bernis*, Geheimschrijver van Staat, inhoudende een verzoek om zijn Portret voor zijne

Maje-

Majesteit van *Frankrijk*. Toen de Staatsche Gezant KOENRAAD VAN BEUNINGEN, van wegen den Admiraal DE RUITER, eenen brief van dankzegginge aan LODEWYK DEN XIV overhandigde, betuigde zijne Majesteit deszelfs verlangen om den Admiraal zelven te hebben mogen spreeken, om hem te verzekeren van den hoogen prijs, op welken hij zijne verdienste waardeerde.

Geduurende dit alles arbeidde men, in *Zeeland*, nacht en dag, om de schepen van hunne geleedene schade te herstellen, en aan de noodige toebereidzelen, om de Vloot, zo dra mogelijk, van nieuws, te doen in Zee loopen. Ook wierden, in dien tusschentijd, de noodige schikkingen beraamd omtrent de vereeniging met de Fransche Vloot, onder den Hertog DE BEAUFORT, en de vereenigde werkzaamheden tegen de Zeemagt der *Engelschen*. Het Berigtschrift, welk onzen Admiraal wierdt ter hand gesteld, sprak wederom slegts in algemeene bewoordingen, stellende hem onder geenerhande bepaalingen, maar alles overlaatende aan zijn beleid, wijsheid en voorzigtigheid. Alleenlijk wierdt hem belast, tusschen *Noordvoorland* en de Vlaamsche Kust op het uitkoomen der Fransche Vloot te wagten.

Op den vijfden September, en alzo naauwlijks eene maand naa dat de Vloot was binnen gevallen, liep dezelve wederom in Zee, sterk negenënzeventig Schepen en Fregatten van Oorlog, en zesentwintig Branders. In drie Eskaders wierdt wederom de Vloot verdeeld. De Luitenant-Admiraal Generaal zelve voerde het bevel over het eerste, de Lt. Admiraal WILLEM JOZEF VAN GEND over het tweede, en BANKERT over het derde Eskader. Men was niet in ruime Zee, of DE RUITER zondt een Galjoot voor uit na *Calais*, om het uitloopen der Nederlanders bekend te maaken, en tevens op kundschap wegens de Engelschen. Op den negenden ontving hij tijding dat de Engelsche Vloot nog voor *Harwich* lag, en besloot daarop, 's anderendaags derwaarts te stevenen. Omtrent den middag deeden de Buitenwagten zein van de aannaderinge der Engelschen. Door den opkoomenden avond verloor men die wederom uit het gezigt. Den volgenden dag, omtrent den middag, zag men wederom de Engelschen. Straks deedt DE RUITER zein tot wenden, op den vijand aan te vallen en hem aan boord te klampen. Doch de Engelsche Admiraal, dit ver-

naa-

neemende, wendde van de Nederlanders af; die hem en zijne Vloot daar op vervolgden, tot dat de holle Zee DE RUITER het naajaagen deedt ongeraaden vinden, en na den Opperwal wenden. Onder het hooge Land van *Estaples*, twee mijlen ten Zuiden van *Boulogne*, kwam hij met de Vloot ten anker.

Eene zwaare ziekte hadt zich nu op de Vloot geopenbaard. Het getal der kranken was, eerlang, tot boven de duizend geklommen. DE RUITER zelve wierdt van de Koorts aangetast, die, allengskens, in eene aanhoudende ziekte verwandelde. Zo lang mogelijk was, hieldt men deeze ongesteldheid verborgen. Omtrent deezen tijd, zo als wij, op het Artikel van ENGEL DE RUITER, hebben aangetekend, wierdt deeze, nevens verscheiden andere Bevelhebbers, na *Boulogne* gezonden, om den Hertog D'AUMONT te begroeten, die hen Vorstelijk onthaalde. In eenen Krijgsraad, aan boord van DE RUITER gehouden, nam men het besluit, om, met de eerste gelegenheid, te zeilen vlak voor *Duinkerken*, de algemeene Verzamelplaats, en aldaar de Fransche en de Engelsche Vloot af te wagten, om zich met de eerste te vereenigen, of met de laatste, naar vereisch van zaaken, te slaan. De Generaal ontving inderdaad Brieven van het Fransche Hof, in welke hij verzogt wierdt, westwaarts te zeilen, en zich met den Hertog DE BEAUFORT te vereenigen. Doch hij bleef bij zijn besluit, volgens last van Hun Hoog Mogenden. 's Daags daar aan moest DE RUITER, om verheffing van de Koorts, het bed houden. De Hertog D'AUMONT kwam bij hem aan boord, medebrengende twee Geneesmeesters des Konings. Weinige dagen daar naa kwam de Graaf DE LA FEUILLADE in de Vloot, de tijding brengende, dat de Fransche Vloot, onlangs, van *Rochelle* na het Kanaal was gezeild, en groot gevaar liep van door de *Engelschen* overvallen te worden: weshalven hij verzogt, dat de Staatsche Vloot om de West mogt zeilen, in de hoope van de Fransche te zullen ontmoeten. Doch dit maakte geene verandering in het voorgaande besluit; beloovende men, egter, zich nog vier dagen omtrent de *Hoofden* en *Calais* te zullen onthouden, om de Engelschen uit te lokken, en alzo den Franschen gelegenheid te geeven om uit te koomen, en zich met de onzen te vereenigen. De Vloot kwam, vervolgens, zes mijlen van *Duinkerken*, in de ruime Zee, voor anker.

Ter-

Terwijl de Vloot hier lag, deedt DE RUITER den Algemeene Staaten een berigt toekoomen, inhoudende dat het getal der zieken op de Vloot tot een getal van vijfentwintighonderd was aangegroeid, en dat zijne eigen ongefteldheid merkelijk toenam. Dien zelfden dag wierdt 's Lands Vloot beloopen van eenen zwaaren ftorm, welke drie dagen aanhieldt, en verfcheiden Schepen merkelijke fchade deedt lijden: weshalven men te raade wierdt, de Hollandfche Kust tot op een korter afftand te naderen, en aldaar de verdere bevelen van 's Lands Staaten te verwagten. Intusfchen bekwam DE RUITER de tijding van een gevegt, tusfchen de Franfche en de Engelfche Vloot, omtrent *Boulogne* voorgevallen, met verzoek om zich derwaarts te begeeven. Doch, ondanks alle aangewende moeite, was hem zulks ondoenlijk, door ongeftadige winden, die, allengskens, in een vliegenden ftorm veranderden. Verfcheiden Schepen dwaalden hier door van de Vloot, andere wierden zwaar befchadigd.

Midlerwijl was des Generaals ziekte zodanig toegenomen, dat hij zich buiten ftaat bevondt, de menigvuldige pligten van zijn lastig ampt te kunnen waarneemen: weshalven hij, aan 's Lands Staaten, verzogt, zich na het Vaderland te mogen begeeven. Eer nog dit verzoek ter Vergaderinge wierdt ingebragt, was bij dezelve befllooten, den Raadpenfionaris JAN DE WITT als Gemagtigde na de Vloot te zenden, om den Generaal de behulpzaame hand te bieden. Hij vondt DE RUITER in eene harde Koorts: waarom 's anderendaags wierdt vastgefteld, dat hij zich na Land zoude begeeven. Op den derden Oćtober ging hij aan boord van een der best bezeilde Fregatten, verzeld van zijnen Zoone ENGEL DE RUITER. Den volgenden dag kwam hij in *den Briel*, en vervolgens, 's anderendaags, met een Binnenjagt, te *Amfterdam*. 't Liep aan tot in het begin van December, eer hij volkomen was herfteld. Hij gaf 'er kennis van aan 's Lands Staaten, die hem, in eenen brief, over zijne herftelling, plegtig gelukwenschten. Verfcheiden Kollegiën ter Admiraliteit betuigden, ten deezen tijde, hun genoegen aan den Generaal, over zijne gedaane dienften, door woorden en daaden. Het Kollegie van *Amfterdam* vereerde hem eenen Houwer, met een fraai gewerkt gouden Ge-

vest, in een Segrijnen Schede; dat van *Rotterdam* een kunstig zilveren verguld Lampet; dat van *Zeeland* een Atlas van BLAAUW. Naa herhaalde vrugtlooze poogingen, om met den vijand handgemeen te worden, en door zwaare stormen beloopen, bragt de Luitenant-Admiraal VAN NES, die, naa het vertrek van DE RUITER, met overleg van den Raadpensionaris, het opperbevel der Vloot aanvaard hadt, dezelve in de onderscheidene Zeehavens behouden binnen.

Volgens de gewoone voortvaarendheid der tijden, welke wij thans beschrijven, beraamde men, reeds in den afloop des Jaars 1666, het ontwerp eener talrijke uitrustinge tegen het volgende jaar, zo van Oorlogschepen, als Fregatten, Branders en Advijsjagten. Geduurende den geheelen winter en het voorjaar des Jaars 1667, wierdt, met allen ijver, daar aan gearbeid. Volgens Besluit van Hun Hoog Mogenden van den negenëntwintigsten Maart, wierdt het opperbevel, over de talrijke Vloot, van nieuws, aan DE RUITER opgedraagen. Een strenge en langduurige naawinter vertraagde merkelijk den arbeid. In April vertrok de Generaal na *Helhvoet'sluis*, om zich met de gereed leggende Schepen te begeeven na *Texel*, de algemeene Verzamelplaats. 't Liep, egter, aan, om het bovengemelde beletzel, tot in het laatst van Maij, eer hij aldaar aankwam. Terstond daar op zondt hij achtëntwintig Oorlogschepen, Fregatten en Advijsjagten, nevens eenige Branders, in Zee, ten einde om een waakend oog te houden op den vijand, indien dezelve eenen aanslag op de Zeegaten mogt gesmeed hebben. KORNELIS DE WITT, Burgemeester van *Dordrecht*, Ruwaard van *Putten*, en Broeder van den Raadpensionaris, door Hunne Hoog Mogenden benoemd tot Gemagtigde op de Vloot, kwam op dien zelfden dag in *Texel*, en begaf zich aan boord van DE RUITER; die hem terstond eene Lijfwagt van dertig Matroozen toevoegde. Thans afscheid hebbende genomen van de Afgevaardigden der Staaten, welke hem, bij deeze gelegenheid, eene geheime Instructie ter hand stelden, liep hij, op den zesden Junij, met de Vloot in Zee.

Ondanks het agterblijven, bij gebrek aan volk, der Zeeuwsche en Friesche Schepen, was de Vloot, op den dertienden Junij, tot eenenzestig Schepen en Fregatten van Oorlog aange-

gegroeid. Naar gewoonte verdeelde men dezelve in drie Eskaders. Aan 't hoofd van het eerste was de Luitenant-Admiraal Generaal zelve, nevens den Vice-Admiraal DE LIEFDE en den Schout bij nacht VAN NES. De Luitenant-Admiraal VAN NES, nevens den Vice-Admiraal STAR en den Schout bij nacht VAN DER ZAAN, voerde het bevel over het tweede Eskader; het derde stondt onder de Luitenants-Admiraalen VAN GENT en MEPPEL, de Vice-Admiraalen SWEERS en SCHRAM, en de Schouten bij nacht VERBURG en VLUG. Op den vijftienden, toen de Vloot voor de rivier van *Londen* was genaderd, wierdt dezelve van een zwaaren storm beloopen, die den geheelen dag aanhieldt, en merkelijke schade deedt. Twee dagen daar naa kwam DE RUITER, met alle zijne Schepen, voor het *Koningsdiep* voor anker. Hier deedt hij de Kolonellen VAN GEND en DOLEMAN bij zich aan boord koomen, en belastte hun, de Land- en Zeesoldaaten zodanig over de Vloot te verdeelen, dat ze tot eene landing gevoeglijk konden gebruikt worden. Ten zelfden dage deedt hij, in eenen Krijgsraad, opening van zijne geheime Instruktie, waar in hem belast wierdt, indien zijne voorzigtigheid zulks mogt geraaden vinden, met de Vloot de rivier van *Londen* op te zeilen, voorts met de ligte Oorlogschepen of Fregatten, Branders en ander klein Vaartuig, tot in de Rivier van *Rochester* en *Chattam* door te dringen, en alle de Schepen, welke hij aldaar zou vinden, nevens de Koninklijke Magazijnen, te vermeesteren en in brand te steeken. In eenen volgenden Krijgsraad kwam men tot het besluit, zeventien van de ligtste Schepen, Fregatten en Branders, vijf Advijsjagten, nevens eenige Galjooten en klein Vaartuig, het Koningsdiep, met allen mogelijken spoed, te doen opzeilen, om tien of twaalf Fregatten, die, nevens twintig Barbadosvaarders, op de rivier van *Londen* lagen, te bemagtigen of in brand te steeken; en voorts onderzoek te doen op de gelegenheid van de Rivier van *Rochester*, en het Fort, onlangs aan den mond van dezelve gebouwd. Aan den Luitenant-Admiraal WILLEM JOZEF VAN GEND, nevens den Vice-Admiraal DE LIEFDE en den Schout bij nacht DAVID VLUG, wierdt het bewind deezer onderneeminge opgedraagen. DE RUITER zelve zou, elders, op de be-

weegingen der vijandlijke Schepen, een waakend oog houden. De Ruwaard KORNELIS DE WITT, in eigen persoon de onderneeming verkiezende bij te woonen, begaf zich aan boord van den Heere VAN GEND.

Met het aanbreeken van den negentienden Junij begon de Vloot het Koningsdiep in te laveeren. Tegenwind verhinderde haar in het maaken van den vereischten spoed: zodat de vijandelijke Koopvaardijschepen den tijd hadden, de rivier hooger op te zeilen. DE RUITER, uit vreeze dat VAN GEND te groote magt tegen zich mogt ontmoeten, zondt hem nog tien Schepen en twee Branders naa, onder den Vice-*Admiraal* STAR, en nog zes Oorlogschepen en drie Jagten in 't Oosten van de Vloot, om op de vijanden te kruizen en de vrienden te beschermen. Midlerwijl hadt VAN GEND, met overleg van den Ruwaard DE WITT, goedgevonden, alzo men de bovengemelde Schepen niet hadt aangetroffen, tot voor de rivier van *Rochester* en het Eiland *Chapey* af te zakken. Twee Fregatten wierden, dien zelfden dag, benoemd, om het Fort *Charnesse* of *Sheernesf*, op het genoemde Eiland, aan den mond der riviere gelegen, te beschieten, en het, te gelijk, van de landzijde, door Soldaaten te doen aantasten. De Kapitein JAN VAN BRAKEL deedt de eerste schooten, terwijl tevens ongeveer achthonderd Soldaaten wierden aan land gezet. Het Fort gaf zich spoedig over, hebbende de Bezetting de vlugt genomen. Men vondt in hetzelve vijftien Stukken ijzeren Geschut achttienponders, nevens een Magazijn van masten, stengen, raaën, pik, teer en buskruid. DE RUITER deedt zijne Kapiteinen, van het Rondhout, zo veel aan boord neemen, als zij op de zijden hunner Schepen konden bergen, en het overige in stukken slaan. De reden hier van was, dat men het Fort voor onhoudbaar hieldt.

Vervolgens deedt de Generaal, door twee Jagten en eenige Sloepen, de gronden der riviere van *Rochester* peilen. Digt bij, doch buiten schoots van zes Engelsche Schepen, kwamen zij voor anker, en zagen dat de vijand, tegen den avond, twee Schepen, dwars over de rivier, digt bij elkander, deedt zinken. De plaats wierdt door de onzen zorgvuldig opgemerkt. Thans zeilden eenige Oorlogschepen de rivier hooger

op,

op, terwijl tevens, aan de Kapiteinen, op lijfstraffe, wierdt verbooden, volk aan land te zetten tot een ander oogmerk, dan om de Landsoldaaten van lijftogt te voorzien.

Terwijl DE RUITER bij de Middelgronden lag, met het gros der Vloot, wierdt deeze versterkt door de komst van den Luitenant-Admiraal VAN AYLVA, met negen Friesche Oorlogschepen, en nog drie van andere Kollegiën, één Brander, één Advijsjagt en vier Galjooten. Op last van den Ruwaard DE WITT zeilde de Generaal, dus in magt versterkt, de Rivier hooger op, om de Stad *Queenenburg*, van de waterzijde, te bezetten. Nog dien zelfden avond kwam DE RUITER, met alle zijne Schepen, op de Rivier ten anker, en voer van daar na *Chattam*, om zich bij den Ruwaard en VAN GEND te vervoegen.

Om den doorvaart te beletten, hadden de Engelschen vier Branders in de Rivier laaten zinken. Een weinig beneden het Kasteel van *Upnor* lagen zes Engelsche Schepen, bekwaamelijk geplaatst, en twee groote Schepen gezonken. Daarenboven was het vaarwater geslooten, door middel van eene dikke ijzeren Keten, die over Katrollen liep, welke op vlotten dreeven, en die aan weerkanten wierdt verdeedigd door twee Batterijen, ieder van acht Stukken Geschut, op welke een groot getal Muskettiers lag. Men hadt nu al eenigen tijd, van onze zijde, geschooten, zonder dat iemand lust hadt om door te dringen. Kapitein JAN VAN BRAKEL baande daar toe den weg. Hij was, dien zelfden morgen, om het doen aan land gaan van Matroozen, in verzekering genomen; doch nu den kans schoon ziende, om zijne misdaad uit te wisschen, boodt hij aan, met zijn Schip, 't welk een van de agtersten was, de overigen te willen voorbijzeilen, het voorste Engelsche Oorlogschip aan boord leggen, en de Branders aanvoeren. Verlof verkreegen hebbende, zeilde hij voort tot aan de Keten, onder een verschrikkelijk vuur des vijands, zonder dat hij zelve een enkelen schoot deedt, tot dat hij het Engelsche Fregat genaderd was, 't welk hij in een oogenblijk bemagtigde. Toen volgde hem de Brander-Kapitein JAN DANIELSZOON VAN RYN, die de Keten aan stukken zeilde, hoewel anderen verhaalen dat dezelve wierdt losgemaakt door eenige Matroozen, welke de

Schout bij nacht DAVID VLUG, ten dien oogmerke, hadt doen aan land gaan. Tevens leide VAN RYN een Engelsch schip van tweeënvijftig Stukken aan boord, en stak het in brand. Twee andere Branders wierden in den grond geschooten, naa dat een van dezelve een Schip tot zo verre hadt aangestoken, dat het, in den volgenden nacht, in de lucht sprong. Zo groot een schrik beving, door deeze kloekmoedigheid der Nederlanders, het Volk van het Schip *thè Roijal Charles*, dat het de vlugt nam; zo dat het Oorlogschip, met weinige moeite, bemagtigd wierdt. Hoewel het thans slegts tweeëndertig Stukken metaalen Geschut voerde, was het voormaals gewapend geweest met honderd Stukken. In den Jaare 1660 hadt het Koning KAREL DEN II, uit *Holland*, na *Engeland* overgevoerd, en naderhand den Generaal MONK en Prinse ROBERT voor een Admiraalschip gediend. Nog een ander Schip, van zeventig Stukken, wierdt insgelijks genomen, doch, door een misslag, verbrand. Hier mede liep deeze dag ten einde. In den avond vervoegden zich de Ruwaard en de Generaal DE RUITER bij VAN BRAKEL, om hem over zijne onverzaagdheid en dapperheid te begroeten. Wind en weder, 's anderendaags, gunstig zijnde, besloot men, den aanslag te hervatten. Hooger op de rivier lagen vier Koningsschepen, en tusschen deeze en de plaats, alwaar DE RUITER met zijne Schepen zich bevondt, een Kasteel, *Upnor* genaamd, uit hetwelk een onophoudend vuur gegeeven wierdt. Dit Kasteel moest tot zwijgen gebragt worden, eer men de Koningsschepen konde aantasten. Ten dien einde zondt men derwaarts vier Oorlogschepen, ten geleide van de Branders, welke, zo ras zulks gevoegelijk konde geschieden, verder moesten voortzeilen. Ten twee uure in den naamiddag bereikten de Oorlogschepen het Kasteel. Gedüurende het geweldig over en wederschieten vonden de Branders middel om voorbij te zeilen. Thans sprongen DE WITT en DE RUITER te gader in eene Sloep, en lieten zich na de Branders roeien, op eenen van welke de Generaal overging, om dien in eigen persoon aan te voeren. Zo kragtig werkte dit voorbeeld, dat drie van de vier boven gemelde Schepen wierden in brand gestoken; zij waren de weerbaarste van de geheele Engelsche Vloot, en ieder met tachtig Stukken metaalen

Ge-

Gefchut gewapend. Het vierde Schip ontweek het gevaar, door hooger opzeilen. In weinig meer dan een uur tijds hadt men deezen aanflag, in het gezigt van den Hertog VAN JORK en den Generaal MONK, volvoerd. Nog op geene dertig man kwam de onzen deeze roemrijke togt te ftaan, op welken twee Schepen genomen en zes verbrand waren, behalven dat de Engelfchen nog eenige verlooren, welke zij hadden laaten zinken. Daarenboven leedt de vijand nog merkelijke fchade, zo aan Gefchut, als aan Rondhout, welk de onzen medegevoerd of onbruikbaar gemaakt hadden. Tegen den avond keerde DE RUITER, nevens den Heer DE WITT, te rug na het gros der Vloot, welke zij met eenige nieuwlings aangekoomene Schepen verfterkt vonden. In alles was nu de Staatfche magt vierëntachtig Schepen fterk.

De Generaal, eenige fchikkingen gemaakt hebbende op het kruizen van eenlijken zijner Schepen, in onderfcheidene plaatzen, ontving, in het laatst van Junij, berigt dat te *Londen* een groot aantal Branders wierdt gereed gemaakt. Hierom befloot hij, het Koningsdiep af te zakken, na eene plaats, alwaar de Branders, indien zij op hem afkwamen, minder fchade zouden kunnen doen. Hij verdeelde de Vloot in een aantal kleine Eskaders, langs de Engelfche Kust, van *Harwich* af tot voor het Koningsdiep, en van daar tot aan het *Noord-voorland* en *Margate*: zodat de rivier van *Londen* genoegzaam was ingeflooten. In eenen Brief van dankbetuiginge, welken hem de Nederlandfche Staaten zonden, in 't begin van Julij, over de behaalde zege, wierdt hem tevens last gegeeven tot het hervatten van den aanflag, en om de rivier van *Londen* tot op de hoogte van *Gravefande* op te zeilen. Straks zeinde DE RUITER de Hoofdbevelhebbers der Vloot aan boord, om met hun eenen Krijgsraad te houden; in welken, tot het volvoeren van den last der Staaten, befloote wierdt, zo dra mogelijk, de noodige middelen in 't werk te ftellen. Vooraf, egter, hieldt men, op de Vloot, eene ftaatelijke dankzegging aan God, over de zege, bij *Chattam* behaald. In navolging gefchiedde dit van 's Lands Staaten, welke, tegen den zesden Julij, een algemeenen Dankdag, in alle Kerken van het Vaderland, hadden uitgefchreeven. De Generaal deedt,

 bij

bij die gelegenheid, van zijn Schip, dertien Vreugdeschooten, en de overige Gezagvoerders naar evenredigheid van hunnen rang,

Met dertig Schepen, in drie Eskaders verdeeld, zeilde DE RUITER de rivier op, tot voorbij het vernielde Fort *Sheernes*. Hier liet hij de ankers vallen, en overleide, in eenen Krijgsraad, hoe verre men zou kunnen opzeilen. Twee Stuurlieden, der gelegenheid der riviere kundig, waren van gedagten, dat het voor de zwaare Schepen niet geraaden was, hooger op te zeilen, dan tot zekere Kalkovens, een weinig voorbij *Gravesande*. Dienvolgens wierden de Lt. Admiraal BANKERT, de Vice-Admiraal SWEERS en de Schout bij nacht VLUG, met veertien van de ligtste Schepen en twee Branders, derwaarts gezonden. Nog dien zelfden avond zag DE RUITER eenige Schepen de rivier afkoomen. De Kommandeur van dezelve kwam bij hem aan boord, vrijen doortogt verzoekende voor zijne Vaartuigen, welke eenige Manschap aan boord hadden, ten behoeve van den Koning van *Spanje* in *Engeland* geworven. De Generaal, daar toe verlof gegeeven hebbende, vernam tevens uit den Kommandeur, dat hij te *Londen* vijftien Branders hadt zien leggen, en dat de Engelschen, op onderscheidene plaatzen, een goed aantal Schepen hadden laaten zinken in de rivier, en voorts de oevers daar van beplant met honderdzestig Stukken Geschut. Nog nader wierdt dit berigt bevestigd door den Heer DE SALINAS, die de werving ten dienste der Spanjaarden hadt volvoerd, en nu bij den Generaal aan boord kwam, om hem, voor den vrijen doortogt der Schepen, zijnen dank te betuigen. In gevolge hier van wierdt men te raade, het naauw van de rivier te verlaaten, en af te zakken tot aan *Queenenburg*. DE RUITER vondt aldaar den Vice-Admiraal EVERTZEN, met elf Schepen onlangs aangekoomen.

Naa dat de Generaal de noodige orders hadt gesteld, op het bezetten der riviere van buiten, en op het kruizen, kwam bij hem aan boord de Graaf VAN HOORN, uit Holland gekoomen met acht Kompagniën Landsoldaaten, om de magt der Vloot te versterken. In eenen Krijgsraad, voorts daar naa gehouden, wierdt besloten tot het doen van eenen aanval op een

Fort,

Fort, aan den Noordhoek der Baaij van *Harwich* gelegen, en om hetzelve te water en te lande tevens aan te tasten. Op den tienden Julij ging de Generaal, met het gros der Vloot, na *Harwich* onder zeil, en kwam, nog dien zelfden avond, niet verre van daar, bij de Vice-Admiraalen EVERTZEN en STAR voor anker. Straks nam men het besluit, dat alle Bevelhebbers en Kapiteinen hunne Booten, Sloepen en Volk gereed zouden houden, om 's anderendaags eene landing te onderneemen. Van wegen den ongunstigen wind, was men genoodzaakt, het voorneemen uit te stellen tot den volgenden dag, wanneer men zo digt aan het Fort zeilde als doenlijk was; doch, van wegen de banken en droogten, lagen de Schepen op zo groot eenen afstand, dat ze, met hun geschut, aan het Fort weinig nadeels konden doen. Dit bewoog den Ruwaard DE WITT, nevens onzen Generaal, om aan land te treeden. Zij vonden aldaar het Volk, ten getale van veertienhonderd vierenzeventig man, in goede orde geschaard. Zonder tijdverzuim besloot men op het Fort aan te vallen, laatende den Graaf VAN HOORN tot dekkinge van de Sloepen, en om te beletten dat de aanvallers niet van agteren door vijandlijke Ruiterij wierden bestreeden. Thans begon de Kolonel DOLEMAN, met zijn volk, den optogt, wordende gevolgd van DE WITT en DE RUITER. Eerlang zondt men de Matroozen vooruit, met Stormladders, om het Kasteel te beklimmen. Doch de vijand schoot zo sterk met scherp op de onzen, vooral uit een Galjoot, dat de manschap de Ladders nederworp en zich agter eene hoogte verschuilde. Het bleek nu, dat het Fort, van de landzijde, onwinbaar was, 't en zij het tevens van den Zeekant wierdt aangetast; 't welk, om boven gemelde reden, ondoenlijk was. Met gering verlies liep aldus deeze wel aangeleide toeleg te leur. Naar gewoonte vervoegde zich wederom DE RUITER voor de rivier van *Londen*, om dezelve bezet te houden, terwijl hij elders, door eenige Schepen, den vijand liet waarneemen.

Terwijl DE RUITER aldus onledig was met den vijand te beschadigen, handelden de Gemagtigden van *Engeland* en der Algemeene Staaten, te *Breda*, over het sluiten van den Vrede. Omtrent het midden van Julij ontving de Generaal aanschrijving van

's Lands Staaten, dat de Vredehandeling op een goeden voet stondt, doch dat hij aan het daadelijk sluiten geen geloof moest slaan, dan uit echte berigten van Hun Hoog Mogende zelve, maar veeleer, tot op dien tijd, voortgaan in het pleegen van vijandlijkheden. Voorts wierdt hem in bedenking gegeeven, of hij niet een sterk Eskader zoude kunnen afzenden, om veertien Engelsche Smirnaas- en Straatvaarders, die in het Kanaal verwagt wierden, te onderscheppen, en, al waren dezelve in eenige haven binnen geloopen, aan te tasten. Op dit berigt verdeelde DE RUITER de geheele Vloot in twee Eskaders. Het eene, sterk negenëntwintig Oorlogschepen, liet hij, onder den Lt. Admiraal VAN NES, voor de rivier van *Londen*. Met het ander, dat uit achtentwintig Schepen bestondt, zeilde de Generaal zelve het Kanaal af. Geenerhande vijandlijke schepen ontmoette DE RUITER, onder het voortzeilen tot op de hoogte van de Singels. Hier sprak hij een Kaaper van *Vlissingen*, die hem berigtte, eene Vloot van vierenveertig Engelsche Barbadosvaarders ontmoet te hebben, aan het Westeinde van het Eiland *Wight*, langs de Naalden koers houdende. Derwaarts wendde hij dan den steven. Doch zijn zoeken was vrugtloos. Een Engelsche Visscher berigtte hem, dat de gemelde Schepen, reeds voor acht dagen, te *Dortmouth* waren binnen geloopen. Hij onderstondt inderdaad, of 'er mogelijkheid ware om aldaar eenen aanslag te waagen. Doch de haven, behalven dat zij tusschen klippen lag, was, door twee Kasteelen en eene sterke Batterij, zo wel beveiligd, dat het binnen zeilen daar van, met een vijandelijk oogmerk, voor onmogelijk mogt gehouden worden.

Hoewel DE RUITER, dus telkens van-koers veranderende, het geluk niet hadt, eenige vijandlijke Schepen aan te treffen, hieldt hij, evenwel, de Engelsche Kusten in gestadige onrust, en belette dat geene Schepen uit de havens konden na buiten loopen. De Lt. Admiraal VAN NES hadt, midlerwijl, op de rivier van *Londen*, schutgevaarte gehouden; doch in deeze ontmoeting hadt men, over en weder, elkander weinig nadeels toegebragt. Evenwel hadt VAN NES het veld behouden, en de Engelschen de rivier hooger op gejaagd.

Op

Op den achtften Augustus, terwijl DE RUITER voor *Plijmouth* lag, kwam bij hem eene Sloep aan boord, voerende eene witte Vlag; in dezelve bevonden zich twee Kolonellen en twee Edellieden, de boodfchap brengende van het fluiten van den Vrede, tusfchen *Engeland* en de Algemeene Staaten. Vijf dagen daar naa wierdt dit berigt bevestigd, door eenen Brief van Hun Hoog Mogenden; in welken hem, evenwel, belast wierdt, in het pleegen van vijandlijkheden tegen de Engelfchen voort te gaan; doch geene Sterkten of Steden aan te tasten, dewijl men over een was gekoomen, deeze, over en weder, te zullen te rug geeven. Met heen en weder zeilen verliep de tijd, tot op den laatften Augustus, wanneer DE RUITER het zekere berigt, van Hun Hoog Mogenden, ontving, wegens het fluiten en afkondigen van den Vrede. Acht dagen daar naa vertrok de Ruwaard DE WITT uit de Vloot, vooraf, van 's Lands Staaten, daar toe verlof bekoomen hebbende. Op den elfden September, zijnde eenen Zondag, deedt DE RUITER, op alle de Schepen, die toen in het Kanaal zeilden, eenen ftaatelijken Dankdag houden, over den geflootenen Vrede. Veel vreugde wierdt 'er bedreeven, door het losbranden van het Gefchut en het uithangen van Vlaggen. Van herhaalde ftormen, met het toeneemende herfstfaifoen, wierdt nu de Vloot overvallen. Daarenboven begon het 'er fchraal om te koomen met mondbehoeften, en het getal van kranken hand over hand toe te neemen. Met verlangen zag men daarom te gemoete, het bevel van 's Lands Staaten aan de Vloot, om binnen te vallen. Het gewenschte verlof kwam, eindelijk, op den veertienden October. Onze Generaal bediende zich terftond van dit verlof. Reeds den volgenden dag liep hij in *Goeree* binnen, en begaf zich van daar na *'s Hage*. Hier verfcheen hij in de Vergadering der Algemeene Staaten, alwaar hij, naa verflag gedaan te hebben van zijnen togt, plegtiglijk bedankt, en begiftigd wierdt met eenen gouden Kop, op welken de overwinning, bij *Chattam* behaald, kunftiglijk was afgebeeld.

Bijkans vier jaaren vertoefde nu onze Held aan land, en hadt dus gelegenheid, om, in den fchoot van zijn vreedzaam huisgezin, zich van zijne veelvuldige vermoeienisfen te ver-

poo-

poozen. Dikmaals wierdt hij, in dat tijdverloop, geraadpleegd over zaaken, het Zeeweezen betreffende. In den Jaare 1669 deedt FREDERIK DE III, Koning van *Deenemarke*, onzen Generaal de eere om van hem zijne afbeelding te verzoeken; terwijl deszelfs Zoon en Opvolger CHRISTIAAN DE V den Voorzoon van DE RUITERS echtgenoote, JAN PAULUSZOON VAN GELDER, Kapitein ter Zee, nevens deszelfs naakoomelingen, tot den Adelſtand bevorderde, en met een adelijk Wapen begiftigde.

De oneenigheden, tusſchen het Franſche Hof en Hun Hoog Mogenden, met het begin des Jaars 1671, uitgebroken, maakten een einde aan de rust van onzen Zeeheld. Al voor lang hadt men eene donkere wolk zien hangen. De Nederlandſche Koophandel was, in *Frankrijk*, merkelijk gedrukt en bezwaard. De Vertoogen, van de zijde der Staaten, daar tegen ingebragt, vonden geen gehoor. Aan onze zijde beſloot men hierom, den invoer van Franſche Brandewijnen en andere waaren te verbieden. Meer en meer verwijderden hier door de gemoederen. Daarenboven verſtondt men, in het einde van het Jaar 1670, dat de Koning van *Frankrijk* voorneemens was, in het volgende Voorjaar, met een magtig Leger na *Duinkerken* op te trekken. Om dit alles wierdt, op den voorſlag van *Utrecht*, ter Algemeene Staatsvergaderinge, beſlooten, eene Zomervloot in Zee te zenden, en het opperbevel over dezelve aan onzen Luitenant-Admiraal Generaal op te draagen.

In gevolge van deeze beſluiten, begaf zich DE RUITER, in het laatst van Maij des Jaars 1671, na *Hellevoetſluis*, om met de Maasſchepen in Zee te loopen. 't Liep aan tot op den vijfden Junij, eer hij zijnen Lastbrief ontving. Dezelve hieldt in, om tusſchen de *Maas* en *Oostende*, zo digt aan den wal, als bekwaamelijk kon geſchieden, te kruizen, voornaamelijk om op de beweegingen des Konings van *Frankrijk* een waakend oog te houden, doch alle vijandlijkheden, behoudens de eere van den Staat, te vermijden. Op den achtſten der maand liep hij in Zee, met de Maasſchepen, na de beſtemde plaats, om aldaar die van andere Kollegiën af te wagten. Van tijd tot tijd voegden zich deeze onder de Vlag. Terwijl DE RUITER, meestal in het gezigt van het Walcherſche Dorp *Westkappel*,

of

of tusschen de Maas en *Oostende* kruiste, zijn Volk dagelijks oeffenende in allerhande scheepsbeweegingen, kwam bij hem aan boord, de Zoon van den Deenschen Admiraal ADELAAR, Schout bij nacht, medebrengende eenen brief van zijne Deensche Majesteit, waarin deeze, voor den jongen Zeeman, verlof verzogt, om onder het oog van zo vermaarden Zeeheld den togt te mogen bijwoonen. Gereedelijk bewilligde DE RUITER in het Koninklijk verzoek.

Allengskens groeide nu de Vloot tot een getal van tweeënzestig Zeilen, te weeten, zesenveertig Schepen en Fregatten van Oorlog, tien Advijsjagten en zes Branders. In drie Eskaders wierdt deeze Vloot verdeeld. Nevens den Luitenant-Admiraal Generaal, voerden de Lt. Admiraal VAN NES, de Vice-Admiraal DE LIEFDE en de Schout bij nacht VLUG, het bevel over het eerste. Het tweede stondt onder den Lt. Admiraal BANKERT, de Vice-Admiraalen EVERTZEN en STAR, en de Schouten bij nacht MATTHYSZOON en BRUNSVELT. Het derde Eskader wierdt aangevoerd door den Lt. Admiraal VAN GEND, den Vice-Admiraal SWEERS, en den Schout bij nacht DE HAAN. Op de geheele Vloot telde men tweeduizend driehonderd negenënzeventig Stukken Geschut, achtduizend en negentig Matroozen, tweeduizend zevenhonderd achtenzestig Soldaaten, te zamen tienduizend achthonderd achtenvijftig Koppen. Veel leeden, over 't algemeen, de Schepen, van aanhoudende stormwinden, welke deezen Zomer doorgaans heerschten. Verscheiden Schepen, onder andere dat van onzen Generaal, kwamen eerlang ten anker, zes of zeven mijlen ten Westen van het Eiland *Walcheren*, om zich te herstellen van de schade, welke zij, vooral in eenen storm op den tweeëntwintigsten Augustus, geleeden hadden.

Terwijl DE RUITER hier lag, hebbende zijn Schip over eene zijde doen winden, om te krengen, hadt hij eene ontmoeting, die naderhand zeer veel gerugts verwekte. Een Engelsch Koningsjagt, *de Merlijn* genaamd, voerende eene Britannische Vlag van den grooten Mast, koomende uit de Maaze, nam zijnen koers midden door de Vloot, den steven hebbende na *Engeland*. In het voorbijzeilen van den Generaal, groette het hem met etlijke eereschooten, welke DE RUITER, om dat

al zijn Geschut aan de eene zijde lag, niet op staanden voet konde beantwoorden. Nogthans deedt hij zijn volk zich haasten, om het Schip wederom recht te doen leggen: waarnaa hij het Jagt negen eereschooten naazondt, die niet beantwoord wierden. Inmiddels hadt de Lt. Admiraal VAN GEND, langs wiens Schip het Jagt, op een korten afstand, voorbijzeilde, zeven schooten gedaan; waarop de Engelschman hem twee schooten met scherp hadt toegezonden. Verwonderd over dusdanig eene bejegening, zondt VAN GEND zijnen Kapitein aan het Jagt, om daar van de reden te verstaan. Hier vernam hij dat het Vaartuig de Gemaalin van den Ridder TEMPLE overvoerde, en de Kapitein, uit dien hoofde, met het strijken der Vlagge en het laaten vallen van het *Marszeil*, wilde gegroet worden. Op dit berigt hadt VAN GEND zelve zich na het Jagt begeeven, om Mevrouw TEMPLE te begroeten, en tevens den Engelschen Kapitein, in beleefde bewoordingen, aangediend, „ dat hij, zonder uitdrukkelijk bevel, „ op de Kust van het Vaderland, en voor een enkel Konings„ jagt, niet zou hebben mogen strijken; doch indien zijne Groot„ Britannische Majesteit van oordeel ware dat hem zulks van „ regtswegen toekwam, dit geschil tusschen den Koning en „ de Staaten moest beslist worden.” Met wederzijdsche beleefdheid was hier op VAN GEND van den Engelschen Kapitein gescheiden. Het verslag, welk de Lt. Admiraal van zijne ontmoetinge aan DE RUITER deedt, wierdt, ten aanzien der behandelinge, goedgekeurd, en vervolgens aan Hun Hoog Mogenden gezonden. Wij hebben dit voorval hier wel willen verhaalen, om dat het, hoewel merkelijk verdraaid, zedert diende tot een der voorwendzelen van den Oorlog, door het Groot-Brittannische Hof aan onzen Staat verklaard, in welken DE RUITER, van nieuws, den Lande de treffelijkste diensten bewees.

Eene maand naa dit voorval, op den eenentwintigsten September, ontving onze Generaal bevel van 's Lands Staaten, om met de Vloot binnen te vallen. Daar toe was thans de dag te verre verloopen; en 's anderendaags wierdt het hem ondoenlijk, door den geweldigen storm, die tegen den middag opstak. Veel leeden, door dien storm, de Engelsche, Fransche,

ſche, Vlaamſche, Hollandſche, Zeeuwſche en andere Kusten, terwijl onze Vloot, ruim vijf dagen, Oost Zuid Oost van de Maaze, in de volle Zee geankerd, geene noemenswaardige ſchade leedt. Op den negenëntwintigſten der maand kwam DE RUITER voor *Hellevoetſluis*, en deedt, op den vijfden Oſtober, ter Algemeene Staatsvergaderinge, verſlag van zijne verrigtingen, in welke hij gelukkig was geſlaagd, als welke voornaamelijk gediend hadden om de Spaanſche Nederlanden te dekken, en 's Lands havens en kusten tegen vijandlijken aanval te behoeden.

Thans nadert de tijd, in welken onze Generaal zich in alle zijne grootheid zal vertoonen. De Veréénigde Gewesten, tot nog toe met ééne Mogendheid tevens te doen gehad hebbende, kreegen, eerlang, twee vijanden tevens op den hals, *Frankrijk* en *Groot-Brittannie*. Aan hunne vereenigde Vlooten moest DE RUITER weerſtand bieden. In het begin van Februarij des Jaars 1672 wierdt, bij de Algemeene Staaten, het beſluit genomen, om, voor den tijd van zeven maanden, uit te rusten achtenveertig Oorlogſchepen, en onder deeze zesendertig van zestig tot tachtig Stukken Geſchut, door een bemand met driehonderdtwintig Matroozen en tachtig Soldaaten. De twaalf overigen zouden gewapend worden met veertig tot zestig Stukken Geſchut, en bemand met tweehonderd Matroozen en vijftig Soldaaten. Daar nevens zoude men voegen vierentwintig Branders, met tweeëntwintig Koppen, even zo veele Snaauwen met vijfentwintig Koppen, en daarenboven nog huuren vierentwintig Galjoots, om te dienen voor Advijsjagten en om leevensmiddelen aan te voeren. Om de uitrusting te verhaasten, wierdt DE RUITER gelastigd, bij alle de Kollegien ter Admiraliteit, in Holland en het Noorder-Kwartier, een toeziend oog te houden. Van tijd tot tijd bezogt hij elk van dezelven.

DE RUITER, reeds voorheen tot Generaal en Opperhoofd van 's Lands Vloot gekoozen, ontving daar toe zijnen Lastbrief op den zesden van April, en daar nevens de toezegging van eene buitengewoone wedde van duizend guldens in ieder loopende maand. Daarenboven wierdt hij, op zijn verzoek, door 's Lands Staaten begunſtigd met eene Kompagnie Zeeſoldaaten

daaten, voor den aanstaanden togt. KORNELIS DE WITT, *waard van Putten*, door Hun Hoog Mogenden benoemd Gemagtigde op de Vloot, verkoos het Schip van onzen neraal tot zijn verblijf. Het *Vlie* was tot de algemeene zamelplaats der Vloot bestemd. Op den negenëntwintig April raakte DE RUITER, met zeven Oorlogschepen, Fregatten en eenig klein Vaartuig, in Zee. Voortzeilende, ving hij berigt, dat, in de plaats van het *Vlie*, *Texel* tot Verzamelplaats bestemd was. In dit Zeegat vondt de Ge raal alle Tonnen en Baken weggenomen: weshalven hij, wederzijden van het Vaarwater, op de droogste plaatze eenige Schuiten deedt leggen, die hem den weg na binn weezen. Het liep aan tot den negenden Maij, eer hij wede om in Zee kwam.

Thans bestondt de Vloot uit zevenënzeventig Zeilen, die, van tijd tot tijd, vermeerderd wierden. Van de drie Eskaders, in welke de Vloot verdeeld wierdt, voerden de Lt. Admiraal Generaal zelve, de Lt. Admiraal VAN NES, de Vice-Admiraal DE LIEFDE, en de Schout bij nacht VAN NES het bevel over het eerste. Het tweede stondt onder den Lt. Admiraal VAN GEND, de Vice-Admiraalen SWEERS en SCHRAM, en den Schout bij nacht DE HAAN. In het derde voerden de Vlag de Lt. Admiraal BANKERT, de Vice-Admiraalen EVERTZEN en STAR, en de Schout bij nacht MATTHYSZOON.

Terwijl de Vloot tot in het gezigt van het Eiland *Walcheren* zeilde, hadt DE RUITER eenige kundschap wegens de Engelsche Vloot bekoomen, en dat dezelve in *Duins* lag. Straks besloot hij derwaarts te stevenen, den vijand op te zoeken en aan te tasten. Onder het voortzeilen viel de onzen een Engelsch Fregat in handen, van achtendertig Stukken Geschut en honderdveertig man; 't welk, naa dat 'er het Volk was afgenomen, straks na *Goeree* wierdt opgezonden. In *Duins* vondt de Generaal géene Schepen, maar vernam dat de Fransche en de Engelsche Vloot reeds zich vereenigd hadden, ten getale van drieëntachtig Oorlogschepen, eenige Fregatten, en ruim twintig Branders. Naa de Schepen digt in elkander getrokken te hebben, beleide DE RUITER Krijgsraad, in welken algemeen wierdt goedgevonden, dat het niet geraaden ware, in zulk eene

ne overmagt der vijanden, dezelve op hunne eigen Kusten ag te leveren, maar dat men de Vloot moest plaatzen, tusschen de *Wielingen* en de *Maas*, vijf mijlen van den wal. Niet lang, evenwel, vertoefde aldaar de Vloot. Van tijd tot tijd eenige meerdere Schepen onder de Vlag gekreegen hebbende, wendde de Generaal den steven na de Engelsche Kust. Op den achtentwintigsten Maij, in den voormiddag, ontdekte men den vijand, voor den wind afkoomende: waar op DE RUITER straks op hem aan hieldt. Tegen den middag kon men reeds de Vlaggen onderscheiden, en telde toen, in de vereenigde Fransche en Engelsche Vloot, honderd en in de dertig zo groote als kleine Schepen. Ondanks het voordeel van den wind, hielden de vijanden wederom af, toen zij DE RUITER tot op den afstand van eene kleine mijl genaderd waren. In den nacht wendde DE RUITER, om alzo de loef te bekoomen. Andermaal bestondt het onze Generaal, de vijanden uit te daagen, en in slagorde op hen aan te zeilen; doch, hoewel nog al het voordeel van den wind hebbende, zij weeken wederom.

Onder dit herhaald vrugtloos opzoeken van den vijand, groeide telkens het getal der Schepen in de Staatsche Vloot. Op den zesden Junij telde men eenënnegentig Schepen en Fregatten van Oorlog, vierenveertig, of, volgens zommigen, vierenvijftig Branders, en drieëntwintig Advijsjagten. De meeste Schepen waren wel bemand, en zo wel Matroozen en Soldaaten, als de Bevelhebbers, vol moed en zeer verlangende na een gevegt. Op dien zelfden dag vernam DE RUITER, dat de vereenigde Vloot in *Soulsbaai* lag. In eenen Krijgsraad wierdt hier op, met eenpaarige stemmen, besllooten, dewijl de wind uit het Noordoost woei, en 's Lands Vloot, waarschijnlijk, den loef zoude hebben, van dit voordeel gebruik te maaken, en alzo een beslisfenden slag te waagen, van welks uitslag het behoud en de vrijheid van het Vaderland zouden afhangen.

Met het aanbreeken van den zevenden Junij, dag, welke altoos gedenkwaardig zijn zal in de Nederlandsche Geschiedenissen, kwam 's Lands Vloot voor *Soulsbaai*, eene Zeehaven tusschen *Harwich* en *Yarmouth*. Ten vijf uure zag men de

vijandlijke Schepen, ten getale van ongeveer honderddertig Zeilen. Zo onverwagt was deeze verschijning van DE RUITER, dat sommige dier Schepen hunne ankers moesten laten slippen, om zich in orde te schaaren. De vereenigde vijandlijke Vloot, even als de onze, was in drie Eskaders verdeeld. De Hertog VAN JORK, als Generaal der Vloot, hadt den middentogt, en voerde de roode Vlag. De Graaf D'ESTREE, Bevelhebber der Fransche Schepen, voerde de witte Vlag, in den regter vleugel. De Graaf VAN SANDWICH, kenbaar door eene blaauwe Vlag, voerde in den slinker vleugel het gebied. Van de onzen zeilde DE RUITER in het midden, en hieldt aan op de roode Vlag. BANKERT was bestemd tegen de witte, en VAN GEND tegen de blaauwe Vlag.

Tusschen zeven en acht uure nam het gevegt eenen aanvang. DE RUITER, met den vinger wijzende op den Hertog VAN JORK, en tot zijnen Stuurman gezegd hebbende, *deeze is onze man*, wendde deeze den steven recht op hem aan, tot op den afstand van een Pistoolschoot. Toen wendde de Engelschman, en gaf onzen Generaal de Laag, die 'er even eens op antwoordde. Nu ontstondt 'er een schroomlijk gevegt, tusschen de twee Generaalsschepen, 't welk bijkans twee uuren duurde, en waar in, van DE RUITERS boord, zo vaardig met het grof geschut gespeeld wierdt, alsof men met Musketten hadt geschooten. Ten negen uure viel des Hertogs groote Steng van boven. Ware de wind een weinig sterker geweest, zou zijn Schip merkelijk gevaar geloopen hebben van door Branders te worden aangestoken. De Hertog ging nu op een ander Schip over. Dat van DE RUITER was insgelijks zeer reddeloos geschooten. Jonker ENGEL, Zoon van den Generaal, bekwam hier, door het spatten van eenen splinter tegen zijnen borst, eene vrij gevaarlijke kwetzuure. Midlerwijl onthieldt zich de Ruwaard telkens op de Bovenhut, alwaar voor hem een fluweelen Armstoel geplaatst was, om, als hij van het staan vermoeid was, zich te kunnen nederzetten. Een Kogel, digt voorbij zijn hoofd gonzende, benam het leeven aan drie Hellebardieren van de twaalf, die hem, door de Staaten, tot eene Lijfwagt waren toegevoegd; twee of drie andere ontvingen doodelijke kwetzuuren. Dapper

per, hoewel ftrijdig tegen den ontvangenen last, was het bedrijf van den Kapitein JAN VAN BRAKEL. In ftede van te vegten tegen de Schepen van de Roode Vlag, wendde hij, met eenen Brander, na den Graaf VAN SANDWICH, Admiraal der Blaauwe Vlag. Schoon deeze een hagelbui van Kogels op hem afzondt, deedt hij geen enkelen fchoot, maar wagtte tot dat de Graaf al zijn gefchut gelost hadt; waar naa hij hem aan boord klampte. Toen gaf VAN BRAKEL hem de volle Laag, die van een fchroomlijk gevegt gevolgd wierdt, ondanks de ongelijkheid van den kans. Want VAN BRAKELS Schip voerde flegts tweeënzestig Stukken Gefchut en driehonderd man; terwijl de Engelschman honderdvier Stukken en duizend Koppen binnen boordt hadt. Naa anderhalf uur vegtens was de Admiraal blijde, van VAN BRAKELS Schip zich te hebben kunnen losmaaken, 't welk toen reddeloos heenen dreef. Het Admiraals-fchip, vervolgens, door eenen Brander aangeftoken, ging eerlang te gronde, als zijnde hetzelve, door VAN BRAKEL, dermaate doorboord, dat het kruid nat was geworden. De Graaf, nevens zijnen Zoon, zich in eene Sloep willende bergen, wierdt in den grond geloopen: zodat hij jammerlijk verdronk. Zijn Luitenant wierdt gevangen aan boord van DE RUITER gebragt. Hier verhaalde hij, dat de Engelfche Admiraal zich zelven en zijn Schip gewisfelijk aan VAN BRAKEL zoude hebben overgegeeven, indien deeze eene Vlag gevoerd hadde. Tegen den middag viel een groot Engelsch Schip, *de Catharina*, in handen van VAN NES; 't geen, egter, door de onvoorzigtigheid van zijn Volk en hunne drift in het plonderen, wederom verlooren wierdt. De Lt. Admiraal VAN GEND, zich gewend hebbende tegen de Blaauwe Vlag, bragt een grooten fchrik onder dat Eskader, doch, naa een half uur vegtens, trof hem het ongeluk van door een Kanonkogel te worden weggenomen. De Lt. Admiraal BANKERT was gewikkeld in een hevig gevegt met de Franfche Schepen; doch hun Admiraal wendde het om de Zuid, en BANKERT hem agter naa, zonder, evenwel, veel ander voordeel op hem te behaalen, dan dat hij een groot Fransch Schip in den grond fchoot. Duidelijk bleek nu het oogmerk der Franfchen te zijn, zich meer als aanfchouwers dan als helpers in den ftrijd te gedraagen.

gen. Onder dit alles bleef DE RUITER in een hevig gevegt tegen de Roode Vlag. Een groot Engelsch Schip, van zeventig Stukken, wierdt verbrand, en twee andere in den grond geschooten. Van DE RUITERS Eskader ging insgelijks een Schip te gronde, en viel een ander, naa een kloeken tegenstand, in 's vijands handen. Door het sneuvelen van den Lt. Admiraal VAN GEND was de moed onder zijn Eskader merklijk gedaald, en bleef het grootste gedeelte van hetzelve boven den wind hangen. Aan veele Schepen van de Blaauwe Vlag gaf dit gelegenheid om zich bij de Roode Vlag te voegen: waar door DE RUITER eene dubbele magt op den hals kreeg. Door een behendig wenden dreef de Generaal de Engelschen zo digt aan den wal, dat zij Zuidwaarts moesten wenden. Hier door hoopte hij den vijand in te sluiten, tusschen zijn Eskader en dat van BANKERT, die de Franschen naazette. Doch de stilte verijdelde die hoope. Tegen den avond bevondt hij zich in merkelijk gevaar. Te loefwaarts van hem zag hij vijf Engelsche Schepen met twee Branders, terwijl hij zelve, de overige Schepen vooruit geraakt zijnde, slegts één Oorlogschip en een Snaauw bij zich hadt. In 't eerst scheen de Vijand de vertooning te maaken van op hem te willen afkoomen; doch de moed scheen den Engelschman daar toe te ontbreeken. Door den Lt. Admiraal wierdt de Kapitein JAN VAN BRAKEL uit dreigend gevaar gered. Hij lag in onmagt, hebbende honderdvijftig dooden op zijn Schip, en veele gekwetsten, van welke hij zelve één was. Door stilte wierdt nu, eenigen tijd, het gevegt flaauwelijk voortgezet, doch, met het wakkeren van den wind, tegen het vallen van den avond, met nieuwe woede hervat. Waarschijnlijk ware de Schout bij nacht VAN NES in 's vijands magt gevallen, indien zijn broeder de Lt. Admiraal hem niet ontzet hadde. Zijn Schip was geheel reddeloos geschooten, en moest na *Zeeland* gesleept worden. De nacht maakte ten laatsten een einde van het gevegt. Nog vóór het ingaan van denzelven voegde zich de Lt. Admiraal BANKERT, van het naajaagen der Franschen, onder de Vlag.

Dus eindigde deeze merkwaardige Zeeslag, tot eere van DE RUITER, en tot heil van 't Vaderland. Want schoon de onzen

aan den vijand geene merkelijke nadeelen toegebragt, en zij zelven, aan Volk en Schepen, ook merkelijk geleeden hadden, en dus de kans, in zo verre, in evenwigt was gebleeven: indien het Gevegt tot klaarblijklijk nadeel van de onzen uitgevallen of de Slag verlooren ware, de behoudenis van het Vaderland hadde dan aan een zijden draad gehangen, of liever, 't ware daar mede gedaan geweest. Op het Art. HASSELAAR, Deel XX. bl. 463, hebben wij verhaald, hoe de Heer GERARD HASSELAAR, nevens den Heer KOENRAAD VAN HEEMSKERK, Zoon van den Raadsheer JOAN VAN HEEMSKERK, en den Heer JOAN BERG, Regtsgeleerde, als Vrijwilligers, deezen togt hadden bijgewoond, en de eerstgenoemde daar in het leeven liet. De Generaal DE RUITER verklaarde, zedert, dat hij, in al zijn leeven, tot dien tijd toe, geen scherper of langdunriger Gevegt hadt bijgewoond. Bijkans zonder ophouden hadt het geduurd, van 's morgens tusschen acht en negen tot 's avonds tusschen negen en tien uure. Alleen op zijn Schip waren vijfentwintigduizend ponden Buskruid verschooten, en vijfendertighonderd schooten gedaan. Hij hadt dertig dooden, en even zo veele zwaar gekwetsten. Behalven den Lt. Admiraal VAN GEND, waren aan onze zijde weinige Bevelhebbers gesneuveld. De Engelschen, daarentegen, hadden 'er achttien verlooren, en negentien zwaar gekwetsten. Het getal hunner dooden bedroeg vijfentwintighonderd; dat van de onzen wordt niet gemeld.

Geduurende den volgenden nacht hieldt DE RUITER zijnen koers Zuid-Zuid-Oost, terwijl hij de geleedene schade, zo veel doenlijk, deedt herstellen, om zich tot een nader gevegt in gereedheid te brengen. Den volgenden morgen zag hij de vijandlijke Vloot, omtrent drie mijlen verre, sterk bij de vijftig Zeilen. Tegen negen uure was het getal der Zeilen tot honderd aangegroeid. De wind was Oost-Noord-Oost; en hoewel de vereenigde Vloot het voordeel van den wind hadt, wilde of dorfde, egter, dezelve niet op DE RUITER afkoomen. Naadenmiddag naderde men elkander eenigzins; doch een opkoomende dikke mist deedt den vijand wederom afhouden. Naa het opklaaren van den mist, hielden zich de Koninklijke Vlooten nog al boven den wind, terwijl onze Generaal gedaan

 hadt

hadt al wat men mogelijk was, om haar te bezeilen. Om verscheiden redenen besllooten thans de Ruwaard DE WITT en DE RUITER, na de Zeeuwsche Kust te wenden. In 't Noordwest van het Eiland *Walcheren* liet men, eerlang, de ankers vallen. Toen wierden de gekwetsten, nevens de meest beschadigde Schepen, opgezonden.

's Lands Staaten, begrijpende, hoe veel hun, in de tegenwoordige omstandigheden, aan eene goede Vloot gelegen lag, hadden derzelver aankomst op de Kust, en den uitslag van den jongsten togt niet vernomen, of zij schikten derwaarts een nieuwen voorraad van Krijgsbehoeften. Benevens veertigduizend ponden Buskruid, zondt men vierduizend Kogels van vierentwintig ponden, even zo veele van achttien ponden, duizend van twaalf, zeshonderd van acht, en vijfhonderd van zesendertig ponden. De Gecommitteerde Raaden der Staaten van Holland voegden 'er nevens zestigduizend ponden Buskruid; en de Raad van Staate vermeerderde dien voorraad, uit 's Lands Magazijn te *Delft*, met tienduizend ponden. Op voorstel van den Ruwaard DE WITT, kwam 'er, zedert, nog eenige versterking bij.

Terwijl dus de Vloot telkens van het noodige wierdt voorzien, wierdt de Ruwaard aangetast van een nieuwen aanval van Zinkingen, die hem den gantschen togt gekweld hadden. DE RUITER zondt hier van berigt aan 's Lands Staaten, die hem daar op verlof gaven om zich na land te mogen begeeven. Reeds op den drieëntwintigsten Junij lag de Vloot wederom zeilvaardig, zijnde verdeeld in de drie volgende Eskaders. Het eerste, onder den Opperbevelhebber DE RUITER, den Lt. Admiraal VAN NES, den Vice-Admiraal DE LIEFDE en den Schout bij nacht VAN NES, bestondt uit eenentwintig Schepen van Oorlog, zes Fregatten, zeven Advijsjagten en twaalf Branders. De Lt. Admiraal BANKERT, de Vice-Admiraalen EVERTSEN en STAR, en de Schouten bij nacht MATTHYSZOON en BRUNSVELT, voerden het bevel over het tweede Eskader, waar in men telde negentien Oorlogschepen, zes Fregatten, acht Advijsjagten en dertien Branders. Het derde Eskader, in 't welk de Vice-Admiraal SWEERS als Luitenant-Admiraal, de Vice-Admiraal SCHRAM, de Schout bij nacht DE HAAN ook

als

als Vice-Admiraal, de Schout bij nacht VLUG, en de Kaptein en Kommandeur VAN MEEUWEN, als tweede Schout bij nacht, de Vlag voerden, was sterk twintig Schepen van Oorlog, vijf Fregatten, acht Advijsjagten en elf Branders, te zamen uitmaakende honderdzesendertig Zeilen.

Op de jongste bevelen wagtte nu de Generaal, raakende zijne toekoomende verrigtingen. Hij ontving dezelve op den zevenëntwintigsten van Junij, doch van eenen inhoud, die, veelligt, tegen zijne verwagting inliep. Te weeten, terwijl DE RUITER op de Kust lag, wierdt, ter Staatsvergaderinge, over de afdanking van een gedeelte der Vloot geraadpleegd, en, naa lang overleg, daar toe een besluit genomen. Dit hieldt in, een derde gedeelte der Zeemagt op te ontbieden, en slegts achtenveertig kloeke Oorlogschepen en achttien Fregatten in Zee te laaten. Voorts, om alle de Landsoldaaten, en twee derde deelen der Zeesoldaaten van de Vloot te ligten, om dezelve te Lande te gebruiken; zullende het gebrek aan Volk, welk hier uit op eenige Schepen zou ontstaan, vervuld worden uit de matroozen der invallende Schepen. Daarenboven zou men ten minsten zeventigduizend ponden Buskruid en verdere Krijgsbehoeften wederom aan land haalen. Met dit bevel kwamen, op den gemelden dag, drie Gemagtigden van Hun Hoog Mogenden in de Vloot. Met ongeveer tweeduizend man zeilden, diensvolgens, acht kloeke Schepen na binnen; tot groot nadeel van veele Schepen, die Zee hielden, sommige van welke niet genoeg bemand, andere zo slegt van Krijgsbehoeften voorzien waren, dat ze, in een gevegt tegen den vijand, het geen halven dag konden uithouden. Deezen nood klaagde de Generaal aan de Staaten, die 'er straks in voorzagen, zo veel de staat van 't Land gedoogde.

In 't begin van Julij, naa dat de Vloot wederom in drie Eskaders was verdeeld, thans in alles sterk zevenënveertig Schepen, twaalf Fregatten en dertig Branders, ontving DE RUITER, van een Deenschen Schipper, het berigt, dat hij, dien zelfden morgen, voor *Duinkerken*, veertig groote Schepen hadt zien leggen, welke hij voor Engelsche en Fransche hadt aangezien. In eenen Krijgsraad wierdt hier op besloten, bij voorraad, op *Schooneveld* te blijven leggen. Tegen den

 avond

avond zeilden twee Engelsche Koningsjagten door de Vloot, koers zettende na de Maaze. Zij hadden aan boord den Hertog VAN BUCKINGHAM, den Graaf VAN ARLINGTON, den Heer HALLIFAX, nevens den Nederlandschen Gezant, den Heer VAN DYKVELD, door den Engelschen aan den Franschen Koning gezonden, om over *'s Hage* hunnen weg na het Fransche Leger te neemen. Op een Vaartuig, den naasleep dier Afgevaardigden voerende, bevondt zich Kapitein DIK, in den laatsten Zeeslag in *Engeland* opgebragt. Hij kwam bij den Generaal aan boord, verzeld van een Engelschen Trompetter, die hem aanzeide, dat deeze Kapitein, door den Hertog VAN JORK, was ontslagen, om tegen den Engelschen Kapitein van het Schip *de Catharina* te worden uitgewisseld. Het bleek wel haast dat de Trompetter nog eene andere boodschap hadt. Hij strooide gedrukte briefjes, in drie taalen, op het Schip van DE RUITER, om het Volk tot muiten aan te zetten. De Generaal hadt hier van de lucht niet gekreegen, of hij deedt den Oproermaaker voor zich verschijnen, en dreigde hem met de Galg, indien hij van zijn bedrijf niet afliet. Tevens verhaalde Kapitein DIK, dat, bij zijn vertrek uit *Engeland*, honderdtien Schepen op de rivier lagen, gereed om in Zee te steeken. Dit bewoog den Generaal, alzo de Vloot thans niet in staat was, om den vijand, in de opene Zee, het hoofd te bieden, zich op de voordeeligste wijze langs de Kust te plaatzen. Nog nader wierdt hij in dit besluit bevestigd, zints het ontvangen van een afschrift eens briefs, hem toegezonden door de Staaten, geschreeven te *Londen*, in het laatst der voorgaande maand, in welken zij gewaarschuwd wierden, dat de Engelsche Vloot eene landing op *Texel* of *Walcheren* in den zin hadt.

De tijding der verheffinge van Prinse WILLEM DEN III tot de Erfstadhouderlijke waardigheid, die spoedig na de Vloot overwaaide, veroorzaakte op dezelve eene groote blijdschap: te meer, naa dat dezelve, van wegen Hun Hoog Mogenden, aan den Generaal en de verdere Bevelhebbers van 's Lands Zeemagt, staatelijk was aangediend. DE RUITER zondt deswegen, in eenen brief, zijne gelukwenschen aan zijne Hoogheid,

De

De Engelſche Afgevaardigden, boven vermeld, hadden zich, eenigen tijd, in *'s Hage* onthouden, en zich aldaar laaten ontvallen, dat de Hertog VAN JORK eene onderneeming op de Engelſche Vloot in den zin hadt, of ook wel op *Amſterdam*, misſchien door *Texel*. Hier van zonden 's Lands Staaten bevigt aan onzen Generaal, en daar nevens een bevel, om alle ontmoeting of gevegt met de Engelſchen, zo veel mogelijk, te vermijden, en de Vloot op een verzekerden post te houden; doch, ingevalle de Vlooten de Hollandſche Kust mogten naderen, als dan tegen dezelve Zeemanſchap te gebruiken. Het zelfde bevel wierdt, kort daar naa, herhaald. Toen zeilde DE RUITER, met de Vloot, op de hoogte van *Goeree*, van waar hij de Staaten deedt weeten, dat hij geen middel wist om den ſlag te vermijden, indien men den vijand in 't gezigt kreeg; als mede, dat de meeste Schepen gebrek aan kruid en kogels hadden, en dat 'er ruim twaalfhonderd man te weinig op de Vlooten waren. Daarenboven vondt hij zich genoodzaakt, eenige ſchikkingen te beraamen op het rekken der leevensmiddelen.

Op den eenentwintigſten Julij, zo als DE RUITER zich gereed maakte om na zijne legplaats op *Schooneveld* te rug te keeren, wierdt de Vloot beloopen van eenen verſchrikkelijken ſtorm, die drie dagen aanhieldt, en waar door verſcheiden Schepen merkelijke ſchade leeden. Van een zonderling verſchijnzel, doch zeer heilzaam in de gevolgen, wierdt deeze ſtorm voorafgegaan. De Eb, of het vallen van het Zeewater, 't welk altoos zes uuren aanhoudt, duurde thans wel twaalf uuren. Gelukkig viel dit verſchijnzel in op eenen tijd, terwijl de vijanden den toeleg op eene landing, en reeds Vaartuigen in gereedheid hadden om die te volvoeren, wagtende ſlegts op een voegzaam getij. De dag verliep daar mede, en 's anderendaags wierden zij, door den ſtorm, van de Kusten gedreeven.

's Lands Staaten, van een vertrouwd' perſoon in *Engeland* vernomen hebbende, dat een groot gedeelte der Engelſche Vloot voor *Soulsbaai* was genaderd, rijklijk zo veel beſchadigd als naa 't houden van een Zeegevegt, zondt daar van berigt aan DE RUITER, die thans op *Schooneveld* lag, met be-

vel om tot voor *Goeree* te verzeilen, om van daar, telkens, eenig klein Vaartuig op kundschap tegen den vijand uit te zenden, en denzelven, zonder aanzien van plaatzen, indien hij zulks geraaden vondt, aan te tasten. Reeds 's anderendaags kwam hij op de aangeweezene plaatze. Ingevolge eener lijst van noodwendigheden, door den Generaal opgemaakt, bekwam hij hier omtrent twintigduizend ponden Buskruid, nevens eenige mondbehoeften; al 't welk hij over de Vloot verdeelde.

Omtrent deezen tijd ontving de Generaal DE RUITER eenen brief van den Raadpensionaris JOAN DE WITT, meldende, hoe zijn broeder, de Ruwaard KORNELIS DE WITT, op bevel van het Hof van Holland, in hegtenis was genomen; hoe de haat van het Gemeen, op verscheiden plaatzen, tegen hem zelven zo wel als tegen zijnen broeder, zeer fel was ontstoken; hoe hij, onlangs, door vier schelmen, bij nacht, aangevallen en zwaar gewond was; hoe men, omtrent zijnen broeder, het gerugt deedt loopen, dat hij verstand met de Franschen hieldt, en 's daags naa den Zeeslag voor *Soulsbaai*, het hervatten van den Slag belet hadt: waar uit tusschen hem en DE RUITER hooge woorden gereezen zijnde, deeze tegen den Ruwaard den degen getrokken, en hem in den arm zou gekwetst hebben; zijnde dit het ongemak, 't welk de Ruwaard als een gevolg van Zinkingen hadt opgegeeven, en waarom hij de Vloot hadt moeten verlaaten. Op dit berigt zondt straks DE RUITER een omstandigen brief aan de Algemeene Staaten, in welken hij des Ruwaards onschuld mannelijk verdeedigde. Op zijn woord van eere verklaarde hij, dat de Heer KORNELIS DE WITT geene de minste schuld hadt van het niet hervatten van het bewuste Zeegevegt; maar dat de oorzaak daar van alleen moest gezogt worden in den nadeeligen wind voor de Nederlandsche Zeemagt, welke haar belet hadt, bij den vijand, die de loef hadt, te kunnen opkoomen; dat de Ruwaard, geduurende het gantsche gevegt, zich altoos boven op het Schip onthouden, en zo wel als de geringste Matroos zijn leeven hadt gewaagd; dat hij, verre van met den Ruwaard immer eenig geschil gehad te hebben, geduurende den gantschen togt, met denzelven in broederlijke eensgezindheid hadt geleefd. *Hij* be-

befloot zijnen brief met het getuigenis der veelvuldige dienften, welke de Heer DE WITT, op deezen togt, aan de Vloot gedaan hadt.

Onder dit alles zag men dagelijks eenige Schepen uit de Oostindiën te gemoete. De Engelfchen, van hunne aanftaande komst verwittigd, hadden zich, met eenige Schepen, geplaatst op het *Doggerszand*, om dezelve aldaar te onderfcheppen. Reeds waren de Oostindiesvaarders dat befaamde Zand bijkans genaderd, toen zij de eerfte tijding van de Vredebreuk ontvingen. Te verre waren zij nu reeds gevorderd, om in eenige haven van *Noorwegen* te kunnen binnenloopen. Hierom wendden zij den fteven regelrecht na het Vaderland, zonder eenigen vijand te ontmoeten, dan op de hoogte van het *Heilige Land*. Hier wierden zij gejaagd door twee Konings Fregatten; doch hadden het geluk van dezelve te ontzeilen, en op de *Eems* behouden aan te koomen. 's Lands Staaten, hier van verwittigd; zonden aan onzen Generaal bevel, om met 's Lands Vloot derwaarts te zeilen, onder weg alle mogelijke kundfchap wegens den vijand te verzamelen, de Oostindifche Schepen tegen alle vijandlijke aanvallen te befchermen, en, ware 't doenlijk, in behouden haven te brengen.

Op den zevenden Augustus, 's morgens bij tijds, ging DE RUITER met 's Lands Vloot onder zeil, en kwam den volgenden dag, drie en eene halve mijl van *Kijkduin*, voor anker. Hier ontving hij nader aanfchrijven van Hun Hoog Mogende, volgens 't welk hij de Retourfchepen, indien dezelve voor de *Eems* lagen, na *Texel* of het *Vlie* moest geleiden, mids de vijandlijke Vloot, die mogelijk daaromftreeks lag, voor hem niet te fterk ware; in welk geval hij zich met de Vloot na het *Vlie* moest begeeven. Straks zondt hij een Galjoot na de *Eems*, en een ander op de hoogte van het *Vlie*, om op kundfchap te kruizen. Terwijl deeze Schepen op weg waren, ontving 's Lands Vloot eenige verfterking van twee Oorlogfchepen en drie Fregatten, mitsgaders eenig bootsvolk. Tevens vernam DE RUITER, dat de Oostindifche Schepen op de *Eems* behouden waren aangekoomen, doch dat men 'er niet buiten bekommering was voor eenen vijandelijken aanval: weshalven men om zijne hulp verzogt.

De ruiter hadt dit berigt niet ontvangen, of hij deedt de ankers ligten, en zette koers na het *Vlie*. Onder het voortzeilen wierdt hem, met een Galjoot uit *Texel*, aangebragt het affchrift eener waarfchuwinge, door den Spaanfchen Gezant aan den Griffier van Hun Hoog Mogende ter hand gefteld, waar in de Engelfchen gezegd wierden een voorneemen te hebben, om te *Sluis in Vlaanderen*, in *Zeeland*, of in *den Briel* eene landing te willen onderneemen. Daar nevens ging een Befluit van 's Lands Staaten en zijne Hoogheid, uit kragt van 't welk de ruiter moest post vatten op zulk eene plaats, als hij meest dienftig zou oordeelen om 's vijands oogmerk te verijdelen.

In geene kleine verlegenheid bevondt zich nu de Generaal. Twee bevelen waren hem ter hand gefteld, welke regelrecht tegen elkander inliepen. De harde wind belette hem, Krijgsraad te beleggen. Hierom moest hij met zich zelven alleen te raade gaan. In aanmerking genomen hebbende, dat de Oostindifche Schepen voor *Delfzijl* genoegzaam in behouden haven lagen, en reeds gelost wierden, en dat het niet wederkeeren der uitgezondene Advijsjagten tot een bewijs konde dienen, dat ze geene vijanden vernomen hadden: om alle deeze redenen wierdt hij te raade, zich voor *Texel* te vervoegen, om van daar nadere bevelen aan 's Lands Staaten te vraagen, en met een den vijand te verkundfchappen. Tot het laatstgemelde oogmerk zondt de ruiter twee Advijsjagten na de Kust van *Engeland*, tot voor de *Tarmoutfche* Banken, en verder Zuidwaarts voorbij *Soulsbaai* en de rivier van *Londen*, tot voor *Duins*.

Sints het ftraks gemelde befluit, fchijnt onze Generaal van gedagten te zijn veranderd. Althans vindt men aangetekend, dat de Vloot nu ten getale van zesennegentig Zeilen, zo groote als kleine, verfterkt geworden zijnde, op den zestienden Augustus voor de Westereems ten anker kwam. Na *Delfzijl* hadden zich eenige Bewindhebbers der Oostindifche Maatfchappije begeeven. Deeze zonden aan den Generaal eenen brief, meldende hoe zij eenige goederen, die voor de hand lagen, gelost, en in Ligters, onder het geleide van twee Oorlogsjagten en vijf Smalfchepen, over de *Wadden*,

na

na het Vaderland gezonden hadden; doch dat zij de Matroozen en Soldaaten, op de Oostindische Schepen thuis gekoomen, niet hadden kunnen aan boord houden, zijnde dezelve bijkans allen weggeloopen: waarom zij den Generaal verzogten, hun met eenig bevaaren volk bij te staan. In het slot des briefs vermeldden nog de Bewindhebbers, dat een Zeeuwsche Kaaper een thuis koomenden Engelsche Oostindiesvaarder hadt genomen, welks laading zevenhonderdduizend Guldens waardig wierdt geschat. DE RUITER aan dit verzoek voldaan hebbende, liep de Vloot op den achttienden in Zee. Twee dagen daar naa bevondt zich de vereenigde Vloot op de hoogte van het Eiland *ter Schelling*. Thans ontving de Generaal eenen brief van de Algemeene Staaten, inhoudende een bevel, om zich ten spoedigsten na *Schooneveld* te begeeven, en om tevens een waakend oog te houden op de Engelschen, als die, onder Prins ROBERT, eene landing op onze Kusten in den zin hadden. Eer DE RUITER dit bevel volbragt, hadt hij het genoegen, eene kostbaare Retourvloot, van veertien Schepen, binnen boord hebbende een onmeetelijken schat, behouden te zien binnen loopen in de onderscheidene havens hunner bestemminge. Niet voor den zesentwintigsten Augustus kwam DE RUITER met de Vloot op *Schooneveld*.

Eene tijding, welke hem het hart doorsneedt, ontving onze Generaal op deeze legplaats; 't was de moord van het edel broederpaar JOAN en KORNELIS DE WITT. Diep griefde zijn gevoelig gemoed, het treurig lot dier beroemde Mannen, met welke hij zo lang vertrouwelijk omgegaan, in zo veele gevaaren gedeeld, en van welke hij zo veele gunsten hadt ontvangen. Want aan den Raadpensionaris was DE RUITER zijne bevordering, eerst tot Vice-Admiraal, en daar naa tot zijne verdere waardigheden, voornaamelijk, verschuldigd. Getroffen van verontwaardiging, hoorde men hem, op het verneemen der verschrikkelijke maare, uitroepen: „ Indien ze schuldig waren „ aan landverraad, of aan het omkoopen van eenen Barbier „ om zijne Hoogheid te vermoorden, men moest hen dan, „ door wettige Regters, ter dood verweezen hebben. De „ luister en de eere van den Staat en van het heilig Regt „ ware dan gehandhaafd. God bewaare ons lieve Vaderland „ voor dusdanige oproeren.!"

On-

Ongunstig was thans de toestand van 's Lands Vloot. De oproerige beweegingen, thans vooral in *Zeeland* gaande, belemmerden de Overheden van dat Gewest, om voor haare Schepen de noodige zorge te draagen. Zo hoog, intusschen, was op dezelve de nood geklommen, dat DE RUITER geraaden vondt, den Lt. Admiraal BANKERT te zenden na *Middelburg*, alwaar thans 's Lands Staaten vergaderd waren, om dezelven het gebrek aan leevensmiddelen onder 't oog te brengen; als zullende de Schepen, op welke dit gebrek regeerde, bij ontstentenisse van spoedige verzorginge, genoodzaakt zijn, de Vlag te verlaaten en binnen te vallen. Daar bij kwam nog eene toeneemende ziekte onder het bootsvolk, veroorzaakt door den langduurigen togt; in geen half jaar waren veele Matroozen aan land geweest.

In zulk eenen toestand der Vloote ontving DE RUITER narigt van Hun Hoog Mogende, dat de Engelschen, ten getale van honderdëndertig Zeilen, op de hoogte van *Petten* gezien waren; welken hij, derhalven, indien ze eene landing in den zin hadden, de volvoering van hun opzet moest tragten te beletten, en intusschen den staat van derzelver Vloot te verkundschappen. Toezegging van eenigen voorraad uit *Zeeland* ontvangen hebbende, deedt DE RUITER zijne Schepen krengen en schoon maaken, en ging, in den avond van den vierden September, onder zeil, met een gunstigen wind, den koers na het Noorden zettende. Op den tweeden dag daar na kwam hij, met zonnen opgang, in 't Noordwest van *Goeree*, ten anker. Straks zette hij Buitenwagten uit, om op den vijand een waakend oog te houden. Doch hij ontving, van tijd tot tijd, berigt, van verschillende kanten, dat deeze, al voor eenigen tijd, de Nederlandsche Kusten hadt verlaaten.

Terwijl dus onze Generaal zich allerlei ongemakken der Zee getroostte, en nacht en dag een waakend oog hieldt, om 's Lands Kusten tegen vijandlijke onderneemingen te beschermen, liep zijn huis en have, te *Amsterdam*, een dreigend gevaar van plonderinge, door de schenzieke handen van een opgeruid Gemeen, 't welk men in de ooren hadt geblaazen, dat de Admiraal DE RUITER 's Lands Vloot verraaden, aan de Franschen verkogt, en thans in den zin hadt om die in hunne handen te leveren.

't Was

't Was naamelijk op den zesden September, 's middags ten één uure, dat, onverwagt, eene groote menigte volks, vreemde Matroozen en Wijven, zamenschoolde, op den Buitenkant van het Waals-Eiland, tusschen de Kraansluis en de Buiten-Bantummerstraat, alwaar de Generaal zijne wooning hadt. Mevrouw de ruiter, ééne dogter, nevens eene nigt en twee dienstmeiden bevonden zich alleen in huis, zonder eenigen mansperfoon. Op een verward geschreeuw van plonderinge, zondt Mevrouw de ruiter in der ijl om den Heer wessel smit, een voornaam Koopman, en Kapitein van eene Kompagnie Burgers, wiens dogter met haaren voorzoon Jonker johan van gelder getrouwd was, en die slegts weinige deuren van haar af woonde. Deeze op zijn stoep koomende, vraagde wat 'er te doen was. Zij riepen hem toe: *Ha, dikke schelm! kom van de stoep, men zal u op zijn de Witts handelen.* Hij begaf zich daarop stoutelijk onder hen, en zeide, indien ik het verdiend heb, moogt gij mij zo handelen. Op dat zeggen riepen eenige andere hem toe, dat zij tegen hem niets hadden. Daarop drong hij door tot aan 't huis van den Admiraal, alwaar hij Mevrouw de ruiter zeer verlegen vondt, die sprak van deuren en vensters te sluiten; doch hij begreep, dat men met die vertooning van vreeze het volk te meer lokken zoude: waarom hij riedt deuren en vensteren open te zetten, een goed gelaat te toonen, en het volk goede woorden te geeven om tijd te winnen. Toen begaf hij zich na 't huis van zijnen Vaandrig, en overlei met hem hoe hij zijne Schutters best in de wapenen zoude krijgen. Geen Trommelslager bij der hand hebbende, dewijl die zich, naar het gebruik des tijds, op den Dam bevondt, zondt hij zijne dienstbooden bij zijne burgers aan huis, met bevel om aanstonds in hun volle geweer aan 't huis van den Vaandrig te koomen; deezen belastte smit het Vaandel aan de deur te zetten, 't geen een groot geschreeuw onder het volk verwekte; doch smit gaf te kennen, dat het dien dag zijne wagt was, en dat zijne Kompagnie moest vergaderen; 't geen het graauw wat stilde. Hij zondt ook zijnen Luitenant na de Heeren Burgemeesteren, om H. E. G. Agtbaare van den oploop te verwittigen, en bijstand van Krijgsvolk te verzoeken. Ondertusschen

be-

begon het volk al meer en meer op het huis van onzen Admiraal aan te dringen, en scheen slegts een aanvoerder noodig te hebben, die den eersten steen wierp. De Heer SMIT begaf zich daarop weder na het huis van Mevrouw DE RUITER, en vroeg het graauw, waarom zij daar in zo groot een getal vergaderd waren? waarop eenigen hem toeriepen: *om dat de Admiraal, die schelm, 's Lands Vloot aan de Franschen heeft verkogt, en in hunne handen zoeken over te leveren!* Eenige vrouwen riepen: *hij zogt de Vloot te verraaden, en zoude voor ieder van onze arme mannen een Dukaton genieten!* Andere riepen daarop, *wij hebben hem gisteren gevangen en aan handen en voeten gebonden zien inbrengen!* Mevrouw DE RUITER, verbaasd over zulk een leugen, zeide daarop: hoe kan dat zijn, want ik heb van daag een brief van mijn Man ontvangen, die gisteren geschreeven is, waarin hij mij bekend maakt dat hij met 's Lands Vloot de vijanden eerlang weder verhoopt te gaan opzoeken. SMIT verzogt dien brief aan 't graauw te mogen vertoonen, om, terwijl zij dien lazen en daar over spraken, den tijd te rekken, en ondertusschen order te stellen en hulp te kunnen bekoomen. Zijn raad wierdt gevolgd, en hij vraagde aan het volk, of 'er niemand was, die des Admiraals hand kende? waarop hem ja geantwoord wierdt. Leest dan dien brief, zeide SMIT, en gy zult bevinden dat het zeggen van des Admiraals gevangenis loutere verdigtzelen zijn. Uit het leezen van deezen brief ontstondt ook eenige twist: want sommigen, DE RUITERs hand kennende, zeiden: *'t zijn schelmen, die dit onzen Admiraal nageeven.* De Heer SMIT hadt hier ondertusschen meer dan een half uur tijd mede gewonnen, en twaalf of veertien Burgers waren in hun volle geweer voor des Vaandrigs huis gekoomen, als de Heer SMIT zijne gantsche Kompagnie, die men in de wandeling de wilde *Ieren* noemde, in haar volle geweer van den brug bij de Westindische Pakhuizen zag aantrekken. Eenigen riepen: waartoe dat volk? daar SMIT op antwoordde: ik heb te nagt de wagt aan de Muiderpoort, daar de Franschen ligt den eersten aanval zullen doen: daarom wil ik met mijne Kompagnie, die zeer sterk is, bij tijds op de wagt weezen. Ondertusschen van 't huis aftreedende, stelde hij met zijn Vaandrig en andere

On-

Onderbevelhebbers order om 't geweld af te keeren. Hij liet de nieuwe Schippersſtraat, die niet verre van 't huis was, door drie gelederen Muskettiers bezetten, onder 't bevel van een Sergeant, dien hij last gaf, indien 't graauw wilde doordringen, daar onder te ſchieten. Met de rest van zijn volk, meer dan tweehonderd man ſterk, 't welk welgemoed en bereid was hem te volgen, trok hij na 't huis van den Admiraal, en dreef het graauw met rottingſlagen tot aan zijn eigen huis, zonder het verder te kunnen krijgen. Toen gaf hij bevel dat zijne burgers zich gereed zouden houden; en als het graauw nergens naar luisterde, belastte hij de Muskettiers aan te leggen, en de Piekeniers hunne pieken te vellen. Dit veroorzaakte een ſchrikkelijk geſchreeuw, daar men evenwel op toetradt; en met rottingſlagen en gevelde pieken, die zommigen op de borst ſtieten, wierdt de woedende hoop tot voorbij des Admiraals huis gedreeven. Op dat zelfde oogenblik kwam daar een kleine Tjalk of Uitlegger, met zes kleine ſtukjes geſchut voorzien, regt voor DE RUITERS huis, die door de menigte van ſchuiten, welke met volk in het Y lagen om dat baldaadig geweld te aanſchouwen, niet wel voorbij kon vaaren. De Heer SMIT riep den Kapitein toe, of hij niet geneegen was den Lt. Admiraal dienst te doen, en zijn huis tegen het raazende volk te helpen beſchermen? Deeze toonde zich aanſtonds gereed, en maakte op SMITS bevel zijn geſchut klaar, 't welk te boord wierdt gebragt en met ſchroot gelaaden. Dit veroorzaakte grooten ſchrik onder het graauw, dat zelf niet wist door wien het gaande was geworden, en het welk een aanvoerder ontbrooken hadt om in tijds aan te vallen. In deezen ſtand van zaaken kwamen agttien welgemonteerde Ruiters, door de Heeren Burgemeesters, op het berigt van SMITS Luitenant, afgezonden. Deeze kwamen zo hard aanrijden dat zij eene groote menigte zouden in 't water gedreeven hebben, indien de Heer SMIT hen niet verzogt hadt wat zagter te rijden. Dus kwamen zij bij de gewapende Burgers, die toen nevens deeze Ruiters op de moedwilligen aandrongen, en ze verjoegen tot aan de nieuwe Bantemerſtraat. Hier kwam hun nog de Heer C. ROCH, Oudſchepen en Raad der Stad, met een gedeelte zijner Kompagnie te hulp; ook kwa-

kwamen kort daar naa, toen 't graauw wat afweek, de vier naastgeleegen Kompagnien Burgers tot hunnen bijstand. Men vondt toen gezamentlijk goed, de vier bruggen van 't Waalseiland ieder met een Kompagnie Burgers te bezetten; het welk straks in 't werk wierdt gesteld, en hier door moest al het graauw het Eiland verlaaten. De Heer SMIT, ziende dat het nu alles in rust was gebragt, trok na zijne wagtplaats de Muiderpoort, terwijl de vier Kompagniën, die het laatst gekoomen waren, het Eiland rondom bewaakten, en niemand daarop lieten koomen, dan dien men zeker wist dat daar t'huis behoorde. Des anderen daags kwam 'er wederom eenig gemeen volk voor het huis van den Admiraal te zamen; doch door het hooren leezen van eenen zijner brieven, waarin de plaats gemeld wierdt daar hij zich toen met de Vloot bevondt, wierden zij te vreden gesteld, en ieder ging daarop zijnen weg. Ook hieldt zich de gemelde Uitlegger nog voor de deur, en bleef daar eenige dagen leggen. Hier bleef het derhalven bij, en de beroerte hadt geen verder gevolg. Ook kon men met geene zekerheid te weeten komen wie de eerste aanstookers van deezen oploop waren, welke voornaamelijk door den moed, het beleid en de voorzigtigheid van den Heer SMIT gestuit wierdt, en die dus het huis en de loflijk verkreegene bezittingen van onzen Admiraal voor alle overlast beveiligde.

Niet lang naa zijne aankomst voor *Goeree*, wierdt DE RUITER van een zwaaren storm beloopen, welke drie dagen aanhieldt, en verscheiden Schepen op veele schade te staan kwam. Naa het bedaaren van den storm, ontving de Generaal berigt van Hun Hoog Mogenden van derzelver aanschrijven aan alle de Admiraliteiten, om hunne Schepen te voorzien van leevensmiddelen, tot aan het einde der loopende maand September. Met een bekwam de Generaal het afschrift van eenen brief, door de Heeren VAN BEUNINGEN en VRYBERGEN, uit *Brussel*, aan Hun Hoog Mogende gezonden, behelzende dat men in *Engeland* sterk aan het pressen van Volk was, en op de rivier van *Londen* vijfduizend Soldaaten in gereedheid hadt, om eerlang te worden ingescheept in de vereenigde Vloot, die zich vast spoedde met schoon maaken en het innee-

beemen van leevensmiddelen; dat voorts een groot getal Paerdevolk in vier Fluiten ingescheept, en eene menigte schoppen, spaden en kruiwagens in kleiner schepen zoude gelaaden worden. Uit al hetwelk men besloot, dat de Engelschen eene landing in den zin hadden, welke men zeide op 't Eiland *Walcheren* gemunt te zijn. Diensvolgens wierdt de Generaal, door 's Lands Staaten, met overleg van zijne Hoogheid, gelast, zich op zijnen ouden post op *Schooneveld* te begeeven. Nevens dit bevel ontving hij ook de tijding wegens den ramp, welke zijn huis en gezin gedreigd hadt. Dit baarde hem merkelijke bekommering. Uit de narigten zijner vrienden kende hij den deerlijk geslingerden staat van 't Vaderland, en dat het, door onderlinge verdeeldheden, wierdt van een gescheurd. Hij kende, boven dien, den aart van het muitziek graauw, 't welk, tuk op roof, gaarne zulke tijden te baate neemt, om, onder een anderen schijn, zijnen rooflust te koelen. In de bekommernis, welke, met opzigt tot het toekoomende, zijnen geest kwelde, besloot DE RUITER, aan zijne Hoogheid, om Vrijwaaring te verzoeken. Doch de Stadhouder, eer hij dien brief ontving, hadt reeds Sauvegarde aan 's Generaals huis verleend. Intusschen, wierdt deeze toezegging, onzeker door welke oorzaak, opgehouden, en kwam eerst eenige weeken laater Mevrouwe DE RUITER in handen.

Deerlijk was, gedeurende dit alles, de toestand van 's Lands Vloot. Door het gerugt van den naderenden vijand, als mede het aanhoudend onstuimig weder, bleeven de leevensmiddelen agter. De Zeeuwsche en Noordhollandsche Schepen waren, daarenboven, van ankers, touwen en andere scheepsnoodwendigheden schaars voorzien. Hier toe sloeg wederom een zwaare storm. Oorzaak was, eerlang, dit alles van een zo groot gebrek over de Vloot, dat de Generaal verklaarde, al zijn leeven zulk eene behoefte niet te hebben bijgewoond. Van nieuws klaagde hij zijnen nood aan 's Lands Staaten, doch voegde 'er nevens, dat genomen dat de Schepen van 't noodige onderhoud voorzien wierden, zij, nogthans, om hunnen haveloozen staat, het niet tot het einde der maand zouden kunnen uithouden. Door gebrek hadden, van tijd tot tijd, drieëntwintig Schepen moeten binnen vallen. Niet meer

dan tweeëndertig, met zeven Fregatten, lagen nu nog op *Schooneveld*.

In deezen toestand van zaaken, bekwam DE RUITER, op den twintigsten September, de aangenaame tijding van het besluit van 's Lands Staaten, om de Vloot op te leggen, behalven vierëntwintig van de ligtste Schepen; voorts dat men alle de Branders zou in dienst houden, om in 's Lands Zeegaten, tot derzelver beschderminge, gebruikt te worden. Terstond naa het ontvangen van dit besluit, beleide de Generaal eenen Krijgsraad, en deelde in denzelven de noodige bevelen uit, om het bevel der Overheid te volvoeren. De benoemde Schepen zeilden spoedig na binnen. DE RUITER zelven zette te *Hellevoetsluis* voet aan land. Hier ontmoette hij een Heer van aanzien, die, naa de eerste pligtpleeging van verwelkoominge, hem straks vraagde, waar hij zijn verstand en voorzigtigheid hadt gelaaten, toen hij een zo sterken brief, ter verontschuldiginge van den Ruwaard, schreef.? Met zijne gewoone Zeeuwsche rondheid gaf DE RUITER hier op tot antwoord, dat het, in het Vaderland, elendig moest gesteld zijn, indien men, des gevergd zijnde, de waarheid niet mogt spreeken of schrijven; doch, wat hem betrof, hij zou daar in volharden, zo lang zijne oogen open stonden. Op den zesentwintigsten deedt hij, in *'s Hage*, in de Vergadering van Hun Hoog Mogende, verslag van zijne verrigtingen; door welke hij thans bij monde, en vervolgens schriftlijk wierdt bedankt. Diergelijk een verslag deedt de Generaal, vervolgens, aan zijne Hoogheid, die zich thans aan *den Uithoorn* bevondt, en van welke hij met tekenen van eere en hoogagtinge ontvangen wierdt. Nog dien zelfden dag, 't was de achtentwintigste van September, kwam hij te *Amsterdam* bij zijn reikhalzend huisgezin.

Van korten duur was de rust, welke de Generaal zich gevleid hadt, in de armen van zijn gezin te zullen smaaken. Reeds op den derden October wierdt hij, te *Bodegraven*, bij zijne Hoogheid ontbooden. In 't bijzijn van VAN BEVERNING, deelde de Stadhouder aan DE RUITER de tijding mede, uit *Engeland* ingeloopen, volgens welke de Engelsche Vloot, sterk drieënzestig Zeilen, van de rivier van *Londen* we-

wederom was in Zee geloopen. Met onderling overleg wierdt hierop goed gevonden, dat DE RUITER, in allerijl, na *Hellevoetsluis* vertrekken, en aldaar de noodige schikkingen zou beraamen, om de Engelschen, indien ze eene landing in den zin hadden, met geweld te keer te gaan. Terstond in den volgenden nacht ging hij op reize.

Terwijl DE RUITER op weg was, ontstondt te *Hellevoetsluis* eene bijstere ontsteltenis, door het gerugt van eene vijandelijke landinge. Etlijke Visschers, eenige schepen gezien hebbende, zonder te weeten hoe veele of van welk eene Natie, hadden uitgestrooid, dat het eene vijandlijke Vloot was, in de zestig Schepen sterk. Doch de vijand kwam niet, en elk was wederom in rust. Van nieuws wierdt deeze gestoord, door het zein der Schepen, die in het Goereesche Gat lagen, aanduidende dat de vijand nu waarlijk in aantogt was. In het Fort bereidde men zich straks tot tegenstand. Een opkoomende Mist baarde nieuwe vreeze. Men hoorde sterk schieten, en geloofde nu, dat de Brandwagt met den vijand in gevegt was. Naa het opklaaren van den Mist, zag men, van de gevreesde Schepen, Staaten-Vlaggen waaien; het waren twee Zeeuwsche Kaapers, die met zeven Prijzen binnen kwamen. Hunne eere- en vreugdeschooten hadt de Buitenwagt voor vijandelijk geweld opgenomen.

Midlerwijl was DE RUITER, onkundig van dit alles, met een Jagt voor *den Briel* gekoomen, en vertrok van daar, terstond, met den Lt. Admiraal VAN NES, na de Fregatten en Branders, die voor de Maas lagen. Deeze bezigtigd en de Kommandeurs tot hunnen pligt vermaand hebbende, stak hij met het Jagt in Zee, met oogmerk om buiten om na *Hellevoetsluis* te zeilen. Omtrent twee mijlen in Zee gevorderd zijnde, ontdekte DE RUITER negen Raazeilen, koers zettende na *Goeree*. Een Visscher, welken hij kort daar naa ontmoette, verhaalde hem, eene Vloot van vijfenveertig Zeilen gezien te hebben, en onder dezelve Vlaggen van Admiraalen, Vice-Admiraalen en Schouten bij nacht. Onze Generaal, te meer alzo 'er een zwaare mist opkwam, het ongeraaden vindende, op zulk een berigt, zich verder in Zee te waagen, keerde met den Visscher na binnen. Bij zijne komst in *den*

 Briel,

Briel, vondt hij 'er, om de boven gemelde reden, alles in alarm. Van zijne Echtgenoote, midlerwijl aldaar aangekoomen, neemt DE RUITER ſtraks affcheid, en vertrekt, nevens den Lt. Admiraal VAN NES, over land, na *Hellevoetſluis*. Doch, bij zijne komst aldaar, vondt hij 'er alles in vreugde, door de aankomst der boven gemelde Kaapers, met hunne rijke Prijzen. De oplosſing van het raadzel, wegens de vijandlijke Vloot, ontving DE RUITER van de Kaaper-Kapiteinen. Zij hadden een aantal Schepen ontmoet, koomende van de *Elve*, en den wil hebbende na *Engeland*, *Frankrijk* en *Spanje*. Deeze hadt de Maasſchipper voor vijanden aangezien. Op voorſtel van DE RUITER ontving, zedert, *Hellevoetſluis* eene merkelijke verſterking van Ruiters en Soldaaten, en wierdt, ook in andere opzigten, in ſtaat van kloeker tegenweer gebragt. Thans vertrok de Generaal na *'s Hage*, en voorts na *Bodegrave*, om aan de Algemeene Staaten, den Raadpenſionaris FAGEL en den Stadhouder verſlag te doen. Zijne Hoogheid ſchonk hem verlof, zich na *Amſterdam* te mogen begeeven. Op weg derwaarts, wierdt hij, aan den *Uithoorn*, door Graaf MAURITS VAN NASSAU en eenige andere Krijgsbevelhebbers, begroet en met veele beleefdheid onthaald.

In het gezelſchap van eenige weinige Vrienden, doch vooral met zijne Huisgenooten, ſmaakte nu DE RUITER eene aangenaame vergenoeging, de vrugt der bewustheid van eerlijke pligtbetragtinge. Te midden dier kalmte deedt een zeldzaam voorval hem groot gevaar zijns leevens loopen. Op zekeren dag koomt een onbekend perſoon aan zijne deur kloppen, en, na dat hem geopend was, tot in het Voorhuis doordringen. Een bol broods hadt hij in de eene, een bloot Mes in de andere hand. Met eene ſchrikwekkende houding roept hij, ſtoutmoedig en onbeſchoft: *Waar is* MICHIEL DE RUITER*? ik wil* MICHIEL DE RUITER *ſpreeken!* De Generaal, zittende in een Bovenkamer naast het Voorhuis, het gerugt hoorende, koomt na beneden, en vraagt wat hij begeerde? Zonder een woord te antwoorden, treedt ſtraks de Onverlaat toe, en zou gewisſelijk DE RUITER gegriefd hebben, hadde niet een Knegt, op het gerugt afkoomende, den Moordenaar een *Ladder*-

dertje, 't welk gelukkig daar omtrent ſtondt, op het lijf geworpen, en alzo ten huize uitgedreeven. Door ontſteltenis hadt niemand van DE RUITERS huisgenooten den inval, om den booswigt te volgen, of onraad te roepen. Door de Geregtsdienaars wierdt hij, zedert, vrugtloos gezogt.

De Winter, in 't laatst van het Jaar 1672 en in den aanvang van 1673, baarde, hier te Lande, eene algemeene bekommering voor eenen inval der Franſchen, over het ijs, tot in het hart van Holland. Om daar tegen op zijne hoede te zijn, vondt men ook te *Amſterdam* geraaden, eenige buitengewoone maatregels te beraamen. Een van deeze was, de opdragt der Vroedſchap aan DE RUITER van het opperbevel over al het Krijgsvolk, langs den Ykant, ſtrekkende, in 't Oosten, van het *Funen*, tot in het Westen aan het Blaauwe Hoofd. Alle Bevelhebbers, burgers, ſoldaaten en matroozen, welke hier hadden post gevat, wierden gelast, de bevelen en ſchikkingen van DE RUITER vaardig te volbrengen. Daarenboven voerde hij het opperbewind over de Oorlogſchepen en Tjalken, die op het Y de wagt hielden. Terwijl de Generaal dit werk om handen hadt, ontving hij een verzoek van den Graave VAN WALDEK, Veldmaarſchalk over de Troepen van den Staat, om de Gelderſche en Gooijſche Kusten te onderzoeken, en eene voegzaame plaats aan te wijzen, op welke men Krijgsvolk zou kunnen aan land zetten. In 't midden van Januarij des Jaars 1673 vertrok DE RUITER, met een Oorlogsjagt, na *Harderwijk*. In zijn onderzoek vondt hij geene voegzaamer plaats ter landinge, dan digt bij het Dorp *Huizen*, aan de Gooijſche Kust. Hier was wit en hard ſtrand, 't welk, indien men het eens gevat hadde, een veiligen weg na de hoogte baande. Aan den gemelden Graave deedt DE RUITER den uitſlag zijns onderzoeks toekoomen.

's Lands Staaten, onder dit alles, verwagtende, dat, in den volgenden Zomer, de Oorlog met herhaalde felheid zou worden voortgezet, beſlooten, uit dien hoofde, eene magtige Vloot in Zee te brengen, in allen opzigte niet geringer dan in den voorgaanden jaare. Met allen ijver wierden de toerustingen daar toe voortgezet. De Luitenant - Admiraal Generaal DE RUITER zou 'er, wederom, het opperbevel over voeren.

Zijne Hoogheid deedt hem de eere van hem eene Lijst van alle Bevelhebbers en Kapiteinen toe te zenden, met verzoek om te mogen weeten, of hij hen allen voor bekwaame en eerlijke Zeelieden hieldt, aan welke men, bestaanbaar met 's Lands dienst, een Schip konde toevertrouwen. De ruiter antwoordde daar op, dat schoon allen niet even bekwaam en dapper waren, hij, egter, niemand op de lijst hadt gevonden, welken men onbekwaam of lafhartig konde noemen. Nogthans wierdt, naderhand, door de naamen van vijf der benoemden, de pen gehaald, en een gelijk getal daar voor in de plaats gesteld. Zedert het misverstand met onzen Generaal, in het ongelukkig gevegt tegen de Engelschen, was de Lt. Admiraal tromp buiten dienst geweest. 't Was op uitdrukkelijk begeeren van zijne Hoogheid, dat hij de plaats van den gesneuvelden Lt. Admiraal van nes zou vervullen, en, in zijne voorgaande hoedanigheid, den volgenden togt bijwoonen. Vooraf bragt de Stadhouder te weege, dat de beide Admiraalen, in tegenwoordigheid van zijne Hoogheid, met elkander verzoenden. De Prins verzekerde aan onzen Generaal, dat tromp zijne bevelen naauwkeurig zoude waarneemen. Om de Vloot zo veel te spoediger van het noodige volk te voorzien, was de groote en kleine Visscherij, als mede het vaaren te kaap, verbooden, en de Koopvaardijvaart, bij voorraad, opgeschort. Daarenboven wierden de Nederlandsche Matroozen, uit vreemden dienst, opontbooden. Bij dit alles, om de uitrusting der Schepen nog meer te verhaasten, gaf zijne Hoogheid bevel aan de ruiter, om zich na de onderscheidene Admiraliteiten te begeeven.

De ijver, welke onzen Admiraal, hoewel reeds hoog bejaard, bezielde, om 's Lands vijand, nogmaals, onder 't oog te zien, deedt dit alles van dien gelukkigen uitslag agtervolgd worden, dat de meeste Schepen, uitgezonderd eenige Zeeuwsche en alle de Friesche, spoedig gereed wierden. De ruiter gaf hier van kennis aan 's Lands Staaten, en verzogt met een, dat de buitengewoone soldij van duizend Guldens ter maand, welke hij, op den voorgaanden togt, hadt genooten, hem nu ook wederom mogt worden toegestaan. Tevens gaf hij zijne begeerte te kennen om eenen Predikant op de Vloot, naar

zijnen

zijnen zin, te mogen kiezen. Naa vrugtloos aanzoek bij eenigen, boodt zich daar toe, uit eigen beweeginge, aan, THEODORUS WESTHOVIUS, Predikant te *Hekelingen*. Zijne aanbieding wierdt gretig aangenomen. Bij het ontvangen van hartlijke zegenwenschen, om een voorspoedigen togt, nam thans de Generaal afscheid van de Hooge Vergaderingen, als mede, van den Prinse Stadhouder, en begaf zich na de Vloot voor *Goeree*.

Onder dit alles hadt men een ontwerp beraamd, om eenige zwaar geballaste Vaartuigen in de rivier van *Londen* te laaten zinken, om alzo dezelve te stoppen, en voor de Engelsche Oorlogschepen onbruikbaar te maaken. Acht Zinkschepen wierden daar toe, te *Amsterdam*, heimelijk, gereed gemaakt, en voorts na *Texel* gezonden. Dewijl de uitslag dier onderneeminge spoed vereischte, ontvingen de Kollegien ter Admiraliteit aanschrijving van zijne Hoogheid, om hunne Schepen, in allerijl, na *Texel* te zenden.

De Heer LODESTEIN, Sekretaris van de Admiraliteit op de *Maaze*, bij DE RUITER, aan boord gekoomen, raadpleegde aldaar, nevens eenige andere Afgevaardigden, over de werkzaamheden van 's Lands Vloot. Het besluit hieldt in, dat de Generaal, met zijne onderhoorige Schepen, zich na de *Wielingen* zou begeeven, en aldaar de gereed leggende Schepen, zo van *Amsterdam* als uit *Zeeland*, afwagten, om vervolgens het ontwerp met de Zinkschepen te gaan in 't werk stellen. Met een gunstigen wind liep DE RUITER in Zee, in den avond van den negenden Maij, met eenige Oorlogschepen, Fregatten en ander Vaartuig. 's Anderendaags zag hij eene Vloot van veertig Zeilen. In de onzekerheid of het vriend of vijand ware, stelde hij zich in staat van tegenweer. Doch het bleeken, eerlang, 's Lands Schepen te zijn, die, met de Zinkschepen, uit *Texel* waren in Zee gestoken. De geheele magt bestondt nu uit zestien Oorlogschepen, acht Fregatten, veertien Branders, een Watersluit en acht Zinkschepen. Deeze magt verdeelde de Generaal in twee Eskaders, en ging daar mede, dien zelfden dag, onder zeil, koers zettende na *Engeland*. Zo ras men de Kust, tot op een korten afstand, was genaderd, wierden de Schouten bij nacht VAN NES en VLUG, met

eenige ligte Vaartuigen, afgevaardigd, om de Zinkſchepen aan te voeren. Doch bij hunne aankomst op de rivier, vonden zij dezelve, met dertig Schepen, zo wel bezet, dat ze onverrigter zaake moesten wederkeeren. Ten zelfden tijde ontving de Generaal de tijding, dat wel zevenduizend Matroozen, ter bemanninge van de Engelſche Vloot, van om de Noord op de rivier van *Londen* waren aangekomen; als mede, dat de Franſche Vloot, ſterk veertig Schepen, te *Portsmouth* lag. In deezen ſtand van zaaken, daar de Engelſchen de rivier kwamen afzakken, en de Franſchen van de zijde van het Kanaal in aantogt waren, vondt DE RUITER ongeraaden, zijne ſtandplaats te behouden. Hierom keerde hij te rug na de verzamelplaats op *Schooneveld*.

Hier leggende, ontving DE RUITER een bezoek van de Heeren VAN BEUNINGEN, MAUREGNAULT en LODESTEIN, Afgevaardigden van zijne Hoogheid. In eenen Krijgsraad, welke vervolgens wierdt gehouden, kwam men tot het beſluit, dat de Vloot, ter plaatze alwaar zij thans lag, nog eenigen tijd zou vertoeven, tot op de komst der Schepen, welke men van *Amſterdam* en uit *Zeeland* nog te gemoete zag. Voorts vermaanden de Afgevaardigden, uit naam van zijne Hoogheid, alle de Leden van den Krijgsraad, in gevalle men aan den Vijand kwam, zich van hunnen pligt te kwijten, als trouwe liefhebbers van het Vaderland. Naa het vertrek der Heeren, wierdt de Vloot verdeeld in drie Eskaders. Benevens den Generaal, zouden de Lt. Admiraal VAN NES, de Vice-Admiraal DE LIEFDE en de Schout bij nacht VAN NES, over het eerſte het bevel voeren. Het tweede zou ſtaan onder den Lt. Admiraal BANKERT, de Vice-Admiraalen EVERTZEN en STAR, en den Schout bij nacht VLUG. De Lt. Admiraal TROMP, de Vice-Admiraalen SWEERS en SCHRAM, en de Schout bij nacht SWART, zouden de Opperhoofden zijn van het derde Eskader. Dewijl TROMP en BANKERT nog niet in de Vloot waren, vervingen anderen hunne plaats bij voorraad.

Den volgenden dag wierdt 'er een veroverd Engelsch Advijsjagt in de Vloot, en de Kapitein daar van bij onzen Generaal gebragt. De Engelsman verhaalde, dat de vereeniging der Franſche en Engelſche Vlooten reeds geſchied was, op veertien

tien of vijftien Engelsche Schepen na, die nog voor *Dovres* lagen; dat de magt der Engelschen uit zeventig Schepen bestondt, doch die der Franschen hem onbekend was, hoewel zij, door zommigen, op wel zestig Zeilen wierdt begroot. Op den achtentwintigsten der maand kwamen de Lt. Admiraal TROMP en de Vice-Admiraal SCHRAM, met zes Oorlogschepen en een Brander, in de Vloot. Uit eerbied voor de Vlag, liep TROMP met zijne Schepen agter het Schip van DE RUITER om, en begroette hem met eenige eereschooten: waar naa hij, in eene Sloep, zich na den Generaal liet roeien. De eerste, in den tijd van zeven jaren, was deeze zamenkomst tusschen de beide Vlootvoogden. Minzaam en vriendelijk bejegenden zij elkander. Desgelijks verscheen hier ook, ten zelfden tijde, de Lt. Admiraal BANKERT.

Op den dertigsten van Maij kwamen, van nieuws, twee Afgevaardigden van zijne Hoogheid bij DE RUITER aan boord, om te raadpleegen over eene bekwaame plaats, in welke 's Lands Vloot voor vijandlijke aanvallen minst bloot zoude leggen. Men koos daar toe *Schooneveld*, of eenige andere plaats, meer Zuidelijk na *Ostende*. De Afgevaardigden, nevens alle de Leden van den Krijgsraad, in welken dit besloo- ten was, hielden het middagmaal bij DE RUITER. Bij het drinken van een glas van vriendschap, beloofde men elkander trouwen bijstand, tot aan den laatsten droppel bloeds, ter verdeediginge van het Vaderland. Gelijke beleefdheid genoot DE RUITER, 's anderendaags, bij TROMP, die den Opperbevelhebber, nevens den geheelen Krijgsraad, minnelijk ter maaltijd hadt genodigd. Men zat nog aan tafel, toen de Buitenwagten zein deeden, dat zij de vijandlijke Vloot vernamen. Wel haast zag men de voorloopers, en daar op de geheele magt der Engelschen. Doch, om dat het reeds laat op den dag was, veranderden zij van koers, den steven Noordwestwaarts wendende. DE RUITER, niet twijfelende, of men zou nu binnen kort slag moeten leveren, deedt, op zijn Schip en door de geheele Vloot, daar toe alles in gereedheid brengen. Eerst door stilte, en naderhand door storm, verliepen 'er nog eenige dagen, eer deeze verwagting wierdt vervuld. Intusschen, gelijk onze Generaal, uit den aart, godsdienstig was, deedt hij,

hij, op zijn Schip, het H. Avondmaal uitdeelen, en bereidde zich, naar gewoonte, tot den dood, indien hem, in het aanstaande gevegt, iet menschelijks mogt wedervaaren.

Op den zevenden Junij, dag, welke altoos zal gedenkwaardig zijn in de Nederlandsche Historie, op welken het Gevegt voor *Soulsbaai* verjaarde, in den vroegen morgenstond zeinde DE RUITER den Krijgsraad aan boord. Hier wierdt beslooten, bot te korten, zo dat de Ankers op en neder stonden, om aldus, bij het naderen van den vijand, die te spoediger te kunnen ligten. Met dit besluit scheidde de Krijgsraad. Doch alle de leden waren nog niet van boord vertrokken, of men zag reeds den vijand naderen.

Wel haast lagen de wederzijdsche Vlooten tegen elkander over. De Engelsche, met de Fransche vereenigd, hadt verre de overhand, en besloeg eene uitgebreidheid langs de Zee, zo verre het gezigt konde reiken. Zij bestondt uit honderdvijftig Zeilen, onder welke men ruim tachtig groote Schepen van Oorlog telde. De Vloot onder DE RUITER was niet meer dan ruim honderd Zeilen sterk: te weeten, tweeënvijftig Schepen van Oorlog, twaalf Fregatten, veertien Advijsjagten, en vijfentwintig Branders. In deeze ongelijkheid zagen de vijanden de onzen hen met volle Zeilen afwagten, en kwamen, met een voor den wind, op hen afzakken. Terwijl ze de onzen nog niet konden bereiken, speelden ze reeds met het grof geschut, als of ze den Nederlanderen eenen schrik wilden aanjaagen. Schertzende zeide men hierom, op onze Vloot: *Deeze lieden zijn bang: want zij schieten, eer ze raaken kunnen.* Omtrent één uur wisselde TROMP de eerste Kogels met den Graaf D'ESTREES, hebbende het bevel over het Fransche Eskader met de Witte Vlag. Ernstig wierdt hier gevogten. De Vice-Admiraal SCHRAM, die den voortogt hadt, sneuvelde door een vijandlijken Kogel. Zo dapper kweet zich hier KORNELIS TROMP, met een geduurig schreeuwen, onder het vegten, loef, Stuurman, loef, loef! den wind zoekende te winnen, dat de vijand genoodzaakt was, eenigzins te wijken, om zich een weinig te herstellen. Niet voor twee uure hieldt DE RUITER, nevens BANKERT, schutgevaarte, met Prins ROBERT, die de Roode, en met SPRAG, die de Blaauwe Vlag

voer-

voerde. Met eenige Schepen lag DE RUITER tusschen eenige Branders, het Schip van Prinse ROBBERT, en eenige andere Schepen. Zijn hevig schieten baande hem eenen weg midden door den vijand. Overal daar hij zich vertoonde, maakten de Engelschen ruim baan voor zijn geweldig kanonneeren. Al lachende zeide hierom onze Held tot iemand, die bij hem stondt: *de Vijand heeft nog ontzag voor de* ZEVEN PROVINCIËN; dit was de naam van het Schip, welk DE RUITER voerde. BANKERT, eenige schade bekoomen hebbende, aan rondhout en zeilen, liep de Generaal schielijk na hem toe, en ontzette hem. Thans ware 'er kans geweest, voor onzen Generaal, om verscheiden vijandlijke Schepen af te snijden; doch hij zag daar van af, om dat TROMP met zijn Eskader niet verscheen: waar van, egter, de reden was, om dat hij te verre Noordwaarts was afgezakt, in het naazetten van zijnen vijand, of om dat hij zich onder den vijand bezet vondt. DE RUITER begreep de nuttigheid, dat verscheiden Eskaders van de Vloot bij één bleeven, en beval daarom om de Noord te wenden, om TROMP op te zoeken. Een meesterstuk van handigheid en zeemanschap was dit bedrijf van onzen Generaal. Niet genoeg konde men nu zich verwonderen, en naderhand roemen, het beleid des Nederlandschen Zeehelds, in het vereenigen van de Vloot, ondanks de aangewende poogingen, om die te beletten. Langs dien weg gelukte het DE RUITER om bij TROMP te koomen. Hij vondt hem met Prins ROBBERT en een ander vijandelijk Eskader in een allerverschrikkelijkst gevegt. TROMP, thans in merkelijke engte, den Generaal ziende naderen, riep met blijdschap tot de zijnen: *Houdt moed, Mannen; daar is Bestevaêr; die koomt ons helpen. Ik zal hem ook niet verlaaten, zo lang ik adem schep.* Het Schip, welk TROMP voerde, zijne groote Ra en Voorsteng verlooren hebbende, ging hij op een ander Schip over, 't welk, kort daar naa, de Groote Mast wierdt afgeschooten; dit deedt hem op een derde Schip overstappen. Zo groot een schrik baarde de komst van DE RUITER onder de vijanden, dat eenige Schepen zich in allerijl weg pakten, met het bijzetten van alle hunne Zeilen. Met de zulken der vijanden, die stand hielden, wendden nu de onzen Zuidwaarts over; en hoe-

hoewel de eerstgemelden het voordeel van den wind hadden, durfden ze, egter, niet op de onzen inbreeken, maar hielden gestadig af: terwijl DE RUITER verscheiden maalen door den vijand heen sloeg, en altoos zo digt bij hem bleef, als mogelijk was: zo dat hij, al vegtende, een mijl of twee dieper in Zee was, dan in den aanvang des gevegts. Niet voor 's avonds ten tien uure, en alzo door de duisternis, eindigde deeze bloedige Zeeslag, in welken de overwinning zich voor DE RUITER hadt verklaard. Want terwijl deeze met zijne Schepen gerust voor anker kwam, om 's Lands Kusten te beschermen, was de vijand in stilte afgedroopen. Deeze hadt veertien zo Schepen als Branders, de onzen niet een enkel Schip, en slegts drie of vier Branders verlooren. Behalven den Vice-Admiraal SCHRAM, was ook de Schout bij nacht VLUG gesneuveld. De Graaf D'ESTREES, Bevelhebber der Fransche Vloot, en dus de vijand van DE RUITER, verhefte, zedert, met uitbondige lofspraaken de bekwaamheid en het beleid van onzen Held. In eenen brief aan den Franschen Staatsdienaar COLBERT schreef hij „ dat hij het doen van zo groot „ eene daad, en het toonen van zulk een beleid, als DE RUI- „ TER in deezen Zeeslag hadt gedaan, gaarne voor zijn lee- „ ven hadt willen koopen." TROMP behaalde insgelijks in deezen Zeeslag grooten lof.

Den gantschen volgenden nacht, na het gevegt, deedt DE RUITER besteeden aan het stoppen van lekken, aanslaan van nieuwe Zeilen, vullen van Kardoezen, en andere noodige toebereidzelen tot een nieuw gevegt, welk men tegen den volgenden dag te gemoete zag. Met het opgaan der Zonne, zag men de vijandlijke Vloot, die in den donker was ten anker gekoomen, nog digt in één leggen. Nevens de gekwetsten, welke DE RUITER na *Zeeland* liet opbrengen, zondt hij ook brieven aan de Staaten, zijne Hoogheid en eenige Kollegiën ter Admiraliteit. Hij deedt daar in verslag van den afloop des gevegts, en verzogt tevens om nieuwen voorraad van Krijgsbehoeften. Nog dien zelfden avond ontving hij eenen brief van de Admiraliteit in *Zeeland*, waar in hem wierdt bekend gemaakt, dat verscheiden liefhebbers van het Vaderland, die eenige ligte Fregatten hadden uitgerust, om daar mede ter

kaap

kaap te vaaren, hunnen dienst aanbooden, om zich onder de Vlag te voegen, en alzo den vijand afbreuk te koomen doen. Tevens wierdt hem de voorslag gedaan, om tweehonderd Franschen, die den dienst huns Konings verlaaten en den Staaten trouwe hadden gezwooren, over de Vloot te verdeelen. De eerste aanbieding aanvaardde hij met genegenheid, doch wees de andere van de hand. Een zwaare storm, uit het West-Zuid-Westen, beliep hier op de Vloot, en zou haar deerlijk hebben kunnen havenen, hadde niet de Generaal de voorzigtigheid gebruikt, kort vóór het uitbreeken van denzelven, de Schepen verder uit malkander te doen zeilen, dan zij eerst ten anker gekoomen waren.

De vijandlijke Vloot lag nu, in 't West-Noord-West, op eenen afstand van twee en eene halve mijl van de onze geankerd. Gaarne hadde onze Generaal het jongste voordeel vervolgd, en den vijand aangetast. Doch hem bondt de handen het Besluit van den dertigsten van Maij, bij de Afgevaardigden van zijne Hoogheid genomen, inhoudende om de vijanden af te wagten, en niet eerst aan te tasten, dan in gevalle eener voorgenomene landinge. Doch tevens nam hij in overweeging, dat 's vijands moed merkelijk gedaald, en de Vloot verzwakt was. Hierom wierdt DE RUITER met den Krijgsraad te raade, dit den Afgevaardigden onder 't oog te brengen, tot in den voormiddag van den veertienden op antwoord te wagten, en, indien hetzelve niet ware ingekoomen, op den vijand los te gaan. Nog vóór den bestemden tijd, in den vroegen morgen van den gemelden dag, kwamen vier Afgevaardigden aan boord van DE RUITER, brengende brieven van dankbetuiginge, voor de goede diensten, den Vaderlande beweezen, zo van zijne Hoogheid, als van de Algemeene Staaten. Straks overwoog men het gemelde voorstel, met dat gevolg, dat het nader wierdt bekragtigd. Naa het Morgengebed gaf DE RUITER kennis aan zijn volk van het voorneemen om den vijand aan te tasten, en vermaande het tot trouwe en dapperheid. Thans keerden de Afgevaardigde na hun Jagt te rug.

Omtrent elf uure, met eene stijve koelte uit het Noordoosten, kwam de Vloot onder zeil, en zette regelrecht koers

koers op den vijand aan. Zij was nu na genoeg even sterk als de voorgaande reize. De vijand, de Nederlandsche Vloot ziende naderen, ging insgelijks onder zeil; in 't eerst scheen hij haar te willen afwagten, doch liep vervolgens Noordwestwaarts van haar af. Niet vroeger dan 's naamiddags ten vier uure konde hij agterhaald worden. De Admiraalen SPRAG en TROMP, beiden in de voorhoede zeilende, kwamen toen eerst aan elkander. Een half uur laater begon de strijd tusschen Prins ROBERT en DE RUITER. BANKERT wierdt handgemeen met den Graaf D'ESTREES. DE RUITER hadt een oogmerk om op het Eskader van de Roode Vlag in te breeken; doch de vijand, het geduurig draagende houdende, konde tot geen staan gebragt worden. De Vice-Admiraal SWEERS, van TROMPS Eskader, deezen zijnde vooruit geraakt, kwam in een verschrikkelijk gevegt met den Admiraal en Vice-Admiraal van de Blaauwe Vlag. Doch zijne Kapiteinen hem niet behoorlijk gevolgd zijnde, wierdt hij, door overmagt, zo deerlijk gehavend, dat hij, in den avond, zich genoodzaakt vondt te wijken. Midlerwijl was DE RUITER met Prinse ROBERT in gevegt. In 't eerst scheen het, als of, op zijn Schip, alles aan spaanders zou geschooten worden; ook kreeg hij eenige gekwetsten. Doch de vijandlijke Schepen keerden hem eerlang de Spiegels toe, en liepen voor den wind heenen. Al vegtende zeilden nu de beide Vlooten nevens elkander voort, zettende de Engelschen bij al wat goed konde doen, om hunne Kusten te bereiken. Men schoot nog, naa dat de Zon reeds was ondergegaan. Thans deedt DE RUITER, met vuuren, zein om te wenden, en zeilde, met klein zeil, Zuidoostwaarts, in de onderstelling dat de vijand koers zou blijven houden tot den volgende dag, en dan het gevegt hervatten. Doch toen de Zon wederom opging, was 'er geen vijand meer te zien. Naderhand vernam men, dat dezelve de Zee verlaaten, en zich na de rivier van *Londen* hadt gewend. Weinig schade was, aan weerkanten, in deezen slag geleeden. Een onsterflijken roem behaalde hier DE RUITER, nevens verscheiden andere Vlootvoogden, als die twee vereenigde Koninklijke Vlooten hadt aangetast, vervolgd, agterhaald, en tot die engte gebragt, dat zij de Zee moesten ruimen. Een Engelsch Schrijver,

ver, verslag gedaan hebbende van deezen Zeeslag, geeft onzen Held het volgende getuigenis: „In dit bedrijf gaf DE RUITER „ duidelijke proeven, dat hij, als het tijd was, den vijand zo „ wel durfde opzoeken, als dat hij dien, zomtijds, voorzig-„ tiglijk vermijdde, en dat hij zijne plaats nooit verliet, dan „ om zijn voorhoofd te toonen."

Intusschen hadt DE RUITER schriftlijk verslag gedaan aan de Algemeene Staaten en aan zijne Hoogheid, en met een verzogt om vervulling van Krijgs- en andere behoeften. De Afgevaardigden, welke kort vóór het Gevegt bij onzen Generaal aan boord geweest waren, en zich, zedert, te *Vlissingen* onthouden hadden, kwamen nu wederom in 's Lands Vloot, om DE RUITER en de overige Bevelhebbers voor hunne trouwe diensten te bedanken. Tevens verzogten zij om de gedagten van den Krijgsraad omtrent de volgende verrigtingen der Vloot. Doch hier over verschilde men van begrippen. Zommigen stemden voor het plaatzen der Zeemagt op *Schooneveld*, ter beveiliginge van 's Lands Kusten; anderen dagten, men moest den vijand opzoeken en aantasten. Zonder in deezen uitspraak te doen, beloofden de Afgevaardigden, de verschillende bedenkingen ter hooge Vergaderinge te zullen brengen.

Naa dat DE RUITER, kort te vooren, van Hun Hoog Mogenden en van den Prinse Stadhouder een brief van dankzegginge hadt ontvangen, voor zijnen dienst, aan het Vaderland beweezen, bekwam hij, op den negentienden Junij, de bevestigde tijding van de aankomst der vijandelijke Vlooten op de rivier van *Londen*. Met overleg van den Krijgsraad, besloot hier op de Generaal, nog dien zelfden dag, den Schout bij nacht DE HAAN, met twaalf Oorlogschepen en Fregatten, twee Branders en vier Advijsjagten, derwaarts te zenden. Deeze togt moest dienen, deels om den toestand en gelegenheid der vijandlijke Vlooten naauwkeurig op te neemen; deels, om te doen zien, dat de Nederlandsche Vloot, hoewel minder van magt, zich wel op de vijandlijke Kusten durfde vertoonen. Terwijl DE HAAN op weg was, zag men, tegen den middag van den eenëntwintigsten Junij, een Admiraliteits Jagt, 't welk de Vlag van boven voerde, nevens een Snaauw, uit

Zeeland, de Vloot naderen, den steven wendende na het Schip van den Generaal. Het hadt binnen boord den Veldmaarschalk WIRTS, die thans, op *Walcheren*, het Krijgsvolk van den Staat geboodt, nevens eenige andere Heeren, om den zegepraalenden Held over zijne overwinning te begroeten. Het aanzienlijk gezelschap wierdt deftig onthaald, en keerde nog dien zelfden dag te rug.

Niet meer dan vier dagen besteedde de Schout bij nacht DE HAAN aan zijnen togt. Hij boodschapte aan den Generaal, dat de vijanden, in de twee jongste gevegten, meer dan drieduizend dooden en gekwetsten bekoomen hadden; dat 'er, tusschen de Engelschen en Franschen, merkelijke oneenigheid heerschte, elkander over en weder de schuld van de nederlaage geevende; dat de Engelschen van spijt borsten en van woede stampvoetten, om dat zij de Zee hadden moeten verlaaten. Omtrent deezen tijd kwamen 'er eenige versche Schepen uit *Friesland*, en eenige, die in *Zeeland* hersteld waren, onder de Vlag: zo dat men 'er nu honderdëntien Zeilen telde. Ook zag men een Jagt de Vloot naderen, voerende eenige Afgevaardigden der Algemeene Staaten en van de Kollegiën der Admiraliteit. Hunne komst diende tot het doen van eenen voorslag, of de Krijgsraad niet zou geraaden vinden, zo ras de Vloot van Krijgs- en andere noodwendigheden zou voorzien zijn, 't welk binnen twee dagen konde geschieden, met dezelve na *Engeland* over te steeken. Greetig wierdt deeze voorslag bij DE RUITER en de overigen aangenomen, om verscheiden redenen, onder andere, om de Engelschen te toonen, de valschheid hunner uitstrooijinge, alsof de Nederlandsche Vloot uit Zee geslagen of binnen de Gronden was gedreeven.

Straks maakte men alle noodige schikkingen tot den gewenschten togt. Alles was daar toe in gereedheid, wanneer DE RUITER, op den eersten Julij, van den Heere LODESTEIN, Sekretaris van het Kollegie der Admiraliteit te *Rotterdam*, eenen brief ontving, waar in hem, uit naam van zijne Hoogheid, wierdt belast, den togt nog eenige dagen uit te stellen. Dit schrijven wierdt, 's anderendaags, gevolgd van den Heere LODESTEIN zelven, verzeld van den Veldmaarschalk WIRTS, en den Heere DE HUBERT, Raadpensionaris van *Zeeland*, als

als Afgevaardigden van zijne Hoogheid. In den Krijgsraad, welke aan DE RUITERS boord wierdt gehouden, bragten zij in 't midden, dat ter gelegenheid van het beleg van *Maastricht*, door den Koning van *Frankrijk*, zijne Hoogheid op de gedagte was gevallen, of niet de Vloot de eene of andere Stad of Plaats, in *Engeland* of *Frankrijk*, zoude kunnen aantasten, om alzo eene afwending te maaken, en daar door het beleg te doen opbreeken. Naa lang overleg van dit onderwerp, ftemde men algemeene voor de ongeraadenheid van dusdanig eene onderneeminge; en viel dus het befluit, om zich te houden aan den eerften voorflag, en na *Engeland* over te fteeken. Op den derden Julij ging de Vloot derwaarts onder zeil.

Terwijl men de reize vervorderde, ontving DE RUITER berigt van verfcheiden Kapiteinen, dat, op hunne Schepen, zeer gevaarlijke befmettelijke ziekten zich openbaarden, die geweldig voortfloegen. Niet minder dan vierhonderdveertig perfoonen waren, van de kwaale, zeer fchielijk aangetast. Honderdëndertig van dezelve zondt de Generaal na het Vaderland in de Gasthuizen, raadpleegde voorts met de Geneesheeren op de Vloot, en deedt de middelen, welke zij dienftig oordeelden, in het werk ftellen. Men fchreef deeze ziekte toe aan de befmettinge van de zulken onder het bootsvolk, welke, in den jongst voorgaanden winter, gebruikt waren op eenige gevaarlijke posten in Holland, en aldaar veel geleeden hadden.

Door ftilte en tegenwind opgehouden, kreeg de Vloot niet voor den vijfden Julij de Engelfche Kust in 't gezigt. Vier of vijf Engelfche Schepen, die voor het Koningsdiep voor anker lagen, hadden de Staatfche Vloot niet ontdekt, of zij gingen onder zeil, en weeken binnenwaarts op de rivier van *Londen*. Thans beleidde de Generaal den Krijgsraad. Hier wierdt goed gevonden, nog een weinig digter onder de Engelfche Kust te loopen, en zich van nader bij te vertoonen; doch, indien 'er geen kans ware om eenig voordeel op den vijand te behaalen, wederom over te fteeken na de Hollandfche Kust, om de Vloot, door het opzenden der zieken en het ontbieden van verfche leevensmiddelen, zo veel mogelijk,

te zuiveren. Dienvolgens liep 's Lands Vloot tot zo nabij onder *Harwich*, dat men van daar en uit andere oorden de Nederlandsche Schepen duidelijk konde onderscheiden. Duidelijk bleek nu den Engelschen de valschheid des verspreiden gerugts, dat de Nederlanders uit Zee geslagen waren. Op den negenden deedt de Generaal den steven wederom na de Hollandsche Kusten wenden; laatende, evenwel, vier Oorlogschepen, vijf Fregatten, drie Snaauwen en een Galjoot, onder bevel van zijnen Zoone Jonkheer VAN GELDER, voor de rivier van *Londen*, met last om 'er drie of vier dagen te blijven kruizen, den vijand alle mogelijke afbreuk te doen, kundschap op te zamelen wegens de gesteldheid en bestemming der vijandlijke Vloot, en vervolgens, op de gestelde Verzamelplaats, ter halver *Zee*, tusschen de rivier van *Londen* en de *Wielingen*, de Vlag te koomen opzoeken.

Terwijl DE RUITER, met 's Lands Vloot, zijnen koers vervolgde, liep de wind Zuidwest. Hier uit vermoedende, dat de Vijand, van die gunstige gelegenheid, zich veelligt mogt bedienen, om met de Schepen, die al lang op de rivier van *Londen* gelegen hadden, uit te loopen, en zich tusschen den *Oppert* en de *Vlaamsche* Kusten te plaatzen, vondt hij geraaden, niet voor de Maaze, maar meer Zuidelijk post te vatten. Onder het voortzeilen, ontving hij eenige ververschingen uit het Vaderland, zondt de zieken, met klein Vaartuig, na *Rotterdam*, en liet, eindelijk, vijf mijlen van *Westkappel*, het anker vallen. Hier kwam VAN GELDER bij hem, zonder, egter, merkelijke kundschap aan te brengen.

Intusschen groeide, hand over hand, het getal der zieken op de Vloot. Van wegen het groot getal besmette persoonen, welke men hadt moeten opzenden, gevoegd bij de dooden en gekwetsten, in den jongsten Zeeslag bekoomen, waren zommige Schepen zo schaars van Volk voorzien, dat de Ankers ter naauwer nood konden gewonden worden. Dit bewoog den Generaal, uit de Fregatten en Advijsjagten, eenig Volk op de magtelooze Schepen te doen overgaan. Daarenboven wierdt het gebrek, eenigzins, aangevuld door versch Volk, van *Amsterdam* en *Rotterdam*, na de Vloot gezonden. Midlerwijl hadden 's Lands Staaten besflooten, dat de Vloot, nog

nog eenigen tijd, Zee zoude houden, en, diensvolgens, de Kollegiën ter Admiraliteit aangefchreeven, om dezelve, tot aan het einde van *Augustus*, van leevensmiddelen te verzorgen.

Van tijd tot tijd een weinig verzeild zijnde, was nu 's Lands Vloot het Eiland *Walcheren*, tot op een korten afftand, genaderd. Hier hadt DE RUITER eene voegzaame legplaats uitgekoozen, om, aan de eene zijde, den vijand te kunnen afwagten, en, aan den anderen kant, een onbelemmerden toevoer te hebben van lijfs- en krijgsnoodwendigheden. Op deeze legplaats ontving DE RUITER eenen brief van den Raadpenfionaris, meldende, hoe men, in *Engeland*, vlijtig bezig was om de Vloot, van nieuws, in gereedheid te brengen; doch dat het werven van bootsvolk zeer traaglijk voortging, alzo veele Engelfchen ronduit weigerden, tegen de Nederlanders te dienen; maar dat evenwel de vijand een oogmerk fcheen te hebben, tegen de magt der Staaten, nogmaals, eenen kans te waagen, indien hij flegts zijne Vloot konde in Zee brengen; 't geen, ten minfte, nog wel twaalf dagen zoude aanhouden. Het berigt, wegens de langzaame bemanning van de vijandlijke Vloot, wierdt, zedert, bevestigd, doch daar nevens gevoegd, dat dezelve thans gereed lag, om Zee te kiezen. Wat laater verftondt DE RUITER van eene zijner Brandwagten, dat de vijandlijke Vloot, fterk honderdvijfentwintig Zeilen, uit de rivier van *Londen*, met 'er daad was in Zee geloopen, verzeld van eenige duizenden Soldaaten, in Koolfchepen gelaaden.

De Generaal, uit het laatfte gedeelte diens berigts, befluitende dat de vijanden eenen aanflag van gewigt in den zin hadden, en dat hij, veelligt, nog dien zelfden dag, dezelve zoude verneemen, ter oorzaake van den gunftigen wind, deedt de Schepen onder zijne Vlag een weinig meer uit elkander zeilen, en zich in eene goede orde plaatzen. Daar naa riep hij alle de leden van den Krijgsraad aan boord, deelde hun de ingekoomene berigten en tijdingen mede, en vermaande eenen iegelijk tot de betragting van zijnen pligt. Op den dertigften Julij ging 's Lands Vloot onder zeil, ftellende den koers Noordwest; zij zeilde tot 's anderendaags avonds, eer DE RUI-

TER den vijand ontdekte. Vier mijlen van hem liet hij toen het anker vallen. Thans zondt hij bevel aan TROMP en BANKERT om met hunne Eskaders, die den voor- en den agtertogt hadden, zo nabij doenlijk was aan de Hoofdvlag te blijven, om alzo elkander te spoediger hulp te kunnen bieden. Voorts belastte DE RUITER aan drie Jagten, om tusschen de onze en de vijandlijke Vloot te kruizen, en alzo op de beweegingen der laatstgemelden een waakend oog te houden.

In den vroegen morgen van den eersten Augustus ging de vereenigde vijandlijke Fransche en Engelsche Vloot, bijna te gelijk met de Staatsche, onderzeil. De wind waaide thans uit het West. De wederzijdsche Zeemagten leiden om de Zuid. Naa geruimen tijd zeilens, was DE RUITER, die zijne Schepen digt in een geslooten hieldt, van verstand, dat hij, zo niet boven den vijand zeilen, althans op hem zoude kunnen indringen. Ruim acht uure deedt hij zein van wenden om de Noord, en om op de vijandlijke magt in te dringen. Doch deeze hadt zulk een voorneemen niet begreepen, of hij zeilde van de onzen af, met zo snellen vaart, dat het agterhaalen ondoenlijk viel. Eerst vermoedde DE RUITER, dat hier een oogmerk agter school, om hem ter halver Zee te lokken, en aldaar het gevegt te beginnen. De ongegrondheid diens vermoedens, uit 's vijands geduurig voortzeilen, bespeurende, kwam hij op den inval omtrent eenig misverstand tusschen de Fransche en Engelsche Bevelhebbers. En, inderdaad, het gedrag der vijanden, geduurende den gantschen dag, hadt een voorkoomen van wanorde en verwarringe. Nu eens liepen ze voor den wind af, dan staken ze wederom bij, als 't ware om de Nederlanders af te wagten, terwijl, inmiddels, een ander Eskader van hunne Vloot zijnen koers vervolgde. Kort naa den middag liepen ze allen voor den wind af, tot 's namiddags ten vier uure, wordende steeds vervolgd door de onzen, die, in het naajaagen, honderdvijftig Zeilen telden. Veel naadenkens kostte het DE RUITER, om van dit wijken eenige voldoende reden te vinden. In gebrek aan moed konde hij den grond daar van niet vinden, alzo de vijand klaarblijkelijk de overhand hadt, en van noodwendigheden op nieuw voorzien was. Eindelijk viel hij op de gedagte, dat het,

veel-

veelligt, een Krijgslist was, om hem van de Zeeuwsche Kust af te trekken, en alzo de handen ruim te krijgen tot het doen van eene landinge. In deeze gedagte wierdt hij versterkt, althans hij beschouwde dezelve als niet verwerpelijk, zints hij vernam, dat de Koolschepen, die de Landsoldaaten zouden overvoeren, nog op de rivier van *Londen* lagen. Deeze, besloot hij 'er uit, zoude men, geduurende zijne afweezigheid van *Schooneveld*, doen uitloopen, en eene landing op de Zeeuwsche Kust onderneemen. In deeze onzekerheid zeinde hij de overige Lt. Admiraalen aan boord, en deelde hun zijne gissingen en bedenkingen mede. Men was het met hem eens, en besloot, diensvolgens, na *Schooneveld* te rug te keeren. Nog voor den avond wierdt dit besluit volvoerd.

'sAnderendaags kwam de Vloot wederom onder zeil, doch vernam geenen vijand. In den avond, naa dat de Vloot, op haare gewoone plaats, wederom ten anker was gekoomen, bragt een Zeeuwsche Kaaper twee Kitzen, zijnde Engelsche Prijzen, in de Vloot. Aan boord van de eene bevondt zich een Engelsch Predikant, voor een groot Oorlogschip bestemd. Deeze, gebragt zijnde aan boord van onzen Generaal, verhaalde aan denzelven, dat de Landsoldaaten, in de Koolschepen ingescheept, een getal van achtduizend man bedroegen, in acht Regimenten verdeeld, behalven nog drie Eskaders Ruiterij, ieder van honderdtwintig Paerden; dat de Vloot bestondt uit tachtig Engelsche en achtentwintig Fransche Oorlogschepen, bedraagende, nevens de Branders en klein Vaartuig, honderdzestig Zeilen. Hij voegde 'er nevens, deeze Zeemagt, nog dien zelfden dag, omtrent tien mijlen ten Noorden van de Nederlandsche Vloot, onder zeil gezien te hebben. Op het laatste berigt zondt DE RUITER eenige Galjooten langs de Hollandsche Kust, tot aan *Texel* toe, om te waarschuwen en op 's vijands beweegingen te letten.

Omtrent deezen tijd ontving onze Generaal brieven, zo van den Hollandschen Raadpensionaris FAGEL, als van Hun Hoog Mogende. Beiden waren genoegzaam van den zelfden inhoud; zij behelsden, hoofdzaakelijk, „ Dat, volgens echte „ berigten, onlangs, van eene vertrouwde hand, uit *Londen* „ ingekoomen, de Engelschen het voorneemen hadden, om

„ tegen de Nederlandsche Vloot nogmaals eenen slag te waa-
„ gen; dat, aan den uitslag diens gevegts, het lot van het
„ lieve Vaderland hing; naardien de vijanden wel zouden ge-
„ negen zijn tot het sluiten van eenen Vrede met den Staat,
„ op redelijke voorwaarden, indien zij, in dit gevegt, de
„ overwinning niet behaalden; dat voorts de vijanden een
„ ontwerp beraamd hadden, om, geduurende het gevegt, de
„ ingescheepte Troepen eene landing te doen volvoeren bij
„ *Scheveningen*, met oogmerk om alzo in *'s Graavenhage*
„ alarm te verwekken, en de hooge Vergaderingen uit elkan-
„ der te doen gaan; dat zij, diensvolgens, hem in bedenking
„ gaven, of hij, geduurende het gevegt, de vijanden, met
„ eenige kleine Fregatten, niet zou kunnen gadeslaan, en het
„ landen beletten." De Brief wierdt beslooten met eene vol-
komene overlaating van alles aan de wijsheid en voorzigtig-
heid van den Generaal, met eene hartlijke vermaaning aan
hem, en alle zijne onderhoorige Bevelhebbers, Officieren,
Matroozen en Soldaaten tot het betragten van hunnen eed en
pligt, en eene vuurige toewensching van den Godlijken zegen
in het aanstaande gevegt. Den eerstvolgenden Zondag, na
de openbaare Godsdienstoefening, deedt DE RUITER, door
zijnen Predikant WESTHOVIUS, deeze Brieven aan al zijn volk
voorleezen; 't welk zich daar op zo gemoedigd aanstelde,
dat het meerengedeelte zijn verlangen betuigde, om met den
vijand handgemeen te worden. 's Daags daar aan ontving de
Generaal eenen Brief van de Staaten van Holland, in welken
hem berigt wierdt, dat de vijandlijke Vlooten zich lieten zien
aan de Kust van Holland, en door het afzenden van kleine
Vaartuigen, tot digt aan den wal, het voorneemen eener lan-
dinge vertoonden; weshalven Hun Ed. Gr. Mogende posten
langs de Stranden deeden loopen, en Baaken hadden doen
stellen, om te dienen tot zeinen van den naderenden vijand.
Wijders wierdt den Generaal berigt, dat 's Lands Staaten be-
slooten hadden, de Vloot, tot in 't einde van September,
Zee te doen houden, en daarom de Admiraliteits-Kollegiën
aangeschreeven, om 's Lands Schepen, tot zo lang, van de
noodige mond- en krijgsbehoeften te voorzien, en, indien bij
hen eenige Schepen lagen, na Zee bestemd, derzelver uit-
rus-

rusting en bemanning, met allen mogelijken ſpoed, te verhaasten.

Op den vierden Augustus, terwijl de Vloot op *Schooneveld* lag, kwam bij onzen Generaal aan boord de Heer MOLENBEEK, Burgemeester van *Brugge*, derwaarts gezonden door den Graaf MONTEREY, Landvoogd der Spaanſche Nederlanden. Zijne boodſchap hieldt in, een berigt wegens de behoedmiddelen, door den Landvoogd aangewend, ter beveiliginge van de Vlaamſche Kusten tegen vijandlijke onderneemingen. Tevens deedt hij, van wegen zijne Excellentie, eene aanbieding van al wat in derzelver vermogen was, om de Vloot van noodwendigheden te verzorgen. Verſcheiden andere Grooten, van *Ostende*, kwamen, den volgenden dag, bij DE RUITER aan boord, om hem te begroeten en 's Lands Vloot te bezigtigen.

Intusſchen was, langs de Hollandſche Kusten, alles in beweeging. In den avond van den tweeden Augustus hadt men de vijandlijke Vloot voor de *Maaze* gezien. 's Anderendaags, met Zonsopgang, vertoonde zij zich voor *Scheveningen*, zo digt aan den wal, dat men de drie Eskaders duidelijk konde onderſcheiden. Tegen den middag naderden eenige kleine Fregatten tot zo nabij, dat men, van land, op dezelve ſchoot; 't welk, van de Schepen, even eens beantwoord wierdt, zonder dat men, over en weder, eenige ſchade toebragt. Nog dien zelfden naamiddag vertoonde zich de Vijand voor *Zantvoort* en *Wijk op Zee*, drie mijlen van den wal. 's Daags daar aan liet hij zich zien, eerst voor *Egmond*, daar naa bij *Petten*, en eindelijk voor *Texel*. Van dit alles zondt zijne Hoogheid berigt aan DE RUITER, met last om op de beweegingen des vijands, die eene landing ſcheen in den zin te hebben, en tweehonderd Zeilen ſterk was, naauwkeurig agt te geeven, en, indien hij zulks zoude geraaden vinden, denzelven aan te tasten.

Naa het ontvangen van deezen Brief, die, egter, niet voor den zevenden der maand onzen Generaal ter hand kwam, beſloot de Krijgsraad, na *Scheveningen* te zeilen, en als dan nader te overleggen, 't geen men, om te doen, dienſtig of noodig zoude oordeelen. Eer nog de ankers geligt waren,

 ont-

ontving de Vloot, tot versterking, een Zeeuwsch Schip, en een van *Amsterdam*; als mede vierhonderd man versch volk, om over de Vloot verdeeld te worden. In het gezigt van *Scheveningen* genaderd, vernam DE RUITER uit eenen Koopvaardijschipper, dat de *Engelschen* eene landing op het Eiland *Walcheren* in den zin hadden, zo ras 's Lands Vloot van *Schooneveld* zou vertrokken zijn. Van dit berigt gaf DE RUITER kennis aan zijne Hoogheid, verzoekende tevens om nadere en duidelijker bepaalende bevelen. De woorden, door zijne Hoogheid gebruikt, „ om de vijanden te bejegenen en „ aan te grijpen, zo wanneer hij, met overleg van den „ Krijgsraad, naar Soldaat- en Zeemanschap, zulks zoude oor„ deelen met den dienst en het voordeel van het Land over„ een te koomen," baarden hem merkelijke bekommering. De vijandlijke Zeemagt overtrof de Staatsche zeer verre in allen opzigte. Niet dan met groot gevaar van een nadeeligen uitslag kon dus dezelve bestreeden worden. Indien het gevegt ongelukkig uitviel, zou men daar van de schuld aan DE RUITER wijten. Men hadt wel, voorheen, den strijd, zomtijds, op halven kans gewaagd; doch DE RUITER durfde dit niet over zich neemen. Om alle deeze redenen verzogt de Generaal om nadere en stellige bevelen.

Inmiddels was, dien zelfden dag, ter Algemeene Staatsvergaderinge besllooten, zijne Hoogheid te verzoeken om de Vloot met eenige Soldaaten te versterken. Daarenboven waren 'er eenige Afgevaardigden benoemd, om zich na 's Lands Vloot te begeeven, om met DE RUITER en den Krijgsraad, over de gesteldheid en bestemmingen der Vloot, mondeling te handelen, en van dit alles, aan zijne Hoogheid, verslag te doen. Derdehalve mijl van *Scheveningen* lag nu 's Lands Vloot geankerd. Hier ontving de Generaal, op den negenden der maand, een bezoek van den Spaanschen Gezant *Don* EMANUEL DE LIZA, voordagtelijk derwaarts gekoomen, om den Generaal te begroeten. Drie dagen laater, in den naamiddag, zag men een Visscherspinkje de Vloot naderen, voerende de Vlag van boven. Aan boord van hetzelve bevondt zich zijne Hoogheid, verzeld van verscheiden Edelen en Grooten. DE RUITER, zulks vernomen hebbende, zondt straks zijnen tweeden

den Kapitein met eene Sloep, in welke de Prins met zijn gevolg overstapte. Dit bezoek baarde eene groote blijdschap op de Vloot. Alle Schepen lieten hunne Vlaggen en Wimpels waaien. Van het gejuig, *Lang leeve de Prins!* hoorde men de lucht weergalmen.

Terstond naa de komst des Stadhouders, deedt DE RUITER den Krijgsraad aan boord zeinen. Hier vraagde zijne Hoogheid elk der Leden zijn gevoelen af, omtrent de best geschikte wijze, op welke 's Lands Vloot zoude kunnen gebruikt worden, ten dienste van den Staat, en tot beveiliginge der Oostindische Retourschepen, welke men nu dagelijks te gemoete zag. Naa rijp beraad en overleg, viel het eenpaarig besluit, men moest de vijanden, hoe eerder hoe beter, naderen, en dezelve, met het meeste voordeel, tragten aan te tasten, om aldus, onder den Godlijken zegen, hen van de Kusten en Zeegaten van den Staat te verdrijven, en de Zee, voor de verwagt wordende Oostindische Retourschepen, vrij en veilig te maaken. Zijne Hoogheid, dit besluit, met zijne toestemming, bekragtigd hebbende, vermaande alle de leden van den Krijgsraad tot hunnen pligt, en het trouwhartig verdeedigen van het Vaderland. Straks daar op zag men iets plegtigs en aandoenlijks op het Schip van den Generaal. Al het Scheepsvolk wierdt belast om boven te verschijnen. Zijne Hoogheid, de Lt. Admiraal Generaal DE RUITER en alle de overige leden van den Krijgsraad plaatsten zich op het Halfdek. De agtbaare Zeeheld, thans het woord opvattende, sprak, met zijne nadruklijke stemme, het Bootsvolk aan, met de volgende woorden: „ Mannen, het schijnt dat men nog „ eens zal moeten slaan, en dat de vijanden niet zullen rus„ ten, voor dat wij nog een derden kans met hen gewaagd „ hebben. Ook kan ik niet twijfelen, of gijlieden, die mij „ nu tweemaalen trouwelijk hebt bijgestaan, zult nu ook de „ derdemaal toonen, dat gij mannen zijt, genegen om voor „ het lieve Vaderland, voor de Oude Vrijheid, voor zijne „ Hoogheid, en voor Vrouwen en Kinderen, tegen alle vijan„ den nevens mij te strijden. Zijt gij niet alle in 't algemeen, „ en elk in het bijzonder gezind, om uwe eer en eed, als „ getrouwe lieden, tot den dood toe te betragten: te meer,

„ om

„ om dat zijne Hoogheid de blooden zal doen ſtraffen, en „ de geenen, die zich wel gedraagen, eerlijk beloonen?" Verre de meesten gaven op deeze Aanſpraak een toeſtemmend antwoord, en riepen, onder het wuiven met de hoeden: *Lang leeve de Prins!* Het behaagde zijne Hoogheid, deeze toeſtemming en genegenheid, met het driemaal afneemen van zijnen hoed, te beantwoorden. Kort daar op voer zijne Hoogheid, met de Sloep, na de Visſcherspink, en voorts na land. Alle de Schepen deeden, bij het afvaaren, eenige eereſchooten.

's Anderendaags, in den vroegen ogtendſtond, ging de Vloot onder Zeil, den koers na 't Noorden ſtellende, met een ſlappen Westenwind; doch die, allengskens, wakkerde: waarom DE RUITER geraaden vondt, te ankeren; dit geſchiedde drie mijlen dwars van *Petten*. Hier wierdt de Vloot beloopen van een harden ſtorm, welke drie dagen aanhieldt, en in welken verſcheiden Schepen merkelijke ſchade leeden. Niet voor den zeventienden kwam 's Lands Zeemagt wederom onder zeil, laveerende dien geheelen dag en den volgenden nacht, om den vijand op te zoeken, dien men verſtondt, vier of vijf mijlen van daar ten anker te leggen. Dien dag ontving de Generaal eenen brief van zijne Hoogheid, inhoudende, hoe men, in *Holland*, was bedugt, dat de vijand na de *Eems* was gezeild, om de Oostindiſche Retourvloot waar te neemen: waarom DE RUITER wierdt gelast, te onderſtaan, wat 'er van de zaak ware; en indien de vreeze gegrond wierdt bevonden, zich insgelijks derwaarts te begeeven, ingevalle hij van oordeel ware, dat de Retourſchepen aldaar, door den vijand, konden worden aangetast. Naa het ontvangen van dit bevel, deedt DE RUITER zich ter hand ſtellen eene naauwkeurige lijst van den toeſtand en ſterkte van 's Lands Vloot. Hier door bleek hem, dat zij beſtondt uit vijfenzeventig Schepen van Oorlog en Fregatten, vijfentwintig Branders en achttien Advijsjagten, te zamen uitmaakende honderdachttien Zeilen, gewapend met vierduizend driehonderd twaalf Stukken Geſchut, en bemand met zeventienduizend vierhonderdtweeënvijftig Matroozen en tweeduizend vijfhonderd achtentwintig Soldaaten, te zamen, twintigduizend vierendertig Koppen.

Bij

Bij deeze kwam nog, den volgenden dag, eene verfterking van honderdzevenënzeventig Matroozen en honderdvijfenzestig Soldaaten. Over de Schepen, die 't minst bemand waren, wierdt deeze manfchap verdeeld.

Hoewel worftelende met aanhoudenden tegenwind, deedt, egter, DE RUITER al wat hij konde, om den vijand te naderen. Nevens anderen leedt hij hier door eenige fchade: weshalven hij te raade wierdt, in afwagting van gunftiger wind en weder, de ankers te laaten vallen; dit gefchiedde Noordwest ten Westen van *Kamper-*, of *Kijkduin*. Niet lang hadt hij aldaar gelegen, of men hoorde de Buitenwagten zein doen, dat ze den vijand zagen. Hierom beval de Generaal, de lijwaardfte Schepen aan te zeggen, dat zij zich zo veel doenlijk onder de Vlag zouden vervoegen. Nogthans bleef men, van weerkanten, ten anker leggen. Geduurende dit ftil leggen verviel een der Oostindifche Retourfchepen, 't welk van zijne makkers was afgedwaald, in 's vijands handen.

's Morgens vroeg van den twintigften Augustus ging de Vloot onder Zeil, met een Oosten wind, den koers na het Noordwest ftellende. Ten tien uure kreeg men den vijand in 't oog, houdende den zelfden koers, doch ruim twee mijlen boven wind, zonder dat evenwel dezelve eenige gezindheid om te vegten betoonde. In den naamiddag wendden de beide Vlooten Zuidwaarts. Aldus zeilde onze Admiraal voort, tot twee uure naa middernacht, wanneer hij West-Noord-West over wende. Straks daar op zag men den vijand, insgelijks, doch na 't Noord-Noord-Oost wenden. Intusfchen liep de wind Zuid-Zuid-Oost; en toen de dag aanbrak bevondt zich onze Vloot in het gezigt van de Hollandfche Kust, geene twee mijlen van Land, tusfchen *Petten* en *Kijkduin*. De vijand was nog al in 't gezigt, doch dieper in Zee. Door zijn beleid hadt dus onze Generaal, geduurende den nacht, den vijand de loef afgewonnen. DE RUITER, hier mede zijn voordeel willende doen, deedt, vroeg in den morgen van den eenentwintigften Augustus, zein aan de Vloot, om zich in flagorde te fchaaren, en toeftel te maaken om den vijand aan te tasten. Het zelfde gefchiedde ook aan de zijde der vijandlijke magt, met klein zeil de onze afwagtende. Zij beftondt

uit

uit drie Eskaders. Prins ROBERT, als Opperhoofd, voerde het bevel over het Eskader van de Roode Vlag; dat van de Blaauwe Vlag wierdt van den Ridder SPRAGGE aangevoerd. De Fransche Schepen, die de Witte Vlag voerden, stonden onder 't bevel van den Graave D'ESTREES.

Aan onze zijde hadt de Lt. Admiraal TROMP de voorhoede, DE RUITER den middentogt, en BANKERT de agterhoede. Door het wenden van den vijand, 't welk de Generaal, daar op, insgelijks deedt, wierdt deeze orde omgekeerd. Thans deedt onze Vlootvoogd zein, om voor den wind op den vijand in te loopen. Tusschen acht en negen uure wisselde BANKERT de eerste Kogels met den Graaf D'ESTREES. DE RUITER koos wederom Prins ROBERT voor zijnen man; TROMP kreeg te doen met het Blaauwe Eskader onder SPRAGGE. De Schout bij nacht DE MARTEL kwam met eenige Schepen van BANKERT's Eskader in zulk een hevig gevegt, dat hij in brand wierdt geschooten, dien hij met moeite bluschte; hij was genoodzaakt, zich te voegen bij andere Schepen van zijn Eskader, die voorts op den Lt. Admiraal BANKERT, vermits dezelve van zijn Eskader eenigzins was afgedwaald, eenen Brander afzonden; welken hij, egter, door zijn beleid ontweek. Thans dreef hij de Franschen om de Oost, daar zij in den wind bleeven hangen, zonder wederom op de Nederlanders af te koomen. De Vice-Admiraalen EVERTZEN en STAR vervolgden hen eenigen tijd, doch konden ze niet tot staan brengen. Intusschen was de Generaal DE RUITER met Prins ROBERT in een verschriklijk gevegt geraakt; etlijke maalen sloegen ze door elkander heenen, terwijl zij beurtelings de loef hadden. Men getuigt dat van DE RUITERS Schepen met het Kanon zo gezwind als met Snaphaanen wierdt geschooten. Driemaalen gaven ze vuur tegen eene enkele reize van den vijand. DE RUITER deedt al wat hij konde om Prins ROBERT te naderen; doch deeze was van eenige Branders omringd, en wierdt, daarenboven, van zijne Sekonden, kloekmoedig bijgestaan. Ondanks eenen dikken mist, van regen verzeld, welke ten tien uure opkwam, en een geheel uur duurde, ging men, egter, voort met schieten. In dien tijd raakte VAN NES in een hevig gevegt, met zes of zeven Schepen van het Roode Eskader,

kader., waar in zijn Bezaansroede door midden geschooten, en zijn Rondhout zo zwaar beschadigd wierdt, dat hij reddeloos lag. In dien staat zag hij drie van zijne Schepen boven den wind van hem leggen, zonder dat zij op den vijand afkwamen. Vergeefs zondt hij een Smaauw op hen af, om hen tot vegten aan te spooren; alsof de zaak hun niet aanging, bleeven ze leggen, zonder eenige moeite te doen om van plaats te veranderen. Naa het opklaaren van den mist, zag hij drie vijandlijke Schepen in brand staan. Meer dan eens hadt nu ook Prins ROBERT getragt, om onzen Generaal de loef af te winnen; doch hij deedt vrugtlooze moeite: zo dat hij wederom bijstak. BANKERT, die eenigen tijd de Fransche Schepen hadt naagezet, zonder hen te kunnen inhaalen, om niet te verre van het Eskader te verwijderen, wendde nu na de Hoofdvlag, om met dezelve de Roode Vlag aan te tasten. Zo zwaaren last kreeg Prins ROBERT hier door op den hals, dat hij om de West afdreef, wordende van DE RUITER, VAN NES en BANKERT agtervolgd, tot 's middags ten twee uure, wanneer DE RUITER Noordoost over wendde, om TROMP op te zoeken, die, tegen het Blaauw Eskader vegtende, thans buiten gezigt geraakt was. Het zelfde deedt Prins ROBERT ten aanzien van den Ridder SPRAGGE, voor welken hij niet minder bekommerd was. Te weeten, de Lt. Admiraal TROMP, ten negen uure den steven gewend hebbende na het Blaauwe Eskader, was van den Ridder SPRAGGE kloekmoedig afgewagt. Wel haast raakten de beide Admiraalen aan elkander. Meer dan drie uuren bleeven ze malkander op zijde leggen, met zwaar geschut en met Musketten een onophoudelijk vuur geevende, doch zo gelukkig voor TROMP, dat in de eerste drie uuren, van de vierhonderdtachtig Koppen, welke hij op zijn Schip hadt, niemand gekwetst wierdt. De meeste vijandlijke Kogels vloogen over zijn Schip heenen. Zo wel, daarentegen, wisten de Nederlanders te treffen, dat SPRAGGE eerlang de vlugt moest neemen, van wegen de schade aan zijn Schip, en de dooden en gekwetsten. In groot gevaar, intusschen, kwam TROMP, door het vervolgen van zijnen vijand. Verscheiden Schepen omsingelden hem, zo dat hij geheel reddeloos wierdt geschooten. De Branders, evenwel, die men op

hem

hem afzondt, wist hij behendig af te keeren. Eindelijk was hij genoodzaakt, met zijn Schip uit de Vloot te wijken, en op een ander Schip over te gaan. SPRAGGE, inmiddels, ook van Schip veranderd, wierdt, vervolgens, door TROMP dermaate gehavend, dat hij van nieuws een ander Schip moest kiezen. Doch, in het overvaaren, en toen hij nog geen Scheepslengte van boord was, om na de *Roijal Charles* te roeien, trof hem het droevig ongeluk, dat een Kogel, die dwars door een ander Schip gegaan was, de Sloep derwijze trof, dat zij binnen weinige oogenblikken ten gronde ging. De Ridder SPRAGGE, wien de naam en roem van een kundig, dapper en voorzigtig Admiraal naging, kwam dus deerlijk aan zijn einde. De Engelschen beschouwden zijn verlies als onherstelbaar. Terwijl TROMP aanhieldt met vegten tegen het Eskader des verdronkenen Admiraals, kwam DE RUITER, nevens BANKERT, bij hem. Meest alle de Schepen van het Blaauw Eskader waren deerlijk gehavend, en hadden, aan Rondhout, Touwwerk en Zeilen, zeer veel geleeden. TROMP hadt DE RUITER niet vernomen, of hij schikte zich onder de hoofdvlag. De vijand hadt thans de loef. Dit niettegenstaande, raakten onze Admiraalen, 's naamiddags ten vijf uure, van nieuws, aan den vijand. Zo verwoed wierdt 'er thans gevogten, dat alle de verschriklijkheden van den Zeekrijg zich hier bij een vertoonden. Ondanks den moedigen en getrouwen bijstand, welken Prins ROBERT, van verscheiden zijner Kapiteinen, genoot, viel DE RUITER nevens de anderen zo hevig op de Engelschen aan, dat ze genoeg te doen hadden om hunne reddeloos geschootene Schepen buiten de Slagorde te brengen. Een Nederlandsche Brander raakte aan drie vijandlijke Fregatten te gelijk vast; doch, vermits zijn kruid was nat geworden, deedt hij niets dan smeulen, en gaf alzo gelegenheid, aan de gedreigde Schepen, om te ontkoomen. Omtrent zes uure raakten twee Engelsche Branders en een Oorlogschip in brand. Ten zelfden tijde zonk een ander van hunne Schepen. Een Advijsjagt hadt men kort te vooren zien te gronde gaan. Het gevegt duurde tot 's avonds ten zeven uure, wanneer Prins ROBERT nevens zijne Schepen af hieldt, het Slagveld voor DE RUITER overliet en aldus de Zee ruimde.

Ten

Ten blijke van overwinninge, vervolgde onze Generaal den vijand eenigen tijd, terwijl deeze na zijne Kust den steven wendde.

Dus glorierijk voor DE RUITER eindigde dit Zeegevegt, waar door hij het Vaderland, aan den Zeekant, gered en behouden, en, zelf volgens 't getuigenis van vijanden, door zijnen onbezweeken moed en kloek beleid, een onvergankelijken roem behaald hadt. Volgens zijne gewoone zedigheid, weigerde onze Generaal, van den bevogtene zege, hem zelven de eere toe te schrijven, maar wilde dat dezelve aan Gode toegeschreeven, en deeze daar voor moest gedankt worden. Daarenboven schreeven de Godvrugtigen de overwinning toe aan de Gebeden, die, gedaurende het gevegt, in alle de Kerken deezer Landen, met ongemeenen ernst, waren uitgestort.

Zo dra het gevegt een einde hadt genomen, riep DE RUITER den Krijgsraad aan zijn boord bij een. Hier wierdt beslooten, tusschen *Texel* en *Vlieland*, en wel in 't gezigt van beide Eilanden, met de Vloot te ankeren, om aldus de beide Zeegaten te beveiligen en open te houden, ten dienste der Oostindische Schepen, die uit het Oosten of het Noorden verwagt wierden. In deezen Krijgsraad was men, daarenboven, bezig, met het opneemen van den staat der Schepen, en het getal der gesneuvelden. Thans vernam de Generaal, dat, behalven de Vice-Admiraalen DE LIEFDE en SWEERS, eenige Kapiteinen, en onder deeze de Voorzoon zijner Echtgenoote, Jonker VAN GELDER, gesneuveld waren. Niet zo hardvogtig was onze Held, dat hij dit verlies zonder beweegenisse zijns gemoeds vernam. Doch, zich herstellende, en toen hij deswegen wierdt beklaagd, gaf hij tot antwoord: „ Ik weet dat „ dit de vrugten van den Oorlog zijn, en dat ik mij zelven „ aan Gods wille moet onderwerpen, en daar onder te vrede „ zijn. Heden was het zijne beurt; morgen zal het misschien „ de mijne worden." Voor 't overige was het getal der dooden zeer gering, en de schade aan de Schepen van weinig betekenisse. Op het geheele Amsterdamsche Eskader telde men slegts eenenzeventig dooden en honderdtwintig gekwetsten, en op de overige Schepen naar evenredigheid. Iemand, die den Zeeslag, op DE RUITERS Schip, hadt bijgewoond, verhaal-

de naderhand, dat het gefcheenen hadt, als of de vijandlijke Kogels van het Schip des Generaals te rug ftuitten. Niet meer dan één Oorlogfchip en vier of vijf Branders hadden de onzen verlooren; en, op vier na, waren alle de Schepen in ftaat om Zee te kunnen houden. Tot befluit moeten wij nog aanmerken, dat de Engelfchen, in dit gevegt, door de Franfchen zeer flegt waren bijgeftaan. Al vroeg was de Graaf D'ESTREES, met zijn Eskader, den flag ontweeken, of hieldt zich telkens zeer agterlijk. Daar het den Graave aan moed noch beleid ontbrak, was men van oordeel, dat hij van zijnen Meester, den Koning van *Frankrijk*, zulk eenen last ontvangen hadt.

Een treffend blijk van onbaatzuchtigheid en regtvaardigheid gaf DE RUITER, nog zittende deezen Krijgsraad. Bij gelegenheid der raadpleeginge over de vervulling, bij voorraad, van eenige Bevelhebbersplaatzen, viel, onder andere, de meerderheid van ftemmen op Jonker ENGEL DE RUITER, Zoon van den Generaal, om tot Schout bij nacht bevorderd te worden. Doch DE RUITER nam geen genoegen in deeze keuze, zo als bleek uit zijn fchrijven aan zijne Hoogheid, meldende „ dat „ de Krijgsraad geregen fcheen om zijnen Zoon tot de waar„ digheid van Schout bij nacht te verheffen; maar dat de „ Kommandeur VAN MEEUWEN ouder Kapitein was, welken „ de Vlag als Schout bij nacht zoude toekoomen, en dat hij „ geene reden zag, waarom men deezen niet verkiezen zou„ de." De Generaal voegde 'er nevens, „ dat wanneer zijne „ Hoogheid zulks zoude goedvinden, het hem zeer aange„ naam zoude zijn, indien zijne Hoogheid alsdan zijnen Zoon „ ENGEL DE RUITER met de Kommandeursplaats geliefde te „ begunftigen, 't welk hem wat luister zoude geeven, en „ aanmoedigen om in zijne jonge jaaren zich te beter te ge„ draagen: gelijk hij zich, in de gevegten van het voorlee„ dene en dit loopende jaar, al vrij wel gekweeten hadt." In het antwoord liet de Prins de beftelling aan DE RUITER over. 't Gefchiedde op herhaalden aandrang van den Krijgsraad, dat de Generaal in deszelfs eerst uitgebragt gevoelen naderhand bewilligde.

's Daags

's Daags naa het Gevegt kwam 's Lands Vloot voor anker, tusschen *Texel* en het *Vlie*, genoegzaam op de zelfde plaats, alwaar te vooren de vijandlijke Vloot hadt post gevat. Voor deeze, indien zij lust gehad hadde, om het gevegt te hervatten, waaide thans een zeer gunstige wind; doch men zag haar niet koomen opdaagen. De handen ruimer hadden hierom de onzen, om de geleedene schade te herstellen, en de Schepen, van nieuws, in staat van tegenweer te brengen. Men zondt nu ook de gekwetsten na Land, als mede, op eene staatelijke wijze, de Lijken der gesneuvelde Vice-Admiraalen en Kapiteinen, die voorts een treffelijken uitvaart genooten.

Inmiddels hadt men, in de hooge Vergaderingen, de tijding van de behaalde Zegepraal vernomen, en was straks bedagt op middelen, om de Vloot van het noodige te verzorgen. Reeds op den drieëntwintigsten Augustus, en dus twee dagen naa den Zeeslag, wierdt in de Vergadering van Holland besflooten, van wegen Hun Ed. Gr. Mogende, ter Algemeene Staatsvergaderinge, de zaaken dermaate te bestuuren, „ dat, „ ten spoedigsten, eenige Gelastigden na de Vloot wierden „ gezonden, om te bezorgen dat dezelve van lijftogt en an- „ dere behoeften voorzien, en alzo in staat gesteld wierdt „ om 's Lands verderen dienst te kunnen waarneemen; als „ mede, dat de zelfde Gemagtigden mogten gelastigd wor- „ den, om met den Luitenant-Admiraal Generaal DE RUITER „ en de Afgevaardigden van de Kollgien der Admiraliteiten te „ overleggen, welke verrigtingen, in den tegenwoordigen „ toestand van zaaken, voor de Vloot meest geraaden waren." Tevens wierdt besflooten, de Kollegien ter Admiraliteit aan te schrijven, om de noodige maatregels te beraamen, tot het spoedig verzenden van mond- en krijgsbehoeften na het Nieuw Diep, en uit het midden hunner eenige Leden te benoemen, welke op dit alles het oog zouden hebben. Het besluit van Hun Ed. Gr. Mogende wierdt nog dien zelfden dag ter Vergaderinge van Hun Hoog Mogende ingebragt en bekragtigd.

Naa dat DE RUITER, 's daags daar aan, nevens eenen voorraad van noodwendigheden, brieven van gelukwensching, met de bevogten zege, zo van verscheiden hooge Vergade-

ringen als van den Prinse Erfstadhouder hadt ontvangen, kwamen, den volgenden dag, de benoemde Afgevaardigden, met een Jagt, bij hem, in Zee, in de Vloot aan boord. Straks wierden de Hoofdbevelhebbers, om Krijgsraad te houden, op het Schip van den Vlootvoogd aan boord gezeind. Hier viel het besluit der raadpleegingen, dat de Generaal, zo ras hij van de vereischte noodwendigheden zou voorzien zijn, met de Vloot zou zeilen tot op of bij het Doggerszand, en aldaar eenige dagen vertoeven, in afwagting der Oostindische Retourschepen, om dezelve, indien hij ze mogt ontmoeten, na de best gelegene Nederlandsche Zeehaven te geleiden; of, indien de verwagt wordende Schepen, binnen eenige dagen, niet verscheenen, hij alsdan, met de Vloot, na de *Breeveertien* verzeilen, en om en bij *Texel* zoude post vatten, om aldaar de nadere bevelen van 's Lands Staaten af te wagten.

In het laatst van Augustus en geduurende de eerste helft van September, hadt 's Lands Vloot met ongestadig weder, zomtijds met hevigen storm te kampen; waar door verscheiden Schepen merkelijke schade leeden. In den tusschentijd bekwam DE RUITER de verzekerde tijding, dat de Fransche en Engelsche Schepen, hebbende, naa den Zeeslag, om 't ruwe weder, welk het naderen der Engelsche Kust hadt belet, verscheiden dagen op Zee gezworven, op den derden September voor *Harwich* waren aangekoomen; dat de Engelsche Schepen voorts de rivier van *Londen* opgezeild, en de Fransche na hunne eigen havens vertrokken waren. Hier door was men volkomen gerust gesteld, dat de vijand uit Zee geweeken was.

Midlerwijl ontving de Generaal aanschrijven van Hun Hoog Mogenden, waar bij hem wierdt bekend gemaakt, dat in de *Zond* een groot getal Koopvaardijschepen gereed lag, den wil hebbende na deeze Landen, en hij, dienvolgens gelast, om dezelve, onder een voegzaam geleide, te doen afhaalen. Twee van zijne ligtste Schepen zondt straks DE RUITER derwaarts, om dien last te volvoeren. Daarenboven zondt hij drie Schepen na het *Doggerszand*, om op de Oostindische Retourschepen te kruizen. Op eene ingeloopene tijding, volgens welke de Engelschen eenige Oostindische Schepen, bij het

Eiland

Eiland *St. Helena*, hadden veroverd, wierdt, bij de Gemagtigden van de Algemeene Staaten, nader geraadpleegd over de verrigtingen van 's Lands Vloot. Het besluit hieldt in: de Generaal DE RUITER, zo spoedig doenlijk was, zou met 's Lands Vloot oversteeken na de Engelsche Kusten, en aldaar aan de waereld toonen, dat de Nederlandsche Vloot, in den jongsten Zeeslag, de overwinning hadt behaald, en niet, zo, als de Engelschen, zelf in gedrukte verhaalen, uitstrooiden, genoodzaakt was geweest, in de havens binnen te loopen, maar veeleer zich in staat bevondt, om den vijand te vervolgen; welken hij, daarenboven, volgens dit besluit, mogt aantasten, overal daar hij zulks geraaden zoude agten. Om het ongestadig en stormend weder verliepen 'er etlijke dagen, eer dit ontwerp konde worden in 't werk gesteld. Op den zestienden September bevondt zich de Vloot ter halver Zee, tusschen *Soulsbaai* en de Hollandsche Kust. Op verscheiden Schepen leedt men merkelijk gebrek, als hebbende dezelve, om den harden wind, uit de Voorraadschepen geene leevensmiddelen kunnen overneemen. Hierom riep DE RUITER den Krijgsraad bij een; in deezen wierdt beslooten, zo dra mogelijk was zich aan de vijandlijke Kusten te vertoonen, en daar na den steven te wenden na de Vaderlandsche havens. De Generaal gaf hier van kennis aan Hun Hoog Mogenden, doch konde, door wind en weder verhinderd, zijn voorneemen niet ten uitvoer brengen. Hierom deedt hij zein om met de Schepen binnen te vallen. De onderscheidene Bevelhebbers begaven zich na verschillende Zeegaten. Onze Generaal kwam, op den vierentwintigsten September, met eenige Schepen, binnen in het Goereesche Gat, en zeilde, nog dien zelfden dag, tot voor *Hellevoetsluis*, hebbende, ten teken van Overwinninge, zijn Schip met zijden Vlaggen en Wimpels behangen. Als een blijk van behoudene reize, deedt de Generaal dertien, de Luitenant-Admiraal VAN NES elf, de Vice-Admiraal VAN NES negen, de Schout bij nagt DE LIEFDE zeven, en elk der overige Kapiteinen drie schooten, die van het Fort met zeven schooten beantwoord wierden. Op den zevenëntwintigsten en achtëntwintigsten der maand verscheen DE RUITER, nevens de overige Lt. Admiraalen, ter Vergaderinge van Hun Hoog Mogenden

genden en van de Staaten van Holland, om verslag te doen van hunne verrigtingen in den jongsten Zeetogt. In beide hooge Vergaderingen ontvingen zij den verdienden lof, en hartlijke dankbetuigingen voor hunne goede en getrouwe diensten. Nog voor het einde der maand begiftigden Hun Edele Groot Mogende onzen Held met eenen Rentebrief van zesduizend Guldens. De overige Bevelhebbers wierden insgelijks, naar gelange van hunnen rang, beloond. Thans begaf zich DE RUITER na zijn reikhalzend Huisgezin te *Amsterdam*, alwaar hij, ginds en elders, met opene armen, wierdt ontvangen.

Korten tijd liep het aan, zedert de wederkomst van 's Lands Vloot in de Vaderlandsche havens, of men begon, ter hooge Staatsvergaderinge, van nieuws, te raadpleegen, over de toerustingen eener aanzienlijke Zeemagt, tegen het volgende Jaar 1674. Volgens een Ontwerp, op den vijftienden December des tegenwoordige Jaars 1673 in orde gebragt, en volgens besluit der Algemeene Staaten, op den derden Februarij 1674, bekragtigd, zoude men in Zee brengen tweeënveertig Schepen van Oorlog, van zesenzestig tot tachtig Stukken Geschut, bemand, door een genomen, met vierhonderd Matroozen; vierentwintig Schepen van vijftig tot zestig Stukken, bemand met driehonderd Koppen; achttien Schepen van veertig tot vijftig Stukken, bemand met tweehonderd Matroozen; zes Fregatten van dertig tot zesendertig Stukken, bemand met honderddertig Koppen; vierentwintig Branders, elk met tweeëntwintig Koppen; zesendertig Galjooten en twaalf Snaauwen. De geheele Vloot zou dus bestaan, in alles, uit honderdtweeënzestig Zeilen. Om deeze talrijke Zeemagt van het noodige te verzorgen maakte men reeds de toebereidzels, toen men de tijding ontving van het sluiten van den Vrede tusschen *Groot-Britannie* en de Algemeene Staaten. Met overleg van DE RUITER, door zijne Hoogheid verzogt, om deswegen een Ontwerp op te stellen, besloot men, zedert, tot eene vermindering van 's Lands Zeemagt, en wierdt dezelve, volgens besluit van Hun Hoog Mogende, in het begin van Maart, bepaald op achttien Schepen van Oorlog, van zesenzestig tot tachtig Stukken Geschut en vierhonderd Koppen; vierentwintig Schepen van vijftig tot zestig Stukken en driehonderd Koppen;

pen; twaalf Schepen van veertig tot vijftig Stukken en tweehonderd Koppen; twaalf Fregatten van dertig tot zesendertig Stukken en honderddertig Koppen; achttien Branders; achttien Snaauwen; achttien Fluitschepen; achttien Groote en even zo veele Kleine Galjooten. Voor den tijd van zes Maanden zou deeze Vloot van leevensmiddelen voorzien worden.

Men hadt nu wel vrede met *Engeland*, doch den Oorlog tegen *Frankrijk* nog op den hals. Van wegen dit Rijk wierden thans geene toebereidzels gemaakt om eene Vloot in Zee te zenden. Dus de gelegenheid zijnde afgesneeden, om den vijand, van dien kant, te bestrijden, hadt men het gevoelen van den Generaal DE RUITER ingenomen, of, naar zijne meening, 's Lands Vloot, elders, tot afbreuke van den vijand, zou kunnen gebezigd worden. Daar toe gaf hij in bedenking, of het niet geraaden zijn zoude, eenen aanslag te onderneemen tegen de Fransche Karibische Eilanden, *Martenique*, *Guardeloupe*, de *Grenades* en andere. Deeze voorslag wierdt aangenomen, en door een Staatsbesluit bekragtigd. De Vloot, tot deezen togt bestemd, bestondt, in alles, uit drieënvijftig Schepen, bemand met vierduizend driehonderd zesendertig Matroozen, mitsgaders drieduizend driehonderd zesentachtig Soldaaten, en gewapend met elfhonderd tweeënveertig Stukken Geschut.

Op den negentienden Maij des Jaars 1674 kwam DE RUITER, volgens zijne gewoone voortvaarendheid, 't eerst van allen in Zee, met zeven groote Schepen, en wendde den steven na de *Wielingen*, alwaar de algemeene Verzamelplaats gesteld was. Hier kwamen, spoedig, de Schepen van de onderscheidene Admiraliteits Kollegien onder de Vlag. Door tegenwind kwam de Vloot eerst op den zevenëntwintigsten aan de Engelsche Kust, voor *Douvres* ten anker. Hier groete de Vlootvoogd des Konings Vlag, die van het Kasteel waaide, met dertien Eereschooten, en de overige Bevelhebbers volgens hunnen rang. Eerst met elf, en vervolgens nog eens met negen schooten, bedankte het Kasteel voor dat eerbewijs. Niet lang daar naa kwam de Stedehouder van den Slotvoogd, die thans afweezig was, nevens verscheiden Engelsche Edellieden, onzen Held, aan zijn boord, begroeten. Hij ontving

dezelven vriendelijk, en men fcheidde met wederzijdfche betuigingen van genegenheid. Tot in het begin van Junij vertoefde DE RUITER in het Kanaal, wagtende op eenige Schepen, die nog niet onder de Vlag gekoomen waren, als ook na den noodigen voorraad van Krijgsbehoeften, van welke sommige Schepen nog niet genoeg voorzien waren. Omtrent het midden der maand liep hij den Grooten Oceaan in, koers zettende na de Kanarifche Eilanden, werwaarts hij zijnen Zoon, ENGEL DE RUITER, met eenige Schepen, vooruit zondt, om den Spaanfchen Gouverneur de naderende komst der Vloot te boodfchappen, tot het inneemen van eenige leevensmiddelen, indien ze 'er, voor geld, te bekoomen waren. Naa een kort verblijf vervolgde hij den togt, op welken niets merkwaardigs voorviel. Op den negentienden Julij, met het aanbreeken van den dag, ontdekte men het Eiland *Martenique*. Straks zondt hij, op kundfchap, den Kapitein LYNCOURT, met eene Snaauw, digt na Land. Hij keerde van daar te rug met drie Europeaanen en drie Negers. Uit deeze, afzonderlijk, in den Krijgsraad gebragt, en aldaar ondervraagd zijnde, verftondt men, „ hoe reeds eene Maand geleeden, op *Marteni-* „ *que*, de tijding, wegens eene onderneeming der Nederlan- „ ders, tegen dat Eiland, was ingeloopen; dat de meeste „ Koopvaardijfchepen, die aldaar lagen, op dit berigt, onder „ het geleide van eenige Franfche Oorlogfchepen, na *Frank-* „ *rijk* vertrokken, en de overige na de haven van *Culfac* ge- „ zeild waren; dat het Fort van die haven gewapend was „ met twintig Stukken Gefchut, en eene Bezetting hadt van „ vier of vijf Kompagniën Voetknegten; doch dat het Fort, „ van agteren aan de landzijde, nog niet geheel voltooid „ was, en dat het meerengedeelte der Bezettinge ziek lag."

Op dit berigt befloot de Krijgsraad, het gemelde Fort, ten fpoedigfte, zo te water als te lande aan te tasten. In de Baai, ten Westen van *Culfac*, met de Vloot, 's anderendaags, ten anker gekoomen zijnde, deedt DE RUITER zein om te landen, aan de Soldaaten, Mariniers en Matroozen, ten getale van duizend man. Onder den Kolonel VAN UITTENHOVEN, en de Luitenanten-Kolonellen Graaf JAN VAN HORNES, DE LA GRANDMAISON en STEELAND, waren ze in drie Brigades verdeeld,

deeld, en roeiden voorts, in Booten en Sloepen, na land, even zo veele onderscheidene Vlaggen voerende. Intusschen hadt de vijand, ter plaatze, alwaar de landing was gemunt, post gevat, ten getale van driehonderd man; die, evenwel, door het geschut der Schepen, boschwaarts gedreeven wierden: van waar ze, wederom, een hevig vuur maakten en veelen van de onzen kwetsten. Onder dit alles traden onze Troepen aan land, en dreeven den vijand te rug tot in de Sterkte, die, tegen verwagting, digt agter de boomen aan het strand gelegen was, in eene laagte, omringd van een goeden Wal, en van Palisfaden van tien voeten hoog, met zwaare rottingen doorvlogten. Verscheiden maalen deeden de Nederlanders een moedigen aanval; doch zij stonden bloot voor het geschut van zes vijandlijke Schepen, waar onder een Koningsschip van veertig Stukken, die binnen de *Culsac* lagen, als mede voor het vuur der verdreevene vijanden; veelen sneuvelden hier door, of ontvingen gevaarlijke kwetzuuren. Van zijnen kant wierdt DE RUITER belet, om de vijandlijke Schepen aan te tasten, door het laage water, als mede door eenige Zinkschepen, waar mede de havenmond gestopt was. Dit bewoog den Generaal, op raad van Kolonel UITTENHOVEN, de Troepen aan boord te doen wederkeeren. Om den vijand te misleiden, en den aftogt te begunstigen, deedt DE RUITER eene menigte ledige vaten aan land brengen, even als of hij eenen aanslag van gewigt hadde in den zin gehad. Van hunnen kant ontstaken hierom de vijanden eene menigte lichten en vuuren; die aan de onzen gelegenheid gaven, om, in den voornacht, in goede orde af te trekken en zich na de Schepen te begeeven.

Thans besloot DE RUITER, met overleg van den Krijgsraad, den steven te wenden na *Dominique*, in de hoop van aldaar, van de Wilden, eenig water, brandhout en ballast te bekoomen: noodwendigheden, aan welke verscheiden Schepen groot gebrek hadden. Naa twee dagen zeilens, kwamen ze in de groote Baai des Eilands, en zagen 'er rijklijk hunnen wensch vervuld. In den Krijgsraad wierdt nu het besluit genomen, tegen de Eilanden niets verder te onderneemen, maar, ten spoedigsten, de stevens na het Vaderland te wenden. Eer DE RUITER dit besluit volvoerde, voorzag hij zich van eenige

 mond-

mondbehoeften, en zondt, met een, berigt vooruit, aan zijne Hoogheid den Prinse Erfstadhouder, van den mislukten aanslag. Uit eene lijst van dooden en gekwetsten, daar nevens gezonden, bleek dat het getal der eerstgenoemden honderddrieënveertig, dat der laatstgemelden driehonderdachtenzeventig bedroeg. Terwijl de Vloot haare reize vervolgde, worstelde zij dikmaals met stilte en tegenwinden. Op verscheiden Schepen openbaarde zich eene besmettelijke ziekte, Scorbut en Roode Loop, die zeer veel volks weg namen. In 't begin van September kwam het zo schraal om met leevensmiddelen, dat men zich genoodzaakt vondt, slegts eenmaal 's daags te schaffen. Op den eenentwintigsten bereikte de Vloot het Kanaal; dit zijnde afgezeild, gaf DE RUITER de noodige bevelen aan de Schepen, na de onderscheidene Zeehavens bestemd. Met het Schip *de Zeven Provincien* kwam hij zelve, op de Vuuren van de Lootsbooten inzeilende, in den nacht naa den laatsten September, voor *Goeree* ten anker. Aan zijne Hoogheid, en aan den Raadpensionaris FAGEL, gaf hij, van daar, door brieven, kennis van zijne aankomst.

Terwijl DE RUITER zich vervolgens, te *Amsterdam*, bij zijn gezin onthieldt, deeden, in de maand December, de Engelsche Graaven VAN ARLINGTON en OSSORY, uit *'s Hage*, eenen keer derwaarts, om 'er de merkwaardigheden der Stad te bezigtigen. Bij deeze gelegenheid onthaalden dezelve onzen Generaal op eenen pragtigen maaltijd, en deeden hem tevens de eere, om hem, van wegen zijne Groot-Britannische Majesteit, te nodigen om eenigen tijd aan het Londensche Hof te koomen doorbrengen. Doch DE RUITER, die niets minder dan een Hoveling was, en geen grooter vermaak kende, wanneer hij zich aan land bevondt, dan zich onder zijne huisgenooten en zijne weinige gemeenzaame vrienden te verlustigen, wees deeze aanbieding beleefdelijk van de hand. 't Was omtrent deezen tijd, dat de Ridderlijke waardigheid, reeds voorheen, aan Jonker ENGEL DE RUITER, door den Koning van *Engeland* geschonken, door Opene Brieven wierdt bekragtigd. Tot lof van onzen Held, las men daar in de volgende woorden: *Vir egregius Dominus Michael Adriani filius de Ruiter, ob res summa cum prudentia, fide et fortitudine a se gestas, nomen fa-*

famamque suam longe dilatavit; „ De voortreffelijken Heer „ MICHIEL ADRIAANSZOON DE RUITER, om het uitvoeren van „ zaaken, met de grootste voorzigtigheid, getrouwheid en „ dapperheid, heeft zijnen naam en vermaardheid wijd en „ zijd verbreid."

Thans zijn wij gevorderd tot het laatste bedrijf van onzen Zeeheld, 't welk, voor hem, een doodlijken afloop hadt. 't Is bekend, hoe de bewooners van het Eiland *Sicilie*, door Fransche hulp gesterkt, een geweldigen opstand tegen den Koning van *Spanje* verwekt, en dien Monarch de eene afbreuk naa de andere op dat Eiland hadden toegebragt. Om hen tot reden te brengen, hadt zijne Katholijke Majesteit, reeds in den Jaare 1674, aanzoek gedaan, bij de Algemeene Staaten der Veréénigde Nederlanden, om een gedeelte hunner Zeemagt derwaarts te willen zenden, doch met uitdrukkelijk beding, dat de Generaal DE RUITER het opperbevel moest voeren, als welken hij voor den grootsten Zeeheld zijner Eeuwe hieldt. Aan het Koninklijk verzoek wierdt spoedig voldaan, en daar toe, bij 's Lands Staaten, bestemd een getal van achttien Schepen van Oorlog, zes Snaauwen, vier Branders en twee Voorraadschepen: allen te zamen gewapend met duizend en twaalf Stukken Geschut, en bemand met vierduizend achthonderd twaalf Koppen.

Naa dat de lijst deezer uitrustinge aan DE RUITER was vertoond, betuigde hij daar over zijn ongenoegen. Hij was van oordeel, dat de Vloot, ten bedoelden oogmerke, na de Middelandsche Zee bestemd, in allen opzigte sterker zijn moest, zo ten aanzien van het getal als van de zwaarte der Schepen. De Generaal, naamelijk, kende de geschapenheid der Fransche Zeemagt, in die oorden; uit aanmerking van welke hij meende, tegen haar niet bestand te zullen weezen: te minder nog, om dat dezelve onder kundige en moedige Bevelhebbers stondt, en hij op de magt en hulp der Spanjaarden kleinen staat maakte. Wanneer DE RUITER, met zekeren Raad van een der Kollegien ter Admiraliteit, hier over in gesprek kwam, en zijne zwarigheden deswegen mededeelde, ontving hij dit zonderling bescheid: „ Ik denk immers niet, Admiraal, dat gij, in „ uwe oude dagen, bang begint te worden, en den moed

„ laat

„ laat vallen?" Doch de Generaal, even moedig in het antwoorden, daar het de verdeediging van zijne eere goldt, als in het ſtrijden tegen den vijand, voor de zaak des Vaderlands, *Neen, mijn Heer*, voerde hij daar op den Zeeraad te gemoete, *ik laat den moed niet zakken. Ik heb mijn leeven veil voor den Staat; maar het verwondert en ſpijt mij, dat de Heeren de Vlag van den Staat veil hebben en dus roekeloos waagen.* Op een anderen tijd, door eenige Leden van Regeeringe, verzogt zijnde, ondanks zijne bedenkingen en de geopperde zwaarigheden, met de beſtemde Magt, evenwel, op den voorgenomen togt, in Zee te willen ſteeken, *De Heeren hebben mij niet te* verzoeken, *maar te* gebieden, was het antwoord des kloeken Helds; *en al wierdt mij bevolen, 't Lands Vlag van een enkel Schip te voeren, zoude ik daar mede in Zee gaan; en daar de Staaten hunne Vlag betrouwen, zal ik mijn leeven waagen.* Wanneer, op zekeren tijd, eenigen zijner Vrienden hem aanraadden, ronduit te weigeren, met de toegeleide magt den beſtemden togt te onderneemen, was het antwoord: *Ik ben een Dienaar van den Staat, en mag mijnen Meesteren mijnen dienst niet weigeren.* Behalven deeze redenen, om den Generaal aan land te houden, namen, daarenboven, zijne Vrienden te baate, eene zwaare ongeſteldheid van Koliek- en Graveelpijnen, van welke hij, omtrent deezen tijd, wierdt aangetast. Hij moest, meenden ze, en konde, met goed fatſoen, zich van den togt ontſlaan, onder voorwendzel van zijne pijnlijke ongemakken. Wat was het kloekmoedig antwoord, welk hij daar tegen inbragt? *Ik zal deezen togt doen, al zoude men mij na het Schip draagen.* Hij herſtelde ſpoedig, en maakte zich tot den togt reisvaardig. Bij het neemen van afſcheid van zijne Echtgenoote, Kinderen, Bloedverwanten en Vrienden, beſpeurde men eene zonderlinge en kwaadſpellende ontroering in den edelen Held. Het gemoed was hem thans vol, in het aandoenlijk tijdſtip, in 't welk hij telkens anderen gewoon was op te beuren. Bij het afſcheid van eenen zijner meest vertrouwde boezemvrienden, denzelven tederlijk omhelzende, was de laatſte deeze zieldoorſnijdende rede: *Mijn vriend, ik zeg u vaarwel, en voor eeuwig vaarwel: want ik zal u nooit wederzien; ik voel dat ik op deezen togt zal blijven.*

Zich

Zich dus van zijn Huisgezin en Vrienden hebbende afgescheurd, vertrok DE RUITER na *'s Graavenhage*, om de jongste bevelen te ontvangen. Op den vierentwintigsten Junij verscheen hij in de Vergadering der Algemeene Staaten. Niet zo staatelijk en eerbetoonende, als voormaals gemeenlijk hadt plaats gehad, was de bejegening, welke hem thans wedervoer. Gezeeten op een gemeenen stoel, zonder armen of leuningen, maakte hij thans aan Hun Hoog Mogenden bekend, dat hij gereed was om zich na 's Lands Vloot te begeeven, en met dezelve den dienst van het Vaderland te betragten. Vier dagen daar naa ontving hij zijne Commissie en Instructie van zijne Hoogheid, en vertrok, daar op, 's anderendaags, over *Rotterdam*, na *Hellevoetsluis*, alwaar hij zijne Vlag ophees aan boord van het Schip *de Eendragt*, gewapend met zesenzeventig Stukken Geschut, en bemand met vierhonderdvijftig Koppen. Tegenwind belette hem, tot op den zestienden Augustus, om te kunnen in Zee loopen. Op dien dag ontving DE RUITER eenen Brief van zijne Hoogheid, hem belastende, indien zulks, zonder merkelijk nadeel van 's Lands Vloot, geschieden konde, *na de komst van zekeren persoon en nog meer andere zaaken* (dus luidde de uitdrukking) *te wagten*. Daar nevens gingen twee bevelen van Hun Hoog Mogenden. Het eerste was, alle Zweedsche Schepen, zo van Oorlog als Koopvaardij, die hem zouden ontmoeten, te neemen en op te zenden, alzo de Koning van *Zweeden* alle Schepen en goederen, aan Ingezeetenen van den Staat behoorende, te *Stokholm* aangehouden, en zich voor den Koning van *Frankrijk* hadt verklaard. Het ander bevel hieldt in, den Heer VAN HEES na *Algiers* te doen geleiden, als mede een Zeeuwsch Oostindisch Schip onder zijne bescherming te neemen.

Terwijl de Generaal, voor het Goereesche Gat, op de komst van den ongenoemden Heere wagtte, zondt hij den Vice-Admiraal DE HAAN vooruit, met zes Oorlogschepen, twee Snaauwen, twee Branders en één Voorraadschip, om eenige Koopvaarders te geleiden. Hij zelve, op bekoomenen last, zeilde na *Blankenburg*, om 'er de nadere bevelen van zijne Hoogheid te verwagten; aan welke hij, egter, berigt zondt, dat het onvoorzien ophouden van 's Lands Vloot, in het

het smartlijk verlangen na de komst van den ongenoemden Heere, veel versch water en andere leevensmiddelen deedt spillen, van welke men, bij mangel aan klein Vaartuig, niet voorzien konde worden. DE RUITER ontving, eerlang, op dit berigt, tot antwoord van zijne Hoogheid, dat, om redenen, het vertrek van den gedagten ongenoemden Heere geenen voortgang zoude hebben, en hij, diensvolgens, de reize, zo dra mogelijk, konde voortzetten. Niet lang draalde nu onze Generaal, maar bevondt zich, in 't begin van September, voor de haven van *Douvres* ten anker. Van nieuws wierdt hij hier van hevige Graveelpijnen aangetast; die hem, evenwel, niet wederhielden van het stellen der noodige bevelen tot het voortzetten van de reize: zo dat hij, op den drieentwintigsten September, zich op de hoogte van den mond van de Taag bevondt, en, drie dagen daar aan, met twaalf Oorlogschepen, zes Snaauwen, vier Branders, en twee Voorraadschepen, in de Baai van *Kadix* aankwam. Hier ontving de Generaal Brieven van de Koninginne-Regentesse van *Spanje*, waar bij hem bevolen wierdt, om, vereenigd met zes Spaansche Schepen, na *Ivica* te zeilen, en van daar *Don* JAN VAN OOSTENRYK, die, zedert eenigen tijd, in ongunst was geweest, na *Italie* over te voeren; of, in gevalle *Don* JAN zich op *Ivica* niet mogt bevinden, na de Baai van *Vineros* te zeilen, om hem van daar af te haalen.

Terwijl DE RUITER te *Kadix* vertoefde, in afwagting der herstellinge van eenige schade, aan zijn Schip bekoomen, ging hij den Gouverneur der Stad, *Don* DIEGO DE CAVALLERO, en, vervolgens, te *Porto Maria*, den Hertog VAN MEDINA CELI, begroeten; van beiden wierdt hij met veel minzaamheids ontvangen, van den laatsten vriendlijk ter maaltijd onthaald. Op den vijfden October liep hij wederom in Zee, doch kwam niet voor den eersten November in de Baai van *Alikanten*. Hier ontving hij een bezoek, aan boord, van den Gouverneur van het Kasteel, die hem eenen brief van de Koninginne-Regentesse ter hand stelde, inhoudende een verzoek, hij wilde vijf Schepen van de Vloot na *Kadix* te rug zenden, om het Admiraalschip van de Kroon van *Spanje* na *Italie* te geleiden. Doch DE RUITER wees dit verzoek beleefdelijk van

de

de hand, voor reden geevende, dat het gemelde Admiraalschip nog in verscheiden maanden tot de reize niet zoude gereed zijn; behalven dat hij geene vrijheid hadt, zonder uitdruklijk verlof van zijne Meesters, zo veele Schepen van de Vlag af te zenden, daar men den vijand dagelijks te gemoete zag. Nog dien zelfden dag liep hij met de Vloot wederom in Zee, en bereikte, acht dagen daar aan, de Baai van *Vineros*, alwaar hij reeds de vijf Schepen vondt, die den Kommissaris VAN HEES na *Algiers* hadden overgebragt, en, naa het volvoeren van dien togt, hier bescheiden waren.

In de straks genoemde Baai ontving DE RUITER eenen Brief van *Don* JAN VAN OOSTENRYK, welken hij hier in persoon meende te vinden, doch die, onlangs, in gunst hersteld zijnde, na het Hof te *Madrid* was ontbooden. *Don* JAN meldde in zijnen Brief „ dat zijne Majesteit hadt goed gevonden, „ hem te rug te ontbieden, om den Oorlog van *Messina* met „ te meer ernst door te zetten, en hem, daar omtrent, de „ noodige schikkingen hadt aanbevolen, op dat ze met dies „ te meerder spoed mogten volvoerd worden; dat zijne Majesteit aan DE RUITER daarom liet verzoeken, zijne reize na „ *Italie* ten spoedigsten voort te zetten; dat de Prins VAN „ MONTESARCHIO, Admiraal van *Spanje*, berigt gezonden „ hadt, dat hij, met zestien Oorlogschepen en drie Branders, na *Sicilie* vertrokken was: waarom hij dagt, dat DE „ RUITER niet beter konde doen, dan rechtstreeks na *Palermo* te zeilen, of het ware dat hij die Vloot aldaar mogt „ aantreffen, om alzo, vervolgens, gezamentlijk, het *Faro* „ van *Messina* in te zeilen, den vijand op te zoeken en aan „ te tasten." Nevens deezen Brief gingen eenige andere, aan de Onderkoningen van *Sardinie*, *Napels* en *Sicilie*, nevens het berigt, wegens een eergeschenk, bestaande in een Gouden Keten, als een blijk van hoogagtinge van zijne Katholijke Majesteit voor den Nederlandschen Admiraal. Op dit berigt besloot DE RUITER na de Eilanden *Ivica* en *Formentera* te zeilen, om aldaar water en brandhout in te neemen, waar van de Vloot zeer slegt voorzien was. Een zwaare storm deedt hem merkelijk afdrijven: weshalven hij besloot, den steven na *Barcelona* te wenden, in de hoop van aldaar

eenige Spaansche Oorlogschepen te zullen gereed vinden. Op den veertienden November kwam hij aldaar voor anker. Naauwlijks was hij 'er aangekoomen, of hem wierdt ter hand gesteld een Brief van den Markgraave DE SERALBO, Onderkoning van *Katalonie*; hij behelsde eene beleefde verwelkooming in die oorden, nevens de minzaame aanbieding van allen mogelijken dienst aan onzen Generaal. In even beleefde bewoordingen dien Brief beantwoordende, verzogt DE RUITER den Markgraave om het spoedig doen beraamen van de noodige schikkingen, tot het verzorgen der Vloot van verscheiden noodwendigheden. Gelukkig vondt hier de Generaal gelegenheid tot het koopen van een zwaar anker en eenige nieuwe zeilen: want met deeze en andere Scheeps- en Krijgsbehoeften zeer zober uitgedoscht, hadt men hem, op deezen togt, uit het Vaderland gezonden.

'sDaags naa zijne komst, ontving DE RUITER een bezoek van den Onderkoning van *Katalonie*, den Nederlandschen Konsul en verscheiden Spaansche Grooten. Het gezelschap vertoefde tot den avond. In vergelding der ontvangene beleefdheid, zondt de Onderkoning, 's anderendaags, ten geschenke, vijf jonge Runderbeesten, vijftig Schaapen, tweehonderd Hoenders en Kalkoenen, zestien Manden met allerhande Vrugten, vier Manden met Brood, twee Doozen met Konfituuren en twee Pijpen Wijn.

DE RUITER, van straks gemelde Gasten, verstaan hebbende, dat de Koning, nu getreeden zijnde in het vijftiende jaar zijns ouderdoms, de Regeering in eigen persoon aanvaard hadt, vondt geraaden, zijner Majesteit, door eenen Brief, daar mede geluk te wenschen, en, nevens een verslag van zijne reize, zijn voorneemen aan te kondigen, om binnen kort na *Kagliari* over te steeken. Door twee Kapiteinen deedt hij dit voorneemen insgelijks aan den Onderkoning bekendmaaken; voor reden geevende, dat een langer verblijf, ter plaatze alwaar hij thans zich bevondt, voor *Spanje* zo min als voor de Staaten der Veréénigde Gewesten, van geenen dienst konde weezen. Nogthans wierdt DE RUITER in dit voorneemen verhinderd, door eenen Brief des Konings, meldende dat dezelve aan *Don* JAN VAN OOSTENRYK bevel hadt gegeeven, om mede na *Italie* over

over te steeken: op welken, diensvolgens, de Generaal, in de haven, in welke hij thans lag, moest blijven wagten. Inmusschen wierdt de Generaal van zijne gewoone kwaale, een zwaaren aanval van 't Graveel, bezogt. Deeze ongesteldheid was naauwlijks eenigzins bedaard, of hij ontving, andermaal, eenen Brief van *Don* JAN VAN OOSTENRYK, waarin deeze hem berigtte, dat hij, door ziekte, was buiten staat gesteld tot het volbrengen van 's Konings bevelen, met het bijwoonen van den togt na *Italie*.

Verdrietig over zo veele teleurstellingen, en over de noodelooze kosten, welke het lang ophouden der Vloot medesleepte, besloot hij, nog dien zelfden dag ('t was de achtentwintigste van November) onder zeil te gaan. Hij hadt nu zestien Schepen onder de Vlag; en onder deeze één Spaansch Oorlogschip en twee Voorraadfluiten. Op den derden December, met het aanbreeken van den dag, kreeg men het Eiland *Sardinie* in het gezigt. Terwijl hij eenige Schepen na Kaap *Palos* zondt, om 'er water en brandhout in te neemen, kwam hij zelve, nog dien zelfden avond, met vier Schepen, in de Baai van *Kagliari* ten anker. Hier vernam de Generaal, van den Nederlandschen Konsul, dat de Vice-Admiraal DE HAAN, naa aldaar zich van eenige noodwendigheden voorzien te hebben, den steven na *Napels* hadt gewend. Zeer misnoegd was DE RUITER over dit gedrag, als hebbende den Vice-Admiraal uitdrukkelijk gelast, in de straks gemelde Baai zich onder de Vlag te vervoegen. Omtrent den middag kwamen eenige Edelen, uit naam van den Onderkoning, en vervolgens de Onderkoning zelve, onzen Generaal begroeten; bij welken hij, 's anderendaags, een tegenbezoek afleide, wordende, terwijl hij aan land tradt, met het lossen van het zwaar geschut begroet, en, nevens zijn gevolg, in Koetzen, sommigen met zes paerden bespannen, na het Paleis des Onderkonings gebragt, alwaar onze Nederlanders vorstelijk onthaald wierden. Van den Onderkoning ontving onze Generaal, daarenboven, een geschenk van Vee, Vrugten, Konfituuren en Wijn.

Niet lang daar naa kwamen 'er zes Schepen onder de Vlag, door DE RUITER, na verscheiden oorden, op kundschap en

om andere redenen, uitgezonden. Op deeze Schepen bevondt zich de Prins VAN PIOMBINO, Generaal der Spaansche Galeien te *Napels*, als mede *Don* DIEGO DE BRACCAMONTE, Generaal der Ruiterije op *Sicilie*. Thans zondt DE RUITER twee Schepen na *Napels*, met bevel aan den Vice-Admiraal DE HAAN, om, met zijne onderhebbende Schepen, zich ten spoedigste onder de Vlag te vervoegen. Op den dertienden December vertrok DE RUITER na *Sicilie*, en kwam, naa zeven dagen zeilens, op de Ree van *Melazzo* ten anker; alwaar hij, egter, tot zijne verwonderinge, slegts één Oorlogschip en veertien Galeien vondt. Geen wonder, derhalven, dat zijne komst eene algemeene blijdschap te wege bragt. Eerst kwamen verscheiden Grooten van het Gewest, en vervolgens de Onderkoning zelve, onzen Generaal begroeten. In een tegenbezoek, welk hij, bij den Onderkoning, afleide, wierdt hij met uitbundig eerbewijs en tekenen van hoogagtinge ontvangen, en ontving, daarenboven, een aanzienlijk geschenk, om te dienen tot verversching voor de geheele Vloot; het bestondt in allerlei eetwaaren, als Ossen, Kalveren, Schaapen, Haazen, Suikerbrooden en Konfituuren. Kundschap ontvangen hebbende, dat binnen *Messina* groot gebrek was aan allerlei leevensmiddelen, zondt DE RUITER twee Oorlogschepen en een Advijsjagt, om op alle Schepen, vooral met mondbehoeften gelaaden, derwaarts bestemd, te kruizen, en dezelve te vermeesteren. Zeer veel tijds wierdt 'er, onder dit alles, gespild, met raadpleegen en over en wederschrijven, raakende eene onderneeming tegen *Messina*, zonder dat 'er iets wierdt vastgesteld. Vrugtloos drong DE RUITER op eenige merkelijke versterking van 's Lands Vloot met Spaansche Oorlogschepen. Alle de hulp, die men, naa lang draalen, hem deedt toekoomen, bestondt in een enkel Oorlogschip van vijftig Stukken Geschut, met driehonderd Koppen, en negen Galeijen. Tot geen klein genoegen verstrekte het, daarom, aan onzen Generaal, wanneer de Vice-Admiraal DE HAAN, met zijne onderhoorige Schepen, op den laatsten dag des Jaars 1675, onder de Vlag behouden aankwam.

Wij moeten hier verslag doen van een voorval, 't welk onzen DE RUITER tot eere, en een aantal rampzaligen tot troost

en

en heil verstrekte. Te weeten, kort naa zijne komst aan de Kust van *Sicilie*, hadt zijn Predikant WESTHOVIUS twee Latijnsche Brieven ontvangen, gedagtekend te *Napels*, en geschreeven uit naam van zesentwintig Hungaarsche Protestantsche Leeraaren. Zij behelsden een berigt, hoe zij, ter zaake van den Godsdienst, op de Galeien gebannen waren, en, als gemeene Slaaven, deerlijk mishandeld wierden: weshalven zij den Admiraal DE RUITER ootmoedig smeekten, hunne zaak zich te willen aantrekken, en, daar 't dienstig zijn konde, voor hunne vrijheid spreeken. Over het lot der elendelingen met medelogen aangedaan, zondt straks DE RUITER den boven genoemden Vlootprediker, nevens zijnen Geheimschrijver, aan den Onderkoning van *Sicilie*, om zijner Excellentie den toestand der gebannen Leeraaren bekend te maaken, en met een te verzoeken, over hunne loslaating aan den Onderkoning van *Napels* te willen schrijven. Dit verzoek vondt gehoor; en de volvoering daar van ging verzeld van eenen brief van onzen Generaal. Dus verre was deeze zaak gevorderd, wanneer de Vice-Admiraal DE HAAN onder de Vlag kwam. Het bleek uit een Besluit der Algemeene Staaten, en uit eenige andere Stukken, welke deeze te *Napels* hadt ontvangen, dat door de gemelde Predikanten, of door anderen, van hunnentwege, aan Hun Hoog Mogende derzelver toestand bekend gemaakt, en, in verwagting der komste van eene Nederlandsche Vloot in die gewesten, om verlossing was verzogt. DE RUITER hadt de gemelde Stukken niet doorleezen, of hij besloot terstond, behalven 't geen hij reeds gedaan hadt, ten behoeve der gevangene Predikanten, al wat in zijn vermogen was, in 't werk te stellen. Hoedanig de uitslag zijner poogingen ware, zal in 't vervolg blijken.

Onder dit alles hadt DE RUITER vernomen, dat omtrent de haven van *Livorno* eenige Fransche Schepen zich vertoond hadden. Hier van zondt hij berigt aan den Onderkoning, en liet, met één, zijne Excellentie weeten, dat hij, besloten hebbende niet langer te wagten op de versterking van Spaansche Schepen, voorneemens was, met de Vloot door de Straat of het naauw van *Faro* te zeilen, en vervolgens, aan de Zuidzijde van het Eiland, op de Fransche Schepen te

kruizen. Op den zesden Januarij, zich bevindende tusschen de Eilanden *Stromboli* en *Lipari*, verstondt de Generaal, dat de Fransche Vloot, zes mijlen van daar in 't Noordwesten, was gezien, sterk ongeveer dertig Zeilen. Op dit berigt vondt DE RUITER goed, den gantschen nacht, met een Noordlijken koers, na den vijand toe te leggen, naa alvoorens de Baai van *Melazzo* tot eene Verzamelplaats gesteld te hebben. In den vroegen morgen van den volgenden dag zag men den vijand, op eenen afstand van drie mijlen. Vrugtloos, eenigen tijd, was de moeite, om binnen het bereik van zijn geschut te koomen; en toen de Generaal, hier omtrent zijnen wensch vervuld zag, was de dag te verre verloopen om hem aan te tasten: weshalven het gevegt tot 's anderendaags wierdt uitgesteld. Ten acht uure bevondt zich de vijandlijke magt anderhalve mijl boven den wind van de Nederlandsche Vloot. De eerstgemelde, staande onder het bevel van den Heere DU QUESNE, bestondt uit dertig Zeilen; men telde, onder dit getal, vierentwintig Oorlogschepen van vijftig tot tachtig Stukken Geschut. Verre in magt overtrof dus de Fransche de Nederlandsche Vloot, in welke men slegts achttien Schepen telde, en die dus, zo in menigte als in soort van Schepen, voor vijandlijke, zeer verre moest onderdoen. In 't eerst bragt deeze ontdekking onzen Generaal in geene kleine verlegenheid, als welken men verzekerd hadt, dat hij, op zijn meest, met twaalf ligte Oorlogschepen zou te doen hebben.

Ondanks deeze groote ongelijkheid, besloot DE RUITER, eenen kans te waagen. Diergelijk een besluit was ook genomen bij den Franschen Admiraal; welke, diensvolgens, 's morgens ten negen uure, van den achtsten Januarij, op de Nederlandsche Vloot afkwam, en wel in zulk eene goede orde, volgens 't getuigenis van onzen Generaal zelven, als hij ooit Schepen in slagorde geschaard gezien hadt. Onder de Nederlandsche Vloot hadt de Schout bij nagt VERSCHOOR den voortogt, onder de Fransche de Markgraaf DE PREUILLY D'HUMIERES. De plaats van het gevegt was tusschen de Eilanden *Stromboli* en *Salino*. Ten tien uure hielden de voorste Schepen 't eerst schutgevaarte; daar naa kwamen de Generaal DE RUITER en de Heer DU QUESNE, die den middentogt hadden,

aan

aan elkander. De Heer GABORET en de Nederlandsche Vice-Admiraal DE HAAN, als de agtersten, wierden 't laatst handgemeen. Onder het bereik van elkanders Geschut lagen de beide Admiraalen, een tijd lang, zonder een enkelen schoot te doen. DE RUITER, een voordeeligen kans waarneemende, gaf 't eerst de laag, die van den Heere DU QUESNE straks beantwoord wierdt. Fluks wierdt het gevegt algemeen, en wel met zulk eene woede, van wederzijden, dat DE RUITER, in zijn schrijven aan de Algemeene Staaten, getuigde, al zijn leeven geen scherper of heviger gevegt te hebben bijgewoond. Drie uuren, zonder eenige tusschenpoozen, hadt het gevegt geduurd, wanneer de Fransche Admiraal den Ridder DE TONVILLE geboodt, onder bescherming van zijn Geschut, eenen Brander op DE RUITER aan te voeren. Met groote stoutheid kwam de Brander op onzen Generaal afzakken, zonder aan het schieten van DE RUITERS Sekonden zich eenigzins te stooren. Doch de Generaal zelve wist hem, toen hij nu op een korten afstand was genaderd, zo wel te treffen, dat hij hem zijn groote Steng van boven neder schoot, en hem alzo buiten staat gebragt hebbende om iets te onderneemen, den Kapitein noodzaakte, zich zelven in brand te steeken. Een andere Brander, den eersten kort op de hielen volgende, tot het zelfde oogmerk, wierdt masteloos, en de Kapitein dood geschooten. Het volk stak toen den brand in het Vaartuig. Een derde Vaartuig, van soortgelijke eene bestemminge, tusschen de Liniën beklemd, ging te gronde. Het gevegt duurde, met nooit bezwijkende hevigheid, tot 's avonds ten vijf uure, wanneer men, van 't Schip van DE RUITER, een groot Fransch Oorlogschip zag zinken. Behalven de nu gemelde, welke geheel verlooren waren, hadden verscheiden andere vijandlijke Schepen merkelijke schade bekoomen. Volgens hun eigen getuigenis, hadden de Franschen meer dan vierhonderd dooden, waar onder verscheiden Bevelhebbers; het getal der gekwetsten was ongelijk grooter. Het getal, zo van dooden als gekwetsten, aan de zijde der Nederlanderen, wordt niet gemeld. Alleenlijk vindt men aangetekend, dat op het Schip van DE RUITER, hoewel hij altoos in 't heetste van het gevegt geweest was, slegts zeven gesneuveld, en dertig gekwetst waren. Van

de Bevelhebbers, hadt de Schout bij nacht VERSCHOOR hier 't leeven gelaaten. Doch hoewel het meerendeel van DE RUITERS manschap dus gelukkig gespaard was, het Schip zelve hadt, aan zeilen, rondhout en touwwerk, zeer veel geleeden. Een ander Schip, dat verscheiden Grondschooten hadt bekoomen, wierdt, op bevel van onzen Generaal, door twee Spaansche Galeien, na *Palermo* op sleeptouw genomen; doch, voor dat het die haven hadt kunnen bereiken, was het ten gronde gegaan. In het verslag, welk DE RUITER, van dit Zeegevegt, aan Hun Hoog Mogenden zondt, gaf hij den vijand dit getuigenis: „ Ik moet met waarheid zeggen, dat deeze Fran„sche Koningsschepen zich deezen dag zeer mannelijk hebben „ gedraagen." Diergelijk een getuigenis gaven ook de Franschen aan onzen DE RUITER, schrijvende „ dat hij, door „ gantsch Europa, met regt voor den grootsten Zeeheld wierdt „ gehouden, en zich, geduurende deezen Slag, met zijnen „ gewoonen moed, voorzigtigheid en beleid gekweeten hadt."

Den geheelen nacht was men, in de Nederlandsche Vloot, bezig, om de Schepen, van de bekoomene schade, te herstellen, en alzo in staat te brengen tot herhaalden wederstand aan den vijand, welken men, met het aanbreeken van den dag, beneden den wind zag leggen, zonder dat het, evenwel, van wegens de stilte, onzen Generaal gelukte, gelijk hij voorneemens was, een nieuwen kans te waagen. Tegen den avond ontving 's Lands Vloot eene merkelijke versterking, door de komst van den Prins VAN MONTESARCHIO, met negen Spaansche Koningsschepen. Gemoedigd door zulk eene versterking, zogt DE RUITER nu tusschen den vijand en de haven van *Messina* in te zeilen, om alzo eene veilige toevlugt te hebben voor de beschadigde Schepen, indien men, zo als, met overleg van den Spaanschen Admiraal, beslooten was, van nieuws in den strijd wierdt ingewikkeld. Doch, terwijl hij daar mede bezig was, ontving hij de tijding, dat de Fransche Vloot eene versterking hadt ontvangen van twaalf kloeke Oorlogschepen, van vijftig tot vierentachtig Stukken Geschut, vier Fregatten en vier Branders, en alzo bijkans eens zo sterk was als de Vereenigde Spaansche en Nederlandsche Vloot, niet slegts in getal, maar ook in grootheid van Schepen. Hierom

wierdt

wierdt besloooten, koers te zetten na de Kaap van *Melazzo*, en den Onderkoning van *Sicilie* hier van te verwittigen, op dat hij daar mede overeenkomstig zijne maatregelen mogt neemen. Onder het voortzeilen verloor men den vijand uit het oog. In eenen Krijgsraad, den veertienden Januarij, aan boord van DE RUITER gehouden, wierdt het gewigtig voorstel overwoogen, of men, in gevalle eener nieuwe ontmoetinge met den vijand, den slag zoude waagen; en viel het besluit, van wegen de ongelijkheid der magt, hetzelve te vermijden. Dit besluit wierdt bevestigd, in eene raadpleeging met den Prins VAN MONTESARCHIO, aan wiens boord onze Generaal zich voorts begeeven hadt, en wijders vastgesteld, na *Palermo* te stevenen, om aldaar de Hollandsche Schepen te herstellen, en de gekwetsten te ververschen.

Onder het voortzetten der reize, wierdt de Vloot beloopen van een zwaaren storm, en het hier door, voor verscheiden Schepen, onmogelijk, van wegen het veelvuldig water, welk zij, door grondschooten, zeer lek zijnde, binnen kreegen, om *Palermo* te bereiken: weshalven men te raade wierdt, na *Melazzo* te stevenen. Op den achttienden kwam de Vloot aldaar voor anker. De tijd, tot het verblijf van onzen Generaal, in de Middellandsche Zee, bestemd, liep thans na het einde. Hierom hadt hij verwagt, eenige nadere bevelen, omtrent het langer vertoeven in deeze Vaarwaters, of het wederkeeren na het Vaderland. Geen letter kwam hem ter hand, van Hun Hoog Mogenden zo min als van den Prinse VAN ORANJE. Aan den Onderkoning van *Sicilie*, die, met een talrijk gevolg, den Generaal kwam verwelkoomen, zulks berigt hebbende, hieldt zijne Excellentie nadruklijk bij hem aan, om een langer vertoeven in deezen oord, tot afbreuke der Franschen, en ten dienste van zijne Katholijke Majesteit. In geene kleine verlegenheid bevondt zich hier door onze Generaal. Aan den eenen kant zag hij den nood van *Sicilie*, en hoe zeer men zijnen bijstand aldaar behoefde; aan de andere zijde, vondt hij geene vrijheid tot een langer verblijf, zonder uitdrukkelijken last van Hun Hoog Mogenden. Dit gaf hij den Onderkoning te verstaan, en deedt, tot de terugreize, alle noodige toebereidzels maaken.

Op den eenentwintigsten, 's morgens, zeinde DE RUITER alle zijne Kapiteinen aan boord, en belastte hun, zich gereed te maaken, om in den avond, of 's anderendaags morgens, te kunnen onder zeil gaan. Aan den Onderkoning, vervolgens, hier van kennis gegeeven hebbende, kwam dezelve bij onzen Generaal aan boord, om denzelven van zijn voorneemen af te brengen, onder andere met aanbieding van een zwaaren Gouden Keten, nevens een Gedenkpenning van het zelfde metaal. Men verhaalt dat zijne Excellentie, toen DE RUITER, de eerste maal, van zijn voorgenomen vertrek kennis gaf, denzelven eene somme van honderdduizend Guldens hadt aangebooden, indien hij zijn verblijf wilde rekken; doch dat de onbaatzuchtige Held daar op hadt geantwoord, *dat zijne vrijheid niet te koop was.* Het zelfde verzoek, thans vrugtloos gedaan, wierdt 's anderendaags herhaald, in een zeer nadrukkelijken brief, en vervolgens, door den mond van eenige aanzienlijke personaadjen. Doch DE RUITER, gesterkt door zijnen Krijgsraad, volhardde bij zijne weigering, en gaf 'er den Onderkoning kennis van; die daarop te raade wierdt, den Nederlandschen Vlootvoogd te verzoeken, indien hij op zijn vertrek onbeweegelijk stondt, althans, in 't voorbijgaan, de Baai van *Napels* aan te doen, om te verneemen, of hier, veelligt, eenige nadere bevelen van Hun Hoog Mogenden waren aangekoomen. Hierin bewilligde DE RUITER, en deedt, nog dien zelfden dag, de Vloot onder zeil gaan; wordende, in 't uitzeilen, met Eereschooten begroet, en voorts koers zettende na het Eiland *Stromboli.* Onder het voortzeilen zondt hij een klein Vaartuig vooruit, na *Napels*, met Brieven voor den Onderkoning, de Algemeene Staaten en den Nederlandschen Konsul, en om met een te verneemen na Brieven uit het Vaderland. Op de tijding, welke de afgezondenen medebragten, dat 'er geene berigten waren ingekoomen, vervorderde DE RUITER zijne reize, zonder *Napels* aan te doen.

Op den laatsten dag van Januarij bevondt zich de Vloot op de hoogte van *Korsika.* Thans zondt de Generaal vijf Oorlogschepen na *Livorno*, alwaar zijn Zoon ENGEL DE RUITER met eenige 's Lands Schepen lag, om de Smirnasche Vloot na het

het Vaderland te geleiden; zij moesten ter verſterkinge van het Eskader dienen. De reize vervolgende, zag DE RUITER, op den vierden Februarij, vijf Schepen; het waren de onlangs afgezondene na *Livorno*. Zij bragten hem brieven van den Prinſe VAN ORANJE, inhoudende dat hoewel zijn verblijf, in de Middellandſche Zee, op zes maanden was bepaald, hij dien tijd mogt verlengen, indien zijne tegenwoordigheid van nut konde weezen; dat de Koning van *Spanje* om nog zes maanden vertoevens van 's Lands Vloot hadt verzogt; en hoewel hier op nog geen bepaald beſluit was gevallen, zijne Hoogheid, egter, over zich nam, een nader berigt aan hem Generaal te zullen doen toekoomen.

Terſtond naa het leezen van dien Brief, veranderde DE RUITER van koers, den ſteven na *Napels* wendende. Naauwlijks was hij, op den elfden Februarij, in de Baai ten anker gekoomen, of de Onderkoning, met een talrijk gevolg, kwam hem aan boord begroeten, en over de aankomst der Nederlandſche Vloot zijne blijdſchap betuigen. Van den goeden luim, in welken zijne Excellentie zich thans bevondt, oordeelde DE RUITER zich te moeten bedienen, om bij denzelven aan te dringen op het ontſlag der *Hungaarſche Predikanten*, ten behoeve van welke onze Generaal, gelijk wij boven meldden, reeds na *Napels* hadt geſchreeven. Naa een ernſtig geſprek, bewilligde de Onderkoning in het verzoek. Van de noodige Lastbrieven voorzien, begaf zich ſtraks hierop de Predikant WESTHOVIUS, nevens den Predikant VIRET, met drie Sloepen na de Galeihaven, om de elendelingen van daar te haalen. Drieëntwintig rampzaligen wierden ſtraks aan hun overgeleverd, en na het Schip van den Vice-Admiraal DE HAAN gevoerd. WESTHOVIUS haalde, 's anderendaags, eenen uit het Slaaven-Gasthuis, alwaar hij, aan een zwaar keten geboeid, krank lag, en nog twee anderen uit de Gevangenisſe. Deerniswaardig, in allen opzigte, was de toeſtand, in welken deeze zesentwintig rampzaligen zich bevonden: allen half naakt, met geſcheurde klederen, uitgemergelde lichaamen, afzigtig door builen en kwetzuren. Verſcheiden grijzaarts telde men onder de geredde menigte, die door hun deftig, doch bleek en vermogend gelaat, ontzag en eerbied verwekten,

ten. Op vijf na, waren het allen Leeraars van de Gezinte der Hervormden. 's Daags naa hunne verlossing, wierden ze aan DE RUITER vertoond, welken zij, voor de betoonde weldaad, hunne vuurige dankbetuigingen toebragten. Toen zij den Generaal verhaald hadden, hoe zij, ondanks de verscheidenheid van begrippen, altoos als broeders geleefd hadden, voerde hij hun deeze Christlijke vermaaning te gemoete: „ Gaat dan heen, en doet uw best, ieder bij de zijnen, dat „ gij, t'huis gekoomen zijnde, één moogt zijn en blijven; „ en ik zal nooit aangenaamer dag beleefd hebben." De verloste en thans verblijde Leeraars wierden van alle het noodige rijklijk voorzien, en voorts over de Vloot verdeeld, alwaar zij eene behandeling, aan hunnen rang voegende, genooten. Eenen der Luthersche Leeraaren hieldt DE RUITER aan zijn eigen boord.

Op den twaalfden Februarij leide DE RUITER een tegenbezoek af bij den Onderkoning, van welken hij zeer treffelijk onthaald wierdt. Terwijl hij voorts zijnen Kapiteinen belastte, zich van leevensmiddelen voor den tijd van tien weeken te voorzien, en de Schepen deedt schoon maaken en krengen, ontving de Generaal, behalven eene menigte ververschingen voor zijne Kapiteinen en Scheepsvolk, van den Onderkoning ten geschenke, het afbeeldzel van zijne Katholijke Majesteit, op goud geëmailleerd en met Diamanten rijklijk omzet. Van wegen den Koning zelven wierdt deeze vereering aangebooden. Volgens zommigen zou DE RUITER een Zilveren, zeer kunstig gedreeven Schotel, nevens een Bevelhebbersstaf, met Juweelen omzet, ontvangen hebben. Zekerder, egter, dan dit, gaat het, dat op of omtrent dien zelfden tijd, de Onderkoning aan onzen Vlootvoogd ter hand stelde, een Vorstelijken Degen of Sabel, met een Gevest van Bloedkoraal, oorspronklijk voor *Don* JAN VAN OOSTENRYK bestemd, indien zijne Hoogheid te *Napels* gekoomen ware.

In den nacht naa den achttienden Februarij ontving DE RUITER eenen Brief van den Markgraave DE VOYONA, Generaal van de Galeien te *Napels*, inhoudende een verzoek om met de Vloot ten spoedigsten uit te loopen, en koers te zetten na *Palermo*, werwaarts hij zelve, in persoon, met twee Galeien,

leien, dagt te volgen. De grond diens verzoeks, was eene ingekoomene tijding, volgens welke de Franſchen, met veertig Schepen, op eenigen aanſlag, gereed waren *Zee* te kiezen. Nog vóór het aanbreeken van den dag ging de Generaal onder zeil; groetende hij de Stad *Napels* met elf, de Vice-Admiraal met negen, de Schout bij nacht met zeven ſchooten, die van het Kaſteel met honderd ſchooten beantwoord wierden. Op den drieëntwintigſten bereikte hij de Baai van *Palermo*, en kwam, nog dien zelfden dag, met drie Schepen en het klein Vaartuig, binnen de *Moelje*, terwijl de overige zeven op de Ree bleeven leggen. Eerst door den Prins DE MONTESARCHIO, en naderhand door de geheele Magiſtraat, wierdt hij aldaar verwelkoomd. Beurtelings wierdt DE RUITER, nevens zijne Hoofdbevelhebbers en Kapiteinen, van de nu gemelden pragtig ter maaltijd onthaald. Ten blijke, hoe welkoom DE RUITERS komst in deezen oord ware, hadt hij reeds te vooren een geſchenk ontvangen, beſtaande in twee Zilveren Schootels, ter waarde van vijfhonderd Guldens, nevens een ſtuk Damast van tweehonderd Ellen, 't welk ruim twaalfhonderd Guldens waardig wierdt geſchat.

Op den dertienden Maart, naa dat alle de Nederlandſche Schepen, van agter de *Moelje*, in de Baai gekoomen waren, onthaalde DE RUITER, aan zijn boord, de Spaanſche Bevelhebbers op een pragtigen maaltijd, ter gelegenheid eener raadpleeginge over de aanſtaande verrigtingen. Het gevolg daar van, was een beſluit, dat zo wel de Spaanſche als Nederlandſche Schepen, eerstdaags, in Zee zouden loopen. De eerstgenoemden beſtonden uit tien Oorlogſchepen, een Petasque en een Brander. In drie Eskaders wierdt nu de Vereenigde Vloot verdeeld. Het eerſte, welk, in gevalle van een gevegt, den voortogt zoude hebben, ſtondt onder het bevel van onzen Admiraal, en telde negen Oorlogſchepen, drie Snaauwen, twee Branders en een Voorraadſchip. De middentogt zou aangevoerd worden door *Don* FRANCISCO PEREIRA FREINE DE LA CERDA, Vice-Admiraal van zijne Katholijke Majeſteit, en beſtondt uit alle de Spaanſche Schepen. De Vice-Admiraal DE HAAN, die de agterhoede zoude aanvoeren, hadt drie Oorlogſche-

schepen, drie Snaauwen, twee Branders en een Voorraadschip onder de Vlag.

Terwijl de Vereenigde Vloot koers zette na *Melazzo*, waren 'er, uit het Vaderland, Brieven onder weg, van Hun Hoog Mogenden aan DE RUITER, inhoudende een bevel, om, tot nader order, met de Vloot omtrent *Sicilie* te vertoeven. Doch deeze Brieven kwamen in *Sicilie*, naa dat onze Held reeds overleeden was. Op den twintigsten Maart kwam de Vereenigde Vloot in de Baai van *Melazzo* ten anker. Reeds 's anderendaags beleide men Krijgsraad, op de Galei van den Generaal Markgraave DE VAYONA, over 't geen vervolgens, tot den meesten dienst, konde ondernomen worden. Het besluit viel, de Stad *Messina*, ten spoedigsten, te water en te lande aan te tasten, en den Onderkoning, door den gemelden Markgraaf, daar van kennis te doen geeven. Op den vierentwintigsten van Maart, wierdt, over de geheele Vloot, groote vreugde bedreeven over de negenënzestigste Geboorteverjaaring van onzen Generaal, die, den volgenden dag, de verloste *Hungaarsche Predikanten* in een Engelsch Schip deedt overgaan, 't welk hen na *Venetie* voerde: van waar ze, vervolgens, te lande, de reize na *Holland* en elders voortzetteden. Dien zelfden dag boodschapte de Markgraaf DE VAYONA, in eenen Krijgsraad, dat de Vloot, hoe eer hoe beter, na de *Faro* van *Messina* moest onder zeil gaan; dat de Landsoldaaten reeds na *Ibiso* in aantogt waren, om eenige posten voor *Messina* te bezetten, en dat de Vloot het haare doen moest, om den vijand van twee kanten tevens aan te tasten. Op deeze aankondiging, deedt men straks zijn best, om, bij gebrek aan wind, de Oorlogschepen, door middel van de Galeien, buiten de Baai te boegseeren. Op den zevenentwintigsten kwam de Vereenigde Vloot in de engte van de *Faro*, en zeilende voorbij den Toren, wierden, uit denzelven, verscheiden schooten vrugteloos gedaan. Zo wel de Stad als het Kasteel gaven, vervolgens, een hevig vuur op de Vloot, die recht tegenover *Messina*, op de Kust van *Kalabrie*, ten anker kwam. Om tegen een onverhoedschen aanval gedekt te zijn, plaatste men, midden in het Vaarwater,

ver-

verscheiden Brandwagten. Niet lang hadt men hier vertoefd, of DE RUITER, geholpen door zijn vernuft, opmerking en ervarenis, vernam de onmogelijkheid eens aanslags te water tegen *Mesfina*; de geweldige Maalstroomen, welke in het Naauw gingen, deeden de Schepen, zomtijds, een of twee mijlen agteruit drijven.

De Vereenigde Vloot lag nog in het Naauw, toen men de tijding ontving, dat de Spanjaards, door de *Franschen* en *Messineezen*, digt bij het Klooster van *St. Salvador*, geslagen waren. Het gevolg daar van was, dat de Fransche Vloot uit de haven van *Messina* kwam, en zich onder het geschut der beide Kasteelen plaatste. Met overleg der Spaansche Bevelhebberen besloot hierop DE RUITER, met den Vloed onder Zeil te gaan, om alzo de Schepen buiten en tot een gevegt te lokken. Doch de Franschen bleeven in hun voordeel leggen. Hierom wierdt, in eenen Krijgsraad, besllooten, dewijl de Vloot, omtrent *Messina*, van geenen dienst konde weezen, met dezelve, op de Schepen, die van *Toulon*, tot onderstand der Franschen binnen *Messina*, verwagt wierden, te gaan kruizen. Men kreeg, eerlang, jagt op twee Vaartuigen, een van welke, met Tarwe gelaaden, veroverd wierdt.

In eenen Krijgsraad, den zesden April gehouden, vertoonde de Markgraaf DE VAYONA eenen brief van den Onderkoning; hij behelsde eenen voorslag, om met de Vloot na de Stad *Augusta* te zeilen, en tegen dezelve eenen aanslag te onderneemen. 't Liep aan tot den negentienden der Maand, eer men de Baai inzeilde. Met het aanbreeken van den volgenden dag beval DE RUITER aan alle zijne Kapiteinen, hunne Booten en Sloepen gereed te houden, tot eene landing, op het eerste zein, welk daar toe zou gegeeven worden. Doch, toen nu alles in gereedheid was, gaf de Baron DE SOY te kennen, dat de zaaken binnen *Augusta* eenen keer genomen hadden; dat men 'er op zijne hoede was, en zijne vertrouwelingen, met welke hij verstand hadt gehouden, ten getale van zeshonderd man, ter Stad uit gedreeven waren. In den volgenden nacht ontving DE RUITER eenen brief van den Markgraave DE VAYONA, waar in deeze hem verwittigde, dat de Fransche Vloot, uit de Baai van *Messina*, in Zee geloopen,

en

en voor *Katanie* gezien was. Op dit berigt deedt DE RUITER, op zijne Schepen, alles slagvaardig maaken, en wierdt daarop, in den zamengevoegden Krijgsraad, besloten, de ankers te ligten, en zo ras de wind uit den wal zoude waaien, buiten de Baai te zeilen, om den vijand slag te leveren. Dienvolgens ging men, 's avonds ten negen uure, met den Landwind, onder zeil; en was men, 's anderendaags, met het opgaan der Zonne, drie mijlen ten Noorden de Stad gevorderd, wanneer DE RUITER de Fransche Vloot, te loefwaard, ontdekte, zo verre het gezigt konde reiken.

Niet ondienstig oordeelen wij, hier te plaatzen een berigt wegens de sterkte der wederzijdsche Vlooten. De Fransche Vloot, naa dat dezelve, zedert den jongsten Zeeslag, van de geleedene schade hersteld, en met verscheiden kloeke Schepen was versterkt, bestondt thans uit dertig Oorlogschepen, drie Fregatten en zeven Branders. Zij was bemand met tienduizend zeshonderd vijfenzestig Koppen, en gewapend met eenentwintighonderd tweeënzeventig Stukken Geschut. Deeze magt was verdeeld in drie Eskaders, onder het Opperbevel van den Luitenant-Generaal DU QUESNE, die, als Admiraal, de Batailje of middentogt aanvoerde; de Luitenant-Generaal D'ALMERAS hadt den voortogt, en de Schout bij nacht GABARET het bevel over de agterhoede. De Nederlandsche Vloot bestondt, daarentegen, uit slegts zeventien Oorlogschepen, zes Snaauwen, vier Branders en twee Voorraadschepen; zijnde gewapend met achthonderd tweeënvijftig Stukken Geschut, en bemand met vierduizend vijfhonderd Koppen. Met deeze geringe magt, in vergelijking van die des vijands, waren, inderdaad, vereenigd tien Spaansche Schepen; doch, volgens de bekentenis der Spanjaarden zelve, bevonden zich daar onder slegts vier of vijf, bekwaam om dienst te kunnen doen. Van de zeven of acht Galeien konde men geen ander nut trekken, dan om de reddelooze Schepen, door middel van dezelve, uit het gevegt te sleepen. De Geraal DE RUITER hadt den voortogt, de Vice-Admiraal DE HAAN de agterhoede, en de Spaansche Admiraal de Batailje.

In deezen toestand der wederzijdsche Vlooten, waren dezelve, omtrent den middag van den tweeëntwintigsten April, elkan-

elkander op een taamelijken afstand genaderd. Eene opkoomende stilte deedt DE DE RUITER alle gedagten van een gevegt, op dien dag, ter zijde stellen. Doch eene wakkerende koelte, uit het Zuidoosten, deedt onzen Generaal, zich van de loef willende bedienen, het zein tot het gevegt geeven, en recht op den vijand aanhouden; die hem, in goede orde, afwagtte. Ten vier uure, in den naamiddag, in 't gezigt van den Berg *Etna*, nam het gevegt eenen aanvang. DE RUITER deedt den eersten aanval, op den voortogt van den vijand. Zo vreezelijk wierdt hier straks gevogten, als of men den merkelijk verloopen dag, door hevigheid van schutgevaarte, wilde agterhaalen. Intusschen was de Middentogt, die uit de Spaansche Schepen bestondt, merkelijk lijwaarts afgezakt, en buiten het gevegt geraakt: oorzaak, waarom de Vice-Admiraal DE HAAN, die de agterhoede hadt, veel laater bij den vijand kwam. Met opgegijde zeilen moest hem hierom DE RUITER afwagten, om van den vijand niet omringd en afgesneeden te worden. Hier door ontving hij de laagen van een groot gedeelte der vijandelijke Vloot, die hem in goede orde voorbij zeilde; doch de moedige Vlootvoogd begroette haar zo dapper uit zijn Geschut, dat verscheiden Schepen, alle hunne zeilen bijzettende, voor den wind afliepen, om van zijn weltreffend schieten ontslagen te worden. In deezen toestand van zaaken, den voornaamsten last op den hals hebbende, en staande op het Zonnedek, alomme de noodige bevelen geevende, trof hem, of liever het Vaderland, een onherstelbaare ramp. Een Kogel, de gelukkigste, welken ooit een vijand op den Nederlandsche Held schoot, nam het voorste gedeelte van zijnen slinker voet weg, en vermorzelde de beide Pijpen van zijn rechter been, omtrent een handbreed boven den Enkel. Met een stortte de kloeke Held van het Zonnedek na beneden, ter hoogte van zeven voeten. Geene andere kwetzuure ontving de Generaal door deezen val, dan eene ligte wonde aan het hoofd. Nogthans twijfelen zommigen, of hij die wonde niet door een stuk schroot ontving, en of het breeken der twee Pijpen niet door den val veroorzaakt ware. Intusschen hadt het stroomend bloed des dapperen Helds hier eene andere uitwerking, dan dikmaals, bij soortgelijke gelegenheden,

heden, plaats hadt. In ſtede van daar door te verſlaauwen, wierdt zijn getrouw Bootsvolk nog meer tot dapperheid aangevuurd; het volhardde in den Leeuwenſtrijd, om het bloed van zijnen geliefden Bevelhebber te wreeken. Veel holp daar toe, dat de eerſte Kapitein op het Schip van DE RUITER zo gelukkige bevelen gaf, dat, in eenigen tijd, het rampzalig voorval niet gemerkt wierdt. Naa dat de Generaal verbonden en te bedde was gebragt, voer hij voort met het geeven van de noodige bevelen, omtrent verſcheiden voorvallende zaaken. Krimpende van pijn, en flaauw door 't verlies van bloed, hoorde men hem, telkens als het Geſchut gelost wierdt, van zijne veege Legerſtede, zijnen Matroozen liefderijk toeroepen: *Houdt moed, mijne kinderen, houdt moed: zo moet men doen om de zege te bevegten.* Onder dit alles wierden twee Schepen der Nederlandſche Vloot zo reddeloos geſchooten, dat ze uit het gevegt, na *Siragosſa*, moest geſleept worden. De Graaf VAN STYRUM, die als Kapitein het bevel over een Schip voerde, en den Generaal altoos nabij bleef, hoewel deerlijk gehavend, week daarom niet uit zijne plaatze. Geene kleine ſchade leeden ook de vijanden. De Luitenant-Generaal D'ALMERAS, die de vijandlijke voorhoede aanvoerde, en verſcheiden andere Bevelhebbers en Kapiteinen, ſneuvelden in 't heetſte van den ſtrijd; waar door, onder hun Eskader, eenige wanorde outſtondt. Sints een verzoek, aan den Spaanſchen Admiraal, door DE RUITER, kort voor dat hij zijne wonde ontving, toegezonden, om met zijne Schepen te naderen, waren deeze handgemeen geworden met den Heer DU QUESNE; terwijl men in DE RUITERS Eskader, van den moed des gewonden Helds bezield, voortging met dapper ſtrijden, vooral op en omtrent zijn Schip, 't welk het reddelooze Schip van den Graave VAN STYRUM geſtadig nabij bleef. Op acht Franſche Schepen, van de grootſte ſoort, die het Admiraalſchip voorbij zeilden, wierdt, van hetzelve en van diens Sekonden, zo hevig en vaardig uit het zwaar Geſchut gevuurd, als of men met Musketten hadde geſchooten. Eindelijk namen de vijanden de wijk, 's avonds ten zeven uure; wordende van de onzen, nog een uur lang, bij het licht der Maane, naagejaagd. 's Anderendaags, tegen den middag, gaf

onze

deze Generaal bevel, koers te zetten na de Baai van *Siragosfa*; tegen den avond kwam aldaar de Vloot ten anker. Op den zesentwintigsten der Maand deedt DE RUITER, door zijnen Sekretaris, brieven schrijven aan de Algemeene Staaten en den Prinse VAN ORANJE, behelzende een verslag wegens den afloop des Gevegts. De laatste brieven waren deeze, welke hij afzondt; en met zijne eigen zwakke hand ondertekende.

Thans begeeven wij ons tot een berigt, wegens de jongste krankte en het afsterven van onzen Generaal. Zo gunstig stonden, in 't eerst, zijne wonden, dat ze allen moed, omtrent de herstelling, niet geheel deeden verlooren geeven. Van hier ook dat de Held niet afliet van het stellen der noodige orders. Niet lang, egter, hieldt hij zich daar mede bezig. Spoedig, gelijk hij zelve getuigde, gevoelde hij de ongeneeslijkheid zijner kwetzuuren; en onttrok daarom, gelijk hij uit den aart godsdienstig was, zijne aandagt aan alle waereldsche bemoeijingen en zorgen. De hevige pijn, welke hij, vooral aan zijn regter been, leedt, wierdt gevolgd van zwaare Koortzen, welke allen, die belang stelde in 's Mans leeven, in de uiterste bekommering bragten; welke nog toenam, zints het verheffen van de Koorts, op den achtentwintigsten, die den gantschen nacht door, tot 's anderendaags omtrent den middag, duurde. Thans nam dezelve af, doch met een zijne leevenskragten. Eerst belemmerd van tong, daar naa geheel spraakeloos, lag hij, den geheelen naamiddag, worstelende met de benaauwdheden des doods, tot 's avonds tusschen negen en tien uure, wanneer hij, in de tegenwoordigheid van verscheiden Gezagvoerders van 's Lands Vloot, allen in traanen smeltende, zeer zagt en bedaard den jongsten adem uitblies.

Aldus overleedt de onvergelijkelijke Zeeheld, MICHIEL ADRIAANSZOON DE RUITER, *Hertog, Ridder, Luitenant-Admiraal Generaal van Holland en Westfriesland*, aan boord van 's Lands Schip van Oorlog *de Eendragt*, leggende in de Baai van *Siragosfa*, het aloude *Sirakusa*, op den negenëntwintigsten April des Jaars 1676, in den ouderdom van negenënzestig jaaren, ééne maand en vijf dagen.

Naa dat de Ingewanden uit het Lijk waren genomen, wierdt het zeer sterk gebalzemd, en in een looden kist gelcid, om alzo, bij de eerste gelegenheid, na het Vaderland vervoerd te worden. Het overlijden van den Generaal was der Wethouderschap van *Stragossa* niet ter ooren gekoomen, of zij was straks bedagt op de begraaving der Ingewanden, en onderstondt bij de Geestlijkheid der Stad, of eene der Kerken, tot eene bewaarplaats der dierbaare Overblijfzelen, mogt gebezigd worden. Op een ontkennend antwoord, om reden dat DE RUITER buiten de gemeenschap der Roomsch Katholijke Kerke gestorven was, besloot de Overheid, eene aanzienlijke plaats, op het Raadhuis, daar toe af te zonderen, en voorts, op Stads kosten, een pragtig gedenkteken op te richten. Vreemd is het, en ik weet niet uit welk beginzel voortgesprooten, dat zulk eene edelmoedige en vereerende aanbieding wierdt van de hand geweezen. Het antwoord der Bevelhebberen van 's Lands Vloot, aan de Afgevaardigden, welke dit Raadsbesluit aankondigden, hieldt in, dat men de Heeren, voor derzelver aanbieding, hartlijk bedankte, naardien men reeds hadt vastgesteld, de Ingewanden van den Generaal te voeren na de plaats, alwaar men onlangs het Lijk van den Kapitein NOIROT hadt begraaven. Deeze begraafplaats was op een kleinen heuvel, omtrent honderd schreden van de Stad, die rondom van de Zee bespoeld wierdt. In dien afgezonderden plek gronds wierden dan de Ingewanden van den grooten Zeeheld bijgezet, in den avond van den eersten Mai, onder een aanzienlijk gevolg van genoegzaam alle de Bevelhebbers der Vloot, van hoogen en laageren rang. Naa DE RUITERS overlijden kwamen 'er verscheiden brieven in de Vloot, aan hem gerigt. Een van deeze behelsde het grootmoedig besluit van zijne Katholijke Majesteit, bij 't welk onze Zeeheld tot den rang en de waardigheid van *Hertog* wierdt verheven, met toevoeging van een jaarlijksch inkoomen van tweeduizend Dukaaten, op het eerste Leen, 't welk, in *Italie*, aan de Spaansche Kroon zou vervallen.

Eer wij het Lijk van onzen Held na het Vaderland verzeilen, moeten wij nog een kort verslag doen van de wedervaaringen van 's Lands Vloot, eer zij na de Nederlanden de wederdes-

derreize aannam. Naa dat, over de vervulling der Bevelhebbersplaatzen, de noodige bestelling was gemaakt, zeilde de Vloot, over welke de Vice-Admiraal DE HAAN nu het opperbevel voerde, na *Palermo*, om de geleedene schade te herstellen. De Franschen, intusschen, daar aan insgelijks gearbeid hebbende, begaven zich, in 't laatst van Maij, met achtentwintig Oorlogschepen, negen Branders en vijfentwintig Galeien, na de straks genoemde Stad, tot het doen van eenen aanslag, dien zij, waarschijnlijk, indien DE RUITER nog geleefd hadde, niet zouden gewaagd hebben. Op den eersten Junij vertoonde zich de Hertog DE VIVONNE, met eenige Schepen, in het gezigt van *Palermo*. De Nederlandsche en Spaansche Schepen, van 's vijands aannaderinge verwittigd, waren reeds vooraf, van agter de Moelje, in de Baai op stroom gehaald, en hadden zich Halfmaanswijze geschaard, met een Werpanker in Zee, om des noods op zijde te kunnen haalen, en met de breede zijde Zeewaarts gekeerd, om alzo den vijand te kunnen afweeren. 's Anderendaags kwam de geheele Fransche Vloot op de Vereenigde Zeemagt af. Naa een half uur vegtens, kapte de Spaansche Vice-Admiraal zijn Kabel, en liet, zonder eenigen verderen wederstand te bieden, zijn Schip tegen het Strand drijven. Toen lieten de Franschen hunne Branders los op de Nederlandsche en Spaansche Schepen, die voorts, in wanorde, onder elkander dreeven. Zeven Schepen, nevens twee Galeien, raakten hier door in brand. Het Schip *de Eendragt*, bij wijlen den Generaal gevoerd, kwam insgelijks in groot gevaar. Doch even als of de Geest des gesneuvelden Helds zijn Volk nog bezielde, het streedt, wel anderhalf uur lang, zo dapper, dat de Franschen genoodzaakt waren af te houden. De steller van dit Artikel herinnert zich eene bijzonderheid, hem medegedeeld door een geloofwaardigen Grijzaart, nog in leeven, welke dezelve vernomen hadt uit den mond van iemand, welke, ten tijde als Held DE RUITER sneuvelde, onder hem op zijn Schip diende. Al het Scheepsvolk hadt elkander gezwooren, niet te zullen gedoogen dat het Lijk des Generaals den vijand in handen kwam, maar zich tot den laatsten droppel te zullen verdeedigen: en, ingevalle men alsdan nog geen redmiddel zag, het

Schip, met het dierbaar Lijk en al het nog leevende Scheepsvolks, te zullen laaten in de lucht springen. Voorts verdeedigden zich alle de overige Nederlandsche Schepen op zo eene verwoede wijze, dat de Franschen, geenen kans op voordeel ziende, eindelijk afhielden. Ongeveer een half uur voor het eindigen des Gevegts trof een Kogel den Vice-Admiraal DE HAAN dat hij het bestorf. Merkelijk te onvreden waren, voorts, de Nederlanders, dat hun, door het Geschut van *Palermo*, niet meer hulpe was toegebragt. Ook gaven ze niet onduidelijk te kennen, dat de Spanjaards zich bloohartig hadden aangesteld.

Naa het vertrek der Fransche Vloot, de Staatsche Schepen agter de Moelje gekort zijnde, vertrok de Predikant WESTHOVIUS na *Napels*, en van daar, over *Rome*, door *Italie*, *Tirol* en *Duitschland*, na het Vaderland, om 'er de tijding te brengen, zo van het sneuvelen van den Generaal DE RUYTER, als van den toestand van 's Lands Vloot. Terwijl men de Schepen van de bekoomene schade herstelde, ontstondt op dezelve eene besmettelijke ziekte, die zeer veel Volks wegnam. Niet vroeger dan in de maand Augustus kon alzo de Vloot, uit de Baai van *Palermo*, de reize na *Napels* aanneemen, alwaar zij op den twintigsten dier maand aankwam.

WESTHOVIUS, intusschen, door eene verhaaste reize, reeds in 't laatst van Junij, met de droevige tijding, in *'s Hage* zijnde aangekoomen, besllooten straks 's Lands Staaten, nevens dien Leeraar, den Schout bij nacht PHILIPS VAN ALMONDE na *Napels* te zenden, om het opperbevel der Vloot te aanvaarden. Op den vierden September bereikten zij de Vloot, die, ruim acht dagen daar naa, onder zeil ging. Op den tienden December kwam VAN ALMONDE, met het Schip *de Eendragt*, aan boord hebbende het Lijk van den Generaal, voor het Land ten anker. De invallende vorst belette hem het binnen loopen: weshalven hij na *Engeland* overstak, alwaar hij bleef leggen tot den vierentwintigsten Januarij des Jaars 1677; waar naa hij, zes dagen laater, voor *Hellevoetsluis*, ten anker kwam.

De

De tijding van het sneuvelen van DE RUITER klonk spoedig door het gantsche Land, en veroorzaakte eene algemeene verslagenheid, bij allen, die 's Mans overgroote waarde kenden, en zijne getrouwe diensten op prijs wisten te schatten. De Algemeene Staaten en de Kollegien ter Admiraliteit lieten, door eenige Afgevaardigden, en de Regeering van *Amsterdam* door eenen van haare Pensionarissen, aan Mevrouwe DE RUITER en haare kinderen, den rouw beklaagen. Het zelfde geschiede door brieven van zijne Hoogheid den Heere Erfstadhouder, de Heeren Staaten van *Holland* en *Westfriesland*, gelijk ook van die van *Zeeland*, den Keurvorst van *Brandenburg*, den Koning van *Deenemarken*, zijne Katholijke Majesteit, en verscheiden andere hooge persoonadjen.

Op het berigt der aankomste van DE RUITERS Lijk te *Hellevoetsluis*, begaven zich derwaarts de Schout bij nacht ENGEL DE RUITER en zijn Schoonbroeder BERNARDUS ZOMER, Leeraar der Hervormden te *Amsterdam*, om het Lijk huns Vaders af te haalen. Het wierdt geplaatst in het groot Admiraliteits Jagt van *Rotterdam*, welk geheel met rouwlaken bekleed en met zwarte Wimpels was behangen. Bij het afvaaren wierden de dierbaare overblijfzels beluid, met het doen van eene menigte Eereschooten van alle de Schepen, en van de Batterijen te *Hellevoetsluis*. Op den zestienden Februarij kwam het Jagt te *Amsterdam*.

Midlerwijl hadden de Algemeene Staaten het besluit genomen, omtrent eene pragtige lijkstaatsie van den Admiraal, op kosten van den Lande, nevens het oprigten van een Gedenkteken van Marmer, *tot eene eeuwige memorie* (dus luidde het Staatsbesluit) *van de vroome daaden en gesignaleerde exploicten en actien van Oorlog, bij denzelven ten dienste van den Staat gedaan en uitgevoerd.* Eene somme van tienduizend Guldens zou daar aan, uit 's Lands Kas, besteed worden. Op den achttienden Maart wierdt de staatelijke Uitvaart gehouden, met het volgende zeer aanzienlijk geleide.

De trein wierdt geopend door de vier Onderschouten der Stad, nevens de Ratel- en Ruiterwagten, met stokken gewapend, om ruimte door de menigte te baanen. De Heer WITSEN, Majoor der Stad, wiens paerd vóór hem geleid wierdt,

 volgde

volgde thans te voet, aan 't hoofd van twee Kompagnien Stads Soldaaten, met sleepende Vaandels en Pieken, en de Musketten onder den arm, met de Trompen nederwaarts gekeerd. Aan hunne Dasfen en Zijdgeweer hadden ze zwarte Strikken; de Trommels, met zwart Laken bedekt, sloegen een dof treurgeluit. Nu zag men tien Aansprekers, als geleiders der Lijkstaatsie, voorts vier Trompetters, in 't zwart gekleed, hebbende aan hunne Trompetten, pronkende met het Wapen van den Admiraal, zwarte Kwispels hangen. Daar naa zag men den Kommandeur van eenen Brander, draagende de Groote Admiraals-Vlag van zwarte zijde, met het Wapen des Admiraals beschilderd. Vervolgens zag men den Standaart, de vier Kwartieren van des Admiraals Wapen, met de Hertoglijke Kroon gedekt, wordende ieder afzonderlijk gedraagen; voorts het Groot Blazoen, insgelijks door eenen Brander-Kapitein gedraagen; de Spooren, de Ganteleis of ijzeren Handschoenen, het Rapier, het Kasket of Stormhoed, en eindelijk de Wapenrok. Het Rouwpaerd, met zwart Laken tot op den grond toe behangen, en draagende de twee Wapenschilden van den Admiraal, wierdt door twee Luitenanten geleid, gevolgd van eenen Standaart, en voorts van eenen Cuirassier, draagende den Bevelhebbersstaf in zijne regterhand. Nu verscheen de Lijkbaar, aan weerzijden met vier Wapenschilden bedekt, en, onder het Rouwkleed, gedraagen wordende van achttien Boden, die, om de lengte van den weg, (de Admiraal woonde aan den Buitenkant van het Nieuwe Eiland, tusschen de Kraansluis en de Buiten-Bantummerstraat) van achttien andere persoonen verpoosd wierden. Als Draagers gingen buiten het Kleed zestien Kapiteinen van Oorlogschepen. De vier Slippen wierden door de Luitenanten-Admiraalen VAN NES en SCHREPENS, en door de Vice-Admiraalen EVERTZEN en VLUG, vastgehouden. Onmiddelijk agter het Lijk ging de Heer HUIGENS, *Heer van Zuilichem*, Ridder, eerste Raad en Rekenmeester van zijne Hoogheid den Prinse VAN ORANJE, en thans deszelfs persoon als Admiraal-Generaal vertegenwoordigende. De Afgevaardigden uit de Admiraliteits-Kollegien volgden onmiddelijk daar naa. Thans verscheen de familie des overleedenen. Aan 't hoofd daar van tradt Jonkheer

heer ENGEL DE RUITER, Hertog, Ridder, Schout bij nacht van *Holland* en *Westfriesland*. Hij was omhangen met een langen Rouwmantel, die langs den grond fleepte, en, door eenen Knegt, bij wijlen wierdt opgebeurd. Een andere Knegt droeg zijnen Degen. Naa deezen volgde THOMAS POTS *de Jonge*, Zoontje van den Vlisfingschen Kerkleeraar THOMAS POTS, Schoonzoone van DE RUITER; om zijne jeugd ging dit kind vóór de verdere bloedverwanten, en wierdt, door eenen Knegt, bij de hand geleid; voorts JOHAN DE WITTE, Kapitein onder het Kollegie ter Admiraliteit te *Amsterdam*; de Predikant THOMAS POTS, straks genoemd; BERNARDUS ZOMER, Leeraar onder de Hervormden te *Amsterdam*, die insgelijks eene dogter van DE RUITER in huwelijk hadt; wijders, KORNELIS en MICHIEL DE WITTE, Zoons van den straks genoemden Kapitein; ABRAHAM SCHORER, Voorzoon der Huisvrouwe van den Kerkleeraar THOMAS POTS, straks genoemd, en door haar, in een eerste huwelijk met de Heere JOHAN SCHORER, ter waereld gebragt; Kleinzoonen van den Overleedenen waren dus de vier laatstgenoemden. Hier naa volgden de verdere bloedverwanten, nevens de vrienden en bekenden, en voorts verscheiden persoonen van hoogen rang. Onder de laatstgenoemden bevonden zich FREDERIK WILLEM, *Graaf van Stijrum*, de Vlootprediker WESTHOVIUS, de Hoogleeraars WOLZOGEN en FRANCIUS; wijders *Don* EMANUEL NUNES BELMONTE, Agent van zijne Katholijke Majesteit, de Heer MULLER, Kommisfaris van de Kroon van *Deenemarken*, en andere Heeren van rang. Onmiddelijk daar agter volgden de Afgevaardigden van de Heeren Staaten Generaal, als mede die van Hun Edele Groot Mogende de Heeren Staaten van *Holland* en *Westfriesland*; voorts de Hoofdofficier, de Burgemeesteren, Schepenen, Raaden, Kommisfarisfen, Pensionarisfen en Sekretarisfen der Stad *Amsterdam*; de Leeraars, Ouderlingen en Diakenen van de Nederduitsche, Waalsche en Engelsche Gemeente; de Bewindhebbers zo der Oostindische als der Westindische Maatschappije, nevens derzelver Advokaaten; de Ministers van het Kollegie ter Admiraliteit; de verdere Hoogleeraars van het Doorluchtig, en de Leermeesters aan 't Latijnsche School; een aantal Bevelhebbers ter Zee, van hooger en laager rang;

 de

de Kerkmeesters der Openbaare Kerken; de Regenten van Godshuizen; de Broeders van 't Schoonevaarders Gild. Ook zag men 'er den Heer CLAUDE ANTONIO RICHARD, Konsul van *Spanje*, en den Heer STEPHAN ANDREÆ, Konsul van *Genua*; wijders veele voornaame Burgers en Kooplieden, als mede de Parnassim of Ouderlingen der Joodsche Natie. Een talrijk gevolg van Burgers en Inwooner van *Amsterdam*, van minderen rang, door hoogagting voor den gesneuvelden Held gelokt, sloot den aanzienlijken trein.

Met een langen omweg kwam de Lijkstaatsie aan de Nieuwe Kerk. Hier wierdt het Lijk gedraagen na het Koor, 't welk rondom met zwart Laken was behangen. Terwijl men het Lijk in den Grafkelder, aan het Oosteinde van het Koor, nederliet, brandden eenige honderden Soldaaten, bij en om de Nieuwe Kerk geschaard, driemaalen los uit hunne Musketten. Een Fregat van vierentwintig Stukken Geschut, met voordagt, voor de Stad, op stroom gehaald, beantwoordde dit schieten, door eene drievoudige Eeregroet. Tusschen het schieten, wierdt, in de Kerk, op Trompetten geblaazen. Intusschen lieten alle de Oorlogschepen, die aan 's Lands Werf lagen, ten teken van rouwe, hunne Vlaggen en Wimpels hangen. Naa den afloop der staatelijke Lijkbestellinge, 's avonds ten zes ure, deedt de Hoogleeraar WOLZOGEN eene Lijkrede op onzen Held. De Hoogleeraar PETRUS FRANCIUS vereerde, 's anderendaags, 's Mans naagedagtenis met eene Redevoering in Latijnsche Vaerzen; die, zedert, door hem zelven, in Nederduitsche Vaerzen wierden overgebragt. Reeds te vooren hadt de oudste Amsterdamsche Kerkleeraar, HENRICUS RULÆUS, op den maandelijkschen Bededag, het sneuvelen van den Held betreurd.

't Lust ons hier nevens te voegen, eene beschrijving van het pragtig Gedenkteken, ter zijner eere opgericht, en bekostigd door de Algemeene Staaten der Veréénigde Nederlanden. Naardien men geene kosten wilde spaaren, maar alles, wat de Kunst vermogt, aan het werk besteeden, liep het aan tot in den Jaare 1681, eer het Stuk voltooid wierdt. De Werkmeester daar van was de kunstige Beeldhouwer ROMBOUT VERHULST, die, in het genoemde jaar, daar aan de laatste hand leide. Het

pragtig Gedenkteken, geheel van Marmer, boven den Grafkelder, aan 't Oosteinde van het Koor, geplaatst, is een uitvoerig ſtuk werk, bijkans een regelmaatig vierkant, van omtrent dertig voeten hoog, en dertig voeten breed. Het Beeld des Helds, van wit Marmer uitgehouwen, legt, op zijnen rug, eenigen voeten boven den grond; het houdt den Bevelhebbersſtaf in zijne regterhand; de linkerhand rust op den borst, en het hoofd op een Stuk Geſchut. Aan het hoofden aan het voeteneinde leggen twee Tritons, blaazende op eenen grooten Zeehoorn. Naast elk deezer Tritons ſtaat eene Kolom van zwart Marmer, daar de Lijst van het Werk op rust. Op den Agtergrond, tusſchen de Kolommen, ſtaat een Scheepſtrijd uitgebeeld; daar boven vertoont zich een Stevenkroon, die van twee Wigtjes wordt vastgehouden. Vier andere Wigtjes houden het Wapen van Holland en dat der Veréénigde Gewesten om hoog. Tusſchen beide ſtaat eene Faam, die op de bazuin blaast. In de Lijst ziet men het Wapen der Generaliteit, en op dezelve dat des Admiraals, rondom met Vlaggen bezet. In eene Nis, ter regterzijde, buiten de marmeren Kolommen, ſtaat het beeld der VOORZIGTIGHEID, en, in eene andere, aan de linkerzijde, het beeld der STANDVASTIGHEID. Boven het Gedenkteken hangt de Rouwkas met het Wapen van den Admiraal, met den Wapenrok daar onder, en het Kasket of den Stormhoed daar boven. Nog hooger hangt de groote Admiraalsvlag.

In een grooten zwarten Toetsſteen, onder het leggend beeld des Helds, leest men, met gouden letters, het volgende Opſchrift, 's Mans lof en daaden vermeldende.

D. O. M. S.

et. æternæ. memoriæ. Michaelis. de Ruiter. archithalasſi. Hollandiæ. et. Westfriſiæ. a. tribus. europæ. regibus. donati. gentilitiis. inſignibus. equeſtri. dignitate. et. ducatu. regni. neapolitani. viri. qui. nulla. ſibi. prælucente. majorum. imagine. ſibi. deo. et. virtuti. omnia. debuit. experien-

rientia. LVIII. annorum. rei. navalis. fuæ. ætatis. peritisfimus. rebus. maximis. toto. oceano. et. mediterraneo. mare. per. VII. bella. bene. geftis. infulis. caftellisque. ad. boream. et. meridiem. occupatis. afferta. belgis. vafta. ad. mare. atlanticum. ora. domitis. piratis. ductu. fuo. juftis. quindecim. præliis. invictus. decertavit. quatriduana. præ. reliquis. memorabili. pugna. edita. fociatarum. clasfium. vim. immanem. quater. ab. ipfo. reipublicæ. jugulo. prosperrime. fubmovit. copiis. minor. virtute. par. confilio. et. fuccesfibus. major. tandem. patria. præfentisfimo. discrimini. erepta. fecundo. apud. Siciliam. conflictu. faucius. fyracufano. in. portu. fortiter. occubuit. XXIX. April. A°. CIↃ IↃC LXXVI. natus. Vlisfingæ. XXIV. Mart. A°. CIↃ IↃC VII. ordines. foederatæ. belgicæ. duci. optime. merito. monumentum. hoc. impenfis. publicis. excitari. curaverunt.

Vixit. annos. LXIX. menf. I. dies. V.

IMMENSI. TREMOR. OCEANI.

De zin diens Opfchrifts koomt hier op neder.

ZY DIT TOEGEWYD

AAN DEN BESTEN EN GROOTSTEN GOD,

en aan de eeuwige gedagtenisfe van Michiel de Ruiter, Opper-Admiraal van Holland en West-

friesland, door drie Europifche Koningen, met adelijke Wapenen, ridderlijke waardigheid en een hertogdom in 't Koninkrijk Napels befchonken; een man, die, zonder door eenigen voorouderlijken luister voorgelicht te zijn, alles eeniglijk aan Gode en zijne eigen deugd heeft te danken gehad; die, door eene ondervinding van acht en vijftig jaaren, in het ftuk der Zeezaaken, de bedreevenfte zijner eeuwe geworden, de grootfte daaden, in zeven Oorlogen, door den gantfchen Oceaan en Middellandfche Zee, loflijk uitgevoerd; eilanden en fterkten in 't noorden en in 't zuiden veroverd; de uitgeftrekte kust langs de atlantifche Zee voor de Nederlanders verzekerd, de Zeefchuimers getemd, en in vijftien regtvaardige Zeeflagen, als Opperhoofd, onverwonnen, geftreeden heeft. En, dien boven andere gedenkwaardigen flag van vier dagen geleverd hebbende, heeft hij den Staat de geweldige magt der Vereenigde Vlooten, tot viermaalen toe, gelukkiglijk van den halze gekeerd. Schoon minder in magt, was hij even groot in dapperheid, en in beleid en geluk grooter. Ten laatfte, het Vaderland uit een blijkbaarst gevaar gered hebbende, is hij, in een voordeelig gevegt bij Sicilie, gewond, en in de haven van Sijracufa manhaftiglijk overleeden, op den negen en twintigften April des Jaars MDCLXXVI. zijnde den vierentwintigften Maart des Jaars MDCVII. te Vlisfingen gebooren. De Staaten der Veréénigde Nederlanden hebben eenen Zeeoverfte van zulke uitfteekende verdienften

ſlen deeze Grafſtede, op gemeene kosten, doen oprigten.

Hij heeft geleefd LXIX. Jaaren, I. Maand
en V. dagen.

DE SCHRIK DES GROOTEN OCEAANS.

Ter wederzijde van dit Grafſchrift, doch meer binnenwaarts, leest men twee Latijnſche Vaerzen van den Geleerden NICOLAUS HEINSIUS, even als het Grafſchrift, met gouden letters, en in zwarten Toetsſteen uitgehouwen. De dichtregels, ter regter zijde, zijn deeze.

MICHAELI RUTERO.

Ruteri hoc cinerem victoris et oſſa ſepulcro
Adſerta, æquoreo Marte recondit humus.
Tantillum exuvias ſpatii complectitur omnes
Funere de tanti quas tulit urna viri.
Nil tamen egiſti, mors importuna; triumphum
De te perpetuam fama ſuperſtes aget.
In titulos Europa parum eſt: ſcit Americus orbis,
Africa laurigeri ſcit decus ora ducis.
Vix capit Oceanus, vix ſol oriensque cadensque
Tot palmis gravidam, tot ſpoliisque manum.
Maxima quod ſi quem virtus ſacravit Olympo,
Hanc animam æthereo fas jubet arce frui.
NIC. HEINSIUS. DAN. FIL.

Volgens de Vertaaling van den beroemden JOHANNES VOLLENHOVE, koomt de zin deezer Dichtregelen hier op neder:

De gront door zeegevecht op zeegevecht beſchut
Van RUITER, wiens triomf 's Lands welvaart heeft geſtut,
Bewaart nu zijn gebeent: het ſterflijk deel des grooten
Verwinners rust hier in zo nauw een perk beſlooten.

Noch

Noch recht de doodt niet uit: hem overleeft zijn faam,
Braveert haar, triomfeert oneindig met zijn' naam.
Europ viel hem te klein: d'Amerikaansche landen
Gewagen van zijn lof, en d'Afrikaansche stranden.
Geen lucht, geen Oceaan, noch Oost- noch Westerzon
Beperkt de strijdbre hant, die zo veel lauren won.
Zijn menschen ooit tot goôn, door heldendeugt verheven,
Dees helt is waard om hoog de doot ten trots te leven.

Ter flinker zijde van het Grafschrift leest men, van den zelfden Latijnschen Dichter, de volgende regels.

Martius hic tumidi moderator et incola ponti,
Qui sibi se totum debuit, ecce jacet.
Ipse lapis, cinis ipse viri, spirare videntur
Inclyta, pro patriis quæ tulit, arma focis.
Hosti intentat adhuc marmor cademque fugamque:
Saxa cruentatas strage minantur aquas.
Naufragus hunc sensit scopulum, quicunque Batavas
Æquora turbanti classe premebat opes.
Hic hostes, ubicunque jacent, commune sepulcrum
Cum duce sortiri, patria crede, tuos.
Si tamen est tumulus, moribundis vita salusque
Civibus; et dextræ laus redit unde suæ.
NIC. HEINSIUS DAN. FIL.

De bovengenoemde Kerkleeraar en Dichter VOLLENHOVE heeft deeze regels aldus overgebragt.

Hier rust de Krijgshelt, voogt en burger van den plas
Des woesten Oceaans, die alles, wat hij was,
Alleen kreeg door zich zelf, noch leeft zijn moed in 't marmer,
Noch vecht bijkans het lijk van 's Vaderlands beschermer.
't Graf dreigt den vijand noch met neêrlage, en den vloet
In 't entren, vlucht hij niet, te verwen met zijn bloet.
Dees was de Zeeklip, daar wie Hollands schat, met Vlooten
Wou plondren, 't hooft weleer te berste op heeft gestooten.

De

De Staat verbeelt zich hier al 't vijandlijk gewelt,
Waar 't sneuvelde, in een graf begraven met dien helt.
Of is 't geen graf, waar bij de Staat, bijkans gestorven,
Nieuw heil, nieuw oorlogseer, nieuw leven ziet verworven.

Eindelijk leest men nog, boven den ingang van den Grafkelder, buiten en agter het Koor, deeze vereerende woorden:

INTAMINATIS FULGET HONORIBUS.

dat is:

HY BLINKT DOOR ONBESMETTE EER.

De ruiter is driemaalen getrouwd geweest. Zijne eerste huisvrouw, maria velters, overleedt in het Kraambedde, en kort daar naa het dogtertje, welk zij ter waereld hadt gebragt. Zijne tweede Echtgenoote, kornelia engels, met welke hij veertien jaaren in 't huwelijk leefde, baarde hem de volgende kinderen:

1. Adriaan, gebooren in den Jaare 1637, en op den dertienden April des Jaars 1655, in den ouderdom van achttien jaaren, te *Amsterdam*, overleeden.

2. Kornelia, gebooren den twintigsten September 1639, gehuwd aan den Heere johan de witte, Kapitein van eene Kompagnie Zeesoldaaten, en naderhand van een Oorlogschip, onder het Kollegie ter Admiraliteit te *Amsterdam*.

3. Een kind, in den onderdom van drie dagen, ongedoopt gestorven.

4. Alida, gebooren den zestienden November des Jaars 1642, gehuwd, eerst met johan schorer, welken zij eenen Zoon baarde, en vervolgens met thomas pots, Leeraar onder de Hervormden te *Vlissingen*, bij welken zij insgelijks Moeder wierdt.

5. Engel de ruiter, welken wij boven, op een afzonderlijk Artikel, hebben leeren kennen.

Ten derde maale tradt de ruiter in 't huwelijk, met anna van gelder, Weduwe van jan pauluszoon van gelder, en verwekte bij dezelve;

1. Mar-

1. MARGARETA, gebooren den eersten December 1652, en op den achtentwintigsten Maart des Jaars 1673 getrouwd met BERNARDUS ZOMER, Leeraar onder de Hervormden te *Amsterdam*, en bij hem Moeder geworden.

2. ANNA, gebooren den dertienden September 1655, en weinig minder dan elf jaaren daar naa, te *Vlissingen*, overleeden.

Naa ons dus lang te hebben bezig gehouden met het verhaal van den leevensloop des onsterflijken Zeehelds, zal 't den Leezer niet verdrieten, dat wij, tot een aanhangzel, eenige bijzonderheden van 's Mans Karakter daar nevens voegen. Hij was van middelbaare grootte, zeer vlug van gang, sterk en tot den arbeid als gebooren. Zijn gelaat was van eene bloozende, hoogroode kleur, eenigzins na het bruine hellende. Op zijn oud Zeemans, droeg hij dikke opstaande knevels. Op zijn agtbaar gelaat vertoonde zich eene soort van strengheid, door minzaamheid getemperd, welke tevens ontzag en liefde inboezemde. In zijne vroege jeugd, toen hij 't eerst de Zee begon te bevaaren, van een vergiftigen Visch gegeeten hebbende, hadt hij daar door eene beeving door zijne leden bekoomen, welke hem zijn leeven lang bijbleef. Voor 't overige bezat hij een vast en gezond gestel; wordende hij, alleenlijk in zijnen klimmenden ouderdom, zomtijds van het Graveel geplaagd. Zo hard was hij over zijn eigen lichaam, en aan de Scheepsongemakken gewoon, dat men hem dikmaals uuren agtereen, op Zee, in natte kleederen zag: zo dat hij om de Matroozen lachte, wanneer zij, terwijl het hun post was om op te passen, hunne natte kleederen uittrokken. Diensvolgens was hij, ook wanneer hij zich aan Land bevondt, nooit gesteld op gemak of vermaaklijkheden. Nimmer at hij versch Vleesch, en wanneer hem zijne Vrienden onthaalden, was hij meest voldaan, dat hem eenvoudige Scheepskost wierdt voorgezet. „Ik heb" (dus schrijft de Ridder TEMPLE) „ den Luitenant-Admiraal DE RUI-„ TER, den grootsten Zeeheld van zijnen tijd, zo eenvoudig „ gekleed zien gaan, als een gemeen' Kapitein, met niet meer „ dan éénen Knegt agter hem, en nooit in eene Koets. Wat

„ zijn

„ zijn huis en huishouding betreft, het was van buiten niet „ kostelijker van aanzien, noch van binnen sierlijker opge- „ tooid, noch de tafel, die hij hieldt, overdaadiger, dan van „ een gemeen' Koopman of Winkelier." Met dit alles was hij zeer vrolijk en blijgeestig bij zijne gemeenzaame Vrienden, en wist, daar het de gelegenheid vorderde, zijn Karakter, met voegzaame deftigheid, te handhaaven. Vlug was hij ter taale, en stondt nooit verlegen om woorden, wanneer hij, bij Vorsten of andere persoonen van hoogen rang, het woord moest voeren. Zo vasthoudende en ongemeen sterk was zijn geheugen, dat hij, in zijnen volwassen ouderdom, en naderhand, alle voorvallen, zints de eerste reize, welke hij, nog een kind zijnde, ter Zee gedaan hadt, zich onderscheidenlijk konde herinneren. Veel nuts trok hij hier uit, door de toepassing van voorleedene op tegenwoordige omstandigheden. Van zijne schranderheid, bondig oordeel, vlugheid in het neemen van besluiten, alcoos effene bedaardheid van gemoed en ongemeene dapperheid, zijn de spreekendste bewijzen voorhanden, in zijne gedraagingen, geduurende meer dan veertig Gevegten, welke hij, in zeven Oorlogen, hadt bijgewoond, onder welke men vijftien Groote Zeeslagen telde, en onder dezelve zeven, onder zijn opperbevel gehouden: vooral in die beslissende Gevegten, in welke hij de twee vereenigde geduchte Magten van twee Koninkrijken, *Frankrijk* en *Engeland*, op den halze hadt. In het agt geeven op winden en stroomen, het zoeken en winnen van de Loef op den vijand, het uitkiezen van voordeelige plaatzen tot den strijd, door Zeinen zijne onderhoorige Schepen in orde te houden of te brengen, Krijgslisten in het werk te stellen, en in alle andere vereischten eens kundigen Zeeoverste, hadt hij nimmer wedergade. Hoewel zeer streng op het houden van goede tucht onder zijne Matroozen, en niettegenstaande hij hen nooit ledig liet, behandelde hij hen, egter, als zijne kinders; met welken naam hij hen dikmaals aansprak. Uit den zelfden geloofwaardigen mond, als eene voorgaande bijzonderheid, heeft de steller van dit Artikel, dat men DE RUITER nooit heeft hooren vloeken of zweeren; als mede, dat de sterkste uitdrukking, welke men hem ooit, tegen zijn volk, heeft

hoo-

hooren gebruiken, was, dat hij, op zekeren tijd, in een dreigend gevaar, hetzelve *Kaerels* noemde.

In eenen Zeeoverste, zo als de Dichter VOLLENHOVE, met de verduitschte woorden van HEINSIUS, het uitdrukte,

„ die alles, wat hij was,
„ Alleen kreeg door zich zelf,"

zou, veelligt, eenige trotsheid hebben kunnen vallen. Afkeeriger van deeze ondeugd vondt men zelden iemand, dan DE RUITER. Te midden van zijne grootheid, aan het hoofd van magtige Vlooten, door Koningen en Vorsten met eerbetooningen overlaaden, van de Staaten der Veréénigde Gewesten en van bijzondere Provincien erkend en gepreezen als de redder van het Vaderland, bleef hij altoos klein in zijne eigen oogen. Zijner geringe afkomste zich niet schaamende, vertelde hij, dikmaals, in aanzienlijke gezelschappen, hoe hij weleer in de Lijnbaan, om een klein weekloon, plagt te loopen, en vervolgens voor Jongen te vaaren. Zelf plagt hij dit zijnen Matroozen voor oogen te houden, om hen aldus, in hoope op bevorderinge, tot oppassendheid en braafheid aan te spooren. Zonder aanzoek, veel meer nog zonder kuiperij, opgeklommen tot zijne hooge waardigheid, vondt hij, in 't bekleeden van dezelve, niet altoos stoffe van genoegen. Van wegen den zwaaren last, welken hij op den halze hadt, hoorde men hem, menigmaalen, aan zijne vrienden betuigen, dat hij veel geruster hadt geleefd als Bootsmans-Jongen, dan als Opperbevelhebber van 's Lands Vloot; en dat hij niet wenschte, dat iemand zijner kinderen, in dien post, hem zoude opvolgen. Wanneer hij, over zijne dapperheid of behaalde overwinningen, gepreezen wierdt, liet hij de eer daar van niet zich zelven aanleunen, maar gaf die aan de wijze schikkingen van 's Lands Staaten, of nog liever aan de magtige hand en goedgunstige bescherming des Opperften Regeerders. Hij zelve, plagt hij te zeggen, was slegts het middel geweest, waar van zijne Meesters zich bediend hadden, ter volvoeringe van hunne maatregels en bevelen; zijn gelukkig slaagen, meende hij, was, daarom, zo grooten lof niet waardig.

Nevens de opgemelde uitmuntende hoedanigheden, paarde DE RUITER die van ongeveinsde en beredeneerde Godsvrugt;

welke, in de daad, als de grondflag van 's Mans verheven Karakter moet beschouwd worden. Zo wel aan boord, als wanneer hij zich aan Land bevondt, hadt hij veel vermaak en ftigting in het aanhooren van uitgewerkte Leerredenen. Veel las hij in de gewijde Schriften, en befteedde daar aan, wanneer hij aan Land was, meenig eenen winteravond. Behalven deeze maakte hij ook veel werks van het leezen van andere ftigtelijke opftellen. Voor 't overige las hij weinige andere boeken, maar bragt zijnen ledigen tijd door in de verkeering met Echtgenoote en Kinderen, of met eenige weinige uitgeleezene Vrienden. Bij 't naderen van den vijand, en wanneer hij eenen Zeeflag te gemoete zag, begaf hij zich in zijne Kajuit, en vernederde zich aldaar voor den Almagtigen, door ernftige en vuurige fmeekingen, om vergiffenis van zonden, en om den noodigen bijftand in het dreigende gevaar. Dit alles wrogt in onzen Held zulk een vast vertrouwen op de Godlijke Voorzienigheid, en zo blijmoedige berusting in de wijze fchikkingen des Almagtigen Beftuurders, dat hij, in alle nooden en gevaaren, een effen en bedaard gemoed, en zijne Ziele in lijdzaamheid bezat.

Van zijne zucht voor Vrijheid en Vaderland, en van zijne gehoorzaamheid aan de Overheden, kunnen 't over getuigenis draagen de bijzonderheden, in deeze Leevensfchetze vermeld. Zo vaardig was hij in 't volbrengen der ontvangene bevelen, dat telkens, als hij met 's Lands Vloot in Zee moest loopen, zijn Schip 't eerst gereed was, en men nooit na hem behoefde te wagten. Van 's Mans ontzag en eerbied voor de hooge Overheid ontmoeten wij een voorbeeld, 't welk wij niet kunnen naalaaten, hier te melden. Op zekeren tijd, in eene Jaagfchuit, van eene Hollandfche Stad na eene andere vaarende, verftoutte zich iemand der Reisgenooten, op 's Lands Hooge Magten verfcheiden lasterende redenen uit te flaan. Dit maakte DE RUITERS verontwaardiging gaande, en deeds hem zeggen, dat hij, als een Dienaar van den Staat, het voeren van zulk eene taal, in zijne tegenwoordigheid, mogt noch konde dulden; beveelende voorts den kwaadfpreeker het zwijgen. Toen dit niet baatte, belastte onze Held den Schipper, om den Oproerkraaler aan land te zetten. Dit insgelijks vrugtloos

loos zijnde, nam DE RUITER de gelegenheid waar, dat het Vaartuig digt aan den wal was; met zijne kloeke welgespierde Zeemans handen den Lasteraar hebbende aangevat, zette hij hem buiten boord; bedraagende voorts, ter bestemde plaatze gekoomen zijnde, den weerspannigen Schipper bij de Wethouderschap; die hem, om zijne weigering, voor zes weeken in zijnen dienst schorste.

Schaarsch zijn de Engelschen in het prijzen van uitheemschen, vooral van Nederlanders. De kragt van overreedende waarheid moet alzo, eenen Historieschrijver van die Natie, het volgende getuigenis aan onzen heldhaftigen Landgenoot hebben afgeperst, waar mede wij dit Artikel zullen eindigen. Zijn kort berigt wegens DE RUITERS leevensloop en verrigtingen besluit hij met deeze deftige veelbetekenende lofspraak: „ Hij „ was zulk een eerlijk Man, zulk een aandagtig en godvrugtig Christen, zulk een stout Soldaat, zulk een wijs, ervaren en gelukkig Generaal, zulk een trouw en eerlijk liefhebber van zijn Vaderland, dat hij met regt verdient, van „ de naakoomelingen gepreezen te worden, als een sieraad zijner eeuwe, en het vermaak en de eere van zijn Vaderland."

Zie G. BRANDT, *Leven van M. de Ruiter.*

